

TPSO

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
Trade Policy and Strategy Office

โครงการ สำรวจข้อมูล

เศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ปีงบประมาณ 2567

เสนอ

สำนักงานนโยบาย
และยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์

โดย

มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบาย
เศรษฐกิจการคลัง

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 หลักการและเหตุผล / ความเป็นมา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-1
1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน	1-2
1.4 วิธีการปฏิบัติงานตามขอบเขตงาน	1-4
1.4.1 กรอบแนวทางและวิธีการดำเนินงาน	1-4
1.4.2 แผนการดำเนินโครงการ	1-5
1.5 ศึกษาวิเคราะห์ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	1-7
1.5.1 นิยาม “เศรษฐกิจฐานราก”	1-7
1.5.2 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก	1-8
1.5.3 นโยบายหรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง	1-10
1.5.4 ตัวอย่างดัชนีเศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทย	1-15
1.6 ผลการดำเนินงาน	1-18
1.6.1 การประชุมหารือ	1-18
1.6.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	1-18
1.6.3 ออกแบบและจัดทำแบบสอบถาม	1-18
1.6.4 จัดงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจฐานราก	1-20
บทที่ 2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	
2.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มครัวเรือน)	2-2
2.1.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายภาค กรณีกลุ่มครัวเรือน	2-2
2.1.2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายอาชีพ กรณีกลุ่มครัวเรือน	2-5
2.2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ผู้นำชุมชน)	2-8
2.2.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายภาค กรณีกลุ่มผู้นำชุมชน	2-8
2.3 การเปรียบเทียบค่าดัชนี	2-12
บทที่ 3 ประเด็นสำคัญจากสมาชิกในชุมชน	
3.1 ข้อมูลทั่วไป	3-1
3.2 สมาชิกในครัวเรือน	3-3
3.3 สถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ	3-6
3.3.1 รายได้และแหล่งรายได้ของครัวเรือน	3-6
3.3.2 การออมเงินของครัวเรือน	3-9
3.3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน	3-14
3.3.4 หนี้สินของครัวเรือน	3-18
3.4 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลง	3-25

	หน้า	
3.4.1	ด้านรายได้	3-25
3.4.2	ด้านรายจ่าย	3-27
3.4.3	ด้านหนี้สิน	3-28
3.4.4	ด้านความมั่นคงในรายได้/อาชีพ	3-29
3.4.5	อาชีพที่เสี่ยงจะหายไปจากชุมชนในอนาคต	3-31
3.4.6	อาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในอนาคต	3-32
3.5	ปัญหาและความต้องการของประชาชน	3-33
3.5.1	ปัญหาของประชาชน	3-33
3.5.2	ความต้องการความช่วยเหลือของประชาชน	3-36
3.6	ประเด็นอื่น ๆ	3-42
3.6.1	ลักษณะสภาพความเป็นอยู่	3-42
3.6.2	การเลี้ยงโชคของครัวเรือน	3-44
3.6.3	หน่วยงานภาครัฐที่สมาชิกติดต่อ	3-45
3.6.4	การสนับสนุนของภาครัฐ	3-46
3.6.5	ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของชุมชน	3-48
3.6.6	จุดเด่น/จุดแข็งของชุมชน	3-50
3.6.7	จุดอ่อน/จุดด้อยของชุมชน	3-51
บทที่ 4 ประเด็นสำคัญจากผู้นำชุมชน		
4.1	ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	4-1
4.1.1	การรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน	4-1
4.1.2	ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชน	4-4
4.1.3	ช่วงอายุของคนในชุมชน	4-5
4.1.4	จุดเด่น/จุดแข็ง และ จุดด้อย/จุดอ่อน ของชุมชน	4-6
4.1.5	สาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน	4-9
4.1.6	ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft power) ของชุมชน	4-13
4.1.7	การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน	4-16
4.1.8	สิ่งแวดล้อมในชุมชน	4-17
4.1.9	ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ	4-19
4.2	ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน	4-20
4.2.1	การจ้างงานในชุมชน	4-20
4.2.2	อาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปในอนาคต	4-21
4.2.3	อาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในชุมชน	4-22
4.2.4	การเปลี่ยนแปลงช่วง 10 ปีที่ผ่านมาในชุมชน	4-22
4.2.5	ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน	4-26
4.3	ปัญหาและความต้องการของชุมชน	4-26
4.3.1	ปัญหาในชุมชน	4-26

	หน้า
4.3.2 ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ	4-32
บทที่ 5 การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ	
5.1 มุมมองจากสมาชิกในชุมชน ในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการความช่วยเหลือ	5-2
5.2 มุมมองจากผู้นำชุมชน ในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการความช่วยเหลือ	5-3
5.3 มุมมองจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ในมิติด้านปัญหา	5-4
5.4 มุมมองจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ในมิติด้านความต้องการการช่วยเหลือ	5-5
5.5 ภาพรวมของระดับปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือ จากมุมมองของสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน	5-6
5.6 ผลการวิเคราะห์	5-7
5.7 สรุปผล	5-9
บทที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	
6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระยะสั้นและระยะกลาง (ระยะเวลาดำเนินการ 1 - 5 ปี)	6-1
6.1.1 ด้านการเงิน หนี้สิน รายได้ และการออม	6-1
6.1.2 ด้านกลุ่มอาชีพ	6-2
6.1.3 ด้านพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค	6-2
6.1.4 ด้านเศรษฐกิจนอกระบบ	6-3
6.1.5 การขับเคลื่อนมาตรการของรัฐในระยะสั้น	6-4
6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากระยะยาว (ระยะเวลาดำเนินการ 6 - 10 ปี)	6-5
6.2.1 กิจกรรมของภาครัฐ การรวมกลุ่ม การลงทุน การบริการของภาครัฐ	6-5
6.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีผลกระทบ	6-7
6.2.3 ด้านการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของประชากรและครอบครัว	6-7
6.2.4 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	6-8
6.2.5 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	6-9
6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	6-10
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	ก-1
ภาคผนวก ข ผลการดำเนินงาน	ข-1
ภาคผนวก ค. สรุปงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	ค-1
ภาคผนวก ง ข่าวดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	ง-1

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล / ความเป็นมา

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญ โดยได้กำหนดเป็นหนึ่งในแผนแม่บทรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเด็นที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก ที่มุ่งเน้นปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ภาครัฐได้มีมาตรการและนโยบายต่าง ๆ ที่ดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ และกองทุนประชารัฐสวัสดิการเพื่อเศรษฐกิจฐานราก และสังคม เป็นต้น เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจให้เติบโตไปพร้อมกับการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม อย่างไรก็ตาม การกำหนดมาตรการและนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาและบรรลุวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีข้อมูลและตัวชี้วัดเชิงลึกในระดับชุมชนและบุคคล เพื่อนำมาใช้ประกอบการกำหนดนโยบายในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศให้สอดคล้องกับแผนทางเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทยได้

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 - 2564 และ 2566 กองดัชนีเศรษฐกิจการค้า สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ได้จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการประเมินผลเศรษฐกิจฐานรากอันเกิดจากนโยบายของรัฐบาล โดยเป็นการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่สามารถเข้าถึงการสำรวจข้อมูลในระดับชุมชน ได้แก่ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ ในการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจฐานรากจากทุกชุมชน (ระดับตำบล) ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด และสามารถวางแผนงานในการดำเนินการส่งเสริม สนับสนุนทางเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ และสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนในระดับฐานรากอย่างแท้จริง

ดังนั้น เพื่อให้การจัดทำเครื่องชี้วัดด้านเศรษฐกิจชุมชนในระดับฐานรากมีความต่อเนื่อง และมีข้อมูลประกอบการวิเคราะห์การกำหนดนโยบายและมาตรการของภาครัฐ กองดัชนีเศรษฐกิจการค้า จึงจัดทำโครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อให้มีข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับจัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก และนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพในการยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อสำรวจ จัดเก็บ รวบรวม บันทึก และประมวลผลข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก รวมทั้งวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.2.2 เพื่อให้มีฐานข้อมูลและการจัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากที่มีความแม่นยำ ข้อมูลครอบคลุมในหลากหลายมิติ สอดคล้องตามหลักสถิติ และเป็นที่น่าเชื่อถือ

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพความเป็นอยู่ ความคิดเห็นและทัศนคติ รวมทั้งสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนในแต่ละพื้นที่

1.2.4 เพื่อพัฒนาเครื่องชี้วัดที่สามารถสะท้อนความเชื่อมั่นและทัศนคติของประชาชนในระดับฐานรากและสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่อง

1.3 ขอบเขตการดำเนินงาน

โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ผู้รับจ้างจะต้องดำเนินโครงการและกิจกรรมให้ครอบคลุมตามแนวคิดและวัตถุประสงค์ โดยมีขอบเขตการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1.3.1 จัดทำแผนการดำเนินโครงการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) กำหนดรายชื่อคณะที่ปรึกษา โดยระบุชื่อบุคคลที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ
- 2) จัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงานของโครงการโดยละเอียด (เช่น การกำหนดช่วงเวลาสำหรับการรายงานความคืบหน้าโครงการ) ตลอดระยะเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการรวมถึงแผนการประชุมกับคณะกรรมการตรวจรับพัสดุในงานจ้างที่ปรึกษาของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าด้วย

1.3.2 ศึกษาวิเคราะห์บททวน หลักเกณฑ์หรือเอกสารทฤษฎีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเพื่อนำมาสู่การออกแบบสอบถามและข้อเสนอแนะการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ

1.3.3 ออกแบบและจัดทำแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ออกแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามมีทั้งลักษณะที่เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) และคำถามปลายปิด (Close Ended Question) แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ข้อมูลทั่วไปของประชาชน/ชุมชน (2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ และ (3) ปัญหาและความต้องการของประชาชน/ชุมชน โดยแบบสอบถามดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจาก สนค. ก่อนที่จะดำเนินการในลำดับต่อไป

- 2) นำแบบสอบถามไปทดลองทำการสำรวจ (Pilot Survey) ไม่น้อยกว่า 50 ตัวอย่าง เพื่อนำผลที่ได้มาศึกษาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ก่อนนำมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง

1.3.4 ดำเนินการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจฐานรากจากทุกชุมชน (ระดับตำบล) ครอบคลุมทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) จำนวนกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมไม่น้อยกว่า 28,000 ตัวอย่าง โดยผู้ตอบแบบสอบถามครอบคลุม 6 อาชีพ ประกอบด้วย (1) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว (2) พนักงานของรัฐ (3) พนักงานเอกชน (4) ไม่ได้ทำงาน (5) เกษตรกร และ (6) อาชีพรับจ้าง

- 2) กลุ่มเป้าหมายในการสำรวจ แบ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Information) เป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) กลุ่มสมาชิกในชุมชน และ (2) กลุ่มผู้นำชุมชน

- 3) พื้นที่เป้าหมายการสำรวจ ต้องครอบคลุมไม่น้อยกว่า 7,000 ชุมชน ครอบคลุม 76 จังหวัดทั่วประเทศ และกรุงเทพมหานคร

- 4) รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถตรวจสอบ และสามารถต่อยอดใช้ประโยชน์ได้ง่าย

1.3.5 จัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจมาจัดทำดัชนี และวิเคราะห์ผลของดัชนี ซึ่งประกอบด้วย ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากสมาชิกในชุมชน และดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากผู้นำชุมชน โดยมีองค์ประกอบที่สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งหมด อาชีพ ภูมิภาค และองค์ประกอบ 3 ด้าน ตามข้อ 3.3.1

1.3.6 จัดทำเล่มรายงานดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยประกอบด้วย (1) บทนำ (2) ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (3) ประเด็นสำคัญจากสมาชิกในชุมชน (4) ประเด็นสำคัญจากผู้นำชุมชน (5) การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ และ (6) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.3.7 จัดทำเอกสารเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ที่ได้จาก 1.3.5-1.3.6 เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รับรู้มากขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) จัดทำเอกสารฉบับสมบูรณ์ ฉบับภาษาไทย ขนาด A4 พิมพ์สี จำนวน 10 เล่ม
- 2) จัดทำเอกสารบทสรุปผู้บริหาร ฉบับไทย ขนาด A4 พิมพ์สี จำนวน 20 เล่ม
- 3) จัดทำรายงานสรุปดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ขนาด A4 พิมพ์สี ไม่เกิน 10 หน้า จำนวน 20 ฉบับ
- 4) จัดทำอินโฟกราฟิกดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก 1 แผ่น

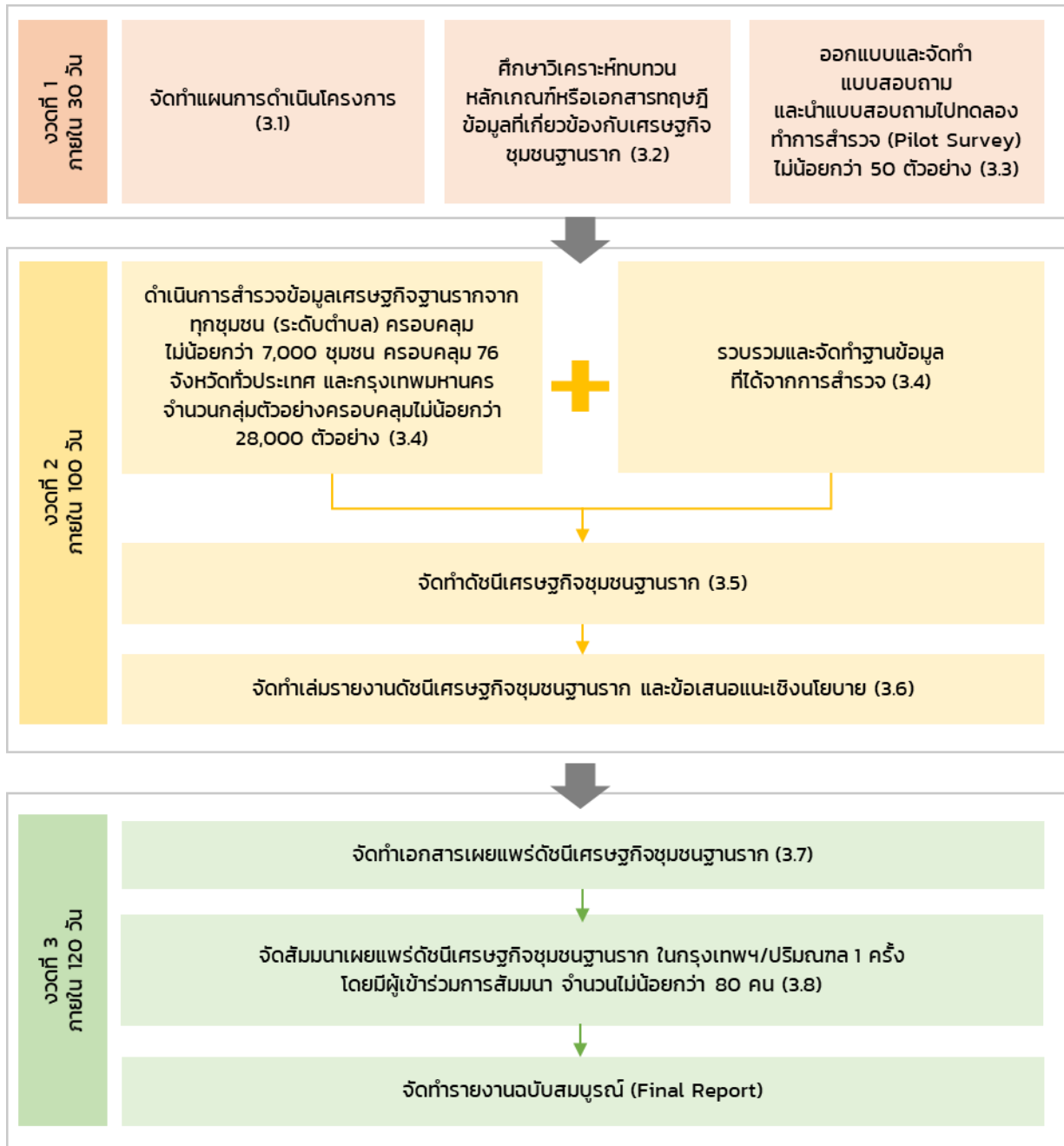
1.3.8 จัดสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล 1 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมการสัมมนา จำนวนไม่น้อยกว่า 80 คน ซึ่งครอบคลุมผู้เข้าร่วมงาน วิทยากร และคณะกรรมการ/เจ้าหน้าที่จากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า เจ้าหน้าที่จากกระทรวงพาณิชย์ และหน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนวทางการสนับสนุนเชิงนโยบาย เพื่อการต่อยอดพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์อย่างน้อย 3 คน เพื่อนำมาเสนอ ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้อง
- 2) นำส่งกำหนดการ และนำเสนอรายชื่อเข้าร่วมงานสัมมนาให้สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้ารับทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 3 วัน ก่อนการจัดงาน
- 3) จัดหาและจัดเตรียมสถานที่และอุปกรณ์ประกอบการจัดสัมมนาที่เหมาะสมโดยจัดหา ห้องสัมมนา ที่สามารถรองรับคนจำนวนไม่น้อยกว่า 80 คน และบริหารจัดการการลงทะเบียนการต้อนรับ ผู้เข้าร่วมงาน และจัดเตรียมเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน พร้อมรับผิดชอบค่าดำเนินการขนส่ง ติดตั้ง รื้อถอน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ในกรณีที่มี)
- 4) จัดหาอาหารว่างและเครื่องดื่ม และอาหารกลางวัน สำหรับประธานเปิดงาน ผู้เข้าร่วม และเจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ที่เข้าร่วมสัมมนา จำนวนไม่น้อยกว่า 80 ชุด
- 5) จัดทำข่าวดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเพื่อเผยแพร่จำนวน 1 ข่าว
- 6) จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมสัมมนา โดยแบบประเมินต้องได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

1.4 วิธีการปฏิบัติงานตามขอบเขตงาน

1.4.1 กรอบแนวทางและวิธีการดำเนินงาน

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวทางและวิธีการดำเนินงาน

ที่มา: มูลนิธิ สวค.

กรอบแนวทางและวิธีการดำเนินงานโครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ดำเนินการตามขอบเขตการดำเนินงานข้อ 1.3.1 – 1.3.8 โดยนำเสนอรายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report) ภายใน 120 วัน

1.4.2 แผนการดำเนินโครงการ

เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ มุลนิธิ สวค. ได้วางแผนการดำเนินโครงการพร้อมกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

ตารางที่ 1.1 แผนการดำเนินโครงการ

แผนปฏิบัติงาน	ระยะเวลาการดำเนินงาน (เดือน/สัปดาห์)																ผู้รับผิดชอบ
	เดือน 1				เดือน 2				เดือน 3				เดือน 4				
	W1	W2	W3	W4	W1	W2	W3	W4	W1	W2	W3	W4	W1	W2	W3	W4	
1. ประชุมเริ่มโครงการ (Kickoff meeting)																	น้ำฝน
2. จัดทำแผนการดำเนินโครงการ																	น้ำฝน/สาริน
3. ศึกษาวิเคราะห์บทวนหลักเกณฑ์หรือเอกสารทฤษฎีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเพื่อนำมาสู่การออกแบบสอบถามและข้อเสนอแนะการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีความสอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ																	น้ำฝน/สาริน
4. ออกแบบและจัดทำแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก																	น้ำฝน/สาริน
5. นำแบบสอบถามไปทดลองทำการสำรวจ (Pilot Survey) ไม่น้อยกว่า 50 ตัวอย่าง เพื่อนำผลที่ได้มาศึกษาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ก่อนนำมาใช้ในการปฏิบัติงานจริง																	สาริน
6. สัมภาษณ์ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง สำนักงานสถิติแห่งชาติ																	ดร.จุฑาทอง
ส่งมอบรายงานงวดที่ 1 รายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception Report) ภายใน 30 วัน (21 มิถุนายน 2567)																	สาริน
7. สำรวจข้อมูลเศรษฐกิจฐานรากจากทุกชุมชน (ระดับตำบล) ครอบคลุมไม่น้อยกว่า 7,000 ชุมชน ครอบคลุม 76 จังหวัดทั่วประเทศ และกรุงเทพมหานคร จำนวนกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมไม่น้อยกว่า 28,000 ตัวอย่าง																	สาริน
8. รวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถตรวจสอบ และสามารถต่อยอดใช้ประโยชน์ได้ง่าย																	น้ำฝน
9. จัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจมาจัดทำดัชนี และวิเคราะห์ผลของดัชนี ซึ่งประกอบด้วย ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากสมาชิกในชุมชน และดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากผู้นำชุมชน																	ดร.จุฑาทอง/ น้ำฝน
10. จัดทำเล่มรายงานดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย																	สาริน

แผนปฏิบัติงาน	ระยะเวลาการดำเนินงาน (เดือน/สัปดาห์)																ผู้รับผิดชอบ						
	เดือน 1				เดือน 2				เดือน 3				เดือน 4										
	W1	W2	W3	W4	W1	W2	W3	W4	W1	W2	W3	W4	W1	W2	W3	W4							
ส่งมอบรายงานงวดที่ 2 รายงานความก้าวหน้าชั้นกลาง (Interim Report) ภายใน 100 วัน (30 สิงหาคม 2567)																					สาริน		
11. จัดทำเอกสารเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก เพื่อประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รับรู้มากขึ้น																						น้ำฝน/สาริน	
12. จัดสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในกรุงเทพฯ/ปริมณฑล 1 ครั้ง ผู้เข้าร่วมการสัมมนาไม่น้อยกว่า 80 คน																						ดร.จุฑาทอง/ น้ำฝน/สาริน	
13. จัดทำรายงานขั้นสุดท้าย																						สาริน	
ส่งมอบรายงานงวดที่ 3 รายงานขั้นสุดท้าย (Final Report) ภายใน 120 วัน (20 กันยายน 2567)																							สาริน

หมายเหตุ: ดร. จุฑาทอง จารุมิลินท ตำแหน่งหัวหน้าโครงการ
นางสาวน้ำฝน พิสุทธิกุลกิจ ตำแหน่งนักวิจัย
นางสาวสาริน อีระภัทรานันท์ ตำแหน่งเลขานุการโครงการ

1.5 ศึกษาวิเคราะห์ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.5.1 นิยาม “เศรษฐกิจฐานราก”

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580) ได้กำหนดประเด็นเศรษฐกิจฐานรากเป็นอีกเป้าหมายในการส่งเสริม โดยกล่าวว่า เศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย เป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นที่ส่วนใหญ่เป็นประชาชนกลุ่มที่มีรายได้น้อย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้นิยามว่า “เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งพาตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2559)

กรมประชาสัมพันธ์ ได้นิยามเศรษฐกิจฐานรากหรือเศรษฐกิจชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับการผลิต จนถึงระดับการบริโภค การมีส่วนร่วมของชุมชนในการคิด การลงมือปฏิบัติ การรับผลประโยชน์ และร่วมกันเป็นเจ้าของ (กรมประชาสัมพันธ์, 2566)

องค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2559)

1. มีการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างพลังในการทำงานร่วมกัน มีความสามารถที่จะเจรจาต่อรอง และประสานงานทั้งภายในและภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. มีการจัดการระบบการเงินของชุมชน การบูรณาการทุนร่วมกัน มีกองทุนของชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นกลไกการเงินของชุมชนในการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจสังคม อาชีพ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมของชุมชน และของคนในชุมชน
3. มีระบบการจัดการทุนชุมชนที่ครอบคลุมทุนทางสังคม ทุนคน ฟื้นฟูทรัพยากร วิถี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา อัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่น และประวัติศาสตร์
4. มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เพื่อการวิเคราะห์ระบบของท้องถิ่น อาชีพ รายได้ รายจ่าย การผลิต ฐานเศรษฐกิจ ที่ดิน ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน ข้อมูล ความรู้ระบบเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องภายนอก เป็นฐานสำคัญในการวางแผนชุมชน การวางแผนเพื่อการตัดสินใจ การติดตาม วัดผลและรายงานผล
5. มีระบบการผลิตของชุมชนทั้งขั้นพื้นฐานและขั้นสูงที่ได้มาตรฐาน มีมูลค่าเพิ่มและสามารถเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจภายนอกได้
6. สร้างความร่วมมือในทุกระดับและทุกมิติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือให้บรรลุเป้าหมายและสัมพันธภาพที่ดี ทั้งระดับกลุ่มต่อกลุ่ม กลุ่มกับชุมชน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือรวมตัวกันเป็นเครือข่ายประเด็นต่าง ๆ ได้ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เครือข่ายข้าว เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชน เครือข่ายภูมินิเวศวิถีวัฒนธรรม หรือการสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกต่าง ๆ เป็นต้น
7. มีระบบการอยู่ร่วมกัน หรือเคารพกติกา จารีตประเพณีในการอยู่ร่วมกัน ระบบสวัสดิการ การดูแลซึ่งกันและกันและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์และเกื้อกูล

8. มีคุณธรรม จริยธรรมในการทำกิจกรรม การประกอบกิจการ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือการดำรงชีวิต
9. มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยคนในชุมชนร่วมทุนร่วมกิจกรรมหรือกิจการ ในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน มีสำนึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน
10. คนในพื้นที่ของชุมชนสามารถมีส่วนร่วม มีความรู้เรื่องราวการพัฒนาในพื้นที่รวมทั้ง ความรู้ในสังคมอื่น ๆ มีคุณภาพ มีความมั่นใจที่จะให้ความรู้ความเห็น ร่วมคิดร่วมทำ ตื่นรู้ มีความสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม พื้นฐานครอบครัวมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้มากที่สุด

1.5.2 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก (Community-Based Economic Development: CBED) เป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาชุมชนหรือพื้นที่เศรษฐกิจในท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งขึ้น เป็นที่มาของแนวคิดการพัฒนาจากภายใน (Asset-Based Community Development: ABCD) โดย Kretzmann และ McKnight ที่มีแนวคิดว่าการพัฒนาชุมชนควรเริ่มต้นจากการค้นหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน

Green และ Haines เสนอแนวคิดการสร้างสินทรัพย์ (Asset Building) ในการพัฒนาชุมชน โดยมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง และสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนเอง มุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกในชุมชนผ่านการฝึกอบรม และการให้ความรู้เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว

Matarrita-Cascante และ Brennan เสนอแนวคิดการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากร ในชุมชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืน รวมถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่าย และการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอก อาทิ ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน นอกจากนี้ เน้นถึงความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในชุมชนในการวางแผนและดำเนินการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยแนวคิดนี้เน้นการพัฒนาที่ไม่เพียงแต่เพิ่มทรัพยากรทางเศรษฐกิจ แต่ยังรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความสัมพันธ์ทางสังคม

Bhattacharyya เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนว่าการพัฒนาชุมชน ควรเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (social capital) และความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นว่าการพัฒนาชุมชนควรจะเป็นกระบวนการที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรักของการเป็นเจ้าของและความมุ่งมั่นต่อชุมชน นอกจากนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ดังนั้น แนวคิดหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อมุ่งเน้นให้ชุมชนมีความยั่งยืน และสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีการใช้ทรัพยากรและศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็ง และเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน มีองค์ประกอบหลัก ดังนี้

- การมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) ในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงาน เพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเอง
- การพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่น (Local Resource Development) การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การเกษตร การประมง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น
- การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรในชุมชน (Strengthening Community Organizations) สนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการและเป็นตัวแทนของชุมชนได้
- การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (Promoting Community Enterprises) สนับสนุนให้ชุมชนสร้างธุรกิจของตัวเองที่สามารถสร้างรายได้และการจ้างงานในท้องถิ่น
- การพัฒนาศักยภาพและทักษะของชุมชน (Community Capacity Building) ฝึกอบรม และให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะและศักยภาพให้กับสมาชิกในชุมชน
- การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Utilizing Technology and Innovation) นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด เป็นต้น
- การสร้างเครือข่ายและการเชื่อมโยง (Networking and Linkages) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน
- การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Natural Resource and Environmental Management) เพื่อให้ชุมชนมีความสมบูรณ์และคงอยู่ได้ในระยะยาวอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1.2 องค์กรประกอบแนวคิดหลักของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ที่มา: สรุปลจากแนวคิด Kretzmann, McKnight, Green, Haines, Matarrita-Cascante, Brennan และ Bhattacharyya

1.5.3 นโยบายหรือแผนงานที่เกี่ยวข้อง

แผนระดับที่ 1

1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลายมิติ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ SME คือ พัฒนาเศรษฐกิจบนพื้นฐานผู้ประกอบการยุคใหม่ สร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีทักษะและจิตวิญญาณของการเป็นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจน

ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

- 1) รายได้ประชาชาติ การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และการกระจายรายได้
- 2) ผลผลิตภาพการผลิตของประเทศ ทั้งในปัจจัยการผลิตและแรงงาน
- 3) การลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา
- 4) ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ประกอบด้วย 5 ประเด็น ได้แก่

- (1) สร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะ
- (2) สร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงิน
- (3) สร้างโอกาสเข้าถึงตลาด
- (4) สร้างโอกาสเข้าถึงข้อมูล
- (5) ปรับบทบาทและโอกาสการเข้าถึงบริการภาครัฐ

แผนระดับที่ 2

2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580)

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและรายย่อย (SME) มี 4 ประเด็น ได้แก่

(1) ประเด็นที่ 8 ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ ซึ่งได้กำหนดไว้ 4 แผนย่อย ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งผู้ประกอบการอัจฉริยะ การสร้างโอกาสเข้าถึงบริการทางการเงิน การสร้างโอกาสเข้าถึงตลาด และการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ

เป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการในทุกระดับเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ตัวชี้วัด คือ สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (เฉลี่ยร้อยละ) ไม่น้อยกว่า 40 ในปี 2566 – 2570

(2) ประเด็นที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก ซึ่งได้กำหนดไว้ 2 แผนย่อย ได้แก่ การยกระดับศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจ และการสร้างสภาพแวดล้อมและกลไกที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

เป้าหมาย คือ รายได้ของประชากรกลุ่มรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างกระจายและอย่างต่อเนื่อง ตัวชี้วัด คือ ดัชนีความหลากหลายของกลุ่มเป้าหมายในระบบบริหารจัดการข้อมูลพัฒนาคนแบบชี้เป้า มิติด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ (ร้อยละต่อปี) โดยลดลงไม่น้อยกว่า 5 ในปี 2566 - 2570

(3) ประเด็นที่ 20 การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ซึ่งกำหนดไว้ 5 แผนย่อย ได้แก่ การพัฒนาบริการประชาชน การบริหารจัดการเงินการคลัง การปรับสมดุลภาครัฐ การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ และการสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ

โดยกำหนดเป้าหมายไว้ 2 เป้าหมาย ได้แก่

เป้าหมายที่ 1 คือ บริการของรัฐมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ ตัวชี้วัด คือ ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของภาครัฐไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ในปี 2570

เป้าหมายที่ 2 คือ ภาครัฐมีการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพด้วยการนำวัตกรรมเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ ตัวชี้วัด คือ ดัชนีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (อันดับของโลก) ไม่น้อยกว่าอันดับที่ 50 ในปี 2570

(4) ประเด็นที่ 23 วิจัยและพัฒนานวัตกรรม ซึ่งกำหนดไว้ 5 แผนย่อย ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านองค์ความรู้พื้นฐาน และด้านปัจจัยสนับสนุนในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม โดยกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัด ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ เป้าหมายที่ 1 คือ ภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการสร้างมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นจากการวิจัยและนวัตกรรมส่งผลให้เกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปัจจุบัน ตัวชี้วัด คือ การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายด้านวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชน ในปี 2566 - 2570 ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 และเป้าหมายที่ 2 คือ วิทยาศาสตร์ในกลุ่มเป้าหมายด้านเศรษฐกิจมีนวัตกรรมเพิ่มขึ้น ตัวชี้วัด คือ ความสามารถด้านนวัตกรรมในปี 2566 - 2570 ไม่เกินอันดับที่ 40

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)

หมวดหมายที่ 7 ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ โดยมีเป้าหมาย คือ

(1) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเติบโตและแข่งขันได้ ตัวชี้วัดที่ 1.1

- สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนนิติบุคคลต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวม เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40

- สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวม เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5 ในปี 2570

- สัดส่วนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนพาณิชย์ต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมรวม เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ในปี 2570

ตัวชี้วัดที่ 1.3

- อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านกฎระเบียบทางการค้า ไม่เกินอันดับที่ 40 ในปี 2570 มีการออกกฎหมายลำดับรองภายใต้พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 จำนวนเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2 ฉบับต่อปี และมีสัดส่วนของจำนวนเรื่องร้องเรียนที่พิจารณาแล้วเสร็จ ต่อจำนวนเรื่องร้องเรียนรวม เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 80 - 90 ต่อปี

(2) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ สามารถยกระดับ และปรับตัวเข้าสู่การแข่งขันใหม่

ตัวชี้วัด 2.1 สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 40 และสัดส่วนมูลค่าการส่งออก ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อการส่งออกทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ในปี 2570

ตัวชี้วัด 2.2 สัดส่วนมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมต่อมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศ เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 จากปีฐาน (ปี 2565)

ตัวชี้วัด 2.3 วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ เป็นผู้ส่งออกรายใหม่ เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 2,000 รายต่อปี

ตัวชี้วัด 2.4 ส่วนแบ่งตลาดภายในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25 ในปี 2570

(3) วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงและได้รับการส่งเสริม อย่างมีประสิทธิภาพจากรัฐ

ตัวชี้วัด 3.1 จำนวนสตาร์ทอัพ ซีรีส์ซีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็น 20 ราย ในปี 2570

ตัวชี้วัด 3.2 จำนวนการจดทะเบียนวิสาหกิจเพื่อสังคม เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 25 ต่อปี

แผนระดับที่ 3

4) แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566 - 2570)

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้จัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การสร้างการเติบโตที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม (2) การสร้างการเติบโตแบบมุ่งเป้า และ (3) การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สนับสนุนการเติบโตของธุรกิจ โดยมีกลยุทธ์ทั้งหมด 15 กลยุทธ์ และมีเพียง 4 กลยุทธ์ที่การดำเนินงานของกระทรวงพาณิชย์เกี่ยวข้อง ได้แก่

(1) กลยุทธ์ที่ 5 ช่วยเหลือธุรกิจยังชีพให้สามารถอยู่รอดได้

ตัวชี้วัด: รายได้ของกลุ่มธุรกิจยังชีพ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5

(2) กลยุทธ์ที่ 8 สร้างส่วนแบ่งตลาดในประเทศให้เพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด: ส่วนแบ่งตลาดในประเทศของ SME เพิ่มขึ้นร้อยละ 21

ตัวชี้วัด: สัดส่วนมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของ SME เพิ่มขึ้นร้อยละ 20

(3) กลยุทธ์ที่ 9 ส่งเสริมการเข้าสู่สากล

ตัวชี้วัด: สัดส่วนมูลค่าการส่งออกของ SME เป็นร้อยละ 13 ของมูลค่าการส่งออกรวม

ตัวชี้วัด: จำนวน SME ส่งออกรายใหม่ เพิ่มขึ้น 1,000 ราย

(4) กลยุทธ์ที่ 11 สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม

ตัวชี้วัด: จำนวน SME ที่มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและการจดสิทธิบัตรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5

5) แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของกระทรวงพาณิชย์

วิสัยทัศน์

“เป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการค้าด้วยการตลาด 5.0 ภายในปี 2570”

พันธกิจ

1. ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการค้าของประเทศ
2. พัฒนาเศรษฐกิจการค้าของประเทศให้มีความเข้มแข็งเพื่อยกระดับรายได้ของประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำ และรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ
3. พัฒนาระบบนิเวศทางเศรษฐกิจการค้าให้มีประสิทธิภาพ มีมาตรฐาน และเป็นธรรม
4. ส่งเสริมการค้า การเจรจาการค้า และพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศและการค้าชายแดน
5. พัฒนาการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพรองรับการตลาด 5.0

แผนย่อยภายใต้แผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี

ประเด็นที่ 1 พัฒนาศักยภาพทางการค้าของเกษตรกรและผู้ประกอบการ

เป้าหมาย 1.1 เกษตรกรและผู้ประกอบการในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น/มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1.2 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายของเป้าหมายที่ 1.1

เกษตรกรและผู้ประกอบการในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น/มูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ค่าเป้าหมาย				
		2566	2567	2568	2569	2570
1. มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นของกลุ่มเป้าหมาย	ล้านบาท	55	55	55	55	55
2. มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรปลอดภัยของกลุ่มเป้าหมาย	ล้านบาท	2	2	2	2	2
3. มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรแปรรูปของเกษตรกรนวัตกรรมของกลุ่มเป้าหมาย	ล้านบาท	4	4	4	4	4
4. มูลค่าการค้าสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการส่งเสริมของกลุ่มเป้าหมาย	ล้านบาท	615	620	625	630	635
5. มูลค่าการค้าสินค้าและบริการในชุมชนที่ได้รับการส่งเสริม	ล้านบาท	2,700	2,610	2,775	2,954	3,137

เป้าหมาย 1.2 ผู้ประกอบการได้รับการพัฒนาและส่งเสริมเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น

ตารางที่ 1.3 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายของเป้าหมายที่ 1.2

ผู้ประกอบการได้รับการพัฒนาและส่งเสริมเป็นผู้ประกอบการยุคใหม่ที่มีบทบาทต่อระบบเศรษฐกิจมากขึ้น

ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ค่าเป้าหมาย				
		2566	2567	2568	2569	2570
1. จำนวนต้นแบบของผู้ประกอบการยุคใหม่ที่ใช้นวัตกรรมและรูปแบบการตลาด 5.0	ต้นแบบ	1	1	1	1	1
2. จำนวนผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศและเครือข่ายที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนา	ราย	50	52	53	55	56
3. มูลค่าการค้าของผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศและเครือข่ายที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนา	ล้านบาท	500	515	530.45	546.36	562.75
4. จำนวนผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม หรือทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อบรรลุการตลาด 5.0	ราย	10,000	12,805	13,370	14,045	14,626
5. มูลค่าการค้าของผู้ประกอบการที่ได้รับการส่งเสริมด้านการบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม หรือทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อบรรลุการตลาด 5.0	ล้านบาท	750	1,169	1,226	1,259	1,273
6. มูลค่าการค้า e-commerce ผ่านช่องทางที่ส่งเสริม	ล้านบาท	2,250	2,388	2,471	2,558	2,649

ประเด็นที่ 2 พัฒนาระบบนิเวศทางการค้า

เป้าหมายที่ 2.1 ศักยภาพด้านการแข่งขันทางการค้าไทยเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1.4 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายของเป้าหมายที่ 2.1 ศักยภาพด้านการแข่งขันทางการค้าไทยเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ค่าเป้าหมาย				
		2566	2567	2568	2569	2570
1. ร้อยละของจำนวนคำขอจดทะเบียนและบริการข้อมูลธุรกิจผ่านระบบดิจิทัล	ร้อยละ	60	65	70	75	80
2. จำนวนรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	ฉบับ	1	-			
3. วงเงินจดทะเบียนสัญญาหลักประกันทางธุรกิจเพิ่มขึ้น	ร้อยละ	2	2	2	2	2
4. ผลงานวิจัย/นวัตกรรม ข้อเสนอเชิงนโยบายที่ได้รับการพัฒนา/เผยแพร่/นำไปใช้ประโยชน์/ต่อยอดในเชิงพาณิชย์	เรื่อง	18	20	21	23	24
5. จำนวนสินค้าและบริการที่ได้รับการจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา	คำขอ	35,700	36,400	37,100	37,800	38,500
6. สินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเข้าสู่ระบบการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา	สินค้า	12	13	14	15	16

ประเด็นที่ 3 สร้างขีดความสามารถการแข่งขันระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ 3.1 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการขยายตลาดและดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ และการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 1.5 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายของเป้าหมายที่ 3.1 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการขยายตลาดและดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ และการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด	หน่วยนับ	ค่าเป้าหมาย				
		2566	2567	2568	2569	2570
1. อัตราการขยายตัวของมูลค่าการค้าชายแดนในจังหวัดที่อยู่ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ	ร้อยละ	1	1	1	1	1
2. มูลค่าการเจรจาการค้าผ่านกิจกรรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ	ล้านบาท	31,700	33,879.39	36,260.98	39,009.74	41,876.75
3. มูลค่าส่งออกสินค้า BCG ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ	ล้านบาท	90	107.65	117.63	127.97	138.70
4. มูลค่าส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมดิจิทัลคอนเทนต์ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ	ล้านบาท	2,500	2,597.66	2,675.59	2,755.86	2,838.53
5. มูลค่าการสั่งซื้อเพื่อส่งออกของ SME ที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ	ล้านบาท	90	95	100	105	110

1.5.4 ตัวอย่างดัชนีเศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทย

1) สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าได้จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจการค้าฐานราก เพื่อประเมินผลเศรษฐกิจฐานรากในลักษณะบูรณาการด้านการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจการค้าฐานราก จากทุกชุมชน (ระดับตำบล) ทั้งนี้ ได้จัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเพื่อวัดหรือประเมินความรู้สึกและทัศนคติของประชาชน (ผู้นำและสมาชิกชุมชน) 3 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านสถานะทางการเงิน (สถานะทางการเงินของตนเองและของครอบครัว)
- 2) ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพ (ความมั่นคงในการประกอบอาชีพ โอกาสในการสร้างรายได้)
- 3) ด้านภาวะเศรษฐกิจของประเทศ

โดยดัชนีมีค่าอยู่ระหว่างอยู่ระหว่าง 1 – 100 ถ้าดัชนีมีค่าสูงกว่าระดับ 50 หมายถึงประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อสถานะทางการเงิน ศักยภาพในการประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ และถ้าดัชนีมีค่าต่ำกว่าระดับ 50 หมายถึง ประชาชนยังไม่มีเชื่อมั่น

2) ศูนย์วิจัยธนาคารออมสิน

ศูนย์วิจัยธนาคารออมสินได้รายงานการศึกษาภาวะเศรษฐกิจฐานราก และจัดทำดัชนีความเชื่อมั่นเศรษฐกิจฐานราก (Grassroots Economic Sentiment Index: GSI) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การใช้จ่ายใช้สอย ความสามารถในการชำระหนี้สิน การออม การหารายได้ โอกาสในการทำงาน และภาวะเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ได้ติดตามเครื่องชี้ภาวะเศรษฐกิจฐานรากใน 5 ด้าน ประกอบด้วย

- ด้านการอุปโภคบริโภค ได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภคกลุ่มรายได้น้อย และปริมาณรถจักรยานยนต์จดทะเบียนสะสม

- ด้านแรงงาน ได้แก่ ภาวะการจ้างงาน และผู้ทำงานที่อยู่ในระบบประกันสังคม
- ด้านการเกษตร ได้แก่ ดัชนีรายได้เกษตรกร ดัชนีราคาสินค้าเกษตร ดัชนีผลผลิตสินค้าเกษตร
- ด้านการเงิน ได้แก่ สินเชื่อรายย่อย (Non-Bank)
- ดัชนีเกี่ยวกับฐานราก ได้แก่ ดัชนีความเชื่อมั่นผู้จัดการธนาคารออมสิน

3) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

สำนักงานเศรษฐกิจการคลังได้สำรวจและรวบรวมข้อมูลจากการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) เพื่อการแก้ปัญหาเศรษฐกิจฐานราก โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้มีรายได้น้อย ผู้มีรายได้น้อยที่ต่ำกว่าเส้นความยากจน ผู้สูงอายุ คนพิการ คนว่างงาน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ แรงงานในระบบ/นอกระบบ และผู้ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 โดยจำแนกภาพรวมเศรษฐกิจฐานรากไทยออกเป็น 7 หมวด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1.6 สรุปประเด็นที่สำคัญต่อเศรษฐกิจฐานราก

1) โครงสร้างพื้นฐาน	2) สภาพเศรษฐกิจ	3) สุขภาวะอนามัย	4) ความรู้และการศึกษา
<ul style="list-style-type: none"> - ถนน - น้ำดื่ม - น้ำใช้ - น้ำเพื่อการเกษตร - ไฟฟ้า - การมีที่ดินทำกิน - การติดต่อสื่อสาร 	<ul style="list-style-type: none"> - การทำงานในสถานประกอบการ - ผลผลิตจากการทำไร่ - ผลผลิตจากการทำเกษตรอื่น ๆ - การประกอบอุตสาหกรรมในครัวเรือน - การได้รับประโยชน์จากสถานที่ท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัยในการทำงาน - การป้องกันโรค - การกีฬา 	<ul style="list-style-type: none"> - การได้รับการศึกษา - อัตราการเรียนต่อ - ระดับการศึกษา
5) การมีส่วนร่วม	6) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	7) ความเสี่ยงของชุมชนและภัยพิบัติ	
<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้โดยชุมชน - การได้รับความคุ้มครองทางสังคม - การมีส่วนร่วมของชุมชน - การรวมกลุ่มของชุมชน - การเข้าถึงแหล่งเงินทุน 	<ul style="list-style-type: none"> - คุณภาพดิน - คุณภาพน้ำ - การปลูกป่าหรือไม้ยืนต้น - การใช้ประโยชน์ที่ดิน - การจัดการสภาพสิ่งแวดล้อม 	<ul style="list-style-type: none"> - ความปลอดภัยจากยาเสพติด - ความปลอดภัยจากภัยพิบัติ - ความปลอดภัยจากความเสี่ยงในชุมชน 	

4) การเคหะแห่งชาติ

การเคหะแห่งชาติจัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชน (Community Economic Index: CEI) เพื่อติดตามและประเมินผลการเติบโตด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย โดยรวมของครัวเรือนผู้อยู่อาศัยในโครงการของการเคหะแห่งชาติ (ครอบคลุมครัวเรือนผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านเอื้ออาทร โครงการเคหะชุมชน โครงการประเภทบ้านเช่าของการเคหะแห่งชาติ และครัวเรือนผู้อยู่อาศัยในชุมชนผู้มีรายได้น้อยในบริเวณใกล้เคียงกับโครงการของการเคหะแห่งชาติ) โดยแบ่งประเด็นการประเมินออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 1.7 สรุปประเด็นประเมินเศรษฐกิจชุมชน

1) ด้านเศรษฐกิจ	2) ด้านสังคม	3) ด้านที่อยู่อาศัย
<ul style="list-style-type: none"> - มีอาชีพมั่นคง มีเงินทุน - รายได้เพียงพอกับรายจ่าย - มีการออมทรัพย์ - มีการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสามัคคีพึ่งพากันได้ - มีการรวมกลุ่มในชุมชน - ปัญหายาเสพติดหรือปัญหาอาชญากรรมในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีบ้านของตนเอง - สภาพบ้านไม่เสื่อมโทรม - มีการดูแลสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่ดี

ค่าของดัชนีได้จากสัดส่วนร้อยละของครัวเรือนจากปัจจัยด้านต่าง ๆ ของชุมชน โดยจำแนกเกณฑ์การประเมินออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ต่ำกว่า 50 2) เท่ากับ 50 และ 3) สูงกว่า 50

5) ผลการศึกษาการพัฒนาดัชนีเศรษฐกิจฐานรากและปัจจัยในการขับเคลื่อนดัชนีเศรษฐกิจฐานรากที่มีการจัดทำในประเทศไทย

จากการศึกษานิยาม แนวคิดทฤษฎีการพัฒนา รวมไปถึงตัวอย่างดัชนีเศรษฐกิจฐานราก พบว่า ปัจจัยที่ผลต่อเศรษฐกิจฐานรากมีอยู่หลายปัจจัย โดยสามารถรวบรวมและสรุปปัจจัยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1.8 สรุปปัจจัยการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

ปัจจัยการขับเคลื่อน	ความสำคัญ	วิธีการ
1. การมีส่วนร่วมของชุมชน	ชุมชนเป็นหัวใจของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผลจะทำให้การพัฒนาที่มีความยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดประชุมและเวิร์กช็อปเพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากชุมชน • การสร้างกลไกการมีส่วนร่วม อาทิ คณะกรรมการชุมชนหรือกลุ่มอาสาสมัคร
2. การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง	การสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรต่าง ๆ เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) สถาบันการศึกษา และหน่วยงานท้องถิ่น จะช่วยให้มีทรัพยากรและความเชี่ยวชาญที่จำเป็นในการขับเคลื่อนดัชนีเศรษฐกิจฐานราก	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาชุมชน • การให้การฝึกอบรมและคำปรึกษาด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการ การตลาด และการพัฒนาทักษะ เป็นต้น
3. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม	เทคโนโลยีและนวัตกรรมสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ และการประเมินผลของดัชนีเศรษฐกิจฐานราก	<ul style="list-style-type: none"> • การใช้แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มออนไลน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสื่อสารกับชุมชน • การนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการของชุมชน
4. การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน	การพัฒนาทักษะและความรู้ของคนในชุมชน จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพและการบริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดฝึกอบรมและการศึกษาเพิ่มเติมในด้านต่าง ๆ เช่น การเกษตร การท่องเที่ยว และการผลิตสินค้า OTOP • การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน
5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ	การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการพัฒนาและการแบ่งปันทรัพยากรและความรู้	<ul style="list-style-type: none"> • การจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ • การจัดประชุมและเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์กรและชุมชน
6. การวิเคราะห์และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	การวิเคราะห์และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ทราบถึงความก้าวหน้าและปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินโครงการพัฒนา และสามารถปรับปรุงและแก้ไขได้อย่างทันที่	<ul style="list-style-type: none"> • การใช้ตัวชี้วัดที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานในการประเมินผล • การจัดทำรายงานประเมินผลและการนำเสนอข้อมูลให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

ที่มา: รวบรวมข้อมูลจาก Kretzmann & McKnight (1993), Bhattacharyya (2004), Green & Haines (2015), Roseland (2012), Matarrita-Cascante & Brennan (2012), Eades, Gill & Befu (2000), Rabinovitch & Leitman (1996), Saunders (2011), Eades, J. S., Gill, T., & Befu, H. (2000). Globalization and Social Change in Contemporary Japan. Trans Pacific Press., Rabinovitch, J., & Leitman, J. (1996). Urban Planning in Curitiba. Scientific American, 274(3), 46-53., Roseland, M. (2012). Toward Sustainable Communities: Solutions for Citizens and Their Governments. New Society Publishers., Saunders, D. (2011). Arrival City: How the Largest Migration in History Is Reshaping Our World. Knopf Canada.

1.6 ผลการดำเนินงาน

1.6.1 การประชุมหารือ

1) การประชุมเริ่มต้นโครงการ (Kick-off meeting)

ที่ปรึกษาได้ประชุมร่วมกับคณะทำงานของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ในวันอังคารที่ 28 พฤษภาคม 2567 เวลา 13.30 - 14.30 น. ผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันและรับฟังความเห็นต่อแผนการดำเนินโครงการและแบบสอบถามที่สำรวจในขั้นต่อไป

2) การประชุมรายงานความคืบหน้าในการดำเนินโครงการ

การดำเนินงานในช่วงการศึกษาความก้าวหน้าขั้นกลาง (Interim Report) ที่ปรึกษาได้ประชุมหารือร่วมกับสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า เพื่อรายงานความคืบหน้าในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศจำนวน 2 ครั้ง ผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom ก่อนจะส่งรายงานความก้าวหน้าขั้นกลาง

1. วันที่ 9 กรกฎาคม 2567 เวลา 10.00 - 10.30 น.
2. วันที่ 14 สิงหาคม 2567 เวลา 09.00 - 10.00 น.

1.6.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อรับฟังความเห็นต่อการจัดทำดัชนีและการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ 2 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ในวันพฤหัสบดี ที่ 6 มิถุนายน 2567 ผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom (รายละเอียดดังภาคผนวก ข)

1.6.3 ออกแบบและจัดทำแบบสอบถาม

1) ออกแบบและจัดทำแบบสอบถาม

ที่ปรึกษาได้ดำเนินการออกแบบและจัดทำแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มคนในชุมชนและกลุ่มผู้นำชุมชน โดยโครงสร้างแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ แบบสอบถามของกลุ่มผู้นำชุมชน และแบบสอบถามกลุ่มครัวเรือน โดยแต่ละกลุ่มมีประเด็นคำถามดังนี้

กลุ่มผู้นำชุมชน	กลุ่มครัวเรือน
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล
ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ	ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ
ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน	ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ
ส่วนที่ 4 ปัญหาและความต้องการของชุมชน	ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลง
	ส่วนที่ 5 ปัญหาและความต้องการของประชาชน

2) ทดลองสำรวจแบบสอบถาม

เมื่อแบบสอบถามได้รับการพิจารณาจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า จึงได้นำไปทดลองทำการสำรวจ (Pilot Survey) ในระหว่างวันที่ 18 - 19 มิถุนายน 2567 จำนวนทั้งหมด 52 ราย โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และปทุมธานี ทั้งนี้ ได้ปรับปรุงแบบสอบถามและนำผลดังกล่าวไปปรับแบบสอบถามทั้งกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มคนในชุมชน ดังแบบสอบถามในภาคผนวก ก.

3) ค่าสถิติจากการทดสอบแบบสอบถาม

เมื่อทดลองการสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่าง 52 ราย ได้นำผลการสำรวจมาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อช่วยให้มั่นใจได้ว่าเครื่องมือที่ใช้สามารถวัดผลได้อย่างสม่ำเสมอและเชื่อถือได้ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ทั้งนี้ จากผลการทดสอบความเชื่อมั่น (รายละเอียดดังภาคผนวก ข) พบว่า

- ชุดคำถามกลุ่มผู้นำชุมชนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.93 หมายถึง มีความเชื่อมั่นสูง
- ชุดคำถามกลุ่มครัวเรือนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.93 หมายถึง มีความเชื่อมั่นสูง
- ดังนั้น กล่าวได้ว่าแบบสอบถามกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มครัวเรือน ทั้งสองฉบับสามารถเชื่อถือได้

4) การดำเนินงานเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

● กลุ่มตัวอย่าง

การสำรวจแบบสอบถามจะดำเนินการสำรวจผู้ตอบจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มครัวเรือน และ 2) กลุ่มผู้นำชุมชน รวมกันไม่น้อยกว่า 28,000 ตัวอย่าง โดยครอบคลุม 6 อาชีพ ได้แก่ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พนักงานของรัฐ พนักงานเอกชน ไม่ได้ทำงาน เกษตรกร และอาชีพรับจ้าง ในพื้นที่สำรวจไม่น้อยกว่า 7,000 ชุมชน (76 จังหวัด และกรุงเทพฯ)

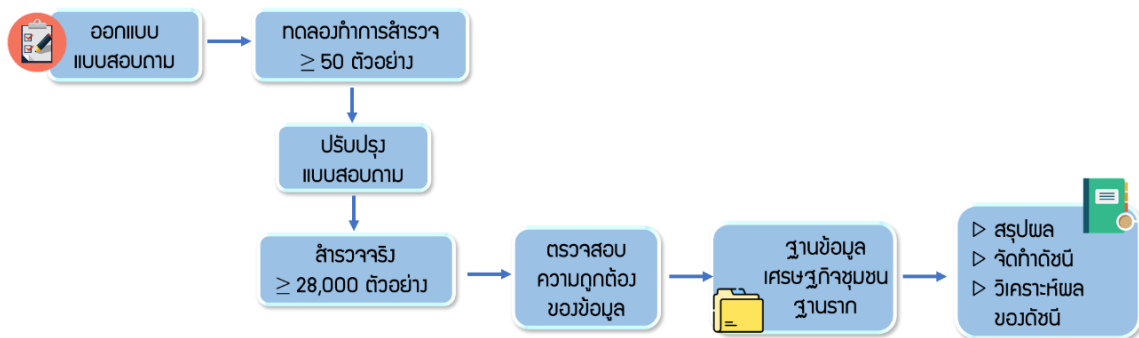
- **กรุงเทพฯ และปริมณฑล** ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี
- **ภาคเหนือ** ประกอบด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย เพชรบูรณ์ แพร่ แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ น่าน พะเยา พิจิตร พิษณุโลก ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี
- **ภาคใต้** ประกอบด้วย 14 จังหวัด ได้แก่ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี
- **ภาคกลาง** ประกอบด้วย 22 จังหวัด ได้แก่ เพชรบุรี กาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชัยนาท ตราด นครนายก นครปฐม ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี พระนครศรีอยุธยา ระยอง ราชบุรี ลพบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระแก้ว สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง
- **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** ประกอบด้วย 20 จังหวัด ได้แก่ เลย กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บึงกาฬ บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ และอุบลราชธานี

● กระบวนการสำรวจข้อมูล

กระบวนการสำรวจข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ปรับปรุงแบบสอบถามจากการทดสอบแบบสอบถาม (Pilot Survey)
- 2) นำแบบสอบถามไปสำรวจจริง โดยกลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 28,000 ตัวอย่าง และกระจายตามที่กำหนดไว้ โดยใช้โปรแกรมแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อสะดวกในการรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างและติดตามความคืบหน้าในการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง
- 3) เมื่อได้ผลการสำรวจแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลว่าไม่มีข้อมูลลักษณะอื่นอยู่ในชุดคำตอบ (อาทิ คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็น แต่คำตอบเป็นตัวเลขเพียงอย่างเดียว)
- 4) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดให้เป็นฐานข้อมูลเพื่อใช้จัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
- 5) วิเคราะห์ข้อมูลดัชนีเศรษฐกิจฐานราก เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อไป

ภาพที่ 1.3 วิธีการเก็บแบบสำรวจ

ที่มา: มุลินธิ สวค.

1.6.4 จัดงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจฐานราก

เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ได้ดำเนินการจัดงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจฐานราก ณ โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี โดยมีผู้เข้าร่วม Onsite จำนวน 90 คน และผู้เข้าร่วม Online จำนวน 80 คน (รายละเอียดดังภาคผนวก ค) พร้อมทั้งได้จัดทำข่าวประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ (รายละเอียดดังภาคผนวก ง)

บทที่ 2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ปลายปี พ.ศ. 2562 วิกฤติโรคระบาดโควิด-19 เริ่มแพร่กระจายไปทั่วโลก ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลกและโครงสร้างทางเศรษฐกิจทั้งในระดับประเทศและชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงนี้ส่งผลให้หลายภาคส่วนได้รับผลกระทบ แม้ว่าองค์การอนามัยโลก (WHO) จะประกาศยุติสถานะภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศเกี่ยวกับโควิด-19 ในวันที่ 5 พฤษภาคม 2566 แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจยังคงอยู่ โดยเฉพาะในประเทศไทยที่เศรษฐกิจยังไม่ฟื้นตัวเต็มที่ และเศรษฐกิจชุมชนฐานรากที่ยังคงเผชิญกับความชบเซา

ผลการสำรวจดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ ในปี พ.ศ. 2567 แสดงให้เห็นถึงภาพระยะสั้นและระยะยาวที่ชัดเจน ในภาพระยะสั้นสะท้อนถึงอารมณ์ ความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่าง ขณะที่ภาพระยะยาวสะท้อนมุมมองต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มที่เกิดขึ้นในชุมชนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสถานะทางการเงิน ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพ และด้านภาวะเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้รับการส่งเสริมในทุกยุคทุกสมัยของรัฐบาล โดยเฉพาะในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2566-2570) ที่ระบุไว้ชัดเจนในประเด็นที่ 16 เกี่ยวกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก ผ่านการปรับโครงสร้างและการพัฒนาที่ครอบคลุม โดยมีการกำหนดแผนแม่บทเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างเป็นระบบและยั่งยืน เช่น การส่งเสริมศักยภาพผู้ประกอบการ SMEs โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ และกองทุนประชารัฐสวัสดิการเพื่อเศรษฐกิจฐานรากและสังคม เป็นต้น ซึ่งการกำหนดมาตรการและนโยบายที่ตอบโจทย์การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องใช้ข้อมูลเชิงลึกที่แม่นยำและทันสมัยในระดับชุมชนและบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ต่าง ๆ

ในบทนี้ จะนำเสนอผลการสำรวจดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม ถึง 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 28,413 คน แบ่งเป็นกลุ่มครัวเรือนจำนวน 21,079 คน และกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 7,334 คน จากพื้นที่ 7,033 ตำบล ใน 77 จังหวัดทั่วประเทศ แบ่งเป็น 5 ภาค ได้แก่ 1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล 2) ภาคกลาง 3) ภาคเหนือ 4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 5) ภาคใต้

ผลการสำรวจดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในบทนี้ ประกอบด้วย 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ 2.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มครัวเรือน) 2.2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มผู้นำชุมชน) และ 2.3 การเปรียบเทียบค่าดัชนี

2.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มครัวเรือน)

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอผลการสำรวจดัชนีชุมชนฐานรากมุ่งเน้นกลุ่มครัวเรือนในชุมชน เพื่อประเมินถึงความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจในระดับชุมชน ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม ถึง 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จากกลุ่มตัวอย่างกรณีกลุ่มครัวเรือนจำนวน 21,079 คน จากพื้นที่ 7,033 ตำบล ใน 77 จังหวัดทั่วประเทศไทย โดยพิจารณาแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 5 ภาค ได้แก่ 1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล 2) ภาคกลาง 3) ภาคเหนือ 4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 5) ภาคใต้ และแบ่งเป็น 6 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) ไม่ได้ทำงาน 2) เกษตรกร 3) รับจ้าง 4) กลุ่มพนักงานเอกชน 5) กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 6) ที่กลุ่มพนักงานของรัฐ

2.1.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายภาค กรณีกลุ่มครัวเรือน

จากการพิจารณาตารางที่ 2.1 ซึ่งแสดงดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายภาค กรณีกลุ่มครัวเรือน โดยนำดัชนี ปี 2567 เรียงลำดับจากค่าสูงสุดไปยังค่าต่ำสุด พบว่า กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับความเชื่อมั่นสูงสุดที่ 63.0 ตามมาด้วย ภาคกลาง 55.0 ภาคเหนือ 53.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 53.2 และภาคใต้ 51.2 ตามลำดับ

เมื่อเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากระหว่างปี 2567 และปี 2566 พบว่า ระดับความเชื่อมั่นทั้งระดับประเทศและในทุกภาคเพิ่มขึ้น ซึ่งถือว่าฟื้นตัวมาแล้วระดับหนึ่งหลังจากวิกฤตโควิด 19 ประชาชนจึงสะท้อนความเชื่อมั่นว่าสภาพเศรษฐกิจดีขึ้น โดยเฉพาะด้านอุปสงค์ ในการบริโภคและรายได้ประชาชน¹

ตารางที่ 2.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567)
แยกรายภาค กรณีกลุ่มครัวเรือน

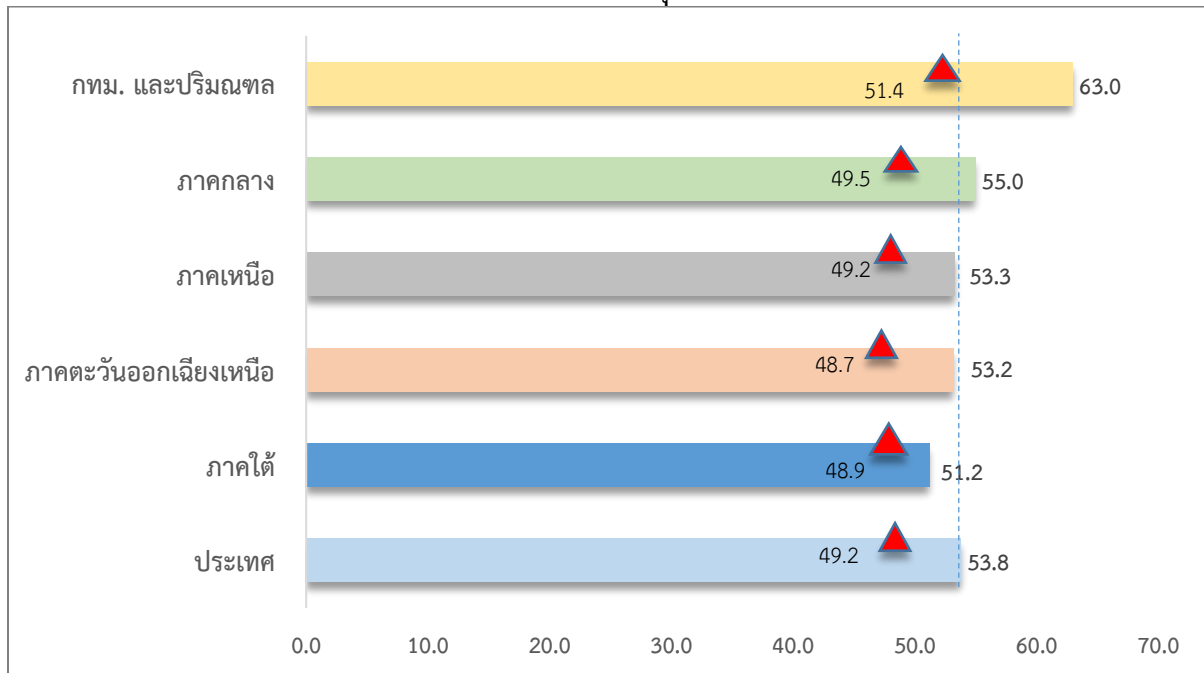
ภาค	ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากภาพรวม			
	2563	2564	2566	2567
1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล	52.5	47.8	53.9	63.0
2) ภาคกลาง	51.3	48.0	49.3	55.0
3) ภาคเหนือ	51.0	48.4	46.6	53.3
4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49.8	49.7	48.1	53.2
5) ภาคใต้	50.8	51.4	44.6	51.2
ประเทศ	50.6	49.2	47.7	53.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาภาพที่ 2.1 ซึ่งแสดงแผนภูมิการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากปี 2567 แยกรายภาค เทียบกับค่าเฉลี่ยดัชนีในช่วง 3 ปีย้อนหลัง (ปี 2563 2564 และ 2566) พบว่าระดับความเชื่อมั่นในปี 2567 ของทุกภาค รวมถึงค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ อยู่ในระดับสูงสุดเมื่อเทียบกับช่วงที่ผ่านมา อีกทั้งดัชนี ในปี 2567 ยังมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยดัชนีฯ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาอย่างชัดเจน

¹ ธนาคารแห่งประเทศไทย. (25 มกราคม 2567). เศรษฐกิจไทยปี 67 กับความท้าทายเชิงโครงสร้าง.

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปี 2567
แยกรายภาค กรณีกลุ่มครัวเรือน

หมายเหตุ : ▲ ค่าเฉลี่ยดัชนี 3 ปี (ปี 2563 2564 และ 2566)

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาตารางที่ 2.2 ซึ่งแสดงดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567) แยกรายภาค โดยจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) สถานะทางการเงิน 2) ศักยภาพในการประกอบอาชีพ และ 3) ภาวะเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) **ด้านสถานะทางการเงิน** พบว่า ในปี 2567 ความเชื่อมั่นสถานะทางการเงินของประชาชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล อยู่ที่ระดับ 63.3 ซึ่งมีความเชื่อมั่นสูงที่สุด และภาคกลางอยู่ที่ระดับ 52.4 และเมื่อเทียบกับปี 2566 พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนทุกภาคเพิ่มขึ้น
- 2) **ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพ** พบว่า ในปี 2567 ระดับความเชื่อมั่นต่อศักยภาพการประกอบอาชีพของประชาชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ที่ระดับ 64.9 ซึ่งมีความเชื่อมั่นสูงที่สุด โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล และภาคเหนือ อยู่ในระดับ 64.4 เหมือนกัน และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่า ประชาชนในทุกภาคมีระดับความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพลดลง
- 3) **ด้านภาวะเศรษฐกิจ** พบว่า ในปี 2567 ความเชื่อมั่นด้านภาวะเศรษฐกิจของประชาชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับ 61.2 ส่วนภาคอื่น ๆ สะท้อนว่าไม่มีความเชื่อมั่นด้านภาวะเศรษฐกิจ (มีระดับความเชื่อมั่นต่ำกว่า 50.0) อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่า ประชาชนในทุกภาคมีระดับความเชื่อมั่นด้านภาวะเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

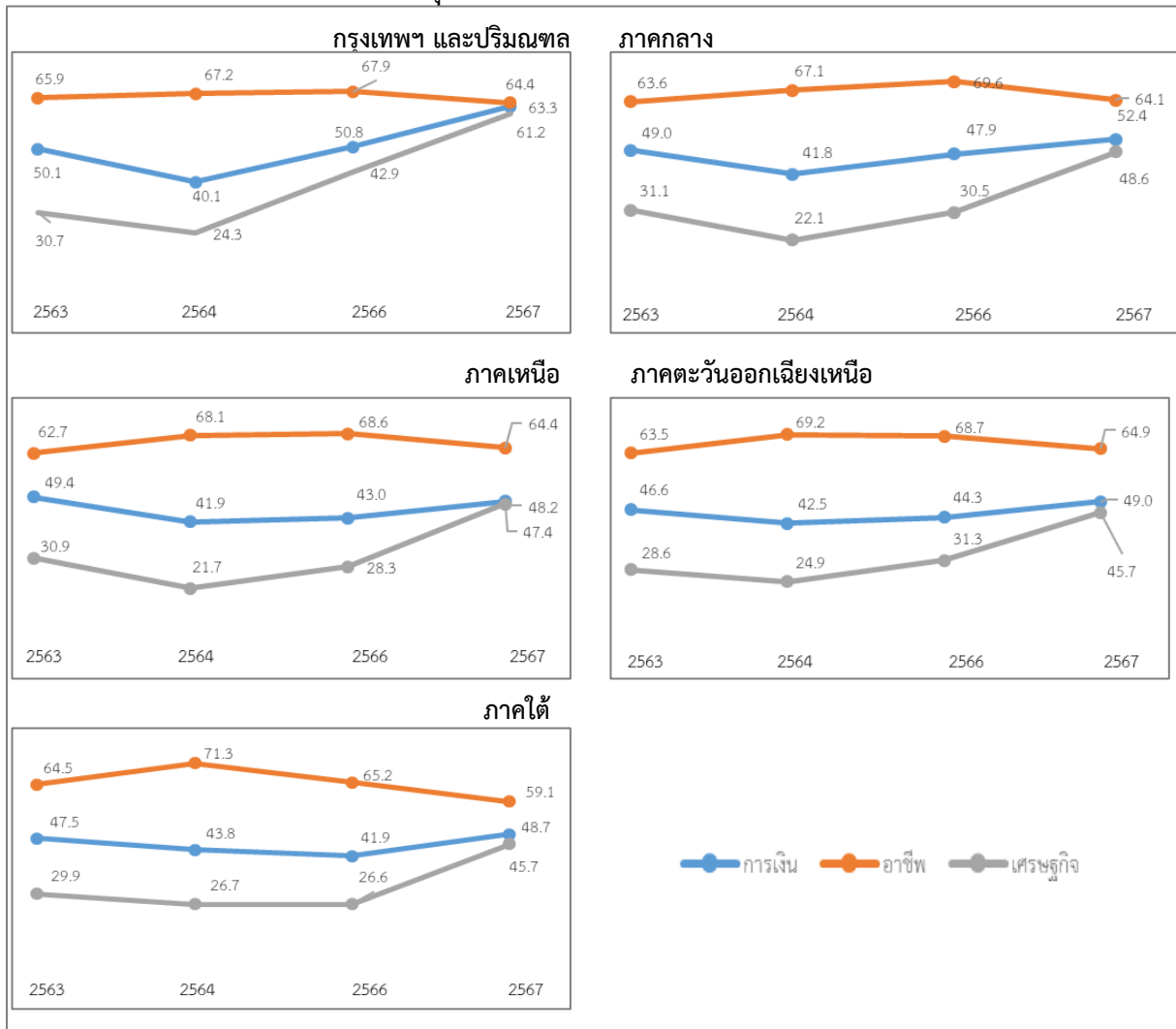
ตารางที่ 2.2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก จำแนกตามองค์ประกอบ ภูมิภาคกลุ่มครัวเรือน

องค์ประกอบ	ปี	ภาค				
		กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
1) ด้านสถานะทางการเงิน	2563	50.1	49.0	49.4	46.6	47.5
	2564	40.1	41.8	41.9	42.5	43.8
	2566	50.8	47.9	43.0	44.3	41.9
	2567	63.3	52.4	48.2	49.0	48.7
2) ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพ	2563	65.9	63.6	62.7	63.5	64.5
	2564	67.2	67.1	68.1	69.2	71.3
	2566	67.9	69.6	68.6	68.7	65.2
	2567	64.4	64.1	64.4	64.9	59.1
3) ด้านภาวะเศรษฐกิจ	2563	30.7	31.1	30.9	28.6	29.9
	2564	24.3	22.1	21.7	24.9	26.7
	2566	42.9	30.5	28.3	31.3	26.6
	2567	61.2	48.6	47.4	45.7	45.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาภาพที่ 2.2 ซึ่งแสดงแผนภูมิการเปรียบเทียบแนวโน้มค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567) แยกรายภาค ภูมิภาคกลุ่มครัวเรือน จำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก พบว่าแนวโน้มค่าดัชนีฯ ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีลักษณะคล้ายกัน คือ แนวโน้มด้านอาชีพในช่วง 3 ปีก่อน ซึ่งเพิ่มขึ้น แต่ในปี 2567 กลับลดลงอย่างชัดเจน ในขณะที่แนวโน้มทางการเงินมีการเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ และด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ส่วนแนวโน้มของกรุงเทพฯ และปริมณฑล แนวโน้มด้านอาชีพเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในขณะที่แนวโน้มทางการเงินและด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2.2 แนวโน้มค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567)
แยกรายภาค ภารกิจกลุ่มครัวเรือน จำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก

หมายเหตุ : 4 ปี ได้แก่ ปี 2563 2564 2566 และ 2567

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

2.1.2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกย่อยอาชีพ ภารกิจกลุ่มครัวเรือน

เมื่อพิจารณาตารางที่ 2.3 ซึ่งแสดงดัชนีเศรษฐกิจและชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567) แยกย่อยอาชีพ ภารกิจกลุ่มครัวเรือน ที่แบ่งเป็น 6 กลุ่มอาชีพ โดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า กลุ่มพนักงานของรัฐมีระดับความเชื่อมั่นสูงสุดที่ 60.1 รองลงมา ได้แก่ กลุ่มพนักงานเอกชนที่ 55.5 กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวที่ 54.9 กลุ่มเกษตรกรที่ 52.5 กลุ่มรับจ้างที่ 52.4 และกลุ่มไม่ได้ทำงานที่ 51.0 ตามลำดับ

ผลการสำรวจสะท้อนว่ากลุ่มพนักงานของรัฐและกลุ่มพนักงานเอกชน ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความมั่นคง จึงมีระดับความเชื่อมั่นสูงกว่าอาชีพอื่น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเทียบดัชนีฯ ระหว่างปี 2567 และปี 2566 พบว่า ในทุกกลุ่มอาชีพมีระดับความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น

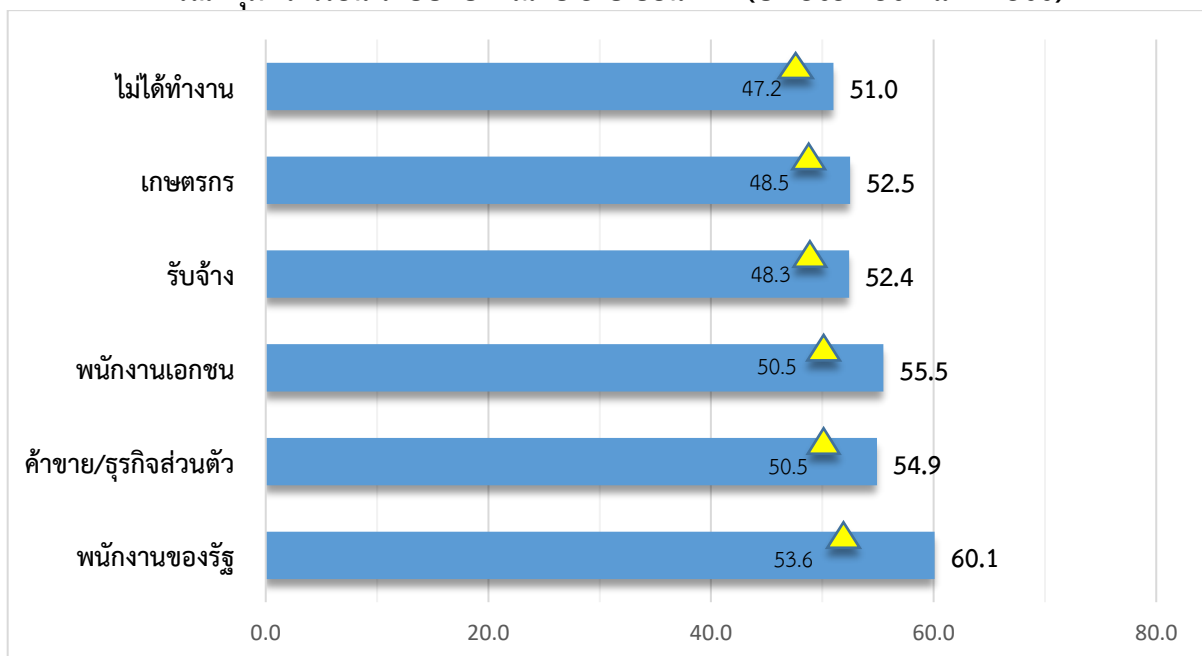
ตารางที่ 2.3 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายอาชีพ ภูมิภาคกลุ่มครัวเรือน

อาชีพ	ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากภาพรวม			
	2563	2564	2566	2567
1) ไม่ได้ทำงาน	49.5	44.8	47.2	51.0
2) เกษตรกร	50.3	49.1	46.1	52.5
3) รับจ้าง	50.6	48.0	46.3	52.4
4) พนักงานเอกชน	51.9	50.1	49.5	55.5
5) ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	51.3	49.1	51.2	54.9
6) พนักงานของรัฐ	51.4	56.4	53.1	60.1
รวมทุกอาชีพ	50.6	49.3	47.7	53.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาภาพที่ 2.3 ซึ่งแสดงแผนภูมิการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากปี 2567 แยกรายอาชีพ เทียบกับค่าเฉลี่ยดัชนีในช่วง 3 ปีย้อนหลัง (ปี 2563 2564 และ 2566) พบว่าระดับความเชื่อมั่นในปี 2567 ของทุกกลุ่มอาชีพ รวมถึงค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยดัชนีฯ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2.3 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปี 2567 แยกรายอาชีพ ภูมิภาคกลุ่มครัวเรือน เทียบกับค่าเฉลี่ย 3 ปี ย้อนหลัง (ปี 2563 2564 และ 2566)

หมายเหตุ : ▲ ค่าเฉลี่ยดัชนี 3 ปี (ปี 2563 2564 และ 2566)

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาตารางที่ 2.4 ซึ่งแสดงดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567) แยกรายอาชีพ โดยจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) สถานะทางการเงิน 2) ศักยภาพในการประกอบอาชีพ และ 3) ภาวะเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) **ด้านสถานะทางการเงิน** พบว่า ในปี 2567 ประชาชนในกลุ่มพนักงานของรัฐมีความเชื่อมั่นด้านสถานะทางการเงินมากที่สุดในระดับ 57.9 รองมา คือ กลุ่มอาชีพพนักงานเอกชนอยู่ในระดับ 54.0 กลุ่มอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวอยู่ในระดับ 52.1 ตามลำดับ ส่วนอีก 3 กลุ่มไม่มีความเชื่อมั่นต่อสถานะทางการเงิน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรที่ระดับ 48.3 กลุ่มรับจ้างที่ระดับ 47.7 และกลุ่มไม่ได้ทำงานที่ระดับ 47.5 อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบดัชนีกับปี 2566 พบว่า ประชาชนในทุกกลุ่มอาชีพมีระดับความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น
- 2) **ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพ** พบว่าในปี 2567 ประชาชนในทุกกลุ่มอาชีพมีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการประกอบอาชีพ โดยกลุ่มอาชีพที่มีระดับความเชื่อมั่นมากที่สุด คือ กลุ่มพนักงานของรัฐ ที่ระดับ 72.9 ส่วนกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวที่ระดับ 64.3 กลุ่มเกษตรกรที่ระดับ 62.6 กลุ่มพนักงานเอกชนที่ระดับ 62.1 กลุ่มไม่ได้ทำงานที่ระดับ 61.8 และกลุ่มรับจ้างที่ระดับ 61.3 และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่า ประชาชนในทุกกลุ่มอาชีพมีระดับความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพลดลง
- 3) **ด้านภาวะเศรษฐกิจ** พบว่าในปี 2567 มีเพียงประชาชนในกลุ่มพนักงานเอกชนมีความเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจอยู่ในระดับ 50.4 ส่วนกลุ่มอื่นสะท้อนว่าไม่มีความเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจ และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่า ประชาชนในทุกกลุ่มอาชีพมีระดับความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น

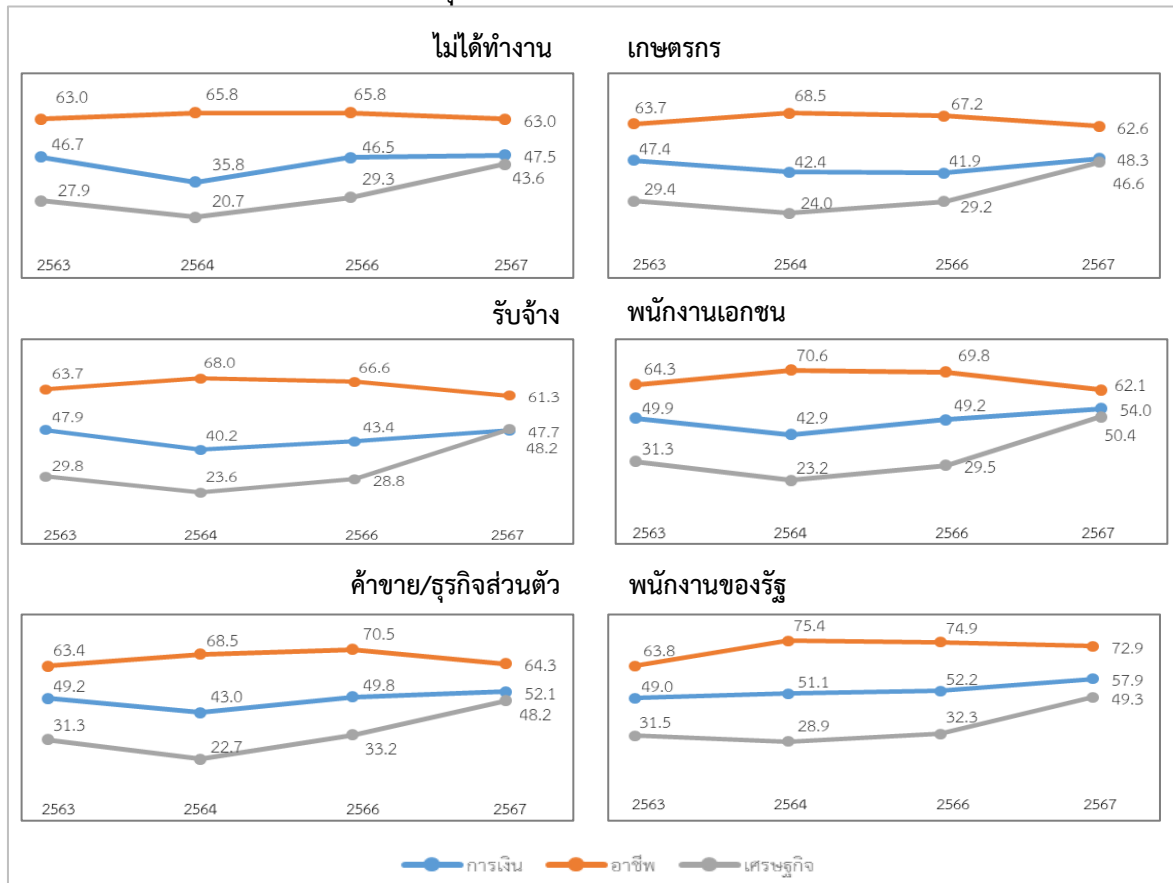
ตารางที่ 2.4 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก จำแนกตามองค์ประกอบ ภารกิจกลุ่มครัวเรือน

องค์ประกอบ	ปี	อาชีพ					
		1) ไม่ได้ ทำงาน	2) เกษตรกร	3) รับจ้าง	4) พนักงาน เอกชน	5) ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	6) พนักงาน ของรัฐ
1) ด้านสถานะทางการเงิน	2563	46.7	47.4	47.9	49.9	49.2	49.0
	2564	35.8	42.4	40.2	42.9	43.0	51.1
	2566	46.5	41.9	43.4	49.2	49.8	52.2
	2567	47.5	48.3	47.7	54.0	52.1	57.9
2) ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพ	2563	63.0	63.7	63.7	64.3	63.4	63.8
	2564	65.8	68.5	68.0	70.6	68.5	75.4
	2566	65.8	67.2	66.6	69.8	70.5	74.9
	2567	61.8	62.6	61.3	62.1	64.3	72.9
3) ด้านภาวะเศรษฐกิจ	2563	27.9	29.4	29.8	31.3	31.3	31.5
	2564	20.7	24.0	23.6	23.2	22.7	28.9
	2566	29.3	29.2	28.8	29.5	33.2	32.3
	2567	43.6	46.6	48.2	50.4	48.2	49.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาภาพที่ 2.4 ซึ่งแสดงแผนภูมิการเปรียบเทียบแนวโน้มค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567) แยกรายอาชีพ ภารกิจกลุ่มครัวเรือน จำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก พบว่า แนวโน้มค่าดัชนีฯ ของทุกกลุ่มอาชีพ มีลักษณะคล้ายกัน คือ มีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการประกอบอาชีพ แต่ลดลงเล็กน้อยจากปีที่ผ่านมาเล็กน้อยในขณะที่แนวโน้มทางการเงิน และด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2.4 แนวโน้มค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567)
แยกรายอาชีพ ภารกิจกลุ่มครัวเรือน จำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก

หมายเหตุ : 4ปี ได้แก่ ปี2563 2564 2566 และ 2567

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

2.2 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มผู้นำชุมชน)

ในหัวข้อนี้จะนำเสนอผลการสำรวจดัชนีชุมชนฐานรากมุ่งเน้นกลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อประเมินถึงความเชื่อมั่นของกลุ่มผู้นำที่มีต่อแนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจในระดับชุมชน ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม ถึง 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จากกลุ่มตัวอย่างกรณีกกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 7,334 คน จากพื้นที่ 7,033 ตำบล ใน 77 จังหวัดทั่วประเทศไทย

โดยการแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 5 ภาค ได้แก่ 1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล 2) ภาคกลาง 3) ภาคเหนือ 4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 5) ภาคใต้

2.2.1 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายภาค กรณีกกลุ่มผู้นำชุมชน

จากการพิจารณา ตารางที่ 2.5 ซึ่งแสดงดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายภาค กรณีกกลุ่มผู้นำชุมชน โดยนำดัชนี ปี 2567 เรียงลำดับจากค่าสูงสุดไปยังค่าต่ำสุด พบว่า กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับความเชื่อมั่นสูงสุดที่ระดับ 61.7 ตามมาด้วย ภาคกลางที่ระดับ 55.8 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ระดับ 54.6 ภาคเหนือที่ระดับ 53.8 และภาคใต้ที่ระดับ 52.6 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับผลปี 2566 พบว่า ระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มผู้นำชุมชนเพิ่มขึ้น

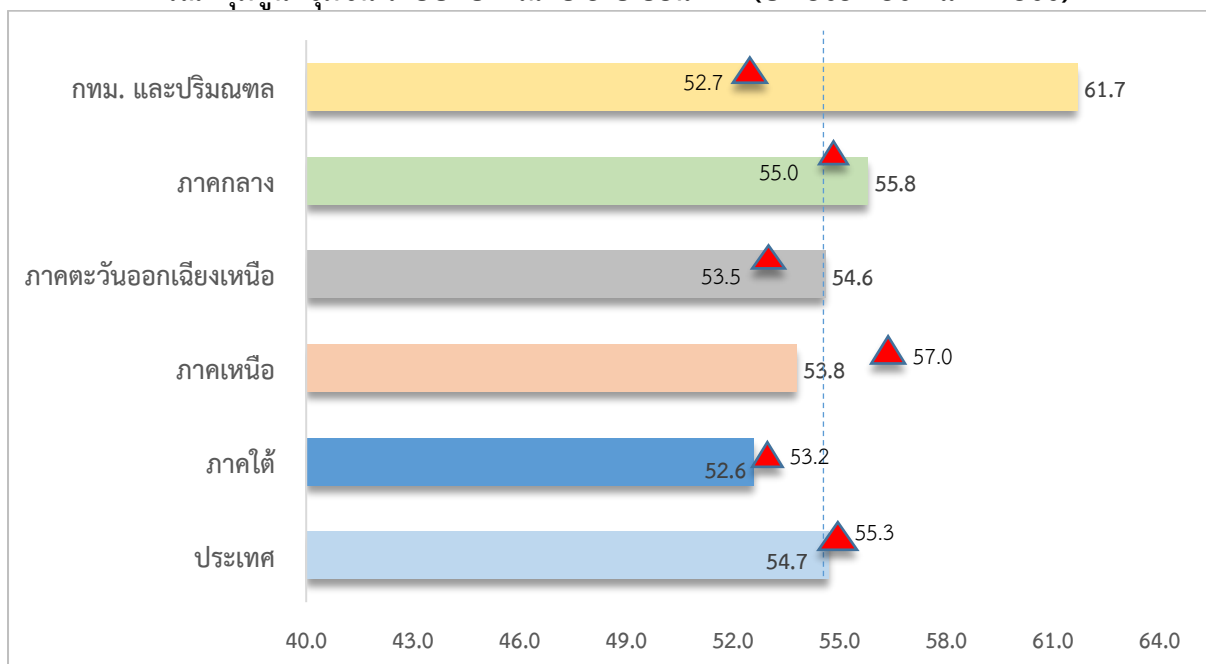
ตารางที่ 2.5 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก แยกรายภาค กรณีกลุ่มผู้นำชุมชน

ภาค	ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากภาพรวม			
	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	59.4	44.6	54.2	61.7
ภาคกลาง	59.6	51.3	54.0	55.8
ภาคเหนือ	58.7	48.1	53.8	53.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	66.2	50.3	54.6	54.6
ภาคใต้	57.2	50.1	52.4	52.6
ประเทศ	62.1	49.9	54.0	54.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาภาพที่ 2.5 ซึ่งแสดงแผนภูมิการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากปี 2567 แยกรายภาค เทียบกับค่าเฉลี่ยดัชนีฯ ในช่วง 3 ปีย้อนหลัง (ปี 2563 2564 และ 2566) พบว่าระดับความเชื่อมั่นในปี 2567 ของ 3 ภาค คือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ยดัชนีฯ ในช่วง 3 ปีย้อนหลัง ในขณะที่อีก 2 ภาค คือ ภาคเหนือ และภาคใต้ รวมถึงค่าเฉลี่ยในระดับประเทศ มีค่าดัชนีฯ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยดัชนีฯ ในช่วง 3 ปีย้อนหลัง เป็นที่น่าสังเกตว่า ปี 2567 ดัชนีของกลุ่มผู้นำชุมชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภาคอื่น ๆ อย่างชัดเจน ทั้งที่ค่าเฉลี่ยดัชนีฯ ในช่วง 3 ปีย้อนหลังอยู่ในระดับต่ำกว่าภาคอื่น สามารถสะท้อนถึงระดับความเชื่อมั่นของผู้นำชุมชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือจากภาครัฐได้สะดวกกว่า และมีปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าภาคอื่น

ภาพที่ 2.5 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปี 2567 แยกรายภาค กรณีกลุ่มผู้นำชุมชน เทียบกับค่าเฉลี่ย 3 ปี ย้อนหลัง (ปี 2563 2564 และ 2566)

หมายเหตุ : ▲ ค่าเฉลี่ยดัชนี 3 ปี (ปี 2563 2564 และ 2566)

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาตารางที่ 2.6 ซึ่งแสดงดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567) แยกรายภาค กรณีกลุ่มผู้นำชุมชน โดยจำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) สถานะทางการเงิน 2) ศักยภาพในการประกอบอาชีพ และ 3) ภาวะเศรษฐกิจ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) **ด้านสถานะทางการเงิน** พบว่า ในปี 2567 ผู้นำชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อสถานะทางการเงินทุกภาค ยกเว้น ภาคเหนือที่อยู่ในระดับ 48.5 โดยกลุ่มผู้นำชุมชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับความเชื่อมั่นมากที่สุด ที่ระดับ 57.2 ส่วนภาคกลางที่ระดับ 52.1 ภาคใต้ที่ระดับ 50.5 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ระดับ 50.0 รองลงมาตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่า ผู้นำชุมชนจากทุกภาคมีระดับความเชื่อมั่นสถานะทางการเงินเพิ่มขึ้น
- 2) **ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน** พบว่า ในปี 2567 กลุ่มผู้นำชุมชนจากทุกภาคมีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน โดยกลุ่มผู้นำชุมชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดที่ระดับ 70.9 ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ระดับ 65.6 ภาคกลางที่ระดับ 64.6 ภาคเหนือที่ระดับ 64.4 และภาคใต้ที่ระดับ 60.8 รองลงมาตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่า ผู้นำชุมชนจากทุกภาคความเชื่อมั่นที่ลดลงทุกภาค ยกเว้นกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่มีความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น
- 3) **ด้านภาวะเศรษฐกิจ** พบว่า ในปี 2567 มีเพียงกลุ่มผู้นำชุมชนจาก 2 ภาค คือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล และภาคกลางมีความเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจ โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดอยู่ในระดับ 56.9 และภาคกลางที่ระดับ 50.7 ในขณะที่กลุ่มผู้นำชุมชนจากภาคเหนือที่ระดับ 48.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ระดับ 48.1 และภาคใต้ที่ระดับ 46.5 รองลงมาตามลำดับ ไม่มีความเชื่อมั่นในด้านภาวะเศรษฐกิจ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2566 พบว่า กลุ่มผู้นำชุมชนทุกภาคมีระดับความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้น

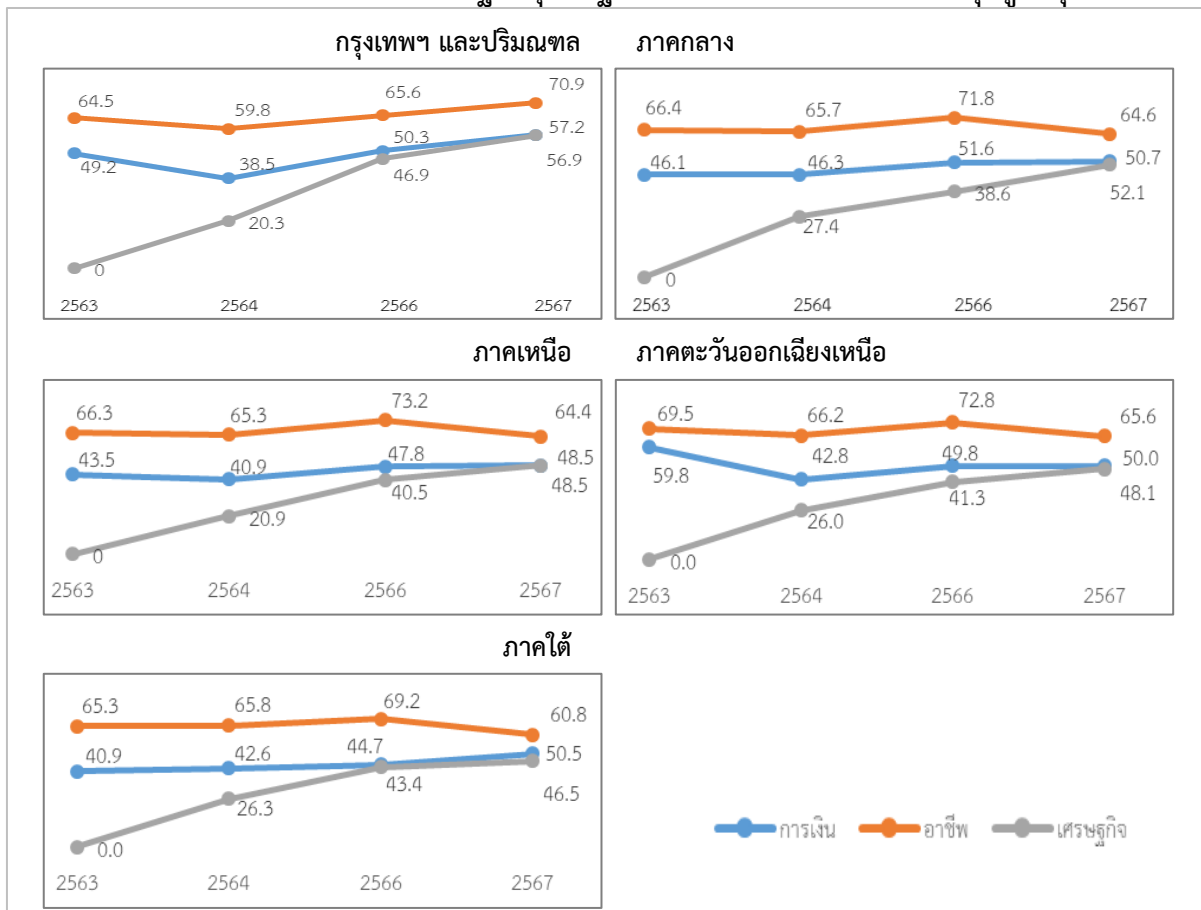
ตารางที่ 2.6 ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ ปี 2563 ถึง 2567)
แยกรายภาค กรณีกลุ่มผู้นำชุมชน จำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก

องค์ประกอบ	ปี	กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
ด้านสถานะ ทางการเงิน	2563	49.2	46.1	43.5	59.8	40.9
	2564	38.5	46.3	40.9	42.8	42.6
	2566	50.3	51.6	47.8	49.8	44.7
	2567	57.2	52.1	48.5	50.0	50.5
ด้านศักยภาพ ในการประกอบอาชีพ	2563	64.5	66.4	66.3	69.5	65.3
	2564	59.8	65.7	65.3	66.2	65.8
	2566	65.6	71.8	73.2	72.8	69.2
	2567	70.9	64.6	64.4	65.6	60.8
ด้านภาวะเศรษฐกิจ	2563	-	-	-	-	-
	2564	20.3	27.4	20.9	26.0	26.3
	2566	46.9	38.6	40.5	41.3	43.4
	2567	56.9	50.7	48.5	48.1	46.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาภาพที่ 2.6 ซึ่งแสดงแผนภูมิการเปรียบเทียบแนวโน้มค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (ตั้งแต่ปี 2563 ถึง 2567) แยกรายภาค กรณีกลุ่มผู้นำชุมชน จำแนกออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก พบว่า แนวโน้มค่าดัชนีฯ ในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีลักษณะคล้ายกัน คือ แนวโน้มด้านอาชีพในช่วง 3 ปีก่อน ซึ่งเพิ่มขึ้น แต่ในปี 2567 กลับลดลงเล็กน้อย ในขณะที่แนวโน้มทางการเงินมีการเพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ และด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกภาค ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำมีความเชื่อมั่นต่อภาพรวมของเศรษฐกิจและการเงินที่เพิ่มขึ้น แต่ยังคงควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนด้านอาชีพให้มากขึ้น ซึ่งกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีความเข้มแข็งด้านการเงินและเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจ

ภาพที่ 2.6 แนวโน้มค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก จำแนกตามภาค กรณีกลุ่มผู้นำชุมชน

หมายเหตุ: 4ปี ได้แก่ ปี2563 2564 2566 และ 2567

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

2.3 การเปรียบเทียบค่าดัชนี

หัวข้อนี้จะนำเสนอการเปรียบเทียบค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในปี 2567 ระหว่างกลุ่มครัวเรือนกับกลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อให้เห็นถึงความเชื่อมั่นต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มทางเศรษฐกิจในแต่ละภาค

พิจารณาจากตารางที่ 2.7 เป็นการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ระหว่างกลุ่มครัวเรือนและกลุ่มผู้นำชุมชน โดยนำค่าดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปี 2567 ของกลุ่มครัวเรือนและผู้นำชุมชนมาเปรียบเทียบกันพบว่าระดับความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจชุมชนฐานรากของกลุ่มผู้นำชุมชนสูงกว่ากลุ่มครัวเรือนซึ่งสะท้อนถึงมุมมองของผู้นำที่ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างกว่ามุมมองของสมาชิกที่ต้องการให้ชุมชนมีการพัฒนาและมีระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้น โดยเฉพาะช่วงหลังจากการฟื้นฟูวิกฤตโควิด 19 ที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้นำชุมชนยังมีความกังวลระบบเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนอยู่ ระดับความเชื่อมั่นในปี 2567 จึงมีค่าที่น้อยกว่าค่าเฉลี่ยดัชนี 3 ปี

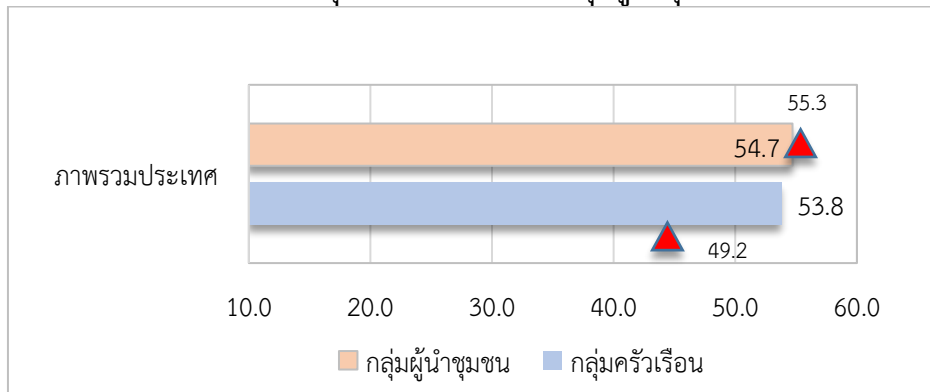
ตารางที่ 2.7 การเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปี 2567
ระหว่างกลุ่มครัวเรือนเทียบกับกลุ่มผู้นำชุมชน

ภาค	ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก กลุ่มครัวเรือน				ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก กลุ่มผู้นำชุมชน			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล	52.5	47.8	53.9	63.0	59.4	44.6	54.2	61.7
2) ภาคกลาง	51.3	48.0	49.3	55.0	59.6	51.3	54.0	55.8
3) ภาคเหนือ	51.0	48.4	46.6	53.3	58.7	48.1	53.8	53.8
4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49.8	49.7	48.1	53.2	66.2	50.3	54.6	54.6
5) ภาคใต้	50.8	51.4	44.6	51.2	57.2	50.1	52.4	52.6
ภาพรวมทั้งประเทศ	50.6	49.2	47.7	53.8	62.1	49.9	54.0	54.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการพิจารณาภาพที่ 2.7 ซึ่งแสดงแผนภูมิการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากปี 2567 ระหว่างกลุ่มครัวเรือนเทียบกับกลุ่มผู้นำชุมชน เทียบกับค่าเฉลี่ยดัชนีในช่วง 3 ปีย้อนหลัง (ปี 2563 2564 และ 2566) พบว่าระดับความเชื่อมั่นในปี 2567 ของทั้งกลุ่มครัวเรือนและกลุ่มผู้นำชุมชน มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยดัชนีในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาอย่างชัดเจน

ภาพที่ 2.7 แผนภูมิแสดงการเปรียบเทียบดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปี 2567 ระหว่างกลุ่มครัวเรือนเทียบกับกลุ่มผู้นำชุมชน

หมายเหตุ : ▲ ค่าเฉลี่ยดัชนี 3 ปี (ปี 2563 2564 และ 2566)

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ผลการวิเคราะห์

ผลจากการสำรวจพบว่า การเปลี่ยนแปลงความเชื่อมั่นของกลุ่มครัวเรือน และกลุ่มผู้นำชุมชน ในแต่ละภาค ในปี 2567 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า สะท้อนให้เห็นถึงการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ และความเชื่อมั่นด้านสถานะทางการเงิน ด้านศักยภาพในการประกอบอาชีพของคนในชุมชน และด้านภาวะเศรษฐกิจที่แตกต่างในแต่ละภาค ปัจจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างภาคต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการพึ่งพาภาคเกษตร การท่องเที่ยว และการลงทุนจากภาครัฐและเอกชนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่

ความเชื่อมั่นที่สูงในกรุงเทพฯ และปริมณฑลในทุกด้าน สะท้อนถึงการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่รวดเร็ว กว่าภาคอื่น ๆ ซึ่งเกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่หลากหลายและมีเสถียรภาพมากกว่า ทำให้การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายหรือการฟื้นตัวของเศรษฐกิจมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม รวมถึง การลงทุนจากภาคเอกชน และการสนับสนุนจากรัฐบาลที่เข้าถึงพื้นที่ได้ง่ายกว่า ส่งผลให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การค้าขาย การลงทุน และการคมนาคม สามารถกลับมาดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นทั้งศูนย์กลางทางการเงินและธุรกิจ มีอุตสาหกรรม การค้า การบริการ และการลงทุนที่ฟื้นตัวได้ดี ในขณะที่ภาคอื่น ๆ ซึ่งพึ่งพาภาคเกษตรและการท่องเที่ยว ยังฟื้นตัวได้ช้ากว่า ส่งผลให้ระดับความเชื่อมั่นในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับต่ำกว่าเมื่อเทียบกับกรุงเทพฯ และปริมณฑล

กล่าวโดยสรุป การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในแต่ละภาค การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพึ่งพาภาคส่วนเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การลงทุนจากภาคเอกชน รวมถึงปัจจัยเชิงนโยบาย และการสนับสนุนจากรัฐ ล้วนมีบทบาทสำคัญในการอธิบายความแตกต่างของระดับความเชื่อมั่นในแต่ละภาคในปี 2567

บทที่ 3 ประเด็นสำคัญจากสมาชิกในชุมชน

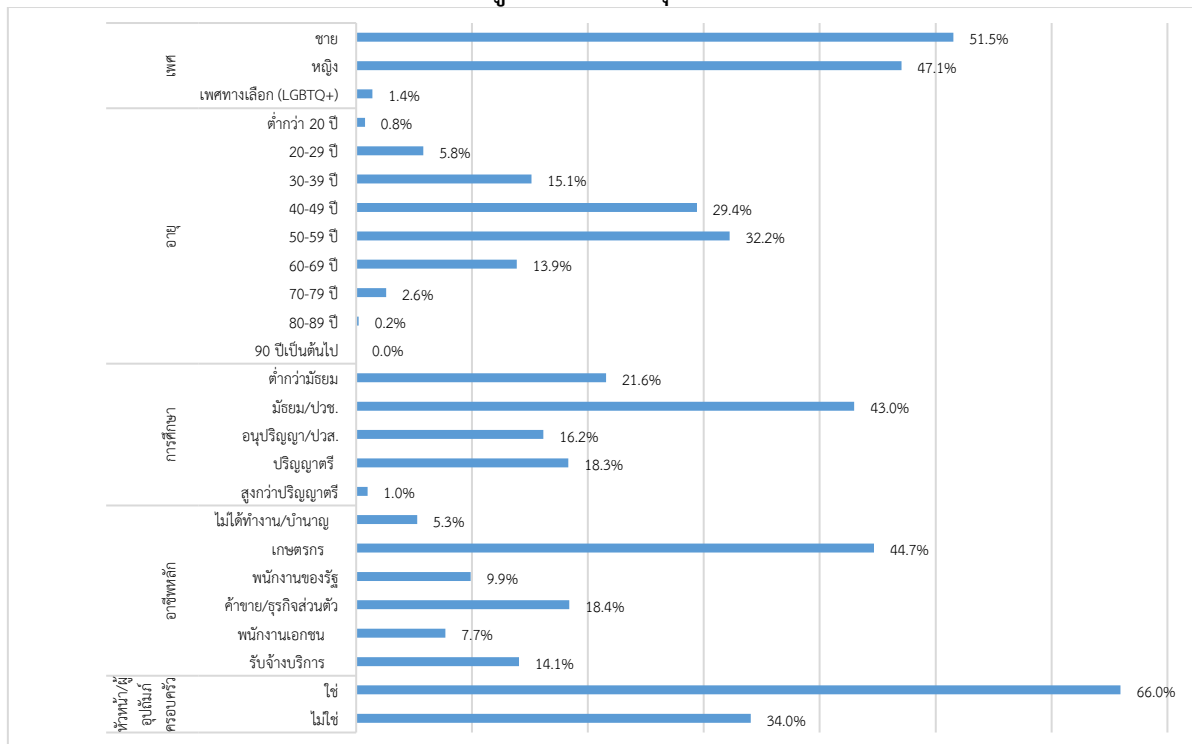
ในบทนี้จะนำเสนอผลการสำรวจในประเด็นสำคัญจากกลุ่มครัวเรือน ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 16 กรกฎาคม ถึง 15 สิงหาคม พ.ศ. 2567 จากกลุ่มครัวเรือนจำนวน 21,079 คน จากพื้นที่ 7,033 ตำบล ใน 77 จังหวัดทั่วประเทศไทย แบ่งเป็น 5 ภูมิภาค ได้แก่ 1) กรุงเทพฯ และปริมณฑล 2) ภาคกลาง 3) ภาคเหนือ 4) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 5) ภาคใต้ และแบ่งเป็น 6 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) ไม่ได้ทำงาน 2) เกษตรกร 3) รับจ้าง 4) กลุ่มพนักงานเอกชน 5) กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 6) กลุ่มพนักงานของรัฐ

ในบทนี้ประกอบด้วย 6 หัวข้อ ได้แก่ 3.1) ข้อมูลทั่วไป 3.2) สมาชิกในครัวเรือน 3.3) สถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ 3.4) ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลง 3.5) ปัญหาและความต้องการของประชาชน และ 3.6) ประเด็นอื่น ๆ

3.1 ข้อมูลทั่วไป

จากการสำรวจสมาชิกในชุมชนปี 2567 จำนวน 21,079 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย ร้อยละ 51.5 เพศหญิงร้อยละ 47.1 และเพศทางเลือกร้อยละ 1.4 โดยกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 50 - 59 ปี มากที่สุดที่ร้อยละ 32.2 ตามด้วยอายุระหว่าง 40 - 49 ปี ที่ร้อยละ 29.4 ด้านการศึกษาสูงสุด กลุ่มที่มีมากที่สุด คือกลุ่มที่จบชั้นมัธยม/ปวช. ร้อยละ 43.0 รองลงมาคือ ระดับต่ำกว่ามัธยม ร้อยละ 21.6 อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 44.7 ตามด้วย ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขายร้อยละ 18.4 และกลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้า/ผู้ดูแลครอบครัวร้อยละ 66.0 ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ปี 2567

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อจำแนกกลุ่มตัวอย่างรายภาค พบว่า ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 56.2) โดยมีสัดส่วนอายุในช่วง 30 - 39 ปีสูงสุด (ร้อยละ 39.8) และจบการศึกษาระดับมัธยม/ปวช. สัดส่วนมากที่สุด (ร้อยละ 43.8) อาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่างในภูมิภาคนี้คือ พนักงานเอกชน (ร้อยละ 35.4) และส่วนใหญ่เป็นหัวหน้า/ผู้อุปถัมภ์ครอบครัว (ร้อยละ 55.8)

สำหรับภาคกลาง กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีจำนวนมากกว่า (ร้อยละ 52.0) โดยช่วงอายุที่มีสัดส่วนสูงสุดคือ 40 - 49 ปี (ร้อยละ 29.1) และมีการศึกษาระดับมัธยม/ปวช. สูงสุด (ร้อยละ 39.7) กลุ่มอาชีพหลักคือ เกษตรกร (ร้อยละ 33.4) และส่วนใหญ่เป็นหัวหน้า/ผู้อุปถัมภ์ครอบครัว (ร้อยละ 67.4)

ในภาคเหนือ กลุ่มตัวอย่างมีเพศชายมากกว่า (ร้อยละ 50.3) และส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 50 - 59 ปี (ร้อยละ 40.2) กลุ่มการศึกษาระดับมัธยม/ปวช. มีมากที่สุด (ร้อยละ 41.7) และอาชีพหลักคือ เกษตรกร (ร้อยละ 46.1) โดยเป็นหัวหน้า/ผู้อุปถัมภ์ครอบครัวสูงถึงร้อยละ 68.9

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 55.4) โดยช่วงอายุที่มีมากที่สุดคือ 50 - 59 ปี (ร้อยละ 32.5) จบการศึกษาระดับมัธยม/ปวช. มากที่สุด (ร้อยละ 47.8) มีอาชีพหลักคือ เกษตรกร (ร้อยละ 55.0) และส่วนใหญ่เป็นหัวหน้า/ผู้อุปถัมภ์ครอบครัว (ร้อยละ 66.6)

ภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างมีเพศชาย (ร้อยละ 48.8) และเพศหญิง (ร้อยละ 50.3) ใกล้เคียงกัน โดยช่วงอายุที่มีสัดส่วนมากที่สุดคือ 40 - 49 ปี (ร้อยละ 35.4) มีการศึกษาระดับมัธยม/ปวช. เป็นกลุ่มใหญ่ที่สุด (ร้อยละ 37.9) อาชีพหลักคือ เกษตรกร (ร้อยละ 43.4) และส่วนใหญ่เป็นหัวหน้า/ผู้อุปถัมภ์ครอบครัว (ร้อยละ 61.4)

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
เพศ					
ชาย	56.2	47.2	50.3	55.4	48.8
หญิง	43.4	52.0	48.1	42.5	50.3
เพศทางเลือก (LGBTQ+)	0.4	0.8	1.6	2.1	0.8
อายุ					
ต่ำกว่า 20 ปี	3.5	0.5	0.3	0.8	0.6
20-29 ปี	8.9	5.1	3.5	6.7	7.0
30-39 ปี	39.8	15.8	11.2	13.5	15.2
40-49 ปี	13.7	29.1	27.7	30.4	35.4
50-59 ปี	15.4	29.0	40.2	32.5	30.8
60-69 ปี	15.1	17.4	14.3	13.1	9.3
70-79 ปี	3.5	2.9	2.6	2.7	1.4
80-89 ปี	0.1	0.3	0.1	0.3	0.2
90 ปีเป็นต้นไป	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
การศึกษา					
ต่ำกว่ามัธยม	7.5	20.3	22.4	25.8	16.8
มัธยม/ปวช.	43.8	39.7	41.7	47.8	37.9
อนุปริญญา/ปวส.	24.1	18.3	13.4	13.4	20.8
ปริญญาตรี	23.2	20.3	21.5	12.3	23.7
สูงกว่าปริญญาตรี	1.3	1.4	1.0	0.7	0.8

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้
อาชีพหลัก					
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	6.4	6.0	5.6	4.6	4.9
เกษตรกร	18.6	33.4	46.1	55.0	43.4
พนักงานของรัฐ	3.7	8.4	12.4	11.2	7.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	11.4	24.1	17.1	15.0	22.3
พนักงานเอกชน	35.4	9.2	4.4	5.4	6.3
รับจ้างบริการ	24.5	18.8	14.4	8.8	15.6
หัวหน้า/ผู้ปล้ยม์ครอบครัว					
ใช่	55.8	67.4	68.9	66.6	61.4
ไม่ใช่	44.2	32.6	31.1	33.4	38.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.2 สมาชิกในครัวเรือน

ในหัวข้อนี้ จะพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครัวเรือน ในประเด็นของจำนวนผู้มีรายได้ ผู้ว่างงาน อัตราการพึ่งพิง ผู้สูงอายุ ผู้อยู่ในวัยเรียน เด็กเล็ก และผู้พิการ รายละเอียดดังนี้

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ดังตารางที่ 3.2 พบว่า ภาพรวมครัวเรือนในระดับประเทศมีสมาชิกจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 และสมาชิกจำนวน 3 คน รองลงมาที่ร้อยละ 24.0 ยกเว้นในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลที่โดยมากมีสมาชิกเพียง 2 คน คิดเป็นร้อยละ 53.4 และรองลงมามีสมาชิกเพียง 1 คน แสดงถึงความนิยมของครัวเรือนที่มีสมาชิกน้อยในเมืองใหญ่ ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการใช้ชีวิตแบบครอบครัวเล็กหรือการใช้ชีวิตในเมืองที่มีค่าใช้จ่ายสูง โดยภาคเหนือมีครัวเรือนที่มีสมาชิก 4 คน ในสัดส่วนที่สูงกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ (ร้อยละ 34.5) ทั้งนี้ สัดส่วนของครัวเรือนที่มีสมาชิกมากกว่า 6 คนขึ้นไป ที่เป็นครอบครัวขยาย มีจำนวนน้อยในทุกภูมิภาค

ตารางที่ 3.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำแนกรายภาค

ภาค	หน่วย: ร้อยละ											เฉลี่ย (คน)
	1 คน	2 คน	3 คน	4 คน	5 คน	6 คน	7 คน	8 คน	9 คน	10 คน	>10 คน	
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	10.9	53.4	10.3	9.2	8.9	5.6	0.7	0.7	0.2	0.1	0.0	2.8
ภาคกลาง	4.4	15.8	25.5	28.5	17.0	5.6	1.9	0.7	0.2	0.2	0.1	3.7
ภาคเหนือ	2.9	12.2	28.9	34.5	15.1	4.4	1.2	0.5	0.1	0.1	0.1	3.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2.0	9.8	23.1	31.3	21.1	9.1	1.8	1.0	0.4	0.1	0.1	4.0
ภาคใต้	2.6	13.1	21.5	27.5	19.7	9.9	2.8	2.0	0.3	0.6	0.1	4.0
ประเทศ	3.3	14.4	24.0	29.7	18.1	7.2	1.8	0.9	0.3	0.2	0.1	3.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

สำหรับผู้มีรายได้ในแต่ละครัวเรือน ดังตารางที่ 3.3 ในภาพรวมมีผู้มีรายได้ครัวเรือนละ 2 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 48.1 โดยในกรุงเทพฯและปริมณฑล มีสัดส่วนสมาชิกที่เป็นผู้มีรายได้ 2 คนสูงสุด แสดงให้เห็นว่าครัวเรือนในเขตเมืองมีแนวโน้มที่จะมีคนทำงาน 2 คนเป็นหลัก อาจเป็นเพราะความจำเป็นในการหารายได้สูงเพื่อรองรับค่าครองชีพในเมือง ในภาพรวมมีสมาชิกเป็นผู้มีรายได้ 3 คนในครัวเรือนรองลงมา สัดส่วนร้อยละ 25.2 ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างของครัวเรือนในประเทศไทยที่ต้องพึ่งพาการทำงานของสมาชิกหลายคนเพื่อให้มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนร้อยละ 0.6 ไม่มีผู้ที่มีรายได้

ตารางที่ 3.3 จำนวนสมาชิกที่เป็นผู้มีรายได้ในครัวเรือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	0 คน	1 คน	2 คน	3 คน	4 คน	5 คน	6 คน	7 คน	8 คน	9 คน	10 คน	เฉลี่ย (คน)
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	0.2	15.1	62.3	11.8	7.2	1.9	1.4	0.1	0.0	0.0	0.0	2.2
ภาคกลาง	0.5	14.1	49.8	24.4	9.1	1.7	0.2	0.1	0.0	0.1	0.0	2.4
ภาคเหนือ	0.9	12.1	44.6	27.7	13.1	1.2	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	2.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.6	11.7	44.8	27.5	11.2	2.2	1.0	0.6	0.3	0.1	0.1	2.6
ภาคใต้	0.5	10.9	53.6	21.7	11.1	1.7	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0	2.4
ประเทศ	0.6	12.4	48.1	25.2	10.9	1.8	0.6	0.3	0.1	0.1	0.0	2.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากจำนวนผู้มีรายได้นำมาซึ่งอัตราการพึ่งพิง ดังตารางที่ 3.4 โดยอัตราการพึ่งพิงของทั้งประเทศเท่ากับ 56.9 หมายถึง ในทุก ๆ 100 คนที่มีรายได้อาจต้องดูแลคนที่ไม่มีรายได้อีก 56.9 คน กล่าวคือ ผู้มีรายได้อันหนึ่งคน จะต้องดูแลผู้ที่ต้องพึ่งพิงประมาณ 0.57 คน (หากคิดแบบเฉลี่ย ผู้มีรายได้อันสองคน จะต้องดูแลผู้ที่ต้องพึ่งพิง 1 คน) ทั้งนี้ กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีอัตราการพึ่งพิงต่ำสุด ร้อยละ 24.6 รวมทั้งภาคกลางที่มีอัตราการพึ่งพิงต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจสูง ทำให้ดึงดูดประชากรในวัยแรงงานเข้ามาทำงานในพื้นที่ ในขณะที่ภาคเหนือมีอัตราการพึ่งพิงสูงที่สุด ร้อยละ 70.0 อาจเป็นผลจากการอพยพของคนวัยทำงานไปหางานในเมืองใหญ่ ทำให้เหลือประชากรที่เป็นเด็กและผู้สูงอายุในภาคนี้มากขึ้น

ตารางที่ 3.4 อัตราการพึ่งพิง ปี 2567 จำแนกรายภาค

ภาค	ร้อยละ
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	24.6
ภาคกลาง	50.8
ภาคเหนือ	70.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	57.4
ภาคใต้	59.0
ประเทศ	56.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

สมาชิกในครัวเรือนผู้อยู่ในวัยทำงาน ดังตารางที่ 3.5 พบว่า ภาพรวมในระดับประเทศผู้มีงานทำคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 76.9 ของผู้อยู่ในวัยทำงาน ในขณะที่สัดส่วนร้อยละ 23.1ว่างงาน ทั้งนี้ ผู้อยู่ในวัยทำงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่างงานสัดส่วนสูงที่สุด ร้อยละ 26.6 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยังไม่ทั่วถึงและขาดโอกาสในการจ้างงาน ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีงานทำมากที่สุด อาจเนื่องมาจากความเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการมีธุรกิจที่หลากหลายเพิ่มโอกาสในการจ้างงานที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ

ตารางที่ 3.5 วัยทำงานในครัวเรือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	มีงานทำ	ว่างงาน
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	84.2	15.8
ภาคกลาง	79.7	20.3
ภาคเหนือ	80.1	19.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	73.4	26.6
ภาคใต้	75.0	25.0
ประเทศ	76.9	23.1

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 3.6 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) โดยครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุคิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 58.7 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยภาคกลางมีจำนวนสัดส่วนครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุสูงที่สุดที่ร้อยละ 64.3 และกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุน้อยที่สุด ร้อยละ 36.2 ทั้งนี้ผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งว่างงาน คิดเป็นร้อยละ 52.0 แสดงถึงการที่ผู้สูงอายุเหล่านี้อาจพึ่งพิงการสนับสนุนจากครอบครัวหรือสวัสดิการภาครัฐ ยกเว้นในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่ผู้สูงอายุมีงานทำมีสัดส่วนสูงกว่าผู้สูงอายุว่างงาน แสดงถึงความจำเป็นหรือโอกาสในการทำงานของผู้สูงอายุในเมืองที่ยังคงมีแรงงานไม่เพียงพอหรือค่าครองชีพสูงจึงจำเป็นต้องทำงานเพื่อหารายได้

ตารางที่ 3.6 ผู้สูงอายุในครัวเรือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุ	การมีงานทำของผู้สูงอายุ	
		มีงานทำ	ว่างงาน
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	36.2	55.0	45.0
ภาคกลาง	64.3	49.1	50.9
ภาคเหนือ	56.7	46.8	53.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	61.7	46.8	53.2
ภาคใต้	53.7	49.8	50.2
ประเทศ	58.7	48.0	52.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีผู้อยู่ในวัยเรียน โดยครัวเรือนที่มีผู้อยู่ในวัยเรียนคิดเป็นร้อยละ 48.6 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดทั่วประเทศ โดยภาคใต้มีครัวเรือนที่มีผู้อยู่ในวัยเรียนสูงสุด ร้อยละ 54.2 ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีครัวเรือนที่มีผู้อยู่ในวัยเรียนน้อยที่สุด ร้อยละ 15.7 โดยอาจเป็นผลจากการที่ครอบครัวขนาดเล็กมีมากขึ้นในเมืองใหญ่ และการที่ผู้คนในวัยทำงานมีบุตรน้อยลง ด้านจำนวนครัวเรือนที่มีเด็กเล็ก (ต่ำกว่า 3 ปี) มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 13.6 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดทั่วประเทศ แสดงถึงแนวโน้มการมีบุตรน้อย ทั้งนี้ ภาคใต้มีสัดส่วนครัวเรือนที่มีเด็กเล็กมากที่สุด และภาคเหนือมีสัดส่วนน้อยที่สุด

ตารางที่ 3.7 ผู้อยู่ในวัยเรียนและเด็กเล็กในครัวเรือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ครัวเรือนที่มีผู้อยู่ในวัยเรียน	ครัวเรือนที่มีเด็กเล็ก (ต่ำกว่า 3 ปี)
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	15.7	11.5
ภาคกลาง	46.2	11.9
ภาคเหนือ	45.8	8.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	54.0	16.2
ภาคใต้	54.2	17.3
ประเทศ	48.6	13.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

พิจารณาตารางที่ 3.8 แสดงร้อยละของจำนวนครัวเรือนที่สมาชิกในครัวเรือนเป็นผู้พิการ พบว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศของจำนวนครัวเรือนที่มีผู้พิการ คิดเป็นร้อยละ 12.0 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด โดยภาคใต้มีสัดส่วนครัวเรือนที่มีผู้พิการสูงสุดร้อยละ 14.8 และภาคเหนือมีสัดส่วนต่ำสุด ร้อยละ 9.1 ทั้งนี้ ผู้พิการโดยมากเป็นผู้มีงานทำ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 80.0 ซึ่งอาจเป็นเพราะการสนับสนุนจากภาครัฐหรือโอกาสการจ้างงานที่เปิดกว้างขึ้น และผู้พิการว่างงานคิดเป็นร้อยละ 20.0 ซึ่งกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนผู้พิการที่มีงานทำสูงที่สุด ร้อยละ 94.7 และภาคเหนือมีสัดส่วนผู้พิการว่างงานมากที่สุด ร้อยละ 65.4

ตารางที่ 3.8 ผู้พิการในครัวเรือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ครัวเรือนที่มีผู้พิการ	การมีงานทำของผู้พิการ	
		มีงานทำ	ว่างงาน
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	12.5	94.7	5.3
ภาคกลาง	10.5	72.4	27.6
ภาคเหนือ	9.1	65.4	34.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	13.3	82.9	17.1
ภาคใต้	14.8	88.8	11.2
ประเทศ	12.0	80.0	20.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.3 สถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ

3.3.1 รายได้และแหล่งรายได้ของครัวเรือน

รายได้ครัวเรือนในภาพรวมของประเทศและรายภาคมีรายได้ราว 20,001 - 50,000 ต่อเดือน โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 35.3 ดังตารางที่ 3.9 อย่างไรก็ตาม กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนรายได้ของครัวเรือนสูงที่สุดร้อยละ 51.7 ที่ 5,001 - 10,000 ต่อเดือน โดยอาจเป็นผลเชื่อมโยงจากการที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ยน้อยกว่าในภาคอื่น ๆ นอกจากนี้ มีสัดส่วนครัวเรือนที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาทอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายของรายได้และความแตกต่างระหว่างครัวเรือนในเขตเมืองใหญ่ ทั้งนี้ ในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันในด้านรายได้ สะท้อนถึงความหลากหลายของโอกาสทางเศรษฐกิจและการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อความสามารถในการดำรงชีวิตของประชากรในแต่ละกลุ่ม

ตารางที่ 3.9 รายได้ครัวเรือนต่อเดือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่มีรายได้	1-1,000	1,001-5,000	5,001-10,000	10,001-20,000	20,001-50,000	50,001-100,000	>100,000
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	7.1	0.4	0.9	51.7	3.1	23.7	11.6	1.5
ภาคกลาง	4.1	0.1	3.8	9.2	28.2	50.6	3.6	0.4
ภาคเหนือ	2.2	0.6	10.8	18.9	33.8	30.8	2.5	0.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1.9	0.5	10.3	26.4	27.9	30.7	2.0	0.3
ภาคใต้	1.7	0.5	4.6	14.5	33.0	33.9	8.4	3.4
ประเทศ	2.7	0.4	7.6	20.5	28.7	35.3	3.9	0.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อจำแนกรายได้ตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.10 อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรและรับจ้างมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่างานในภาคธุรกิจหรือพนักงานเอกชน ที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท ซึ่งแสดงถึงความท้าทายทางเศรษฐกิจสำหรับเกษตรกรและผู้ทำงานในภาคบริการ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับพนักงานของรัฐหรือพนักงานเอกชนที่มีความมั่นคงและรายได้ที่สูงกว่าอย่างชัดเจน สำหรับรายได้ผู้ที่ไม่ได้ทำงาน/รับบำนาญ มีการกระจายรายได้ที่ค่อนข้างหลากหลาย ทั้งนี้ ส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 50) มีรายได้อยู่ในช่วง 10,001 - 50,000 บาท และมีสัดส่วนรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท รวบรวมร้อยละ 3.4 ซึ่งแสดงถึงความท้าทายทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่สำหรับผู้พึ่งพำนาญหรือไม่มีงานทำ ซึ่งอาจต้องได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากภาครัฐ

ตารางที่ 3.10 อาชีพและรายได้ครัวเรือน จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	ไม่มีรายได้	1-1,000	1,001-5,000	5,001-10,000	10,001-20,000	20,001-50,000	50,001-100,000	>100,000
ไม่ได้ทำงาน/บำนาญ	1.5	2.1	13.4	16.3	26.8	32.7	6.5	0.7
เกษตรกร	2.3	0.5	11.6	24.8	29.0	27.7	3.1	0.9
รับจ้างบริการ	3.2	0.3	6.6	22.7	34.7	30.1	1.9	0.5
พนักงานเอกชน	5.7	0.2	1.2	23.8	22.2	41.7	4.3	0.9
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	2.6	0.2	3.5	14.4	28.5	44.8	4.8	1.1
พนักงานของรัฐ	1.9	0.1	0.5	8.8	25.5	55.6	6.7	0.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาความเพียงพอของรายได้ ดังตารางที่ 3.11 ครัวเรือนโดยมากคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 85.1 มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย โดยมีครัวเรือนเพียงร้อยละ 14.9 ที่รายได้ปัจจุบันเพียงพอต่อการใช้จ่าย ซึ่งในภาพรวมของประเทศมีสัดส่วนครัวเรือนที่ต้องการรายได้เพิ่มเติมมากกว่า 5,000 บาทต่อเดือนอยู่ที่ร้อยละ 41.1 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง แสดงถึงปัญหาความไม่เพียงพอของรายได้ในระดับประเทศ เหตุผลที่ทำให้เกิดความต้องการรายได้เพิ่มเติมนี้อาจมาจากหลายปัจจัย เช่น ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายทางการศึกษาและสุขภาพ รวมถึงการที่รายได้ปัจจุบันไม่สามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้อย่างเพียงพอ ความต้องการรายได้เพิ่มเติมนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและการสร้างโอกาสการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นในทุกภูมิภาคของประเทศ

ตารางที่ 3.11 รายได้เพิ่มจากเดิมจึงจะเพียงพอต่อเดือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	รายได้เพียงพอ	< 1,000	1,000 – 3,000	3,001 – 5,000	มากกว่า 5,000
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	15.2	18.9	19.5	35.3	11.1
ภาคกลาง	23.5	2.7	14.5	21.6	37.7
ภาคเหนือ	12.1	1.7	19.0	25.3	41.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10.7	2.3	16.9	21.7	48.4
ภาคใต้	16.4	3.7	18.3	24.0	37.6
ประเทศ	14.9	3.3	17.2	23.5	41.1

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

พิจารณาการทำงานในชุมชนดังตารางที่ 3.12 พบว่า ในภาพรวมคนส่วนใหญ่ยังคงเลือกที่จะทำงานใกล้บ้านและภายในชุมชนของตนเอง โดยครัวเรือนร้อยละ 78.5 มีสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานในชุมชนตนเอง ขณะที่ร้อยละ 21.5 มีสมาชิกไปทำงานในชุมชนอื่น ภาคใต้มีสัดส่วนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานในชุมชนของตนเองสูงที่สุดที่ร้อยละ 87.7 โดยอาจสะท้อนถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ยึดโยงกับการเกษตรหรือธุรกิจในท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องย้ายถิ่นฐานหรือเดินทางไปทำงานในที่อื่น ทั้งนี้ การทำงานในชุมชนอื่นเป็นการทำงานในประเทศคิดเป็นร้อยละ 96.5 และเป็นการไปทำงานในต่างประเทศร้อยละ 3.6 (อาทิ เกาหลี อิสราเอล มาเลเซีย) จังหวัดที่มีสมาชิกในครัวเรือนเดินทางไปทำงานมากที่สุด ได้แก่ กรุงเทพฯ คิดเป็น ร้อยละ 37.9 รองลงมา คือ ชลบุรี ระยอง เชียงใหม่ สมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 9.6 5.1 3.2 และ 2.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.12 สมาชิกในครัวเรือนไปทำงานในชุมชนอื่น จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ทำงานในชุมชน	ทำงานชุมชนอื่น
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	65.6	34.4
ภาคกลาง	85.1	14.9
ภาคเหนือ	81.0	19.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	71.0	29.0
ภาคใต้	87.7	12.3
ประเทศ	78.5	21.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่ออยู่ในวัยชรา (อายุ 60 ปีขึ้นไป) กลุ่มตัวอย่างคาดว่าแหล่งรายได้หลักจะมาจากเงินสนับสนุนจากภาครัฐ (อาทิ บัตรสวัสดิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ) คิดเป็นร้อยละ 35.4 ดังตารางที่ 3.13 รองลงมา คือ เงินจากการทำงานร้อยละ 28.5 เงินสะสมตนเอง (อาทิ เงินออม บำนาญ บำนาญ) ร้อยละ 19.2 จากลูกหลาน/ญาติ ร้อยละ 15.4 และอื่น ๆ เช่น ประกันสังคม ค่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ รางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล ฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นต้น โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนผู้สูงอายุที่มีรายได้จากการทำงานสูงสุด สะท้อนถึงการที่ผู้สูงอายุในภาคนี้ยังคงทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ อาจเป็นผลจากการที่มีแรงงานในครอบครัวจำกัด หรือความจำเป็นในการทำงานเพื่อหารายได้เสริมให้เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย

ตารางที่ 3.13 แหล่งรายได้ในวัยชรา จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	จากการทำงาน	จากภาครัฐ	เงินสะสมตนเอง	ลูกหลาน/ญาติ
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	40.2	23.8	28.2	7.6
ภาคกลาง	27.5	34.5	18.1	17.8
ภาคเหนือ	28.4	36.8	19.1	14.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	28.5	35.4	19.2	15.4
ภาคใต้	33.0	36.0	16.2	12.8
ประเทศ	28.5	35.4	19.2	15.4

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาแหล่งรายได้ตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.14 พบว่าเมื่ออายุ 60 ปีขึ้นไป ทุกอาชีพมีสัดส่วนการพึ่งพารายได้จากภาครัฐสูงที่สุด อย่างไรก็ตาม รายได้จากการทำงานเองมีสัดส่วนค่อนข้างสูง โดยเฉพาะพนักงานเอกชนที่อาจยังคงต้องทำงานในวัยชราเพื่อหารายได้เสริม นอกจากนี้ ยังพบว่าเงินสะสมตนเองเป็นแหล่งรายได้สำคัญของพนักงานของรัฐมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ซึ่งอาจสะท้อนถึงการวางแผนทางการเงินที่ดีกว่าในช่วงวัยทำงาน

ตารางที่ 3.14 แหล่งรายได้ในวัยชรา จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	จากการทำงาน	จากภาครัฐ	เงินสะสมตนเอง	ลูกหลาน/ญาติ
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	20.2	33.0	26.3	17.3
เกษตรกร	28.3	37.2	16.4	16.8
รับจ้างบริการ	30.7	35.2	17.9	15.0
พนักงานเอกชน	32.3	32.4	22.1	11.9
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	29.3	35.5	18.5	15.1
พนักงานของรัฐ	26.4	30.5	29.6	11.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.3.2 การออมเงินของครัวเรือน

การออมเงินถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับครัวเรือนและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจเผชิญกับความไม่แน่นอนและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ การสำรวจดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเผยให้เห็นถึงพฤติกรรมการออมของประชาชนในแต่ละภูมิภาคและในแต่ละอาชีพ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการวางแผน การจัดการรายได้ การใช้จ่าย และการเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต การออมเงินไม่เพียงช่วยลดความเสี่ยงในการเผชิญกับภาวะวิกฤตทางการเงิน แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความมั่นคงและยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนในระยะยาว

ในหัวข้อนี้จะพิจารณาพฤติกรรมการออมเงินในประเด็น ดังนี้ สัดส่วนของครัวเรือนที่มีการออมเงิน รูปแบบการออมเงิน สาเหตุที่ไม่มีการออมเงิน และความถี่และมูลค่าการออมเงิน

ภาพรวมครัวเรือนมีการออมมากกว่าไม่ออม มีสัดส่วนร้อยละ 59.3 และไม่มีการออมร้อยละ 40.7 ดังตารางที่ 3.15 ซึ่งสัดส่วนการออมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีก่อนหน้า (ร้อยละ 54.7) โดยภาคเหนือมีการออมที่สูงกว่าภาคอื่น ๆ ที่ร้อยละ 71.1 ในทางตรงกันข้าม กรุงเทพฯ และปริมณฑลกลับมีสัดส่วนการไม่ออมสูงกว่าที่ร้อยละ 63.5 ทั้งนี้อาจมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากผลกระทบทางเศรษฐกิจที่ทำให้การจ้างงานและรายได้ของครัวเรือนลดลง รวมถึงค่าครองชีพที่สูงกว่าภาคอื่น และความต้องการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค การลงทุน หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ที่อาจทำให้เงินส่วนที่สามารถออมได้ลดลง ทั้งนี้ การที่ภาคอื่น ๆ มีการออมเพิ่มขึ้นอาจเป็นผลมาจากที่รายได้กลับมาฟื้นตัวจากการระบาดของโควิด-19 ได้เร็วกว่าในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล รวมทั้งพึ่งพาเศรษฐกิจท้องถิ่นมากกว่า จากการเกษตร การค้าท้องถิ่น หรืออุตสาหกรรมขนาดเล็ก ทำให้อาจไม่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกหรือความผันผวนทางการเมืองในระดับเดียวกับกรุงเทพฯ และปริมณฑล ครัวเรือนที่มีรายได้จากภาคการเกษตรหรืออาชีพที่ไม่ต้องพึ่งพาการบริโภคในระดับสูง อาจสามารถออมได้มากขึ้นในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจโลกฟื้นตัว นอกจากนี้ ภาครัฐได้จัดทำโครงการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการสนับสนุนทางการเงินให้กับประชาชนในภูมิภาคต่างๆ เช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โครงการเกษตรกร หรือโครงการเงินเยียวยาโควิด-19 ซึ่งส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ต่างจังหวัดมีเงินเหลือสำหรับการออมมากขึ้น อีกประการหนึ่งที่ทำให้ภาคอื่นมีการออมที่สูงกว่า คือ วัฒนธรรมการออมที่ต่างจังหวัดอาจมีวัฒนธรรมการออมที่เข้มแข็งกว่าครัวเรือนในเมืองใหญ่ การบริหารจัดการเงินและการใช้ชีวิตอย่างประหยัดอาจเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของประชาชนในภูมิภาค ซึ่งทำให้มีแนวโน้มการออมที่มากกว่า

ตารางที่ 3.15 การออมเงินของครัวเรือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	มี				ไม่มี			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	57.8	68.0	61.5	36.5	42.2	32.0	38.5	63.5
ภาคกลาง	66.5	59.8	56.7	56.3	33.5	40.2	43.3	43.7
ภาคเหนือ	70.8	72.1	56.5	71.1	29.2	27.9	43.5	28.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	69.9	75.7	54.2	56.5	30.1	24.3	45.8	43.5
ภาคใต้	60.3	67.4	48.7	61.4	39.7	32.6	51.3	38.6
ประเทศ	67.5	69.8	54.7	59.3	32.5	30.2	45.3	40.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการออมตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.16 พบว่า ทุกอาชีพมีสัดส่วนการออมมากกว่าการไม่ออม ยกเว้นพนักงานเอกชนที่สัดส่วนการไม่ออมสูงกว่า พนักงานของรัฐมีสัดส่วนครัวเรือนที่มีการออมเงินสูงที่สุดที่ร้อยละ 79.0 แสดงถึงความมั่นคงทางการเงินและการมีรายได้ที่สม่ำเสมอ รวมถึงการเข้าถึงสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ที่ส่งเสริมให้มีการออม ในขณะที่กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวก็มีสัดส่วนการออมเงินที่สูงเช่นกันที่ร้อยละ 66.7 ซึ่งแสดงถึงการที่กลุ่มนี้มีรายได้ที่สามารถจัดสรรบางส่วนเพื่อการออมได้ อย่างไรก็ตาม กลุ่มพนักงานเอกชนกลับมีสัดส่วนครัวเรือนที่ไม่มีการออมเงินสูงที่สุดที่ร้อยละ 51.3 ซึ่งอาจสะท้อนถึงความไม่มั่นคงทางการเงินหรือความยากลำบากในการจัดสรรเงินเพื่อออมเนื่องจากค่าใช้จ่ายที่สูงหรือรายได้ที่ไม่เพียงพอ

ตารางที่ 3.16 การออมเงินของครัวเรือน จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	มี	ไม่มี
ไม่ได้ทำงาน/บ้านญาติ	53.2	46.8
เกษตรกร	57.1	42.9
รับจ้างบริการ	50.4	49.6
พนักงานเอกชน	48.7	51.3
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	66.7	33.3
พนักงานของรัฐ	79.0	21.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการรูปแบบการออมดังตารางที่ 3.17 การออมเงินในประเทศไทยยังคงเน้นไปที่ความมั่นคงและความปลอดภัยเป็นหลัก เมื่อประชาชนมีการออม พบว่าการฝากเงินในธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่น ๆ เป็นรูปแบบการออมที่ได้รับความนิยมสูงสุดที่ร้อยละ 29.7 ซึ่งสะท้อนถึงความมั่นคงและความปลอดภัยที่ผู้คนเห็นว่าเป็นประโยชน์จากการฝากเงินในระบบธนาคาร นอกจากนี้การเป็นสมาชิกในกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ต่าง ๆ (ร้อยละ 21.1) และกลุ่มออมทรัพย์ (ร้อยละ 16.5) ก็เป็นรูปแบบการออมที่มีสัดส่วนสูงเช่นกัน แสดงถึงการที่ผู้คนในชุมชนยังคงพึ่งพาและไว้วางใจในระบบการออมแบบกลุ่มหรือสหกรณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่ของตนเอง การเก็บเงินสดเป็นอีกหนึ่งรูปแบบการออมที่มีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 12.6 ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงความต้องการในการถือครองเงินสดเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินหรือเพื่อความสะดวกในการใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้การซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ผู้คนให้ความสนใจที่ร้อยละ 6.1 โดยอาจเป็นเพราะความต้องการในการวางแผนทางการเงินระยะยาวและการคุ้มครองชีวิต สำหรับการลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การซื้อหุ้นหรือพันธบัตร การเล่นเกมแชร์ หรือการซื้อสินทรัพย์ทางเลือกอื่น ๆ มีสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับรูปแบบการออมอื่น ๆ ซึ่งอาจสะท้อนว่าผู้คนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะรับความเสี่ยงหรือขาดความรู้ความเข้าใจในการลงทุนประเภทเหล่านี้

ตารางที่ 3.17 รูปแบบการออม

รูปแบบการออม	ร้อยละ
ฝากธนาคาร/สถาบันการเงินอื่น ๆ	29.7
เป็นสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ต่าง ๆ	21.1
เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์	16.5
เงินสด	12.6
ซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์	6.1
ซื้อสลากออมสิน/ธ.ก.ส.	4.1
ต้นไม้/สัตว์เลี้ยงมีชีวิต	3.2
ซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่น ทอง เพชร พลอย เป็นต้น	2.5
เล่นเกมแชร์	1.9
ซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน คอนโด เป็นต้น	1.2
ทรัพย์สินทางเลือกอื่น	0.3
ซื้อพันธบัตร/หุ้น	0.3
ซื้อกองทุน เช่น RMF SSF เป็นต้น	0.1
อื่น ๆ	0.4

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ปัจจัยที่ส่งผลให้ครัวเรือนไม่สามารถออมได้ ดังตารางที่ 3.18 พบว่า ปัญหาหลักเกิดจากการที่รายได้ไม่เพียงพอที่ร้อยละ 51.7 และภาระหนี้สินที่สูงร้อยละ 7.7 โดยเงินไม่พอออมเป็นปัญหาสำคัญโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 69.7 แสดงถึงความยากลำบากทางเศรษฐกิจในพื้นที่ที่มีค่าครองชีพสูง นอกจากนี้ ภาคเหนือก็พบว่ามีปัญหาเงินไม่พอออมสูงถึงร้อยละ 65.1 ซึ่งสะท้อนถึงการที่ครัวเรือนในพื้นที่ชนบทต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านรายได้และความยากจน อีกหนึ่งสาเหตุสำคัญที่พบ คือ การมีภาระหนี้สิน ซึ่งมีสัดส่วนสูงในหลายภูมิภาค โดยเฉพาะภาคกลางที่มีสัดส่วนถึงร้อยละ 33.2 ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงการกู้ยืมเพื่อการลงทุนหรือค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่สูง นอกจากนี้ การไม่มีความรู้ด้านการออมยังเป็นสาเหตุสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีสัดส่วนถึงร้อยละ 15.1 ซึ่งอาจสะท้อนถึงการขาดการเข้าถึงข้อมูลหรือการให้ความรู้ด้านการออมในชุมชน ทั้งนี้ ในภาพรวมสาเหตุอื่น ๆ ที่ไม่มีการออม อาทิ เก็บเงินสดไว้หมุนเวียนใช้จ่าย เพื่อเหตุฉุกเฉิน การที่ในพื้นที่ไม่มีธนาคาร ความไม่ไว้วางใจสถาบันการเงินในท้องถิ่น และการมีอายุมากขึ้น

ตารางที่ 3.18 สาเหตุที่ไม่มีการออม จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	เงินไม่พอออม	ไม่มีความรู้ด้านการออม	มีภาระหนี้สิน	ไม่ได้ทำงาน/กำลังเรียน/ไม่มีรายได้	ยังไม่อยากออม
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	69.7	8.8	9.1	7.5	4.4
ภาคกลาง	53.4	1.7	33.2	2.9	7.4
ภาคเหนือ	65.1	2.9	25.4	1.9	3.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	51.5	15.1	23.7	2.1	6.5
ภาคใต้	45.6	7.5	30.4	6.3	9.0
ประเทศ	51.7	7.7	27.6	4.5	7.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อจำแนกสาเหตุการไม่ออมเป็นรายอาชีพ ดังตารางที่ 3.19 พบว่าในหลายอาชีพ เหตุผลหลักที่ทำให้ไม่สามารถออมเงินได้คือ การไม่มีเงินเพียงพอสำหรับการออม โดยเฉพาะในกลุ่มพนักงานเอกชนที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 63.0 และกลุ่มรับจ้างบริการที่มีสัดส่วนร้อยละ 59.4 สะท้อนถึงความไม่มั่นคงทางการเงินและความยากลำบากในการจัดการรายได้ให้พอเพียงสำหรับการออม เนื่องจากรายได้ที่ต่ำหรือค่าใช้จ่ายที่สูงเมื่อเทียบกับรายได้ นอกจากนี้ การมีภาระหนี้สูงยังส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวไม่สามารถออมได้ ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30.3 และ 30.6 ตามลำดับ บ่งชี้ถึงปัญหาหนี้สินที่เป็นอุปสรรคใหญ่ในการออมเงิน ซึ่งอาจเกิดจากการลงทุนในธุรกิจหรือการกู้ยืมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน อีกหนึ่งสาเหตุสำคัญคือการไม่มีความรู้ด้านการออม ซึ่งพบในบางกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มรับจ้างบริการที่มีสัดส่วนร้อยละ 8.8 และกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวที่มีสัดส่วนร้อยละ 8.7 ซึ่งอาจแสดงถึงการขาดการเข้าถึงข้อมูลหรือการขาดความรู้ในการจัดการการเงินและการออม

ตารางที่ 3.19 สาเหตุที่ไม่มีการออม จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	เงินไม่พอออม	ไม่มีความรู้ด้านการออม	มีภาระหนี้สิน	ไม่ได้ทำงาน/กำลังเรียน/ไม่มีรายได้	ยังไม่อยากออม
ไม่ได้ทำงาน/บ้านาญ	55.9	6.6	15.9	11.9	5.1
เกษตรกร	48.1	7.6	30.3	4.8	8.2
รับจ้างบริการ	59.4	8.8	22.4	3.0	5.4
พนักงานเอกชน	63.0	6.3	20.2	3.0	6.9
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	47.7	8.7	30.6	4.0	7.9
พนักงานของรัฐ	55.1	5.6	31.7	1.5	4.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ด้านความถี่และมูลค่าในการออมแต่ละครั้งของครัวเรือนสะท้อนถึงพฤติกรรมการออมและความสามารถในการออมของครัวเรือนในแต่ละพื้นที่ ดังตารางที่ 3.20 ในภาพรวมร้อยละ 44.9 มีการออมเงินในทุกเดือน โดยภาคกลางมีสัดส่วนการออมทุกเดือนสูงที่สุด ร้อยละ 49.7 กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนการออมเกือบทุกเดือนสูงที่สุดที่ร้อยละ 49.3 ทั้งนี้ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ยังมีสัดส่วนการออมบางโอกาสสูงที่สุดที่ร้อยละ 31.9 แสดงถึงการออมเงินที่ไม่สม่ำเสมอ อาจเนื่องมาจากการพึ่งพารายได้ที่ไม่แน่นอน เมื่อพิจารณามูลค่าการออมแต่ละครั้ง พบว่า ระดับประเทศร้อยละ 40.4 ออม 1,000 - 2,000 บาทต่อครั้ง อย่างไรก็ตาม ภาคเหนือออมแต่ละครั้งน้อยกว่าค่าเฉลี่ย คือออมน้อยกว่า 1,000 บาท โดยสรุปความถี่และมูลค่าในการออมแต่ละครั้งชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในแต่ละภูมิภาค โดยภูมิภาคที่มีรายได้สูงหรือค่าครองชีพสูงมักมีการออมที่สม่ำเสมอและมีมูลค่าสูงกว่า ขณะที่ภูมิภาคที่มีรายได้น้อยหรือรายได้ไม่แน่นอนมีแนวโน้มที่จะออมเงินไม่สม่ำเสมอและมูลค่าการออมต่ำสะท้อนถึงความท้าทายทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย

ตารางที่ 3.20 ความถี่และมูลค่าการออม จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ความถี่ในการออม			มูลค่าการออมแต่ละครั้ง			
	เกือบทุกเดือน	ทุกเดือน	บางโอกาส	น้อยกว่า 1,000 บาท	1,000-2,000	2,000-3,000	มากกว่า 3,000 บาท
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	49.3	18.7	31.9	3.5	49.4	17.7	29.4
ภาคกลาง	24.7	49.7	25.6	38.1	41.5	11.9	8.5
ภาคเหนือ	24.0	47.7	28.3	42.1	34.2	13.4	10.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	31.0	43.8	25.1	32.4	44.7	14.3	8.6
ภาคใต้	42.9	41.1	16.0	36.2	37.5	14.3	12.0
ประเทศ	30.3	44.9	24.9	35.8	40.4	13.7	10.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการออมและความสามารถในการออมตามกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 3.21 พบว่า กลุ่มอาชีพส่วนใหญ่มีการออมทุกเดือน โดยพนักงานของรัฐมีสัดส่วนการออมเงินทุกเดือนสูงที่สุดที่ร้อยละ 51.9 ซึ่งสะท้อนถึงความมั่นคงทางการเงินและวินัยในการออมที่สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม กลุ่มรับจ้างบริการมีสัดส่วนการออมบางโอกาสสูงที่สุดที่ร้อยละ 33.0 ซึ่งบ่งชี้ถึงความไม่สม่ำเสมอในการออม

อันอาจเป็นผลจากรายได้ที่ไม่แน่นอนหรือภาระค่าใช้จ่ายที่สูง เมื่อพิจารณามูลค่าการออมแต่ละครั้ง พบว่ากลุ่มพนักงานของรัฐมีส่วนการออมในช่วง 1,000 - 2,000 บาทสูงสุดที่ร้อยละ 45.7 สะท้อนถึงการมีรายได้ที่มั่นคงและความสามารถในการออมที่มากกว่า ขณะที่กลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ เกษตรกร และผู้รับจ้างบริการมีส่วนการออมต่ำกว่า 1,000 บาท แสดงถึงข้อจำกัดในการออมเนื่องจากรายได้ที่จำกัดและความสามารถในการจัดการเงินที่แตกต่างกันในแต่ละอาชีพ

ตารางที่ 3.21 ความถี่และมูลค่าการออม จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	ความถี่ในการออม			มูลค่าการออมแต่ละครั้ง			
	เกือบทุกเดือน	ทุกเดือน	บางโอกาส	น้อยกว่า 1,000 บาท	1,000-2,000	2,000-3,000	มากกว่า 3,000 บาท
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	24.2	47.9	27.9	36.7	33.3	14.0	15.9
เกษตรกร	29.0	44.3	26.6	42.6	36.9	12.8	7.6
รับจ้างบริการ	30.1	36.9	33.0	45.6	40.6	9.1	4.7
พนักงานเอกชน	31.8	47.5	20.7	24.9	45.1	17.9	12.1
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	34.0	44.7	21.4	28.2	44.3	13.5	14.0
พนักงานของรัฐ	30.1	51.9	18.1	21.2	45.7	18.6	14.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.3.3 การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน

การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยการรวมกลุ่มกันของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ สามารถช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาอาชีพ และเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองกับภายนอกได้ นอกจากนี้ การรวมกลุ่มยังเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนความรู้และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาด การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพจึงไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ แต่ยังเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบอาชีพในชุมชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

หัวข้อนี้ จะพิจารณาประเด็นการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชนจำแนกรายภาค และรายอาชีพ สาเหตุการไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ และปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกลุ่มอาชีพ

พิจารณาตารางที่ 3.22 ซึ่งแสดงร้อยละของการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำแนกรายภาค พบว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในประเทศไทยมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค สะท้อนถึงลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ โดยภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีการรวมกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจในการเจรจาหรือการพัฒนาาร่วมกันในชุมชน ขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลไม่มีกลุ่มอาชีพถึงร้อยละ 53.5 แสดงถึงลักษณะการทำงานที่เน้นไปทางการทำงานเดี่ยว หรือการประกอบอาชีพที่ไม่ต้องพึ่งพาการรวมกลุ่ม เช่น งานบริการและงานในภาคธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ในภาพรวมเมื่อมีกลุ่มอาชีพ คริวเรือนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพมากกว่าที่ไม่เป็น

ตารางที่ 3.22 การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	เป็นสมาชิก				ไม่เป็นสมาชิก				ชุมชนไม่มีกลุ่มอาชีพ
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	79.5	52.6	43.5	25.3	20.5	47.4	56.5	21.3	53.5
ภาคกลาง	71.4	54.6	40.6	36.9	28.6	45.4	59.4	53.0	10.1
ภาคเหนือ	70.8	67.8	48.2	53.6	29.2	32.2	51.8	40.4	6.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	70.9	71.6	54.6	49.1	29.1	28.4	45.4	36.2	14.7
ภาคใต้	71.0	64.8	48.0	50.8	29.0	35.2	52.0	44.5	4.6
ประเทศ	71.2	65.1	48.7	46.4	28.8	34.9	51.3	41.3	12.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาสถานะการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.23 พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในประเทศไทยมีความแตกต่างกันตามลักษณะของแต่ละอาชีพ โดยการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพมีความสำคัญมากในบางกลุ่ม เช่น เกษตรกรและธุรกิจส่วนตัว ซึ่งต้องการการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อความเข้มแข็งและการพัฒนา ในทางกลับกัน กลุ่มอาชีพที่มีการจ้างงานในรูปแบบที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการรวมกลุ่ม เช่น พนักงานเอกชนหรือผู้รับจ้างบริการ มักจะมีสัดส่วนการไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพสูง ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะการทำงานที่เป็นอิสระและไม่ต้องการพึ่งพาการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาหรือสนับสนุนการทำงานของตนเอง

ตารางที่ 3.23 การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	เป็นสมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก	ชุมชนไม่มีกลุ่มอาชีพ
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	28.5	62.0	9.5
เกษตรกร	58.4	30.3	11.3
รับจ้างบริการ	33.8	53.3	12.9
พนักงานเอกชน	19.4	53.3	27.3
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	46.1	44.1	9.8
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ	40.9	48.9	10.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

พิจารณาตารางที่ 3.24 ซึ่งแสดงร้อยละของสาเหตุที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ พบว่าเหตุผลหลัก คือ มีอาชีพของตนเองอยู่แล้ว โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 54.5 แม้ว่าจะลดลงจากปี 2564 ที่มีสัดส่วน 62.6 แต่ยังคงเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้ผู้คนเลือกที่จะไม่เข้าร่วมกลุ่มอาชีพ อาจเนื่องจากการที่ไม่เห็นความจำเป็นในการพึ่งพาการสนับสนุนจากกลุ่มอาชีพ หรืออาจมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองในการจัดการอาชีพ อีกเหตุผลหนึ่งที่มีสัดส่วนสูง คือ ไม่ประสงค์เข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งมีสัดส่วนที่ร้อยละ 25.7 แสดงให้เห็นว่ามีประชากรบางส่วนที่ไม่สนใจหรือไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชีพ ซึ่งอาจเกิดจากเหตุผลส่วนตัวหรือความไม่เชื่อมั่นในประโยชน์ของการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ นอกจากนี้ ยังมีสาเหตุอื่น ๆ ที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ อาทิ กลุ่มอาชีพไม่ตรงกับความสนใจ/ดูไม่น่าเชื่อถือ/คาดว่าไม่สามารถสร้างรายได้ กลุ่มอาชีพไม่เข้มแข็งและไม่มีความหมาย เงื่อนไขการเป็นสมาชิก และจำกัดจำนวนสมาชิก

ตารางที่ 3.24 สาเหตุที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

สาเหตุที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ	2564	2567
มีอาชีพของตนเองอยู่แล้ว	62.6	54.5
ไม่ประสงค์เข้าร่วมกลุ่ม	-	25.7
อายุมาก/มีโรคประจำตัว/ไม่พร้อมทางร่างกาย	17.5	9.4
กำลังเรียน/มีภาระอื่น ๆ	-	4.0
ไม่ประสงค์ประกอบอาชีพ	7.9	2.5
มีครอบครัวช่วยเหลือด้านการเงิน	12.0	1.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

สมาชิกในครัวเรือนได้รับประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพสูงถึงร้อยละ 97.4 และเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ดังตารางที่ 3.25 ซึ่งแสดงถึงความสำเร็จของกลุ่มอาชีพในการส่งมอบประโยชน์ให้แก่สมาชิก โดยเฉพาะในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีสัดส่วนประชากรที่ได้รับประโยชน์สูงสุดที่ 98.1 แสดงถึงความเข้มแข็งของการรวมกลุ่มอาชีพและการสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพในภูมิภาคนี้ สำหรับกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในเรื่องการได้รับประโยชน์จากกลุ่มอาชีพ โดยสัดส่วนเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 72.1 ในปีก่อนหน้าเป็นร้อยละ 97.1 ในปี 2567 แสดงถึงการพัฒนาที่ชัดเจนและความสำเร็จในการเพิ่มประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มอาชีพ

ตารางที่ 3.25 ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ จำแนกภูมิภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ได้รับ				ไม่ได้รับ			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	73.5	65.3	72.1	97.1	26.5	34.7	27.9	2.9
ภาคกลาง	68.9	73.7	94.3	95.5	31.1	26.3	5.7	4.5
ภาคเหนือ	68.4	81.1	94.4	98.1	31.6	18.9	5.6	1.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	69.0	86.6	95.1	98.1	31.0	13.4	4.9	1.9
ภาคใต้	68.9	78.0	92.3	97.1	31.1	22.0	7.7	2.9
ประเทศ	68.9	80.5	93.6	97.4	31.1	19.5	6.4	2.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 3.26 พบว่า สมาชิกได้รับประโยชน์ด้านทักษะและองค์ความรู้มากที่สุด ตามด้วยด้านรายได้ และความช่วยเหลือ/เครือข่าย ซึ่งอาจสะท้อนถึงการที่ผู้คนเริ่มมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะและรายได้มากกว่าการพึ่งพาความช่วยเหลือจากเครือข่าย หรืออาจเป็นไปได้ว่าความช่วยเหลือจากกลุ่มอาชีพในด้านนี้เริ่มลดลงเมื่อกลุ่มเติบโตขึ้นและมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ประโยชน์อื่น ๆ จากการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ ได้แก่ มีช่องทางการกระจายสินค้าและผลผลิตมากขึ้น ได้รับสวัสดิการ เข้าถึงการกู้เงิน สามารถซื้อสินค้าในราคาสมาชิกกลุ่ม โอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ไปศึกษาดูงาน และได้ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์

ตารางที่ 3.26 ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

ความช่วยเหลือ/เครือข่าย			รายได้			ทักษะ/องค์ความรู้		
2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
31.6	45.6	30.7	28.3	40.8	32.1	28.9	40.1	36.4

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ปัญหาและอุปสรรคหลักที่พบในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 3.27 พบว่า ต้นทุนการผลิตสูง มีสัดส่วนถึงร้อยละ 20.1 สะท้อนถึงความท้าทายในการจัดการต้นทุนของกลุ่มอาชีพในการผลิตสินค้าและบริการ อาจเกิดจากราคาวัตถุดิบที่เพิ่มสูงขึ้น หรือการขาดการเข้าถึงทรัพยากรที่มีต้นทุนต่ำ ทำให้กลุ่มอาชีพต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ส่งผลต่อกำไรและความสามารถในการแข่งขันในตลาด นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องขาดเงินทุนหมุนเวียนเป็นอีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญ โดยมีสัดส่วนที่ร้อยละ 16.9 สะท้อนถึงความยากลำบากในการเข้าถึงแหล่งทุนหรือการจัดการเงินทุนในการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่อง ปัญหานี้อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการขยายธุรกิจหรือเพิ่มผลผลิต การขาดองค์ความรู้ เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่มีสัดส่วนรองลงมาที่ร้อยละ 10.4 ซึ่งบ่งชี้ว่าบางกลุ่มอาชีพยังขาดความรู้ในการบริหารจัดการธุรกิจ เช่น ความรู้ด้านการตลาด การจัดการทรัพยากร หรือเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย การแก้ไขปัญหานี้อาจจำเป็นต้องเน้นการฝึกอบรมและการเพิ่มทักษะให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาต่าง ๆ เช่น ความต้องการของตลาดที่มึนน้อย การขาดวัสดุอุปกรณ์ ขาดความชำนาญ และขาดแรงงาน ซึ่งล้วนแต่เป็นอุปสรรคที่กลุ่มอาชีพต้องเผชิญในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน รวมทั้งการมีเวลาการรวมกลุ่มน้อย/เวลาว่างของสมาชิกไม่ตรงกัน ไม่ต่อเนื่อง ไม่ได้รับความร่วมมือ จำนวนสมาชิกน้อย การบริหารจัดการไม่โปร่งใส เศรษฐกิจโดยรวมไม่ดี/ผู้บริโภคไม่มีกำลังซื้อ ไม่มีตลาดรองรับ ไม่มีการทำการตลาด บรรจุกฎที่ไม่ทันสมัย และภัยธรรมชาติ (แล้ง น้ำท่วม) การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ อาจต้องการการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อช่วยให้กลุ่มอาชีพสามารถพัฒนาและดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตารางที่ 3.27 ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกลุ่มอาชีพ

ปัญหาและอุปสรรคของกลุ่มอาชีพ	ร้อยละ
ไม่มีปัญหา	12.9
ต้นทุนการผลิตสูง	20.1
ขาดเงินทุนหมุนเวียน	16.9
ขาดองค์ความรู้	10.4
ความต้องการของตลาดมีน้อย	9.5
ขาดวัสดุ/อุปกรณ์	8.0
ขาดความชำนาญ	7.6
ขาดวัตถุดิบ	7.0
ขาดแรงงาน	4.7
สินค้าไม่ผ่านมาตรฐาน	2.5
อื่นๆ	0.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.3.4 หนี้สินของครัวเรือน

หนี้สินครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชุมชน การบริหารจัดการหนี้ อย่างมีประสิทธิภาพสามารถช่วยให้ครัวเรือนหลุดพ้นจากความยากลำบากและสร้างฐานะที่มั่นคงมากขึ้น ในทางกลับกัน หากขาดการจัดการที่เหมาะสม หนี้สินสามารถก่อให้เกิดภาระหนักต่อครัวเรือน ส่งผลให้ ความสามารถในการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมลดลง การสำรวจครั้งนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการสะท้อน สภาพการมีหนี้สินและการบริหารจัดการหนี้ของครัวเรือนในแต่ละภูมิภาค ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการกำหนด นโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาหนี้สินในระดับชุมชน

ในหัวข้อนี้จะพิจารณา ประเด็น ข้อมูลการมีหนี้สิน ประเภทหนี้ ผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจาก ภาระหนี้สิน วัตถุประสงค์ในการกู้ยืม และสาเหตุในการตัดสินใจกู้ยืม

การมีหนี้สินยังคงเป็นปัญหาสำคัญในหลายภูมิภาคของประเทศไทย ดังตารางที่ 3.28 ครัวเรือน ในภาพรวมมีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 65.3 อย่างไรก็ตาม พบว่า กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนการไม่มีหนี้ เพิ่มสูงขึ้นและสูงกว่าสัดส่วนการมีหนี้สิน สะท้อนถึงการที่ผู้คนในเมืองใหญ่เริ่มสามารถปลดหนี้หรือหลีกเลี่ยง การก่อหนี้ได้มากขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากการจัดการการเงินที่ดีขึ้นหรือการได้รับรายได้ที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพาการกู้ยืม นอกจากนี้ แม้ในภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนการมีหนี้สินสูงกว่าที่ไม่มี แต่เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า สัดส่วนการมีหนี้ลดลง ยกเว้นในภาคเหนือ

ตารางที่ 3.28 การมีหนี้สิน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	มี				ไม่มี			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	84.0	53.0	40.0	21.7	16.0	47.0	60.0	78.3
ภาคกลาง	80.0	69.9	64.9	55.0	20.0	30.1	35.1	45.0
ภาคเหนือ	78.0	69.6	71.7	73.6	22.0	30.4	28.3	26.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	80.1	67.4	75.1	74.4	19.9	32.6	24.9	25.6
ภาคใต้	83.1	60.8	62.6	61.6	16.9	39.2	37.4	38.4
ประเทศ	80.2	66.8	69.1	65.3	19.8	33.2	30.9	34.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

พิจารณาตารางที่ 3.29 ซึ่งแสดงข้อมูลการมีหนี้สิน จำแนกรายอาชีพ พบว่า ผู้ที่มีงานทำโดยมากมีหนี้ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร มีสัดส่วนของผู้ที่มีหนี้สินสูงที่สุดที่ร้อยละ 71.8 สะท้อนถึงความท้าทายทางเศรษฐกิจ ในภาคการเกษตร ซึ่งอาจเกิดจากการที่เกษตรกรต้องกู้เงินเพื่อใช้ในการลงทุนด้านการเกษตร เช่น การซื้อวัตถุดิบ ปุ๋ย และอุปกรณ์การเกษตร หรืออาจเป็นผลจากความผันผวนของราคาผลผลิตที่ส่งผลให้รายได้ไม่เพียงพอ ต่อค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ กลุ่มอาชีพอื่น ๆ มีสัดส่วนของผู้ที่มีหนี้สินสูงเช่นกัน แสดงให้เห็นถึงความจำเป็น ในการกู้ยืมเพื่อการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันหรือการกู้ยืมเงินเพื่อซื้อทรัพย์สิน เช่น บ้านหรือรถยนต์ เป็นต้น ในทางตรงกันข้าม กลุ่มที่ไม่ได้ทำงานมีสัดส่วนการมีหนี้สินต่ำที่สุดที่ร้อยละ 38.1 เนื่องจากกลุ่มนี้ไม่ได้มีรายได้ ประจำหรือมีรายได้จำกัด นอกจากนี้การไม่มีรายได้ประจำทำให้ขาดความสามารถในการกู้ยืมเงินหรือ เข้าถึงแหล่งเงินทุน เมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพที่มีรายได้ประจำและมั่นคง เช่น พนักงานบริษัทหรือเกษตรกร ซึ่งสามารถเข้าถึงสินเชื่อหรือเงินกู้เพื่อใช้ในการลงทุนหรือการใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้ง่ายกว่า ดังนั้น ธนาคารหรือสถาบันการเงินอาจพิจารณาความเสี่ยงในการปล่อยกู้ให้กลุ่มที่ไม่มีรายได้ประจำว่ามีความเสี่ยงสูง จึงยิ่งจำกัดความสามารถของกลุ่มนี้ในการก่อหนี้

ตารางที่ 3.29 การมีหนี้สิน จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	มี	ไม่มี
ไม่ได้ทำงาน/บ้านานู	38.1	61.9
เกษตรกร	71.8	28.2
รับจ้างบริการ	63.1	36.9
พนักงานเอกชน	64.3	35.7
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	50.3	49.7
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ	67.0	33.1

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาประเภทหนี้ ดังตารางที่ 3.30 พบว่าครัวเรือนในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังคงพึ่งพาหนี้ในระบบเป็นหลัก โดยหนี้ในระบบคิดเป็นร้อยละ 69.5 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า แสดงถึงการที่ประชากรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นทางการได้มากขึ้น ขณะเดียวกัน สัดส่วนของผู้ที่มีหนี้ทั้งในและนอกระบบลดลง แต่ยังคงมีสัดส่วนสูงในบางภูมิภาค สะท้อนถึงความท้าทายที่ประชากรบางกลุ่มยังคงเผชิญในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบอย่างเพียงพอ

การที่หนี้ในระบบมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น อาจเกิดจากการที่สถาบันการเงินและธนาคารได้ขยายการเข้าถึงสินเชื่อให้ครอบคลุมทุกกลุ่มมากขึ้น หรืออาจเป็นผลจากการที่ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการเข้าถึงสินเชื่อในระบบเพื่อช่วยลดปัญหาหนี้นอกระบบ อย่างไรก็ตาม การที่ยังคงมีสัดส่วนประชากรที่ต้องพึ่งพาหนี้ทั้งในและนอกระบบสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในบางภูมิภาค โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประชากรอาจไม่มีความสามารถในการผ่านเกณฑ์การพิจารณาสินเชื่อ หรือการขาดความรู้เกี่ยวกับสินเชื่อในระบบ ปัญหานี้ อาจเกิดจากความไม่มั่นคงของรายได้หรือภาระหนี้สินที่สูงในบางกลุ่ม ทำให้ต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบที่แม้จะมีดอกเบี้ยสูง แต่มีการอนุมัติรวดเร็วและเงื่อนไขผ่อนคลายกว่า การแก้ไขปัญหาจึงจำเป็นต้องมีการสนับสนุนทางการเงินที่ครอบคลุมและการให้ความรู้ด้านการเงินในระดับชุมชน

ตารางที่ 3.30 ประเภทหนี้ จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ในระบบ				นอกระบบ				ในและนอกระบบ			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	66.3	56.9	67.3	75.7	5.8	11.9	26.6	13.6	27.9	31.3	6.0	10.6
ภาคกลาง	69.4	71.4	71.2	70.8	6.6	5.6	8.1	10.8	24.0	23.0	20.7	18.4
ภาคเหนือ	66.8	79.4	66.8	78.2	5.7	1.4	2.7	5.0	27.4	19.1	30.5	16.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	65.1	68.9	58.4	66.8	4.6	4.1	4.8	5.6	30.3	26.9	36.8	27.6
ภาคใต้	66.9	65.7	54.4	59.7	5.8	10.2	11.2	9.0	27.3	24.1	34.4	31.4
ประเทศ	66.9	71.1	62.6	69.5	5.8	5.0	6.3	7.0	27.3	23.9	31.1	23.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาประเภทหนี้ตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.31 พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีความมั่นคงทางการเงินสูง เช่น พนักงานของรัฐ มักจะพึ่งพาหนี้ในระบบเป็นหลัก ขณะที่กลุ่มอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน หรือมีความเสี่ยงทางการเงินสูงกว่า เช่น เกษตรกร และรับจ้างบริการ อาจต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบสูงมากกว่า โดยพนักงานของรัฐมีสัดส่วนการมีหนี้ในระบบสูงที่สุดที่ร้อยละ 87.5 แสดงถึงการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบธนาคาร

หรือสถาบันการเงินที่ง่ายและสะดวกสำหรับกลุ่มนี้ เนื่องจากความมั่นคงทางการเงินและรายได้ที่สม่ำเสมอ ทำให้สามารถขอสินเชื่อจากธนาคารได้ง่ายกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในทางตรงกันข้าม กลุ่มอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอนหรือมีความเสี่ยงทางการเงินสูงกว่า เช่น เกษตรกรและรับจ้างบริการ มักจะพึ่งพาหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบมากกว่า โดยกลุ่มเกษตรกรมักจะมีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบร้อยละ 27.1 แสดงถึงความท้าทายในการเข้าถึงแหล่งเงินกู้ในระบบเพียงอย่างเดียว และจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบในการดำเนินชีวิตหรือการลงทุนในอาชีพ สำหรับพนักงานเอกชนและกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว มีสัดส่วนการมีหนี้ในระบบสูงกว่าหนี้นอกระบบ แต่ยังคงมีสัดส่วนการมีหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบอยู่ อาจบ่งชี้ว่ากลุ่มเหล่านี้มีความเสี่ยงทางการเงินมากกว่า หรืออาจมีการใช้หนี้นอกระบบเพื่อเสริมสภาพคล่องในระยะสั้นสำหรับกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานก็มีสัดส่วนการมีหนี้ในระบบค่อนข้างสูง แต่ยังคงมีสัดส่วนหนี้นอกระบบอยู่ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดทางการเงินหรือการขาดประวัติเครดิตที่แข็งแกร่ง จึงต้องพึ่งพาแหล่งเงินทุนที่ไม่เป็นทางการในการจัดการค่าใช้จ่ายต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป การที่พนักงานของรัฐมีสัดส่วนหนี้ในระบบสูงสะท้อนถึงความมั่นคงทางรายได้ที่เอื้อต่อการขอสินเชื่อ ในขณะที่กลุ่มอาชีพที่มีรายได้ไม่แน่นอน เช่น เกษตรกรและผู้รับจ้างบริการ มักประสบปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ เนื่องจากความเสี่ยงทางรายได้หรือข้อจำกัดทางการเงิน การที่กลุ่มเหล่านี้ต้องพึ่งพาหนี้นอกระบบเป็นการสะท้อนถึงปัญหาด้านการเข้าถึงสินเชื่อที่ควรได้รับการแก้ไข เพื่อป้องกันภาระหนี้นอกระบบที่อาจก่อให้เกิดปัญหาทางการเงินที่รุนแรง

ตารางที่ 3.31 ประเภทหนี้ จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	หนี้ในระบบ	หนี้นอกระบบ	ทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ
ไม่ได้ทำงาน/บ้านานู	69.7	10.9	19.4
เกษตรกร	67.1	5.8	27.1
รับจ้างบริการ	61.6	14.3	24.1
พนักงานเอกชน	73.8	8.4	17.7
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	70.2	6.9	22.9
พนักงานของรัฐ	87.5	1.7	10.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อจำแนกประเภทหนี้ตามระดับรายได้ ดังตารางที่ 3.32 พบว่า ในทุกระดับรายได้โดยมากมีการกู้ยืมในระบบ ยกเว้นเมื่อรายได้มากกว่า 1 แสนบาทต่อเดือน ที่มีการกู้ยืมจากนอกระบบและนอกระบบสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 53.2 ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงการใช้นอกระบบเพื่อการลงทุนหรือการจัดการเงินสดเพิ่มเติมในธุรกิจหรือการลงทุนส่วนตัว ถึงแม้ว่าจะมีความสามารถในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ แต่การกู้ยืมนอกระบบอาจให้ความยืดหยุ่นในการจัดการทางการเงินมากกว่า อย่างไรก็ตาม ในทุกระดับรายได้ มีสัดส่วนการกู้ยืมจากหลายแหล่งค่อนข้างสูง โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือน มีสัดส่วนการกู้ยืมทั้งในระบบและนอกระบบสูงถึงร้อยละ 42.2 และกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 1,001 - 5,000 บาท มีสัดส่วนร้อยละ 45.8 ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพึ่งพาหนี้หลายแหล่งเพื่อจัดการกับความต้องการทางการเงินของครัวเรือน ทั้งนี้การกู้ยืมในระบบสูงในกลุ่มรายได้ต่ำ เช่น ผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ยังคงพึ่งพาหนี้ในระบบในสัดส่วนสูงกว่าหนี้นอกระบบ แต่ยังคงมีการพึ่งพาหนี้ทั้งในระบบและนอกระบบค่อนข้างมาก ซึ่งอาจสะท้อนถึงความไม่เพียงพอของแหล่งเงินกู้ในระบบ หรือข้อจำกัดด้านการอนุมัติสินเชื่อที่ไม่ครอบคลุม

ความต้องการทั้งหมด ทำให้ต้องหันไปพึ่งพาหนี้นอกระบบเสริม ทั้งนี้ ในทุกระดับรายได้มีแนวโน้มการพึ่งพาหนี้นี้หลายแหล่ง แม้ในกลุ่มรายได้ปานกลางถึงสูง เช่น สำหรับกลุ่มที่มีรายได้ระหว่าง 50,001 - 100,000 บาท ยังมีการกู้ยืมทั้งในและนอกระบบร้อยละ 34.7 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพึ่งพาหนี้นี้หลายแหล่งไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มรายได้น้อย การเข้าถึงแหล่งเงินกู้หลากหลายอาจมาจากเหตุผลหลายประการ เช่น การขยายธุรกิจ การลงทุนเพิ่มเติม หรือการจัดการสภาพคล่องทางการเงินในระยะสั้น

กล่าวโดยสรุป การกู้ยืมจากหลายแหล่งยังคงเป็นประเด็นสำคัญในทุกระดับรายได้ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย การพัฒนาระบบสินเชื่อในระบบที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับความต้องการทางการเงินของกลุ่มรายได้น้อยอาจช่วยลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบและเพิ่มความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

ตารางที่ 3.32 ประเภทหนี้ จำแนกตามระดับรายได้

หน่วย: ร้อยละ

รายได้	หนี้ในระบบ	หนี้นอกระบบ	ทั้งหนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ
ไม่มีรายได้	70.1	8.8	21.1
1-1,000	44.4	13.3	42.2
1,001-5,000	47.0	7.2	45.8
5,001-10,000	68.0	7.7	24.3
10,001-20,000	70.9	9.0	20.1
20,001-50,000	76.7	5.1	18.2
50,001-100,000	62.8	2.6	34.7
>100,000	44.1	2.8	53.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

พิจารณาจากตารางที่ 3.33 ซึ่งแสดงผลกระทบต่อการใช้จ่ายจากภาระหนี้สิน พบว่าในระดับประเทศ ภาระหนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายในระดับปานกลางที่ร้อยละ 52.4 โดยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า ในขณะที่สัดส่วนผู้ที่ได้รับผลกระทบจากหนี้สินในระดับมากลดลงเหลือร้อยละ 28.8 ซึ่งสะท้อนถึงสัญญาณที่ดีของการปรับปรุงการจัดการหนี้สินในภาพรวมของประเทศ โดยภาระหนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมในระดับมากที่สุดที่สูงสุดในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่ร้อยละ 39.2 อย่างไรก็ตาม มีสัดส่วนผู้ที่ไม่มีปัญหา/จัดการหนี้สินได้ร้อยละ 19.6 บ่งชี้ถึงความสามารถในการจัดการการเงินที่ดีกว่าในเมืองใหญ่ที่มีการเข้าถึงข้อมูลและบริการทางการเงินที่ดีกว่า ทำให้ประชาชนสามารถจัดการภาระหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า

การที่สัดส่วนประชากรที่ได้รับผลกระทบในระดับปานกลางเพิ่มขึ้นในขณะที่ในระดับมากลดลงอาจบ่งชี้ถึงการที่ประชาชนมีการจัดการหนี้สินที่ดีขึ้น แม้จะยังไม่สามารถปลดหนี้ได้ทั้งหมด แต่สามารถควบคุมไม่ให้ภาระหนี้ส่งผลกระทบมากเกินไปต่อพฤติกรรมการใช้จ่าย การปรับตัวในเรื่องการจัดการหนี้สินนี้อาจเป็นผลจากการได้รับข้อมูลและการให้ความรู้ทางการเงินที่มากขึ้นจากทั้งภาครัฐและเอกชน ส่วนการที่สัดส่วนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากหนี้สินในระดับสูงลดลงอย่างเห็นได้ชัด สะท้อนถึงการพัฒนาทางการเงินและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่ดีขึ้น ซึ่งทำให้ผู้คนสามารถจัดการหนี้สินของตนได้ดีขึ้น ลดปัญหาที่เคยส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการใช้จ่าย แม้กรุงเทพฯ และปริมณฑลจะมีสัดส่วนของผู้ที่สามารถจัดการหนี้สินได้ดีกว่า แต่ในภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคกลางและภาคใต้ สัดส่วนของประชากรที่ได้รับผลกระทบจากภาระหนี้ในระดับมากยังคงสูงกว่า โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 30.5 และ 31.1 ตามลำดับ ซึ่งอาจเกิดจากข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนหรือบริการทางการเงินที่น้อยกว่าในเมืองใหญ่

กล่าวโดยสรุป การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหานี้อาจต้องมีการให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการหนี้สินในระดับภูมิภาค และพัฒนาความสามารถทั้งในด้านการให้ข้อมูลและบริการสนับสนุนทางการเงิน เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและบริการทางการเงินให้ทั่วถึงมากขึ้น

ตารางที่ 3.33 ผลกระทบต่อการใช้จ่ายจากภาระหนี้สิน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่เกิดปัญหา/จัดการหนี้สินได้	น้อย	ปานกลาง	มาก
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	19.6	10.2	31.1	39.2
ภาคกลาง	8.7	12.3	57.5	21.5
ภาคเหนือ	14.2	7.7	48.6	29.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11.3	5.3	52.9	30.5
ภาคใต้	10.0	5.9	53.0	31.1
ประเทศ	11.5	7.4	52.4	28.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาผลกระทบต่อการใช้จ่ายจากภาระหนี้สิน จำแนกตามระดับรายได้ ดังตารางที่ 3.34 พบว่า กลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุด (1 - 1,000 และ 1,001 - 5,000 บาทต่อเดือน) มีสัดส่วนของประชากรที่ได้รับผลกระทบจากหนี้สินอย่างมากสูงที่สุดที่ร้อยละ 62.2 และ 64.3 ตามลำดับ สะท้อนถึงภาระหนี้สินที่หนักหน่วงสำหรับกลุ่มนี้ ซึ่งการที่รายได้ต่ำส่งผลให้การจัดการหนี้สินเป็นเรื่องที่ยากลำบาก เนื่องจากรายได้ไม่เพียงพอต่อการครอบคลุมทั้งค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและการชำระหนี้ อีกทั้งการพึ่งพาหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบในกลุ่มนี้อาจเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดภาระหนี้ที่สูงขึ้น ทำให้ความสามารถในการจัดการหนี้สินของกลุ่มรายได้ต่ำเป็นไปได้ยาก

สำหรับกลุ่มที่มีรายได้ปานกลาง (10,001 - 20,000 และ 20,001 - 50,000 บาทต่อเดือน) มีสัดส่วนของประชากรที่ได้รับผลกระทบจากหนี้สินอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้ 10,001 - 20,000 บาทต่อเดือน มีสัดส่วนประชากรที่ได้รับผลกระทบมากถึงร้อยละ 30.9 แสดงถึงความท้าทายในการจัดการหนี้สิน แม้ว่ารายได้จะเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังคงมีภาระหนี้ที่สูงซึ่งอาจเกิดจากค่าใช้จ่ายที่เพิ่มตามรายได้ จึงต้องพึ่งพาหนี้เพื่อครอบคลุมค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ในทางกลับกัน กลุ่มที่มีรายได้สูง (50,001 - 100,000 บาทต่อเดือน) มีสัดส่วนประชากรที่ได้รับผลกระทบจากหนี้สินในระดับมากที่สุดเพียงร้อยละ 15.2 ซึ่งผลกระทบจากหนี้สินลดลงอย่างมีนัยสำคัญนี้สะท้อนถึงความสามารถในการจัดการหนี้สินที่ดีขึ้นเมื่อรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบที่ว่ากลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 100,000 บาทต่อเดือน มีสัดส่วนของประชากรที่ได้รับผลกระทบจากหนี้สินน้อยมาก โดยส่วนใหญ่สามารถจัดการหนี้สินได้ดี ซึ่งอาจเป็นผลจากการมีเงินทุนหมุนเวียนและการเข้าถึงสินเชื่อที่ดีขึ้น

โดยสรุป การวิเคราะห์หนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการให้การสนับสนุนด้านการจัดการหนี้และการให้ความรู้ทางการเงินในกลุ่มรายได้ต่ำถึงปานกลางเพื่อช่วยให้สามารถจัดการกับภาระหนี้สินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 3.34 ผลกระทบต่อการใช้จ่ายจากภาระหนี้สิน จำแนกตามระดับรายได้

หน่วย: ร้อยละ

รายได้	ไม่เกิดปัญหา/จัดการหนี้สินได้	น้อย	ปานกลาง	มาก
ไม่มีรายได้	5.4	10.0	66.3	18.4
1-1,000	2.2	0.0	35.6	62.2
1,001-5,000	4.2	2.7	28.9	64.3
5,001-10,000	7.0	4.0	59.1	29.8
10,001-20,000	10.0	7.5	51.5	30.9
20,001-50,000	17.5	10.2	53.0	19.3
50,001-100,000	19.2	12.1	53.5	15.2
>100,000	7.0	4.9	77.6	10.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาวัตถุประสงค์ในการกู้ยืม ดังตารางที่ 3.35 พบว่าประชากรในทุกภูมิภาคมักกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนประกอบอาชีพมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.8 ตามด้วยเพื่ออุปโภคบริโภคที่ร้อยละ 28.5 สะท้อนถึงความพยายามของประชากรในการพัฒนาธุรกิจหรือการเพิ่มรายได้จากการลงทุน ยกเว้นในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่เป็นการกู้ยืมเพื่ออุปโภคบริโภคสูงกว่าเพื่อการลงทุน แสดงถึงลักษณะการใช้จ่ายในเมืองใหญ่ที่มีค่าครองชีพสูง จึงมักเน้นการใช้จ่ายเพื่อชีวิตประจำวันมากกว่าการลงทุนในอาชีพ อีกวัตถุประสงค์หนึ่งที่มีสัดส่วนสูงรองลงมาคือ การกู้ยืมเพื่อการศึกษา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการลงทุนในด้านการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาทักษะและโอกาสในอนาคต นอกจากนี้ การผ่อนชำระค่ารถยนต์ก็เป็นวัตถุประสงค์สำคัญที่ประชากรในทุกภูมิภาคผ่อนชำระ ซึ่งอาจบ่งชี้ถึงความจำเป็นในการเข้าถึงการเดินทางทั้งในด้านส่วนบุคคลและด้านอาชีพ และบ่งชี้ถึงความไม่เพียงพอในด้านการขนส่งสาธารณะที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่

หากพิจารณาวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน ตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.36 พบว่า กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการมีการกู้ยืมเพื่อการลงทุนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.7 และ 44.9 ตามลำดับ สะท้อนถึงความต้องการในการใช้เงินทุนเพื่อการพัฒนาและขยายกิจการเกษตรกรรม เช่น การซื้อปุ๋ย การจัดการสวน การลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ในการขยายกิจการ หรือการลงทุนในธุรกิจใหม่ ๆ อันเป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้และความยั่งยืนของธุรกิจในระยะยาว ในขณะที่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ และผู้ไม่มีงานทำ/ผู้รับบำนาญมีการกู้ยืมเพื่ออุปโภคบริโภคมากที่สุด แสดงถึงความจำเป็นในการจัดการค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับรายได้ที่มี ทำให้ต้องพึ่งพาการกู้ยืมเพื่อใช้จ่าย นอกจากนี้ พนักงานเอกชนมีการกู้ยืมเพื่อซื้อรถยนต์สัดส่วนสูงที่ร้อยละ 19.7 ซึ่งอาจบ่งบอกถึงการขยายการใช้จ่ายในด้านการขนส่งส่วนบุคคลหรือความต้องการด้านการเดินทางที่เพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3.35 วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน จำแนกรายภาค

หน่วย : ร้อยละ

ภาค	อุปโภค/บริโภค				ลงทุนประกอบอาชีพ				ค่าใช้จ่ายในการศึกษา				ค่ารักษาพยาบาล				ซื้อที่อยู่อาศัย				ผ่อนชำระค่าจวดรถ				ปรับปรุงที่อยู่อาศัย			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	49.6	24.7	9.5	37.0	58.8	16.7	16.5	20.7	38.6	15.9	14.3	7.5	26.3	5.4	8.5	3.3	1.8	10.7	5.8	10.5	21.2	17.3	13.5	17.2	12.8	5.1	3.2	3.8
ภาคกลาง	48.8	38.0	33.2	28.2	57.5	38.0	37.0	32.6	35.1	18.4	15.3	10.4	21.7	4.8	7.6	4.9	3.7	5.0	7.3	9.7	25.9	23.5	23.0	8.5	11.1	10.3	6.6	5.1
ภาคเหนือ	44.0	39.5	42.0	26.3	52.9	49.5	55.4	40.2	31.5	21.2	24.3	11.2	18.1	9.7	18.0	4.9	3.6	3.1	5.4	2.4	25.4	15.5	20.4	7.1	11.9	6.5	9.9	7.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49.6	45.0	52.5	31.9	59.4	50.2	57.1	36.3	35.3	21.6	26.2	10.8	22.6	19.0	14.0	4.2	3.9	3.0	3.0	2.0	30.8	17.1	20.9	9.3	15.3	8.6	16.6	5.1
ภาคใต้	53.2	26.4	19.9	21.3	61.8	35.2	40.7	39.7	38.8	15.9	25.1	12.0	22.1	6.4	8.7	3.6	3.9	5.4	6.3	5.9	31.9	13.8	22.5	11.0	15.2	10.0	6.8	6.1
ประเทศ	48.8	38.5	39.6	28.5	58.0	43.6	48.4	36.8	35.1	19.7	22.8	11.0	21.5	11.2	12.4	4.4	3.8	4.2	5.1	4.2	28.5	17.6	21.3	9.0	13.6	8.6	11.0	5.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 3.36 วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงิน จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

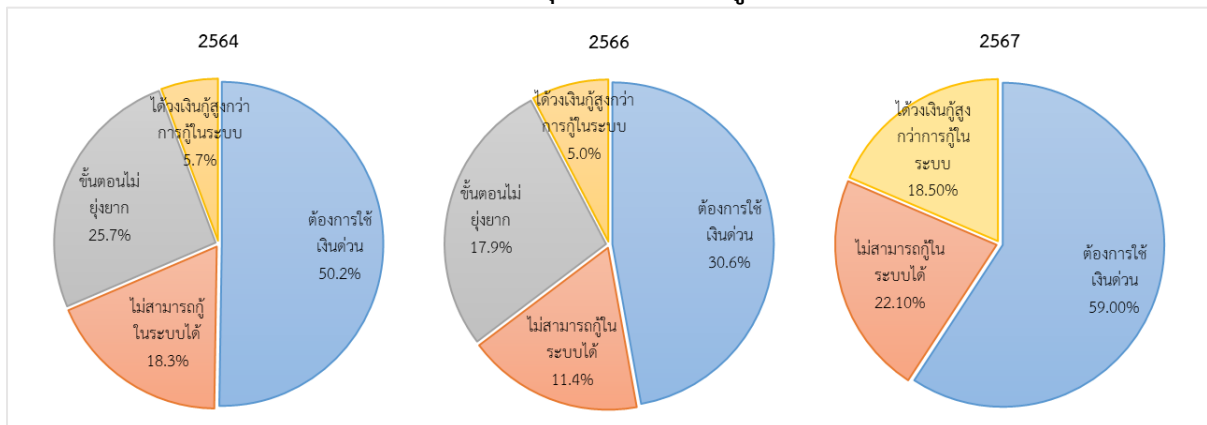
อาชีพ	อุปโภค/บริโภค	ลงทุนประกอบอาชีพ	ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	ค่ารักษาพยาบาล	ซื้อที่อยู่อาศัย	ซื้อรถ	ปรับปรุงที่อยู่อาศัย
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	32.0	22.5	15.2	7.6	5.0	8.7	7.5
เกษตรกร	30.3	42.7	9.2	4.1	1.9	6.0	5.5
รับจ้างบริการ	31.0	27.6	13.3	5.6	4.5	11.1	6.4
พนักงานเอกชน	26.8	17.1	13.9	5.3	12.3	19.7	4.6
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	22.8	44.9	9.8	3.9	4.8	8.2	5.1
พนักงานของรัฐ	26.6	21.5	15.7	3.9	8.7	15.7	7.1

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ปัจจัยที่ส่งผลให้ครัวเรือนกู้ยืมเงินในระบบมากที่สุด ดังภาพที่ 3.2 คือ ต้องการใช้จ่ายเงินด่วน ที่ร้อยละ 59.0 ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างในการให้บริการของสถาบันการเงินในระบบที่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการเงินด่วนได้เพียงพอ การที่กระบวนการอนุมัติสินเชื่อใช้เวลานานและมีความซับซ้อน ส่งผลให้ผู้กู้ที่อยู่ในสถานการณ์ฉุกเฉินทางการเงินจำเป็นต้องหันไปพึ่งสินเชื่อในระบบที่อนุมัติรวดเร็วกว่า แม้ว่าจะมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า ปัจจัยรองลงมาคือ ไม่สามารถกู้ในระบบได้ ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 22.1 แสดงถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อในระบบ สำหรับกลุ่มที่ไม่สามารถกู้ในระบบได้เนื่องจากข้อจำกัดทางเครดิตหรือการขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ครอบคลุมของระบบสินเชื่อทางการ กลุ่มนี้มักตกอยู่ในภาวะที่ต้องพึ่งพาสินเชื่อในระบบแม้จะมีความเสี่ยงสูงกว่า การพัฒนามาตรการที่ช่วยให้ประชากรกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้ง่ายขึ้น เช่น การสนับสนุนการพัฒนาประวัติเครดิตหรือการให้สินเชื่อแบบไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน เป็นต้น อาจเป็นทางออกในการลดการพึ่งพาสินเชื่อในระบบ

นอกจากนี้ การกู้เงินนอกระบบเพราะได้วงเงินการกู้ที่สูงกว่าในระบบ คิดเป็นร้อยละ 18.5 การที่ครัวเรือนเลือกกู้นอกระบบเพราะได้วงเงินกู้ที่สูงกว่าอาจบ่งชี้ถึงการขาดความยืดหยุ่นในการอนุมัติสินเชื่อของระบบการเงินในระบบ สถาบันการเงินในระบบมักจะอนุมัติสินเชื่อในวงเงินที่จำกัดตามประวัติการเงินและความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กู้ ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้กู้บางราย ทำให้ต้องหันไปพึ่งสินเชื่อระบบที่ให้อวงเงินสูงกว่า แม้จะต้องเสี่ยงกับอัตราดอกเบี้ยที่สูง

ภาพที่ 3.2 สาเหตุในการตัดใจสินก้นอกระบบ

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.4 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลง

ในหัวข้อนี้ จะพิจารณาความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ด้านรายจ่าย ด้านหนี้สิน ด้านความมั่นคงในรายได้/อาชีพ อาชีพที่เสี่ยงจะหายไปจากชุมชนในอนาคต และอาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในอนาคต

3.4.1 ด้านรายได้

เมื่อพิจารณารายได้ที่ 3.37 ซึ่งแสดงการคาดการณ์รายได้ครัวเรือนในปี 2568 โดยเปรียบเทียบกับรายได้ในปีปัจจุบัน (2567) ครัวเรือนโดยมาก (ร้อยละ 51.3) คาดการณ์ว่ารายได้ในปีหน้าจะเท่าเดิม ในขณะที่ครัวเรือนร้อยละ 33.2 คาดการณ์ว่ารายได้จะเพิ่มขึ้น สะท้อนถึงความเชื่อมั่นในทิศทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ แม้ว่าจะมีปัจจัยความไม่แน่นอนจากสถานการณ์ภายนอก แต่ความเชื่อมั่นนี้อาจมาจากการที่ภาครัฐมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจหรือการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมหลักในบางภูมิภาค แม้ว่าครัวเรือนส่วนใหญ่คาดว่าจะรายได้จะคงที่ แต่การที่ยังมีครัวเรือนร้อยละ 15.5 คาดการณ์ว่ารายได้จะลดลง แสดงถึงความไม่แน่นอนที่ยังคงมีอยู่ในบางภาคส่วน เช่น ปัจจัยด้านการเกษตรที่ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ หรือความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร ที่อาจส่งผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือนในบางพื้นที่

เมื่อพิจารณารายภาค พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าจะรายได้จะเพิ่มขึ้น สูงที่สุดที่ร้อยละ 41.5 ซึ่งอาจสะท้อนถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ ทั้ง หรือความคาดหวังต่อการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายที่สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่ภาคใต้มีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าจะรายได้จะลดลงสูงที่สุดที่ร้อยละ 21.8 อาจสะท้อนถึงปัจจัยความไม่แน่นอนในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวหรือการประมง ที่ยังไม่สามารถฟื้นตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจหรือปัญหาสิ่งแวดล้อมได้เต็มที่

ดังนั้น การเพิ่มความเชื่อมั่นในเศรษฐกิจโดยรวมอาจต้องพึ่งพามาตรการสนับสนุนจากภาครัฐ และภาคเอกชน เช่น การกระตุ้นเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ยังประสบปัญหา หรือการส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาอาชีพ เพื่อช่วยลดสัดส่วนครัวเรือนที่คาดว่าจะรายได้จะลดลงในอนาคต

ตารางที่ 3.37 คาดการณ์รายได้ครัวเรือนปี 2568 จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	เพิ่มขึ้น	คงที่	ลดลง
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	28.6	67.0	4.4
ภาคกลาง	29.6	55.7	14.7
ภาคเหนือ	31.7	55.2	13.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	41.5	42.2	16.3
ภาคใต้	22.1	56.1	21.8
ประเทศ	33.2	51.3	15.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการคาดการณ์รายได้ครัวเรือนตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.38 พบว่าทุกอาชีพคาดว่าจะรายได้จะคงที่ อย่างไรก็ตาม กลุ่มพนักงานของรัฐมีความคาดหวังสูงที่สุดว่ารายได้จะเพิ่มขึ้นในปี 2568 โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 43.5 ซึ่งสะท้อนถึงความมั่นใจในความมั่นคงและความก้าวหน้าทางอาชีพในกลุ่มนี้ ขณะเดียวกัน กลุ่มนี้มีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าจะรายได้จะลดลงต่ำที่สุดที่ร้อยละ 6.9 แสดงถึงความเสี่ยงทางการเงินที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการคาดว่าจะรายได้จะเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับปานกลางที่ 34.4 และ 31.9 ตามลำดับ ซึ่งบ่งชี้ถึงความเชื่อมั่นในศักยภาพทางเศรษฐกิจของตนเอง ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวคาดว่าจะรายได้จะลดลงถึงร้อยละ 17.8 ซึ่งสะท้อนถึงความเสี่ยงที่สูงกว่า เนื่องจากความผันผวนทางเศรษฐกิจและความไม่แน่นอนของผลผลิตและราคาสินค้าเกษตรในตลาด แม้จะมีความเชื่อมั่นในรายได้ที่เพิ่มขึ้นในกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการ แต่สัดส่วนที่คาดว่าจะรายได้จะลดลงยังคงสูง สะท้อนถึงความไม่แน่นอนและความผันผวนของภาคเกษตรและธุรกิจส่วนตัว ซึ่งมักต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก เช่น ราคาสินค้าเกษตรที่เปลี่ยนแปลงตามตลาดโลก สภาพอากาศที่ไม่แน่นอน และการเข้าถึงทรัพยากรที่มีจำกัด การลดความเสี่ยงนี้จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนด้านนโยบายและการเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่มีความเสถียร สำหรับกลุ่มพนักงานเอกชนและรับจ้างบริการ การคาดการณ์รายได้ที่จะคงที่มีสัดส่วนสูง สะท้อนถึงความพึงพอใจในระดับหนึ่งของรายได้ที่มั่นคง และกลุ่มผู้ไม่ได้ทำงาน มีสัดส่วนค่อนข้างสูงที่คาดว่าจะรายได้จะคงที่ ซึ่งอาจสะท้อนถึงรายได้จากบำนาญหรือการออมที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ขณะเดียวกัน การที่มีสัดส่วนผู้ที่คาดว่าจะรายได้จะลดลงยังคงมีอยู่ แสดงถึงความเปราะบางทางการเงินที่ยังคงเป็นปัญหาในกลุ่มนี้

ตารางที่ 3.38 คาดการณ์รายได้ครัวเรือนปี 2568 จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	เพิ่มขึ้น	คงที่	ลดลง
ไม่ได้ทำงาน/บ้านานาญ	24.1	61.7	14.2
เกษตรกร	34.4	47.8	17.8
รับจ้างบริการ	28.6	56.4	15.1
พนักงานเอกชน	31.0	60.0	9.0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	31.9	50.2	17.8
พนักงานของรัฐ	43.5	49.6	6.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.4.2 ด้านรายจ่าย

เมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายในปีปัจจุบันกับปีถัดไป ดังตารางที่ 3.39 ครัวเรือนคาดการณ์ว่ารายจ่ายจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 62.2 แสดงถึงความกังวลของครัวเรือนส่วนใหญ่เกี่ยวกับการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิต หรือภาระหนี้สิน โดยพบว่ามีภาคเหนือมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่ารายจ่ายจะเพิ่มขึ้นสูงที่สุดที่ร้อยละ 69.4 แสดงถึงความกังวลในภูมิภาคนี้ต่อภาระทางการเงินที่อาจเพิ่มขึ้นมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ในทางกลับกัน กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่ารายจ่ายจะคงที่สูงที่สุดที่ร้อยละ 44.8 บ่งชี้ว่าครัวเรือนในเมืองใหญ่มีความมั่นใจมากกว่าในความสามารถในการควบคุมรายจ่าย หรืออาจมองว่าเศรษฐกิจในเมืองใหญ่มีความเสถียรมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งนี้ สัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่ารายจ่ายจะลดลงมีค่อนข้างต่ำในทุกภูมิภาค

ตารางที่ 3.39 คาดการณ์รายจ่ายครัวเรือนปี 2568 จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	เพิ่มขึ้น	คงที่	ลดลง
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	51.6	44.8	3.6
ภาคกลาง	57.9	25.7	16.5
ภาคเหนือ	69.4	27.4	3.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	62.9	28.4	8.7
ภาคใต้	60.6	30.9	8.5
ประเทศ	62.2	28.8	9.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการคาดการณ์รายจ่ายครัวเรือนตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.40 พบว่า ทุกอาชีพคาดว่ารายจ่ายจะเพิ่มสูงขึ้นในปีหน้า โดยเฉพาะกลุ่มพนักงานของรัฐคาดว่ารายจ่ายจะเพิ่มขึ้นในปี 2568 มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 65.1 อาจสะท้อนถึงการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต เช่น การศึกษาของบุตรหลาน หรือการปรับปรุงที่อยู่อาศัย เนื่องจากกลุ่มนี้มีรายได้ที่ค่อนข้างมั่นคง จึงมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายมากขึ้นในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในขณะเดียวกัน กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีสัดส่วนการคาดการณ์ว่ารายจ่ายจะเพิ่มสูงขึ้นเช่นกันที่ร้อยละ 63.2 และ 63.4 ตามลำดับ ซึ่งอาจเกิดจากการคาดการณ์ถึงการเพิ่มขึ้นของต้นทุนในการดำเนินกิจการ เช่น ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าแรงงาน หรือค่าใช้จ่ายในการขยายธุรกิจ ความผันผวนของตลาดหรือการขยายธุรกิจใหม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้กลุ่มเหล่านี้คาดการณ์ว่ารายจ่ายจะเพิ่มสูงขึ้น แม้แต่กลุ่มผู้ไม่ได้ทำงาน/ผู้รับบ้านานาญ ส่วนใหญ่มีการคาดการณ์ว่ารายจ่ายจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 60.3 เช่นกัน

สะท้อนถึงความจำเป็นในการจัดการค่าใช้จ่ายสำหรับชีวิตประจำวัน ซึ่งอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของ ค่าครองชีพหรือค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ในขณะที่กลุ่มรับจ้างบริการและพนักงานเอกชนคาดว่ารายจ่าย จะเพิ่มขึ้นในปีหน้าในสัดส่วนที่ต่ำกว่ากลุ่มเกษตรกรและพนักงานรัฐ แต่กลุ่มนี้ยังคงคาดการณ์ว่าจะมี การเพิ่มขึ้น สาเหตุอาจมาจากการปรับตัวตามสภาพเศรษฐกิจและการใช้จ่ายที่มากขึ้นเพื่อการครองชีพและ การรักษามาตรฐานคุณภาพชีวิต

กล่าวโดยสรุปคือ การคาดการณ์ว่ารายจ่ายจะเพิ่มขึ้นในปี 2568 สำหรับทุกอาชีพ สะท้อนถึง ความคาดการณ์ของประชากรต่อการปรับตัวตามสภาวะเศรษฐกิจและต้นทุนชีวิตที่สูงขึ้น ทั้งในด้านการพัฒนา คุณภาพชีวิต การผลิต และการดำเนินธุรกิจ

ตารางที่ 3.40 คาดการณ์รายจ่ายครัวเรือนปี 2568 จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	เพิ่มขึ้น	คงที่	ลดลง
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	60.3	33.3	6.4
เกษตรกร	63.2	28.1	8.7
รับจ้างบริการ	59.8	30.0	10.2
พนักงานเอกชน	55.9	33.7	10.3
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	63.4	26.8	9.8
พนักงานของรัฐ	65.1	27.6	7.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.4.3 ด้านหนี้สิน

พิจารณาตารางที่ 3.41 ซึ่งแสดงการคาดการณ์หนี้สินครัวเรือนในปี 2568 พบว่าครัวเรือนร้อยละ 29.5 คาดว่าหนี้สินจะเพิ่มขึ้น สะท้อนถึงภาระหนี้สินที่อาจเพิ่มขึ้นในอนาคตจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การเพิ่มขึ้น ของค่าใช้จ่าย การกู้เงินเพื่อการลงทุน หรือการกู้เงินเพื่อการบริโภคในครัวเรือน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าหนี้สินจะเพิ่มขึ้นสูงที่สุดที่ร้อยละ 33.6 ซึ่งอาจเกิดจากความต้องการเงินทุน ในการขยายธุรกิจ หรือการกู้ยืมเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต ขณะเดียวกัน ภาคเหนือและภาคใต้ก็มีสัดส่วน การคาดการณ์ว่าหนี้สินจะเพิ่มขึ้นในระดับที่สูงเช่นกัน ในทางกลับกัน กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วน ของครัวเรือนที่คาดว่าหนี้สินจะคงที่สูงที่สุดที่ร้อยละ 37.4 แสดงถึงความคาดหวังว่าภาระหนี้สินจะไม่ เปลี่ยนแปลงมากนัก เนื่องจากความมั่นคงทางเศรษฐกิจและรายได้ที่ค่อนข้างมั่นคงในเขตเมืองใหญ่ นอกจากนี้ ภาคกลางยังมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าจะไม่มีหนี้สินสูงที่สุดที่ ร้อยละ 29.2 ซึ่งอาจสะท้อนถึงการที่ ครัวเรือนในภูมิภาคนี้สามารถควบคุมภาระหนี้สินได้ดี

อย่างไรก็ตาม มีครัวเรือนร้อยละ 24.9 ที่คาดว่าหนี้สินจะลดลง ซึ่งแสดงถึงความพยายามในการลด ภาระหนี้สินในบางกลุ่มครัวเรือน รวมทั้งในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนครัวเรือนที่คาดว่าหนี้สินจะคงที่ ที่ร้อยละ 37.4 ซึ่งแสดงถึงความคาดหวังว่าภาระหนี้สินจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนักในพื้นที่เขตเมืองใหญ่ อาจสะท้อนถึงความมั่นคงของรายได้ในเขตเมืองใหญ่ ซึ่งมีการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและบริการทางการเงิน ที่ดีกว่า ทำให้ภาระหนี้สินอยู่ในระดับที่สามารถจัดการได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่เพิ่มขึ้นมากนัก ส่วนภาคกลาง มีสัดส่วนครัวเรือนที่คาดว่าจะไม่มีหนี้สินสูงที่สุดที่ร้อยละ 29.2 อาจบ่งชี้ถึงการจัดการการเงินที่มีประสิทธิภาพ และการเข้าถึงแหล่งทุนที่เพียงพอ หรืออาจสะท้อนถึงภาวะเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ที่มีเสถียรภาพมากขึ้น ทำให้ ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาหนี้สินในระดับสูง

ตารางที่ 3.41 คาดการณ์หนี้สินครัวเรือนปี 2568 จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	เพิ่มขึ้น	คงที่	ลดลง	ไม่มีหนี้สิน
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	25.0	37.4	16.7	20.9
ภาคกลาง	21.5	25.9	23.4	29.2
ภาคเหนือ	29.6	28.8	26.7	15.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	33.6	28.4	27.0	11.0
ภาคใต้	33.0	26.8	21.9	18.4
ประเทศ	29.5	28.1	24.9	17.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการคาดการณ์หนี้สินครัวเรือนตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.42 พบว่า กลุ่มที่ไม่ได้ทำงาน/ผู้รับบำนาญมีสัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่มีหนี้สินสูงที่สุดที่ร้อยละ 34.9 ขณะที่กลุ่มเกษตรกรมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าหนี้สินจะเพิ่มขึ้นสูงที่สุดที่ร้อยละ 31.9 ซึ่งอาจเกิดจากความต้องการเงินทุนในการดำเนินกิจการเกษตร เช่น การซื้อปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช หรือการลงทุนในเครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับกลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าหนี้สินจะเพิ่มขึ้นสูงร้อยละ 31.0 ซึ่งอาจเกิดจากการกู้ยืมเพื่อขยายธุรกิจหรือการลงทุนเพิ่มเติมในธุรกิจ ในขณะที่ กลุ่มพนักงานเอกชนและกลุ่มรับจ้างบริการมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าหนี้สินจะคงที่สูงที่สุดที่ ร้อยละ 30.8 และร้อยละ 29.7 ตามลำดับ ซึ่งแสดงถึงความมั่นคงในการจัดการหนี้สินและความคาดหวังว่าหนี้สินจะไม่เพิ่มขึ้นหรือลดลงมากนักในอนาคต อย่างไรก็ตาม กลุ่มพนักงานเอกชนมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่าหนี้สินจะลดลงสูงที่สุดที่ร้อยละ 27.0 แสดงถึงความพยายามในการลดภาระหนี้สินและการจัดการการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ การลดหนี้ในกลุ่มนี้อาจเกิดจากการที่รายได้มีเสถียรภาพมากพอที่จะช่วยให้สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด

ตารางที่ 3.42 คาดการณ์หนี้สินครัวเรือนปี 2568 จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	เพิ่มขึ้น	คงที่	ลดลง	ไม่มีหนี้สิน
ไม่ได้ทำงาน/บำนาญ	18.0	26.9	20.3	34.9
เกษตรกร	31.9	28.9	25.9	13.3
รับจ้างบริการ	27.4	29.7	22.9	20.0
พนักงานเอกชน	26.4	30.8	27.0	15.8
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	31.0	25.6	23.3	20.2
พนักงานของรัฐ	27.2	26.0	26.7	20.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.4.4 ด้านความมั่นคงในรายได้/อาชีพ

เมื่อพิจารณาตารางที่ 3.43 ซึ่งแสดงความมั่นคงในรายได้/อาชีพครัวเรือนในปี 2568 พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 48.8 คาดว่าไม่มีความแน่นอนทางรายได้/อาชีพ โดยภาคเหนือมีความไม่แน่นอนทางรายได้/อาชีพสูงที่สุดที่ร้อยละ 54.0 ซึ่งอาจเกิดจากความไม่มั่นคงในภาคการเกษตรที่เป็นอาชีพหลักในภูมิภาคนี้ รวมถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ เช่น สภาพอากาศที่มีผลต่อผลผลิตทางการเกษตรหรือราคาผลผลิตที่ผันผวน ในขณะที่ กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่ารายได้หรืออาชีพจะมั่นคงสูงที่สุดที่ร้อยละ 41.9 ซึ่งสะท้อนถึงความมั่นใจในสภาพเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ เนื่องจากกรุงเทพฯ และปริมณฑล เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและมีโอกาสทางอาชีพที่หลากหลาย ทำให้ครัวเรือนมีความเชื่อมั่น

ในรายได้และความมั่นคงในอาชีพมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งนี้ภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ อาจเผชิญกับความไม่แน่นอนทางรายได้เช่นกัน เนื่องจากการพึ่งพาภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมที่เปราะบางต่อสภาพเศรษฐกิจและตลาดโลก ความไม่แน่นอนนี้ยังสะท้อนถึงโอกาสที่จำกัดในด้านการประกอบอาชีพ ทำให้ครัวเรือนต้องเผชิญกับความเสี่ยงทางรายได้มากขึ้น ดังนั้นแนวทางการสร้างความมั่นคงในรายได้และอาชีพของครัวเรือนจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนในระดับภูมิภาค เช่น การพัฒนาอาชีพใหม่ที่เสริมสร้างความหลากหลายทางเศรษฐกิจ และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยให้ครัวเรือนสามารถพัฒนาศักยภาพทางอาชีพและรายได้

ตารางที่ 3.43 คาดการณ์ความมั่นคงในรายได้/อาชีพครัวเรือนปี 2568 จำแนกภูมิภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	มั่นคง	ไม่มั่นคง	ไม่แน่นอน
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	41.9	26.8	31.3
ภาคกลาง	39.1	18.1	42.8
ภาคเหนือ	29.5	16.5	54.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	27.7	20.5	51.8
ภาคใต้	28.8	22.3	48.8
ประเทศ	31.5	19.7	48.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาความมั่นคงในรายได้/อาชีพครัวเรือนตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.44 พบว่า มีเพียงกลุ่มพนักงานของรัฐที่มีความเชื่อมั่นในความมั่นคงของรายได้หรืออาชีพสูง โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 56.6 แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงในอาชีพที่ได้รับการคุ้มครองจากภาครัฐ และมีรายได้ที่ค่อนข้างมั่นคงเมื่อเทียบกับกลุ่มอาชีพอื่น ๆ ทำให้พนักงานของรัฐมีความกังวลต่อความไม่มั่นคงของรายได้น้อยที่สุดเพียงร้อยละ 10.0 ในขณะที่อาชีพอื่น ๆ มีความเห็นว่าในปีหน้ารายได้/อาชีพมีความไม่แน่นอน โดยกลุ่มเกษตรกรมีสัดส่วนของครัวเรือนที่คาดว่ารายได้หรืออาชีพจะไม่แน่นอนสูงที่สุดที่ร้อยละ 53.1 บ่งชี้ถึงความเสี่ยงที่สูงในอาชีพการเกษตรที่มักเผชิญกับปัจจัยภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ เช่น สภาพอากาศ ภัยธรรมชาติ หรือความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก ส่งผลให้กลุ่มนี้มีความกังวลต่อความมั่นคงของรายได้และอาชีพมากกว่ากลุ่มอื่น กลุ่มเหล่านี้จึงจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านนโยบายจากภาครัฐในการเข้าถึงทรัพยากรหรือการกระจายความเสี่ยงทางการเงิน เมื่อพิจารณากลุ่มพนักงานเอกชนและผู้รับจ้างบริการ แม้ว่าจะไม่เผชิญกับความเสี่ยงสูงเท่ากับกลุ่มเกษตรกร แต่ก็ยังคาดการณ์ถึงความไม่แน่นอนในรายได้ที่มากกว่ากลุ่มพนักงานรัฐเนื่องจากมีปัจจัยทางเศรษฐกิจที่อาจส่งผลต่อความมั่นคงของการจ้างงาน เช่น สภาวะเศรษฐกิจโลกหรือการลดตำแหน่งงานในอุตสาหกรรมต่าง ๆ

ดังนั้น แนวทางในการเพิ่มความมั่นคงในรายได้สำหรับกลุ่มที่มีความเสี่ยง เช่น เกษตรกรและกลุ่มค้าขาย ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการสนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรทางการเงิน เช่น การให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำหรือการพัฒนาตลาดส่งออก อาจช่วยลดความเสี่ยงและเพิ่มความมั่นคงทางรายได้ในอนาคต

ตารางที่ 3.44 คาดการณ์ความมั่นคงในรายได้/อาชีพครัวเรือนปี 2568 จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	มั่นคง	ไม่มั่นคง	ไม่แน่นอน
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	34.7	15.6	49.7
เกษตรกร	26.4	20.5	53.1
รับจ้างบริการ	25.4	23.4	51.2
พนักงานเอกชน	35.5	24.9	39.7
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	32.5	19.2	48.3
พนักงานของรัฐ	56.6	10.0	33.4

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.4.5 อาชีพที่เสี่ยงจะหายไปจากชุมชนในอนาคต

เมื่อพิจารณาถึงอาชีพที่เสี่ยงจะหายไปจากชุมชนในอนาคต ดังตารางที่ 3.45 พบว่า ครัวเรือนโดยมากร้อยละ 73.7 คาดว่าจะไม่มีอาชีพไหนหายไป อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนร้อยละ 26.3 คาดว่าบางอาชีพจะหายไปจากชุมชน ทั้งนี้ มีความเห็นว่าอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปจากชุมชนส่วนใหญ่เป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรและงานฝีมือท้องถิ่น ซึ่งหลายอาชีพอาจถูกทดแทนด้วยเทคโนโลยีหรือมีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงขาดการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยตัวอย่างอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไป ได้แก่

- อาชีพในภาคการเกษตร เช่น การทำนา การประมง และการกรีดยาง อาชีพเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในภาคการเกษตรที่มีความก้าวหน้าของเทคโนโลยี เช่น การใช้เครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว การใช้โดรนในการตรวจสอบสภาพแวดล้อม และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการวางแผนการผลิต กำลังเข้ามาแทนที่แรงงานในภาคเกษตรกรรม ทำให้ครัวเรือนที่พึ่งพาอาชีพเหล่านี้ต้องปรับตัว หากไม่มีการพัฒนาและฝึกฝนทักษะใหม่ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยี ก็อาจทำให้อาชีพเหล่านี้ลดลงอย่างมากในอนาคต
- งานฝีมือท้องถิ่น เช่น การจักสาน การทอผ้า การทำไม้กวาดดอกอ้อ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนคนสืบทอดและการแข่งขันจากสินค้าที่ผลิตจากอุตสาหกรรม หากไม่มีการสนับสนุนหรือการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้ งานฝีมือที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนอาจสูญหายไป การสร้างโอกาสทางการตลาดสำหรับสินค้างานฝีมือหรือการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอาจช่วยกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์และสืบทอดงานเหล่านี้ต่อไป
- ร้านค้าขนาดเล็กในชุมชน ประสบปัญหาในการแข่งขัน จากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น การเติบโตของธุรกิจออนไลน์และห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ช้อปได้เปรียบของการซื้อสินค้าออนไลน์ เช่น ความสะดวกสบายและราคาที่ต่ำกว่า ทำให้ผู้บริโภคหันไปใช้บริการร้านค้าออนไลน์มากขึ้น ปัจจัยนี้ส่งผลให้ร้านค้าขนาดเล็กต้องหาวิธีปรับตัว เช่น การเข้าร่วมแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือเน้นขายสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนเพื่อรักษาความอยู่รอด

ดังนั้น แนวทางในการปรับตัวเพื่อรักษาอาชีพเหล่านี้ให้คงอยู่ในอนาคต จำเป็นต้องมีการส่งเสริมทักษะใหม่ให้กับผู้ประกอบการอาชีพเหล่านี้ รวมถึงการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในภาคการเกษตร การอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น และการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กในชุมชนอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 3.45 มีอาชีพที่มีความเสี่ยงจะหายไปในอนาคต

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่มี	มี
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	75.5	24.5
ภาคกลาง	82.8	17.2
ภาคเหนือ	62.5	37.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	72.3	27.7
ภาคใต้	78.9	21.1
ประเทศ	73.7	26.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.4.6 อาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในอนาคต

เมื่อพิจารณาถึงอาชีพที่มีแนวโน้มจะเติบโตในอนาคต ดังตารางที่ 3.46 พบว่า คราวเรือนร้อยละ 60.0 คาดว่าไม่มีอาชีพไหนที่มีแนวโน้มที่ดีในชุมชน ในขณะที่ร้อยละ 40.0 คาดว่าจะมีอาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในอนาคต สะท้อนให้เห็นว่ายังคงมีความเชื่อมั่นในโอกาสทางเศรษฐกิจและการเติบโตในภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ทั้งนี้ เทคโนโลยีและการตลาดออนไลน์จะเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการเติบโตของอาชีพใหม่ ๆ ในชุมชน โดยมีตัวอย่างอาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในชุมชนมีดังนี้

- การค้าขายออนไลน์ ซึ่งการขายของออนไลน์กลายเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมมากขึ้น เนื่องจากความสะดวกในการเข้าถึงลูกค้าผ่านอินเทอร์เน็ต และการขยายตัวของตลาดออนไลน์ในท้องถิ่นและต่างประเทศ
- การเกษตรสมัยใหม่ การใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในภาคการเกษตร เช่น การใช้โดรน การเกษตรอินทรีย์ และการปลูกพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้น เนื่องจากมีความต้องการสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเพิ่มขึ้น
- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติยังคงเป็นอาชีพที่น่าสนใจ เนื่องจากผู้คนให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากขึ้น
- งานบริการและขนส่ง อาชีพ เช่น พนักงานส่งของ (เช่น ไลน์แมน) และงานบริการด้านสุขภาพ มีแนวโน้มที่จะเติบโต เนื่องจากการขยายตัวของการซื้อขายออนไลน์และความต้องการบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ
- การแปรรูปอาหารและสมุนไพร การทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากการเกษตร และสมุนไพรมีแนวโน้มเติบโต โดยเฉพาะในชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์สามารถเพิ่มมูลค่าสินค้าและตอบสนองความต้องการของตลาดในด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพ

ตารางที่ 3.46 มีอาชีพที่มีแนวโน้มจะดีขึ้นในอนาคต

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่มี	มี
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	78.8	21.2
ภาคกลาง	73.1	26.9
ภาคเหนือ	44.0	56.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	58.3	41.8
ภาคใต้	60.7	39.3
ประเทศ	60.0	40.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.5 ปัญหาและความต้องการของประชาชน

3.5.1 ปัญหาของประชาชน

การสำรวจปัญหาที่ชุมชนประสบและระดับความรุนแรงของปัญหา แบ่งออกเป็น 6 ด้านหลัก คือ 1) ปัญหาด้านรายได้และการประกอบอาชีพ 2) ปัญหาด้านค่าครองชีพ 3) ปัญหาด้านหนี้สิน 4) ปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม 5) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และ 6) ปัญหาด้านการรักษาพยาบาล โดยมีรายละเอียดผลการสำรวจออกเป็น 2 หัวข้อ คือ 1) จำแนกระดับความรุนแรงของปัญหา และ 2) จำแนกรายภาค ดังนี้

1) ปัญหาด้านรายได้และการประกอบอาชีพ

ผลการสำรวจปัญหาด้านรายได้และการประกอบอาชีพ ปี 2567 พบว่า เป็นปัญหาระดับมากของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2563 2564 และ 2566) โดยด้านรายได้ไม่เพียงพอ เป็นปัญหามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.8 รองลงมา คือ ด้านรายได้ไม่แน่นอน คิดเป็นร้อยละ 46.9 ตามด้วยด้านอาชีพไม่มั่นคง คิดเป็นร้อยละ 40.8 อย่างไรก็ตาม เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับร้อยละของระดับปัญหา ระหว่างปี 2567 กับปีที่ผ่านมา (ปี 2566) พบว่า ทั้ง 3 ด้านมีระดับร้อยละที่ลดลง โดยรายได้ไม่แน่นอนในปี 2566 มีสัดส่วนร้อยละ 56.1 ลดลงเหลือ 46.9 ในปี 2567 ด้านรายได้ไม่เพียงพอในปี 2566 ร้อยละ 58.4 ลดลงเหลือ 50.8 และด้านอาชีพไม่มั่นคงในปี 2566 ร้อยละ 45.9 ลดลงเหลือ 40.8 ในปี 2567

2) ปัญหาด้านค่าครองชีพ

ผลการสำรวจปัญหาด้านค่าครองชีพ ปี 2567 พบว่า เป็นปัญหาระดับมากของกลุ่มตัวอย่าง เช่นเดียวกับ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2563 2564 และ 2566) แต่เมื่อเปรียบเทียบระหว่างปี 2567 และปี 2566 พบว่า ในปัญหาด้านค่าครองชีพระดับมากลดลงจากร้อยละ 74.5 ในปี 2566 เหลือร้อยละ 68.9 ในปี 2567

3) ปัญหาด้านหนี้สิน

ผลการสำรวจปัญหาด้านหนี้สิน ปี 2567 พบว่า เป็นปัญหาระดับมากของกลุ่มตัวอย่างที่มีหนี้สิน ทั้งด้านหนี้สินในระบบ (ร้อยละ 38.4) และด้านหนี้สินนอกระบบ (ร้อยละ 27.0) และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่า ร้อยละปัญหาหนี้สินในระบบในปี 2566 จากร้อยละ 45.2 ลดลงเหลือร้อยละ 38.4 ในปี 2567 เช่นเดียวกันกับปัญหาหนี้สินนอกระบบในปี 2566 ร้อยละ 32.9 ลดลงเหลือร้อยละ 27.0 ในปี 2567

4) ปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผลการสำรวจปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ปี 2567 พบว่า เป็นปัญหาระดับปานกลางและระดับน้อยของกลุ่มตัวอย่าง โดยด้านชุมชนไม่มีระเบียบเป็นปัญหาระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 37.1) และด้านปัญหาชุมชนเป็นปัญหาระดับน้อยที่สุด (ร้อยละ 37.3) นอกจากนี้สามารถแบ่งประเด็นที่มีปัญหาเพิ่มขึ้น ดังนี้

- ปัญหายาเสพติด ร้อยละ 29.5 ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33.5 ในปี 2567 อยู่ในระดับปัญหาปานกลาง
- ปัญหาชุมชนไม่มีระเบียบ ร้อยละ 33.9 ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 37.1 ในปี 2567 อยู่ในระดับปัญหาปานกลาง
- ปัญหาผู้สูงอายุ ร้อยละ 35.8 ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 36.0 ในปี 2567 อยู่ในระดับปัญหาปานกลาง
- ปัญหาเด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย ร้อยละ 33.4 ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 36.7 ในปี 2567 อยู่ในระดับปัญหาปานกลาง

5) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย

ผลการสำรวจปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ปี 2567 พบว่า เป็นปัญหาระดับปานกลางของกลุ่มตัวอย่าง เช่นเดียวกับ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2563 2564 และ 2566) โดยด้านที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรมเป็นปัญหาระดับปานกลาง ร้อยละ 41.8 ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 42.4 ในปี 2567 และด้านความแออัดของชุมชนที่อยู่อาศัยเป็นปัญหาระดับปานกลางร้อยละ 35.3 ในปี 2566 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 38.6 ในปี 2567

6) ปัญหาด้านการรักษาพยาบาล

ผลการสำรวจปัญหาด้านการรักษาพยาบาล ปี 2567 พบว่า เป็นปัญหาระดับปานกลางของกลุ่มตัวอย่าง โดยด้านคุณภาพการรักษาพยาบาลอยู่ในระดับปัญหาปานกลางร้อยละ 42.5 และด้านระยะเวลาการรับการรักษาพยาบาลอยู่ในระดับปัญหาปานกลางเช่นกันร้อยละ 41.6

ตารางที่ 3.47 ร้อยละของระดับปัญหาของประชาชน

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	เรื่อง	ระดับปัญหา																กลุ่มระดับปัญหา							
		ไม่มีปัญหา				น้อย				ปานกลาง				มาก				ไม่มีปัญหาและมีปัญหาน้อย				มีปัญหาปานกลางและมาก			
		63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67
รายได้และการประกอบอาชีพ	รายได้ไม่แน่นอน	2.8	2.4	3.8	6.0	10.6	6.1	7.0	8.5	33.9	39.0	33.1	38.6	52.7	52.5	56.1	46.9	13.4	8.5	10.8	14.5	86.6	91.5	89.2	85.5
	รายได้ไม่เพียงพอ	2.3	2.1	3.0	5.7	7.3	6.0	6.9	8.1	36.6	38.6	31.7	35.3	53.8	53.3	58.4	50.8	9.6	8.1	9.9	13.9	90.4	91.9	90.1	86.1
	อาชีพไม่มั่นคง	3.5	4.6	5.8	7.6	11.8	9.8	11.3	11.1	38.0	42.9	37.0	40.5	46.7	42.7	45.9	40.8	15.3	14.4	17.1	18.7	84.7	85.6	82.9	81.3
ค่าครองชีพ	ค่าครองชีพสูง	2.0	2.8	2.2	3.7	7.6	3.1	4.1	4.6	29.4	31.3	19.2	22.7	61.0	62.8	74.5	68.9	9.6	5.9	6.3	8.4	90.4	94.1	93.7	91.6
หนี้สิน	หนี้สินในระบบ	4.6	12.2	12.7	20.5	8.0	9.6	10.0	11.1	38.8	37.1	32.1	30.0	48.6	41.1	45.2	38.4	12.6	21.8	22.7	31.6	87.4	78.2	77.3	68.4
	หนี้นอกระบบ		27.5	24.8	36.7		15.5	16.2	14.3		29.6	26.1	22.0		27.4	32.9	27.0		43.0	41.0	51.0		57.0	59.0	49.0
สังคมและสิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	19.6	20.4	23.1	24.7	44.0	32.2	37.6	34.9	29.2	34.7	27.1	30.0	7.2	12.7	12.2	10.4	63.6	52.6	60.7	59.6	36.4	47.4	39.3	40.4
	ยาเสพติด	11.0	13.1	16.2	12.7	35.2	21.9	20.6	22.7	35.4	33.4	29.5	33.5	18.4	31.6	33.7	31.1	46.2	35.0	36.8	35.4	53.8	65.0	63.2	64.6
	ปัญหาในครอบครัว	16.3	20.3	21.3	23.9	44.6	34.9	36.1	35.4	33.1	34.2	30.2	31.1	6.0	10.6	12.4	9.7	60.9	55.2	57.4	59.3	39.1	44.8	42.6	40.7
	ปัญหาชุมชน	12.3	15.6	16.0	21.3	39.3	33.3	36.6	37.3	41.4	39.4	34.1	32.7	7.0	11.7	13.3	8.8	51.6	48.9	52.6	58.5	48.4	51.1	47.4	41.5
	มลพิษทางอากาศ	18.3	18.5	18.8	18.2	40.3	40.1	36.0	32.5	31.6	31.7	29.6	32.8	9.8	9.7	15.6	16.4	58.6	58.6	54.8	50.8	36.5	41.4	45.2	49.2
	มลพิษทางเสียง	19.5	19.9	20.5	19.3	44.0	41.2	40.0	35.4	30.0	31.1	28.9	33.7	6.5	7.8	10.6	11.6	63.5	61.1	60.5	54.7	51.1	38.9	39.5	45.3
	ขยะ	11.8	13.5	14.4	15.5	37.2	30.6	32.8	30.4	37.2	40.2	33.0	36.4	13.3	15.7	19.8	17.6	49.0	44.1	47.2	46.0	51.0	55.9	52.8	54.0
	น้ำเสีย	19.3	18.9	20.6	22.1	40.4	38.8	38.8	35.1	32.3	32.8	28.6	32.3	8.0	9.5	12.0	10.5	59.7	57.7	59.4	57.2	40.3	42.3	40.6	42.8
	ชุมชนไม่มีระเบียบ	-	16.3	17.0	19.2	-	35.5	37.6	32.7	-	38.1	33.9	37.1	-	10.1	11.5	11.0	-	51.8	54.6	51.9	-	48.2	45.4	48.1
	ผู้สูงอายุ	-	-	15.1	14.0	-	-	26.8	20.7	-	-	35.8	36.0	-	-	22.3	29.2	-	-	41.9	34.7	-	-	58.1	65.3
	เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	-	18.7	17.1	-	-	34.3	31.9	-	-	33.4	36.7	-	-	13.6	14.3	-	-	53.0	49.0	-	-	47.0	51.0
ที่อยู่อาศัย	ที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม	11.2	15.1	14.3	10.4	23.1	23.6	25.0	23.7	43.2	44.8	41.8	42.4	22.5	16.5	18.9	23.5	34.3	38.7	39.3	34.1	65.7	61.3	60.7	65.9
	ความแออัดของชุมชนที่อาศัย	-	18.9	20.4	15.6	-	28.0	29.8	27.6	-	39.7	35.3	38.6	-	13.4	14.5	18.2	-	46.9	50.2	43.2	-	53.1	49.8	56.8
	คุณภาพการรักษาพยาบาล	-	-	-	13.0	-	-	-	19.6	-	-	-	42.5	-	-	-	24.9	-	-	-	32.6	-	-	-	67.4
	การรองรับบริการนาน	-	-	-	12.1	-	-	-	19.3	-	-	-	41.6	-	-	-	27.1	-	-	-	31.3	-	-	-	68.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาระดับปัญหา “มาก” จำแนกเป็นรายภาค พบว่า ปัญหา 3 อันดับแรกเรียงตามลำดับของแต่ละภาค ได้แก่

- กรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้แก่ ค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และอาชีพไม่มั่นคง
- ภาคกลาง ได้แก่ ค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และรายได้ไม่แน่นอน
- ภาคเหนือ ได้แก่ ค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และรายได้ไม่แน่นอน
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และรายได้ไม่แน่นอน
- ภาคใต้ ได้แก่ ค่าครองชีพสูง รายได้ไม่เพียงพอ และรายได้ไม่แน่นอน

ทั้งนี้ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในปี 2567 ปัญหา 3 อันดับแรกของทุกภาคยังคงเป็นปัญหาเดียวกันกับ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2563 2564 และ 2566) คือ ค่าครองชีพสูง รายได้ไม่แน่นอน และรายได้ไม่เพียงพอ

ตารางที่ 3.48 ร้อยละของปัญหาระดับมากด้านต่าง ๆ จำแนกรายภาค

หน่วย : ร้อยละ

ด้าน	เรื่อง	ภาค																			
		กรุงเทพฯ และปริมณฑล				กลาง				เหนือ				ตะวันออกเฉียงเหนือ				ใต้			
		2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
รายได้และการประกอบอาชีพ	รายได้ไม่แน่นอน	49.6	45.2	22.0	23.7	51.7	56.0	49.2	30.3	52.3	43.9	59.8	50.6	52.2	56.5	62.3	56.7	55.9	52.5	52.2	50.8
	รายได้ไม่เพียงพอ	47.7	48.1	21.9	28.0	51.7	52.8	52.5	36.1	53.3	46.9	63.5	51.9	54.1	58.7	62.8	61.1	57.3	52.1	55.4	54.0
	อาชีพไม่มั่นคง	41.3	42.8	13.5	26.7	44.9	40.5	33.1	23.8	46.4	35.4	50.4	37.4	46.9	49.4	52.3	53.5	49.9	40.8	48.0	45.3
ค่าครองชีพ	ค่าครองชีพสูง	51.7	64.2	35.4	54.0	58.8	67.8	76.0	67.9	61.0	51.6	80.2	69.0	61.2	67.5	76.0	72.8	64.5	60.2	67.3	65.9
หนี้สิน	หนี้สินในระบบ	49.2	24.2	11.3	21.9	46.0	40.8	34.9	21.4	46.2	33.7	51.3	41.1	49.6	50.5	50.4	49.0	52.5	34.7	44.7	39.9
	หนี้นอกระบบ	-	26.7	5.7	19.1	-	33.4	24.2	10.5	-	17.1	34.0	22.6	-	32.0	37.8	39.2	-	23.2	36.7	31.4
สังคมและสิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	6.7	21.0	3.5	8.7	6.8	11.7	6.6	2.5	8.0	8.2	17.9	8.5	7.5	15.0	12.6	16.7	6.2	13.8	12.6	10.2
	ยาเสพติด	19.2	30.1	7.1	11.2	17.2	31.0	30.8	18.9	22.3	17.5	34.3	23.1	17.1	40.2	37.0	45.8	18.2	33.5	33.9	31.9
	ปัญหาในครอบครัว	6.6	14.0	4.3	10.5	6.0	6.9	4.6	1.9	7.1	7.3	18.3	9.5	5.7	14.0	14.2	14.5	5.4	12.2	12.4	9.5
	ปัญหาชุมชน	7.9	18.9	5.9	10.3	6.2	6.6	5.0	2.4	7.7	9.1	22.3	7.4	7.0	15.6	14.1	13.4	7.4	12.3	12.2	8.7
	มลพิษทางอากาศ	9.1	21.3	16.8	17.4	11.4	6.7	11.3	12.4	11.5	9.5	31.3	24.5	8.4	11.3	11.3	16.5	9.3	8.6	10.3	10.5
	มลพิษทางเสียง	9.2	21.8	15.8	16.0	7.1	4.9	5.7	4.8	7.0	6.9	16.5	14.4	6.8	8.6	10.5	14.5	6.3	8.1	9.0	9.2
	ขยะ	12.4	25.5	16.0	15.0	15.0	16.2	14.0	13.1	15.3	11.9	27.0	21.2	12.0	15.8	20.8	20.5	11.8	17.6	16.0	13.3
	น้ำเสีย	7.6	24.2	17.6	14.7	8.8	7.6	8.2	4.4	9.0	7.2	16.2	12.7	7.2	10.2	12.5	12.9	7.4	10.8	9.8	8.9
	ชุมชนไม่มีระเบียบ	-	18.2	10.7	13.6	-	11.4	4.4	2.6	-	6.6	19.9	13.9	-	10.4	11.4	14.7	-	10.4	9.8	9.4
	ผู้สูงอายุ	-	-	5.2	13.0	-	-	16.0	26.0	-	-	33.7	31.7	-	-	24.0	34.9	-	-	14.3	22.4
ที่อยู่อาศัย	เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	-	2.6	9.6	-	-	5.1	5.6	-	-	17.1	11.3	-	-	18.1	22.9	-	-	12.2	12.1
	ที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม	22.5	22.5	9.9	18.1	21.9	18.0	12.6	11.6	21.7	15.7	25.3	30.1	23.0	16.5	20.9	26.8	23.1	14.4	16.2	25.9
การรักษาพยาบาล	ความแออัดของชุมชนที่อยู่อาศัย	-	21.9	6.2	18.8	-	13.3	6.4	6.1	-	10.0	18.7	22.5	-	14.7	18.2	24.0	-	13.6	13.2	16.2
	ค่ารักษาพยาบาล	9.4	20.0	16.0	-	10.3	17.1	19.1	-	10.8	22.3	29.8	-	14.1	24.3	33.3	-	13.1	22.7	21.7	-
	คุณภาพการรักษาพยาบาล	-	-	-	13.0	-	-	-	7.4	-	-	-	35.6	-	-	-	30.1	-	-	-	27.5
	การรองรับบริการนาน	-	-	-	11.5	-	-	-	12.4	-	-	-	40.0	-	-	-	29.9	-	-	-	29.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.5.2 ความต้องการความช่วยเหลือของประชาชน

การสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนและระดับความต้องการความช่วยเหลือ แบ่งออกเป็น 6 ด้านหลัก คือ 1) ปัญหาด้านรายได้และการประกอบอาชีพ 2) ปัญหาด้านค่าครองชีพ 3) ปัญหาด้านหนี้สิน 4) ปัญหาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม 5) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัย และ 6) ปัญหาด้านการรักษาพยาบาล โดยมีรายละเอียดผลการสำรวจออกเป็น 2 หัวข้อ คือ 1) จำแนกระดับความต้องการความช่วยเหลือของประชาชน และ 2) จำแนกรายภาค ดังนี้

1) ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ

ผลการสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนด้านรายได้และประกอบอาชีพ ปี 2567 พบว่า มีความต้องการระดับมากของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2563 2564 และ 2566) โดยความต้องการเพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทนเป็นประเด็นที่มีความต้องการมากที่สุด ร้อยละ 67.6 รองมา คือ ความต้องการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต ร้อยละ 65.8 และรองลงมา คือ ความต้องการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ร้อยละ 57.9 และเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา (ปี 2566) พบว่า ความต้องการในประเด็นย่อยมีความต้องการที่ลดลงในทุกประเด็น

2) ด้านค่าครองชีพ

ผลการสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนด้านค่าครองชีพ ปี 2567 พบว่า มีความต้องการระดับมากของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2563 2564 และ 2566) โดยความต้องการลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปาเป็นประเด็นที่มีความต้องการมากที่สุดในด้านค่าครองชีพ ร้อยละ 74.6 รองมา คือ ความต้องการลดภาระค่าสินค้าและบริการ ร้อยละ 70.9 และรองลงมา คือ ความต้องการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ร้อยละ 56.0 และเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา (ปี 2566) พบว่า ความต้องการในประเด็นย่อยมีความต้องการที่ลดลงในทุกประเด็น

3) ด้านหนี้สิน

ผลการสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนด้านหนี้สิน ปี 2567 พบว่า มีความต้องการระดับมากของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด เช่นเดียวกับ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2563 2564 และ 2566) โดยความต้องการลดภาระหนี้ ปี 2567 ร้อยละ 55.0 ลดลงจากปี 2566 ร้อยละ 59.5 และความต้องการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ ปี 2567 ร้อยละ 38.5 ลดลงจากปี 2566 ร้อยละ 44.2

4) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ผลการสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ปี 2567 พบว่า การจัดระเบียบชุมชนเป็นประเด็นที่มีความต้องการระดับปานกลางของด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ร้อยละ 40.6 รองลงมา คือ ด้านขยะ ร้อยละ 37.8 และเด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย ร้อยละ 37.3 และเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่า ประเด็นย่อยที่มีระดับความต้องการความช่วยเหลือเพิ่มขึ้น ได้แก่

- ด้านปัญหาในครอบครัว ร้อยละ 34.2 ในปี 2567 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 33.8 ในปี 2566
- ด้านมลพิษทางอากาศ ร้อยละ 34.5 ในปี 2567 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.5 ในปี 2566
- ด้านมลพิษทางเสียง ร้อยละ 35.8 ในปี 2567 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.7 ในปี 2566
- ด้านขยะ ร้อยละ 37.8 ในปี 2567 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 34.6 ในปี 2566
- ด้านน้ำเสีย ร้อยละ 35.3 ในปี 2567 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 31.8 ในปี 2566
- ด้านการจัดระเบียบชุมชน ร้อยละ 40.6 ในปี 2567 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 37.3 ในปี 2566
- ด้านเด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย ร้อยละ 37.3 ในปี 2567 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 35.7 ในปี 2566

5) ด้านที่อยู่อาศัย

ผลการสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนด้านที่อยู่อาศัย ปี 2567 พบว่าการสนับสนุนเงินทุนในการซ่อมแซมบ้านเป็นประเด็นที่มีความต้องการความช่วยเหลือระดับมากของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ร้อยละ 40.8 ส่วนการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัยมีระดับความต้องการความช่วยเหลือระดับปานกลาง ร้อยละ 40.9 และการจัดหาที่อยู่อาศัยมีระดับความต้องการความช่วยเหลือระดับปานกลาง ร้อยละ 34.5

6) ด้านการรักษาพยาบาล

ผลการสำรวจความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนด้านการรักษาพยาบาล ปี 2567 พบว่าความต้องการความช่วยเหลือระดับปานกลางของกลุ่มตัวอย่างมีมากที่สุด โดยประเด็นการปรับปรุงคุณภาพการรักษามีความต้องการมากที่สุด ร้อยละ 39.0 และประเด็นด้านปรับปรุงคุณภาพการให้บริการมีความต้องการช่วยเหลือ ร้อยละ 38.7

ตารางที่ 3.49 ร้อยละของระดับความต้องการความช่วยเหลือของประชาชน

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	เรื่อง	ระดับความต้องการ (ร้อยละ)																กลุ่มระดับความต้องการ							
		ไม่ต้องการ				น้อย				ปานกลาง				มาก				ไม่ต้องการและน้อย				ปานกลางและมาก			
		63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67
ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ	เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน	1.1	2.3	2.4	4.1	5.5	3.5	3.9	6.5	22.6	25.8	21.6	21.7	70.5	68.4	72.1	67.6	6.9	5.8	6.3	10.6	93.1	94.2	93.7	89.4
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต	2.8	4.7	5.0	6.1	7.1	5.3	5.4	7.1	23.7	25.2	21.0	21.0	66.4	64.8	68.6	65.8	9.9	10.0	10.4	13.2	90.1	90.0	89.6	86.8
	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	2.0	3.8	4.5	5.8	7.8	6.4	7.7	9.4	27.0	29.3	25.3	26.9	63.2	60.5	62.5	57.9	9.8	10.2	12.2	15.2	90.2	89.8	87.8	84.8
	การจัดหาอาชีพใหม่	-	6.5	7.7	8.8	-	11.3	13.5	14.1	-	33.5	29.9	32.0	-	48.7	48.9	45.1	-	17.8	21.2	22.9	-	82.2	78.8	77.1
	การจัดหาอาชีพเสริม	1.5	4.0	4.3	5.6	7.9	6.3	8.2	9.6	28.8	34.3	31.8	30.4	61.8	55.4	55.7	54.4	9.4	10.3	12.5	15.2	90.6	89.7	87.5	84.8
	การจัดหาที่ดินทำกิน	5.4	9.3	9.5	11.4	12.0	12.7	14.0	14.7	29.4	32.8	28.6	29.3	53.3	45.2	47.9	44.7	-	22.0	23.5	26.1	-	78.0	76.5	73.9
	การจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาอาชีพ	1.8	4.2	4.9	6.0	7.6	7.5	8.7	10.2	29.6	36.4	32.8	32.3	61.0	51.9	53.6	51.5	9.4	11.7	13.6	16.2	90.6	88.3	86.4	83.8
มีที่ปรึกษาทางการตลาด	-	7.3	7.8	8.1	-	9.5	10.8	11.8	-	35.3	30.8	32.1	-	47.9	50.6	48.1	-	16.8	18.6	19.8	-	83.2	81.4	80.2	
ด้านค่าครองชีพ	ลดภาระค่าสินค้าและบริการ	0.9	2.0	2.0	3.5	7.0	3.4	3.7	6.0	26.2	25.1	20.1	19.6	65.9	69.5	74.2	70.9	7.9	5.4	5.7	9.5	92.1	94.6	94.3	90.5
	ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง	1.4	7.0	5.1	6.8	15.5	10.5	11.8	11.5	32.3	31.0	29.5	28.3	50.8	51.5	53.6	53.4	16.9	17.5	16.9	18.3	83.1	82.5	83.1	81.7
	ลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการ	7.9	11.7	11.6	15.9	13.6	12.8	15.2	15.3	32.1	29.6	26.2	25.8	46.4	45.9	47.0	43.0	21.5	24.5	26.8	31.2	78.5	75.5	73.2	68.8
	ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา	2.1	2.2	1.5	3.0	9.4	3.4	3.3	5.4	30.3	25.4	19.3	17.0	58.2	68.9	75.9	74.6	11.5	5.7	4.8	8.4	88.5	94.3	95.2	91.6
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	5.1	8.0	7.6	9.7	10.5	7.4	8.0	9.3	30.2	29.6	25.4	25.0	54.2	55.0	59.0	56.0	15.6	15.4	15.6	19.0	84.4	84.6	84.4	81.0
ด้านหนี้สิน	ลดภาระหนี้	2.6	9.0	8.6	14.4	6.9	7.0	7.6	8.4	27.5	25.6	24.3	22.3	63.0	58.4	59.5	55.0	9.5	16.0	16.2	22.7	90.5	84.0	83.8	77.3
	แก้ปัญหาหนี้นอกระบบ	8.3	21.6	18.1	25.7	10.4	12.9	13.2	12.1	28.6	25.0	24.5	23.6	52.7	40.5	44.2	38.5	18.7	34.5	31.3	37.8	81.3	65.5	68.7	62.2
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	-	17.0	18.4	17.3	-	28.9	34.5	33.9	-	36.2	31.5	33.0	-	17.9	15.6	15.8	-	45.9	52.9	51.2	-	54.1	47.1	48.8
	ยาเสพติด	-	11.0	13.4	9.8	-	20.5	19.4	20.6	-	32.4	30.0	32.9	-	36.1	37.2	36.7	-	31.5	32.8	30.4	-	68.5	67.2	69.6
	ปัญหาในครอบครัว	-	18.1	17.6	19.3	-	32.8	33.1	32.9	-	36.3	33.8	34.2	-	13.8	15.5	13.7	-	50.9	50.7	52.2	-	50.1	49.3	47.8
	ปัญหาในชุมชน	-	13.8	13.8	15.7	-	32.2	33.3	32.9	-	37.9	36.5	36.3	-	16.1	16.4	15.0	-	46.0	47.1	48.7	-	54.0	52.9	51.3
	มลพิษทางอากาศ	-	16.4	15.5	15.4	-	35.9	34.7	29.8	-	34.5	31.5	34.5	-	13.2	18.3	20.3	-	52.3	50.2	45.2	-	47.7	49.8	54.8
	มลพิษทางเสียง	-	17.9	17.0	16.4	-	36.5	37.9	32.0	-	32.9	31.7	35.8	-	12.7	13.4	15.7	-	54.4	54.9	48.4	-	45.6	45.1	51.6
	ขยะ	-	12.7	12.1	13.1	-	27.8	31.0	26.5	-	36.4	34.6	37.8	-	23.1	22.3	22.5	-	40.5	43.1	39.6	-	59.5	56.9	60.4
	น้ำเสีย	-	16.3	16.5	18.4	-	34.6	36.8	31.3	-	34.8	31.8	35.3	-	14.3	14.9	14.9	-	50.9	53.3	49.8	-	49.1	46.7	50.2
	การจัดระเบียบชุมชน	6.2	14.4	13.7	14.9	15.8	30.5	33.4	28.1	44.6	37.4	37.3	40.6	33.4	17.7	15.6	16.4	22.0	44.9	47.1	43.0	78.0	55.1	52.9	57.0
	ผู้สูงอายุ	-	-	12.7	11.5	-	-	25.4	20.3	-	-	36.5	35.5	-	-	25.4	32.7	-	-	38.1	31.7	-	-	61.9	68.3
ด้านที่อยู่อาศัย	เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	-	15.6	13.9	-	-	31.2	29.3	-	-	35.7	37.3	-	-	17.5	19.5	-	-	46.8	43.2	-	-	53.2	56.8
	การจัดหาที่อยู่อาศัย	9.7	21.1	23.8	19.7	15.8	21.5	23.3	23.4	41.5	30.0	32.6	34.5	33.0	27.5	20.3	22.4	25.5	42.5	47.1	43.1	74.5	57.5	52.9	56.9
	ปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย	-	-	-	8.5	-	-	-	19.2	-	-	-	40.9	-	-	-	31.4	-	-	-	27.7	-	-	-	72.3
ด้านการรักษาพยาบาล	สนับสนุนเงินทุนในการซ่อมแซมบ้าน	-	-	-	6.6	-	-	-	15.7	-	-	-	36.9	-	-	-	40.8	-	-	-	22.3	-	-	-	77.7
	ปรับปรุงคุณภาพการรักษา	-	-	-	9.1	-	-	-	16.7	-	-	-	39.0	-	-	-	35.3	-	-	-	25.8	-	-	-	74.2
	ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ	-	-	-	9.0	-	-	-	16.4	-	-	-	38.7	-	-	-	36.0	-	-	-	25.3	-	-	-	74.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาระดับความต้องการความช่วยเหลือแก้ไขปัญหา “มาก” จำแนกเป็นรายภาค พบว่า ความต้องการความช่วยเหลือ 3 อันดับแรกเรียงตามลำดับของแต่ละภาค ดังนี้

- กรุงเทพฯ และปริมณฑล ได้แก่ ลดภาระค่าสินค้าและบริการ ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา และลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง
- ภาคกลาง ได้แก่ ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา ลดภาระค่าสินค้าและบริการ และเพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน
- ภาคเหนือ ได้แก่ ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา ลดภาระค่าสินค้าและบริการ และลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน และลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต
- ภาคใต้ ได้แก่ ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต และเพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน

ตารางที่ 3.50 ประเด็นที่สำคัญ 3 อันดับแรก ของระดับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ “มาก” จำแนกรายภาค

ภาค	ประเด็นที่มีระดับปัญหา “มาก”	ประเด็นที่มีระดับความต้องการความช่วยเหลือ “มาก”
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	1. ค่าครองชีพสูง 2. รายได้ไม่เพียงพอ 3. อาชีพไม่มั่นคง	1. ลดภาระค่าสินค้าและบริการ 2. ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา 3. ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง
กลาง	1. ค่าครองชีพสูง 2. รายได้ไม่เพียงพอ 3. รายได้ไม่แน่นอน	1. ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา 2. ลดภาระค่าสินค้าและบริการ 3. เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน
เหนือ	1. ค่าครองชีพสูง 2. รายได้ไม่เพียงพอ 3. รายได้ไม่แน่นอน	1. ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา 2. ลดภาระค่าสินค้าและบริการ 3. ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1. ค่าครองชีพสูง 2. รายได้ไม่เพียงพอ 3. รายได้ไม่แน่นอน	1. ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา 2. เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน 3. ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต
ใต้	1. ค่าครองชีพสูง 2. รายได้ไม่เพียงพอ 3. รายได้ไม่แน่นอน	1. ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา 2. ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต 3. เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อเปรียบเทียบระดับปัญหา “มาก” และระดับความต้องการความช่วยเหลือ “มาก” พบว่า

- กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือมาก คือ ค่าครองชีพสูง ด้วยการลดภาระค่าใช้จ่ายของคนเมือง ทั้งสินค้า บริการ น้ำประปา ไฟฟ้า และค่าเดินทาง
- ภาคกลางมีปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือมาก คือ ค่าครองชีพสูง ด้วยการลดภาระค่าใช้จ่าย และการเพิ่มรายได้
- ภาคเหนือมีปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือมาก คือ ค่าครองชีพสูง ด้วยการลดภาระค่าใช้จ่าย และปัจจัยการผลิต
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือมาก คือ ค่าครองชีพสูง ด้วยการลดภาระค่าใช้จ่าย และปัจจัยการผลิต
- ภาคใต้มีปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือมาก คือ ค่าครองชีพสูง ด้วยการลดภาระค่าใช้จ่าย และปัจจัยการผลิต นอกจากนี้การเพิ่มรายได้ที่มากขึ้นและแน่นอน

ตารางที่ 3.51 ความต้องการความช่วยเหลือระดับมากของประชาชน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	เรื่อง	ภาค																			
		กรุงเทพฯ ปริมณฑล				กลาง				เหนือ				ตะวันออกเฉียงเหนือ				ใต้			
		63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67	63	64	66	67
ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ	เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน	69.7	58.9	35.1	27.5	70.7	67.6	67.5	58.9	69.1	62.1	69.4	66.3	70.1	74.8	82.1	80.0	73.1	66.0	64.7	66.5
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต	65.9	44.4	21.8	25.8	66.5	57.8	56.7	51.6	64.6	61.3	72.3	66.6	66.4	74.1	79.6	79.2	68.5	62.8	62.1	67.3
	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	61.0	42.1	23.3	26.4	64.0	55.0	51.3	48.1	60.6	56.7	65.3	55.9	63.3	67.6	72.3	69.1	65.2	61.9	57.8	59.1
	การจัดหาอาชีพใหม่	-	35.4	18.6	26.1	-	45.4	35.8	33.8	-	43.2	52.0	43.0	-	57.4	55.4	54.1	-	44.7	52.8	49.9
	การจัดหาอาชีพเสริม	62.3	44.3	20.3	25.6	62.0	48.6	44.6	45.0	59.7	52.9	59.5	54.4	61.6	63.4	61.7	63.0	64.4	53.0	57.8	57.5
	การจัดหาที่ดินทำกิน	56.1	36.5	15.4	25.3	51.6	35.1	41.1	34.3	50.9	43.6	49.6	44.6	54.4	52.3	52.2	51.8	55.4	47.7	50.5	49.6
	การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ	61.8	37.1	22.7	25.9	60.7	49.0	42.8	37.5	59.3	49.7	58.0	51.2	61.1	57.5	59.2	63.0	63.2	49.6	54.3	53.8
มีที่ปรึกษาทางการตลาด	-	31.3	19.3	26.6	-	42.9	40.5	35.3	-	45.6	57.1	50.6	-	55.9	55.1	56.2	-	44.5	50.8	51.3	
ด้านค่าครองชีพ	ลดภาระค่าสินค้าและบริการ	67.7	60.8	37.3	51.8	68.1	73.6	72.2	67.5	66.1	62.1	76.6	71.5	64.3	75.4	80.6	78.5	66.4	62.5	64.9	63.0
	ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง	52.6	50.2	26.6	41.8	50.4	50.6	45.3	43.1	47.2	47.9	55.3	54.6	51.7	58.4	59.1	60.7	53.4	42.6	54.2	53.3
	ลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการ	45.3	52.1	21.9	31.3	48.0	48.4	41.9	35.2	45.0	38.8	46.0	42.6	46.1	51.2	50.8	49.5	46.8	39.2	50.8	43.6
	ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา	62.6	63.1	39.7	43.0	58.3	73.8	74.9	72.5	55.0	64.1	78.3	77.1	58.7	73.4	81.3	81.7	60.6	59.8	66.8	67.7
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	59.8	49.1	26.8	25.3	55.3	57.2	50.6	42.4	51.4	48.6	58.9	59.3	53.6	60.9	67.7	66.6	57.0	49.4	55.9	56.5
ด้านหนี้สิน	ลดภาระหนี้	66.5	39.6	20.3	24.0	63.4	61.8	52.0	37.9	60.3	51.8	65.9	61.9	63.7	67.8	65.1	67.0	63.7	46.6	54.5	52.4
	แก้ปัญหาหนี้ในระบบ	54.1	33.9	12.4	22.0	51.6	49.3	37.2	20.9	49.3	32.9	43.8	39.5	54.1	44.1	51.8	50.0	54.7	32.4	42.1	41.5
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	-	21.2	6.1	7.6	-	14.6	8.9	4.3	-	17.4	22.8	16.1	-	20.1	16.4	24.3	-	17.6	14.8	14.9
	ยาเสพติด	-	32.4	9.2	10.4	-	34.1	31.5	23.7	-	26.6	39.9	31.8	-	44.7	41.7	51.3	-	33.7	36.0	36.7
	ปัญหาในครอบครัว	-	15.3	5.7	8.7	-	9.1	6.7	2.8	-	13.3	22.4	15.7	-	17.0	17.8	20.0	-	14.0	14.6	13.4
	ปัญหาในชุมชน	-	18.0	7.1	10.2	-	13.9	7.1	3.7	-	13.6	26.5	16.8	-	19.3	17.7	22.1	-	15.1	13.6	13.8
	มลพิษทางอากาศ	-	22.7	15.5	16.2	-	9.6	12.8	13.8	-	15.0	34.9	30.0	-	14.5	14.8	22.0	-	11.0	12.2	13.1
	มลพิษทางเสียง	-	21.8	13.0	15.4	-	13.3	7.5	6.1	-	12.1	20.0	20.6	-	13.0	14.4	20.3	-	10.0	10.6	12.1
	ขยะ	-	26.4	16.5	14.8	-	24.5	17.1	15.3	-	16.7	31.3	28.3	-	27.6	22.1	26.9	-	19.5	18.1	17.0
	น้ำเสีย	-	24.5	16.9	14.8	-	16.3	10.6	6.0	-	11.9	19.9	19.1	-	14.2	15.7	19.3	-	13.2	11.8	11.5
	การจัดระเบียบชุมชน	43.5	23.1	12.4	13.5	32.7	19.2	6.9	4.1	31.7	14.8	25.5	22.1	33.9	20.2	15.9	22.4	31.4	13.1	13.3	13.0
	ผู้สูงอายุ	-	-	9.0	13.8	-	-	17.0	29.5	-	-	39.6	34.1	-	-	26.8	40.9	-	-	16.3	22.3
ด้านที่อยู่อาศัย	เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	-	5.7	10.5	-	-	8.0	9.6	-	-	22.6	17.4	-	-	22.3	30.1	-	-	14.4	14.8
	การจัดหาที่อยู่อาศัย	43.5	39.7	11.1	14.8	32.7	28.0	15.1	12.0	31.7	22.4	24.4	26.9	33.9	32.4	21.9	28.3	31.4	20.6	19.7	19.4
	ปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย	-	-	-	20.1	-	-	-	18.4	-	-	-	34.7	-	-	-	37.7	-	-	-	34.5
ด้านการรักษาพยาบาล	สนับสนุนเงินลงทุนในการซ่อมแซมบ้าน	-	-	-	21.3	-	-	-	29.2	-	-	-	44.8	-	-	-	46.7	-	-	-	44.6
	ปรับปรุงคุณภาพการรักษา	-	-	-	12.2	-	-	-	16.0	-	-	-	46.6	-	-	-	43.0	-	-	-	37.0
	ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ	-	-	-	11.3	-	-	-	17.5	-	-	-	48.2	-	-	-	43.1	-	-	-	37.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.6 ประเด็นอื่น ๆ

ในหัวข้อนี้ พิจารณา ประเด็นอื่น ๆ 7 ด้าน ดังนี้ ลักษณะสภาพความเป็นอยู่ การเลี้ยงชีพของครัวเรือน หน่วยงานภาครัฐที่สมาชิกติดต่อ การสนับสนุนของภาครัฐ ซอฟท์พาวเวอร์ (Soft Power) ของชุมชน จุดเด่น/จุดแข็งของชุมชน และจุดอ่อน/จุดด้อยของชุมชน

3.6.1 ลักษณะสภาพความเป็นอยู่

ครัวเรือนโดยมากมีที่พักอาศัยเป็นของตนเองและไม่ต้องผ่อนชำระแล้ว คิดเป็นร้อยละ 75.0 ดังตารางที่ 3.52 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีที่พักอาศัยเป็นของตนเองและไม่ต้องผ่อนชำระแล้วสูงที่สุด ร้อยละ 81.9 ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนแตกต่างจากภาคอื่น ๆ กล่าวคือ มีสัดส่วนที่พักอาศัยเป็นของตนเองและไม่ต้องผ่อนชำระแล้วเพียงร้อยละ 36.8 ในขณะที่มีสัดส่วนที่พักอาศัยของตนเองอยู่ระหว่างผ่อนชำระร้อยละ 31.5 และเช่าที่พักอาศัยร้อยละ 16.5 สะท้อนถึงความต้องการอยู่อาศัยในเมืองใหญ่ที่มีจะต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางการเงินในการซื้อที่อยู่อาศัยของตนเอง ทั้งนี้สัดส่วนที่พักอาศัยของตนเองอยู่ระหว่างผ่อนชำระเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.1 ในปีก่อนหน้า

เมื่อพิจารณาลักษณะที่อยู่อาศัยตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.53 พบว่า กลุ่มอาชีพที่มีสัดส่วนของคนที่อยู่อาศัยในที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเองโดยไม่ต้องผ่อนชำระสูงที่สุดคือกลุ่มเกษตรกรที่ร้อยละ 84.7 ซึ่งแสดงถึงความมั่นคงทางที่อยู่อาศัย การมีที่ดินและบ้านที่เป็นของตนเองในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่เกษตรกรรมเป็นลักษณะปกติที่พบได้ทั่วไป เนื่องจากที่ดินและบ้านมักถูกส่งต่อกันมาภายในครอบครัวและไม่ต้องมีการผ่อนชำระ กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวและพนักงานของรัฐมีสัดส่วนของคนที่อยู่อาศัยในที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเองโดยไม่ต้องผ่อนสูง แสดงถึงความมั่นคงในอาชีพที่มีรายได้คงที่และมีโอกาสในการเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัยมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในทางกลับกัน กลุ่มพนักงานเอกชนมีสัดส่วนของคนที่อยู่อาศัยในที่อยู่อาศัยที่เป็นของตนเองโดยไม่ต้องผ่อนต่ำที่สุดที่ร้อยละ 50.8 แต่ร้อยละ 18.4 มีที่อยู่เป็นของตนเองซึ่งอยู่ระหว่างผ่อนชำระ สะท้อนถึงความท้าทายในการเป็นเจ้าของบ้านของกลุ่มนี้ ซึ่งอาจเกิดจากการทำงานในพื้นที่เมืองใหญ่ที่มีค่าครองชีพสูงและต้องเผชิญกับราคาที่อยู่อาศัยที่สูงขึ้น กลุ่มรับจ้างมีสัดส่วนของคนที่อยู่อาศัยกับผู้อื่นสูงที่สุดที่ร้อยละ 18.1 สะท้อนถึงลักษณะงานที่ไม่มีความมั่นคงในระยะยาว ทำให้กลุ่มนี้อาจไม่สามารถซื้อบ้านหรือที่อยู่อาศัยของตนเองได้

ตารางที่ 3.52 สภาพความเป็นอยู่ จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ที่อยู่เป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อน				ที่อยู่เป็นของตนเอง อยู่ระหว่างผ่อนชำระ				อาศัยอยู่กับผู้อื่น				บ้านพักสวัสดิการ				เช่าที่พัก				บ้านของตนเอง บนพื้นที่เช่า
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	54.2	40.9	61.7	36.8	13.5	30.7	11.1	31.5	16.7	9.3	19.0	5.1	4.2	0.8	0.4	1.9	11.5	18.3	5.7	16.5	8.0
ภาคกลาง	71.3	68.7	76.6	68.5	10.4	15.5	9.8	12.4	13.3	12.3	11.7	11.8	0.7	0.2	0.3	0.4	4.3	3.3	1.4	3.4	3.1
ภาคเหนือ	79.2	79.0	76.6	80.0	7.6	11.3	8.1	7.6	12.3	8.0	12.0	10.0	0.2	0.1	2.5	0.4	0.7	1.6	0.7	0.8	0.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	74.6	79.9	84.7	81.9	4.7	6.2	4.3	4.6	19.7	12.2	9.7	10.7	0.2	0.3	0.1	0.3	0.7	1.4	0.9	1.4	0.6
ภาคใต้	72.9	66.9	75.8	74.3	6.9	14.7	7.7	10.0	13.5	12.1	12.2	9.5	0.7	0.5	0.9	0.3	6.0	5.8	3.3	4.9	0.8
ประเทศ	74.1	73.6	79.1	75.0	7.1	11.7	7.1	9.2	15.7	11.2	11.3	10.3	0.5	0.3	0.8	0.4	2.7	3.3	1.5	3.0	1.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 3.53 สภาพความเป็นอยู่ จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	ที่อยู่เป็นของตนเอง ไม่ต้องผ่อน	ที่อยู่เป็นของตนเอง อยู่ระหว่างผ่อนชำระ	อาศัยอยู่กับผู้อื่น	บ้านพักสวัสดิการ	เช่าที่พัก	บ้านของตนเองบนพื้นที่เช่า
ไม่ได้ทำงาน	73.3	8.0	11.2	0.5	2.2	2.1
เกษตรกร	84.7	5.8	7.2	0.1	0.7	1.1
รับจ้าง	59.1	12.8	18.1	0.6	5.8	3.1
พนักงานเอกชน	50.8	18.4	15.0	0.8	13.1	1.8
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	75.4	9.2	9.6	0.3	3.4	2.1
พนักงานของรัฐ	73.3	12.4	10.7	1.6	1.3	0.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.6.2 การเสี่ยงโชคของครัวเรือน

ครัวเรือนร้อยละ 53.6 เลือกที่จะไม่เสี่ยงโชค ดังตารางที่ 3.54 โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนของครัวเรือนที่ไม่เสี่ยงโชคสูงที่สุดถึงร้อยละ 67.3 อาจสะท้อนถึงการเข้าถึงข้อมูลและการตระหนักถึงความเสี่ยงที่มากขึ้นในเมืองใหญ่ หรืออาจเป็นผลมาจากค่าครองชีพที่สูง ทำให้ประชากรต้องเลือกการจัดการทางการเงินที่มีความมั่นคงมากกว่า ในขณะที่ครัวเรือนร้อยละ 46.4 ของทั้งประเทศมีพฤติกรรมการเสี่ยงโชค อาทิ สลากกินแบ่งรัฐบาล สลากกินรวบ (หวยใต้ดิน) พนันออนไลน์ โดยภาคเหนือมีอัตราการเสี่ยงโชคสูงที่สุดและมีสัดส่วนการเสี่ยงโชคมากกว่าไม่เสี่ยงโชค

ตารางที่ 3.54 การเสี่ยงโชคของครัวเรือน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่เสี่ยงโชค	เสี่ยงโชค
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	67.3	32.8
ภาคกลาง	52.3	47.7
ภาคเหนือ	45.2	54.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	52.9	47.2
ภาคใต้	65.0	35.0
ประเทศ	53.6	46.4

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการเสี่ยงโชคตามกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 3.55 พบว่าผู้ไม่มีงานทำ/ผู้รับบำนาญไม่เสี่ยงโชคสูงที่สุด ซึ่งอาจสะท้อนถึงการระมัดระวังในการใช้จ่ายหรือการไม่มีรายได้ที่มั่นคง ทำให้ครัวเรือนเหล่านี้เลือกที่จะไม่เสี่ยงโชคเพื่อลดความเสี่ยงทางการเงิน ในขณะที่กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัวมีการเสี่ยงโชคมากที่สุด ซึ่งอาจเกิดจากความไม่แน่นอนในรายได้จากการทำธุรกิจ ทำให้มีความหวังในการเสี่ยงโชคเพื่อเพิ่มรายได้

ตารางที่ 3.55 การเสี่ยงโชคของครัวเรือน จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	ไม่เสี่ยงโชค	เสี่ยงโชค
ไม่ได้ทำงาน/บำนาญ	67.7	32.3
เกษตรกร	54.1	45.9
รับจ้างบริการ	53.4	46.6
พนักงานเอกชน	64.1	35.9
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	46.8	53.2
พนักงานของรัฐ	48.8	51.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

มูลค่าการเสี่ยงโชคของครัวเรือน ดังตารางที่ 3.56 ในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่ของครัวเรือนในทุกภูมิภาคเลือกที่จะใช้เงินในการเสี่ยงโชคอยู่ในช่วง 101 - 500 บาท โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่มีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 82.1 สะท้อนถึงความระมัดระวังในการใช้จ่ายในกิจกรรมเสี่ยงโชค และอาจบ่งบอกถึงการจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมสำหรับการเสี่ยงโชคในกลุ่มคนเมืองที่มีค่าครองชีพสูง นอกจากนี้ ภาคกลางและภาคเหนือมีแนวโน้มที่จะใช้เงินในกิจกรรมเสี่ยงโชคในระดับที่สูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ

ตารางที่ 3.56 มูลค่าการเลี้ยงโคของครัวเรือน จำแนกตามภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	1-100	101-500	501-1,000	1,001-5,000	5,001-10,000	>10,000
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	1.7	82.1	11.0	4.6	0.6	0.0
ภาคกลาง	6.1	61.3	21.3	11.0	0.3	0.0
ภาคเหนือ	8.3	66.9	17.5	7.3	0.0	0.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2.9	71.6	17.8	7.6	0.1	0.0
ภาคใต้	6.4	68.8	15.5	9.1	0.0	0.2
ประเทศ	5.6	67.7	18.2	8.4	0.1	0.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการใช้จ่ายด้านเลี้ยงโคตามอาชีพ ดังตารางที่ 3.57 พบว่า กลุ่มอาชีพรับจ้างบริการมีการใช้จ่ายในการเลี้ยงโคในช่วง 101 - 500 บาท สูงที่สุดที่ร้อยละ 70.8 ในขณะที่กลุ่มค้าขายมีการเลี้ยงโคในช่วง 501 - 1,000 บาท และ 1,001 - 5,000 บาท สูงกว่าอาชีพอื่น ๆ

ตารางที่ 3.57 มูลค่าการเลี้ยงโคของครัวเรือน จำแนกตามอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	1-100	101-500	501-1,000	1,001-5,000	5,001-10,000	>10,000
ไม่ได้ทำงาน/บ้านอายุ	7.0	66.2	13.2	12.9	0.7	0.0
เกษตรกร	6.6	69.7	16.6	7.0	0.1	0.0
รับจ้างบริการ	6.7	70.8	16.5	5.9	0.0	0.0
พนักงานเอกชน	4.0	62.4	19.2	14.3	0.0	0.0
ค้าขาย	4.2	63.1	22.6	9.8	0.2	0.0
พนักงานของรัฐ	3.1	67.5	19.9	9.3	0.1	0.1

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.6.3 หน่วยงานภาครัฐที่สมาชิกติดต่อ

เมื่อสอบถามถึงการติดต่อของครัวเรือนและหน่วยงานภาครัฐ ดังตารางที่ 3.58 พบว่า ในภาพรวมมีการติดต่ออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มากที่สุด ดังเช่นในภาคภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลและภาคกลางมีการติดต่อสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) สัดส่วนมากที่สุด ทั้งนี้ กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนของประชาชนที่ไม่ได้ติดต่อหน่วยงานใด ๆ สูงถึงร้อยละ 36.0 ซึ่งอาจสะท้อนถึงการไม่จำเป็นเพื่อเข้าถึงบริการหรืออาจมีความสะดวกสบายในการจัดการปัญหาด้วยตนเองมากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ

หน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่มีการติดต่อ อาทิ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) กรมส่งเสริมการเรียนรู้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานประมง สำนักงานสาธารณสุข และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

ตารางที่ 3.58 การติดต่อหน่วยงานภาครัฐ จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่มี การติดต่อ หน่วยงานใด	สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) (พอช.)	สำนักงาน เกษตรและ สหกรณ์	สำนักงาน แรงงาน	สำนักงานพัฒนา สังคมและความ มั่นคง (พม.)	สำนักงาน พาณิชย์	อสม.
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	36.0	26.6	7.6	4.8	2.8	13.2	8.6
ภาคกลาง	11.7	20.9	12.3	6.1	13.2	3.1	30.2
ภาคเหนือ	19.3	18.1	15.6	2.2	8.8	1.6	30.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	16.1	10.8	28.9	5.8	8.1	3.1	25.5
ภาคใต้	17.2	21.0	15.7	2.4	10.9	1.8	30.3
ประเทศ	16.6	16.8	19.5	4.6	9.6	3.0	27.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาการติดต่อหน่วยงานภาครัฐตามกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 3.59 พบว่า สัดส่วนโดยมากของผู้ไม่ได้ทำงาน/ผู้รับบำนาญ กลุ่มรับจ้าง พนักงานเอกชน และกลุ่มค้าขายไม่มีการติดต่อหน่วยงานภาครัฐใด ในขณะที่กลุ่มเกษตรกรมีการติดต่อสำนักงานเกษตรและสหกรณ์มากที่สุด และกลุ่มพนักงานของรัฐมีการติดต่ออสม. มากที่สุด

ตารางที่ 3.59 การติดต่อหน่วยงานภาครัฐ จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	ไม่มี การติดต่อ หน่วยงานใด	สถาบันพัฒนา องค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน) (พอช.)	สำนักงาน เกษตรและ สหกรณ์	สำนักงาน แรงงาน	สำนักงานพัฒนา สังคมและความ มั่นคง (พม.)	สำนักงาน พาณิชย์	อสม.
ไม่ได้ทำงาน/บำนาญ	20.7	16.0	9.4	2.6	15.1	3.7	0.0
เกษตรกร	12.1	17.7	26.7	3.9	8.9	1.7	0.0
รับจ้าง	20.9	17.9	10.3	5.3	10.2	2.3	0.0
พนักงานเอกชน	28.9	15.2	10.1	10.8	5.2	5.7	0.0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	17.2	16.6	15.3	5.2	10.0	5.6	0.0
พนักงานของรัฐ	16.6	16.6	19.5	4.6	9.6	3.0	27.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.6.4 การสนับสนุนของภาครัฐ

ภาพรวมในปี 2567 ประชาชนต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในระดับมากที่สุดที่ร้อยละ 50.0 ลดลงจากปีก่อนหน้าเล็กน้อย ดังตารางที่ 3.60 โดยภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้มีสัดส่วนประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือมากขึ้นอย่างเต็มที่สูงที่สุดที่ร้อยละ 56.0 54.8 และ 62.0 ตามลำดับ ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล และภาคกลางต้องการช่วยเหลือในระดับพอประมาณสูงสุดที่ร้อยละ 57.1 และ 59.1 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.60 ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่ควรช่วยเหลือ				พอประมาณ				มากขึ้นอย่างเต็มที่			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	0.6	1.0	3.6	30.6	53.1	41.1	78.2	57.1	46.3	57.9	18.3	12.3
ภาคกลาง	1.5	1.2	1.8	3.7	48.5	45.6	54.4	59.1	50.0	53.2	43.8	37.2
ภาคเหนือ	1.3	2.3	1.5	2.2	50.9	41.4	36.2	41.8	47.9	56.2	62.3	56.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	1.4	1.3	1.3	1.2	44.5	33.6	45.6	44.1	54.2	65.1	53.1	54.8
ภาคใต้	1.2	2.3	1.4	1.0	44.1	40.0	56.6	37.1	54.7	57.7	42.0	62.0
ประเทศ	1.3	1.6	1.6	3.4	46.8	39.3	48.2	46.6	51.9	59.0	50.3	50.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาความต้องการความช่วยเหลือตามกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 3.61 พบว่ากลุ่มอาชีพที่ต้องการความช่วยเหลือมากขึ้นอย่างเต็มที่ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มรับจ้าง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 54.7 และ 51.0 อาจเนื่องมาจากเป็นกลุ่มอาชีพที่มักประสบกับความไม่แน่นอนด้านรายได้ จึงมีความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในการเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ ทั้งนี้ ทุกกลุ่มอาชีพมีส่วนของการไม่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 3.61 ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	ไม่ควรช่วยเหลือ				พอประมาณ				มากขึ้นอย่างเต็มที่			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
ไม่ได้ทำงาน	1.0	1.8	2.9	5.9	47.5	38.0	49.1	48.1	51.5	60.1	48.0	46.0
เกษตรกร	1.2	1.5	1.0	2.0	47.0	39.1	46.5	43.4	51.7	59.4	52.5	54.7
รับจ้าง	1.5	1.3	1.3	4.3	46.0	36.7	43.5	44.6	52.5	62.0	55.3	51.0
พนักงานเอกชน	1.0	1.1	2.4	9.8	49.3	40.7	59.8	50.6	49.7	58.2	37.8	39.6
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1.8	2.2	1.5	2.8	46.1	39.3	53.0	49.3	52.1	58.5	45.5	47.9
พนักงานของรัฐ	1.1	2.6	3.7	3.7	45.7	47.5	52.0	55.0	53.1	49.9	44.3	41.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

เมื่อพิจารณาประเด็นที่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ดังตารางที่ 3.62 พบว่า ในภาพรวมต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินสัดส่วนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 30.5 เช่นเดียวกับกับครัวเรือนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความต้องการด้านการเงินสูงสุด สะท้อนถึงความกังวลในเรื่องรายได้และความมั่นคงทางการเงินในพื้นที่ ในขณะที่ภาคกลางและภาคใต้ต้องการความช่วยเหลือด้านโอกาสในอาชีพมากที่สุด ชี้ให้เห็นถึงความต้องการในการพัฒนาตลาดแรงงานและเพิ่มโอกาสในการทำงานในพื้นที่เหล่านี้

เมื่อพิจารณาประเด็นที่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐตามกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 3.63 พบว่า พนักงานเอกชนต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐด้านการเงินสูงที่สุดที่ร้อยละ 33.7 รวมถึงผู้ที่ไม่ได้ทำงาน/ผู้รับบำนาญ เกษตรกร และรับจ้างที่ต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินมากที่สุด ในขณะที่ผู้ค้าขายและพนักงานของรัฐต้องการโอกาสในอาชีพมากที่สุด

ตารางที่ 3.62 เรื่องที่ประชาชนต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	การเงิน				โอกาสในอาชีพ				ทักษะความรู้				สวัสดิการอื่นๆ			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	29.3	32.8	26.4	44.1	41.4	29.2	51.2	23.0	13.0	13.9	33.3	16.9	16.3	24.1	37.7	16.0
ภาคกลาง	35.8	33.0	44.9	26.2	33.3	26.8	39.9	31.6	12.8	11.9	22.5	18.6	18.1	28.3	46.0	23.7
ภาคเหนือ	36.4	30.1	56.6	31.1	30.9	29.5	49.1	26.6	14.0	17.6	20.2	16.2	18.7	22.8	45.6	26.1
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	40.2	31.1	56.7	32.9	33.8	27.1	46.8	29.2	9.6	18.7	21.5	17.0	16.4	23.0	34.5	20.9
ภาคใต้	40.1	32.0	47.5	26.4	34.2	28.5	52.3	29.8	8.7	17.2	25.5	21.4	17.0	22.2	34.0	22.4
ประเทศ	38.2	31.5	51.7	30.5	33.3	27.8	46.7	29.0	11.1	16.7	22.4	17.8	17.3	24.0	39.5	22.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 3.63 เรื่องที่ประชาชนต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ จำแนกรายอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

อาชีพ	การเงิน				โอกาสในอาชีพ				ทักษะความรู้				สวัสดิการอื่นๆ			
	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567	2563	2564	2566	2567
ไม่ได้ทำงาน	37.8	32.3	46.2	31.8	33.7	25.6	35.9	21.9	11.4	12.0	18.7	15.4	17.1	30.1	44.3	30.9
เกษตรกร	38.9	30.9	55.1	31.5	32.7	29.6	49.1	29.0	11.0	18.2	21.9	17.3	17.5	21.2	39.7	22.3
รับจ้าง	38.9	33.4	53.1	32.3	33.5	27.6	45.0	29.7	10.7	13.6	23.4	16.3	16.9	25.4	40.7	21.7
พนักงานเอกชน	35.2	30.5	40.2	33.7	37.3	24.4	30.5	30.8	9.6	16.1	26.9	18.5	17.9	29.0	51.3	17.0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	36.4	31.6	47.4	27.4	33.9	25.5	51.6	30.6	12.1	16.1	24.1	19.1	17.5	26.9	34.5	23.0
พนักงานของรัฐ	38.0	29.1	47.4	26.4	34.4	22.8	39.3	27.7	11.3	18.7	23.0	20.6	16.3	29.4	46.3	25.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.6.5 ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft Power) ของชุมชน

การมีซอฟต์พาวเวอร์หรือเอกลักษณ์ในแต่ละชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถสร้างความเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนและดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภายนอก ในการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและรายได้ให้แก่ชุมชน รวมถึงยังช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งส่งผลต่อการรักษาและพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นในระยะยาวอย่างยั่งยืน

ด้านประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ในภาพรวมงานประเพณีมีลักษณะคล้ายคลึงกันในแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม มีเทศกาลในแต่ละท้องถิ่น ตัวอย่างประเพณีและเทศกาลดังนี้

- ประเพณีสงกรานต์ เป็นเทศกาลสำคัญที่มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย เช่น การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ การทำบุญ การแห่เทียน และการเล่นน้ำสงกรานต์ ซึ่งเป็นที่รู้จักทั่วโลกและดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ
- ประเพณีลอยกระทง เป็นอีกเทศกาลที่สำคัญและมีความสวยงาม ซึ่งแสดงถึงความเคารพต่อธรรมชาติและแม่น้ำ เป็นเทศกาลที่มีชื่อเสียงและได้รับการส่งเสริมในระดับประเทศ
- ประเพณีเข้าพรรษาและออกพรรษา มีการแห่เทียนพรรษา การทำบุญตักบาตร และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ ที่ชุมชนยังคงรักษาไว้เป็นอย่างดี
- ประเพณีเฉลิมฉลองทางศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น งานบวช งานทอดกฐิน งานสารทลาว เป็นต้น

ด้านอาหารท้องถิ่น อาหารในแต่ละท้องถิ่นที่มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง อาหารที่กล่าวถึงมีตั้งแต่อาหารพื้นบ้าน อาหารที่ทำจากวัตถุดิบในท้องถิ่น อาหารแปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร ไปจนถึงขนมไทยโบราณและอาหารประจำชาติ ตัวอย่างเช่น

- อาหารทะเลและน้ำพริกต่าง ๆ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมการกินในท้องถิ่น และมีการแปรรูปวัตถุดิบธรรมชาติให้เป็นอาหารที่หลากหลาย
- ขนมไทยและของหวาน เช่น ขนมจากมะพร้าวอ่อน ขนมต้ม ข้าวเหนียวเปียก มีความสำคัญต่อชุมชนและมักถูกทำในงานประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ
- แกงต่าง ๆ และอาหารท้องถิ่น แกงไทยและแกงที่ใช้วัตถุดิบเฉพาะในพื้นที่ เช่น แกงเห็ด แกงหน่อไม้ดอง แกงหยวก เป็นอาหารที่เชื่อมโยงกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาหาร

ด้านสินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น โดยมีผลิตภัณฑ์และบริการที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น

- ผ้ามัดย้อมและผ้าทอพื้นเมือง สินค้าเหล่านี้ไม่เพียงแต่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม แต่ยังได้รับการยอมรับในตลาดที่กว้างขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
- ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่และการจักสาน มีการผลิตเครื่องจักสาน ตะกร้า ไม้กวาด และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติในพื้นที่ ซึ่งเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน
- ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผลผลิตทางการเกษตร เช่น น้ำตาลมะพร้าว มะพร้าว น้ำหอม กล้วยเบรคแตก และอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมจากทั้งคนในและนอกชุมชน
- สินค้าท้องถิ่น OTOP เช่น ส้มโอขาวใหญ่ น้ำพริก และขนมไทย ที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการในตลาด รวมถึงสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง
- บริการด้านการท่องเที่ยวและสินค้าที่เกี่ยวข้อง เช่น โฮมสเตย์ การบริการเรือตกหมึก การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการท่องเที่ยววัฒนธรรม ซึ่งช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและเสริมสร้างความยั่งยืนของชุมชน

ด้านบุคคลที่มีชื่อเสียง/ปราชญ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น

- ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น การทำยาสมุนไพร การจักสาน การทำเกษตรอินทรีย์ และการนวดแผนไทย
- ผู้นำศาสนาและวัฒนธรรม บุคคลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการรักษาประเพณีและศิลปะท้องถิ่น เช่น โต๊ะอิหม่ามที่เป็นผู้นำด้านศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่น และครูสอนดนตรีไทยที่สอนศิลปะการแสดงดนตรีพื้นบ้าน
- ผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม ผู้นำในด้านการเกษตรแบบยั่งยืนและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การแปรรูปอาหาร การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

ซอฟต์แวร์/ฮาร์ดแวร์อื่น ๆ อาทิ

- ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เน้นการพึ่งพาตนเอง และการแก้ปัญหาผ่านการรวมกลุ่มกันคิดหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ซึ่งเป็นการสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือภายในชุมชน
- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวิถีชุมชน ชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงาม และมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงนิเวศน์ เช่น การล่องเรือในแหล่งน้ำต่าง ๆ การเที่ยวชมวิถีชีวิตแบบชนเผ่า การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ และการล่องแก่ง
- การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนยังคงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การแปรรูปอาหาร การจักสาน และการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากไม้ไผ่และใบจาก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์และเป็นที่ยอมรับในชุมชน
- การส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น ชุมชนมีการจัดงานประเพณีและกิจกรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน เช่น ประเพณีสงกรานต์ การแห่เทียนเข้าพรรษา และการจัดงานเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- ศูนย์เรียนรู้และการพัฒนากลุ่มอาชีพ มีศูนย์เรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนากลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น การทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร การแปรรูปอาหาร และการส่งเสริมการทำเกษตรแบบยั่งยืน ซึ่งช่วยสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน

3.6.6 จุดเด่น/จุดแข็งของชุมชน

ในภาพรวม ชุมชนมีจุดเด่น/จุดแข็งในด้านผู้นำชุมชนสูงสุดที่ร้อยละ 22.0 ดังตารางที่ 3.64 รองลงมาคือ ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนที่ร้อยละ 19.9 ในภาคกลางนอกเหนือจากสองด้านข้างต้น ยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นจุดเด่นของชุมชน อาทิ การทำเครื่องจักสาน การทำนาแบบประณีต ทางด้านภาคเหนือมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นจุดเด่นเช่นกันและยังเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ อาทิ ชา ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ กาแฟ รวมถึงภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่โดดเด่นในเรื่องของการเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าวหอมมะลิ มันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งรายได้หลักของประชากรในพื้นที่ ในขณะที่ภาคใต้โดดเด่นด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นทะเล หมู่เกาะต่าง ๆ และอุทยานแห่งชาติสำหรับกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่าร้อยละไม่มีจุดเด่นหรือไม่ทราบจุดเด่นของชุมชนมีสัดส่วนสูง ซึ่งสะท้อนถึงความท้าทายในการสร้างเอกลักษณ์ของชุมชนในพื้นที่เมืองหลวงที่มีความหลากหลายและซับซ้อน

จุดเด่น/จุดแข็งของชุมชนอื่น ๆ ในภาพรวม ได้แก่ การมีกลุ่มอาชีพเข้มแข็ง มีผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สร้างรายได้ให้แก่สมาชิก แหล่งเรียนรู้ การคมนาคมสะดวก ป่าชุมชน เกษตรยั่งยืน มีระบบชลประทาน/แหล่งทรัพยากร ค่าครองชีพถูก มีเด็กรุ่นใหม่ ร้านอาหาร/คาเฟ่ และตลาดขายสินค้า

ตารางที่ 3.64 จุดเด่น/จุดแข็งของชุมชน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่มีจุดเด่น/ไม่ทราบ	เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ	ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน	ผู้นำเข้มแข็ง	มีความปลอดภัยในชุมชน	มีภูมิปัญญาท้องถิ่น	อื่นๆ
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	31.9	3.9	3.9	4.0	17.9	25.0	3.1	10.0	0.5
ภาคกลาง	7.7	10.8	7.1	7.4	18.3	24.3	11.4	12.6	0.5
ภาคเหนือ	4.7	14.2	9.0	7.8	16.3	20.8	9.2	17.6	0.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	8.8	12.1	5.2	6.4	24.0	21.4	7.4	13.6	1.1
ภาคใต้	11.0	11.9	5.7	15.0	18.9	20.7	7.2	9.4	0.4
ประเทศ	8.8	11.9	6.5	8.1	19.9	22.0	8.6	13.6	0.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

3.6.7 จุดอ่อน/จุดด้อยของชุมชน

ในภาพรวม ชุมชนไม่มีจุดอ่อน/จุดด้อยหรือสมาชิกในชุมชนไม่ทราบว่าชุมชนมีจุดด้อยที่ร้อยละ 31.1 ดังตารางที่ 3.65 ซึ่งอาจสะท้อนถึงการขาดความตระหนักถึงปัญหาในชุมชน หรืออาจเป็นเพราะชุมชนมีการพัฒนาและมีทรัพยากรเพียงพอในหลายด้าน ทั้งนี้หากพิจารณารายภาค กรุงเทพฯ และปริมณฑล พบจุดด้อยในด้านการไม่มีทรัพยากรธรรมชาติสัดส่วนมากที่สุด ตามด้วยการไม่มีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ในขณะที่ภาคอื่น ๆ มีเด็ก/ผู้สูงอายุจำนวนมากเป็นจุดอ่อนสัดส่วนมากที่สุด ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจุดอ่อนในด้านการไม่มีแหล่งท่องเที่ยวสัดส่วนรองลงมา ในขณะที่ภาคใต้เห็นว่าการที่สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษาน้อยเป็นจุดด้อยในอันดับรองลงมา

จุดอ่อน/จุดด้อยของชุมชนอื่น ๆ ในภาพรวม ได้แก่ การไม่มีตำแหน่งงานในชุมชน ปัญหาขาดแคลนไม่มียางแรงงาน เป็นพื้นที่น้ำท่วมซ้ำซาก ไม่มีแหล่งกักเก็บน้ำ ขาดการบริหารจัดการน้ำที่ดี น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรมและบริโภค มลพิษทางอากาศ บ่อขยะในพื้นที่ ทางคมนาคมไม่สะดวก พื้นที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ ขาดการประชาสัมพันธ์ ชุมชนหนาแน่น และการจราจรติดขัด

ตารางที่ 3.65 จุดอ่อน/จุดด้อยของชุมชน จำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่มีจุดด้อย/ไม่ทราบ	เด็ก/ผู้สูงอายุมีจำนวนมาก	ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว	ไม่มีความปลอดภัยในชุมชน	ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ	ไร้อุปกรณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	ผู้นำอ่อนแอ	สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษาน้อย	สมาชิกในชุมชนไม่มีความสามัคคี	อื่นๆ
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	49.1	2.4	12.8	1.6	15.9	1.1	6.3	1.4	5.4	4.1
ภาคกลาง	32.7	26.0	10.0	2.7	4.9	2.1	3.7	9.4	4.7	3.9
ภาคเหนือ	25.0	22.8	16.9	3.5	5.3	1.6	3.6	13.1	4.8	3.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	32.9	15.7	13.6	6.9	6.9	2.0	3.5	12.1	3.9	2.5
ภาคใต้	28.7	18.3	5.6	11.3	1.8	2.1	6.0	17.5	5.4	3.4
ประเทศ	31.1	19.4	12.3	5.7	5.7	1.9	4.0	12.1	4.5	3.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

บทที่ 4 ประเด็นสำคัญจากผู้นำชุมชน

4.1 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

4.1.1 การรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน

จากผลการสำรวจกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 7,334 คน ในปี 2567 พบว่าทุกภูมิภาคส่วนมากมีการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน ที่ร้อยละ 85.7 และมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพ ที่ร้อยละ 14.3

เมื่อพิจารณาจำแนกรายภาค ดังตารางที่ 4.1 พบว่า เกิดการรวมกลุ่มเป็นส่วนใหญ่ โดยภาคใต้ มีการรวมกลุ่มมากกว่าภาคอื่นที่ร้อยละ 93.3 รองลงมา ภาคเหนือ ร้อยละ 89.8 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 86.6 และภาคกลาง ร้อยละ 82.8 มีเพียงกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มีการรวมกลุ่มในระดับต่ำ ที่ร้อยละ 45.9 เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการที่ภาคอื่น ๆ มีระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาการเกษตรหรืออุตสาหกรรมที่ต้องการความร่วมมือกันมากกว่า เช่น การทำไร่/สวน การทำประมง หรือการผลิตพืชผลการเกษตร ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนทรัพยากรและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ในทางกลับกัน กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีเศรษฐกิจที่เน้นไปทางภาคบริการและการค้า รวมทั้งลักษณะของการทำงานมีความเป็นปัจเจกมากกว่าทำให้อาจไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการรวมกลุ่มมากนัก

ตารางที่ 4.1 การรวมกลุ่มอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	มีการรวมกลุ่ม	ไม่มีการรวมกลุ่ม
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	45.9	54.1
ภาคกลาง	82.8	17.2
ภาคเหนือ	89.8	10.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	86.6	13.4
ภาคใต้	93.3	6.7
ประเทศ	85.7	14.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

สถานะของกลุ่มอาชีพ ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ จากการสำรวจในปี 2567 ดังตารางที่ 4.2 พบว่า สถานะของกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง และได้รับความร่วมมืออย่างต่อเนื่องที่ร้อยละ 57.0 และมีกลุ่มอาชีพที่สมาชิกให้ความร่วมมือเป็นบางครั้ง ที่ร้อยละ 41.0 และมีสัดส่วนของสถานะของกลุ่มอาชีพที่ไม่เข้มแข็งเพียงร้อยละ 1.0

เมื่อพิจารณาสถานะของกลุ่มอาชีพ ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

- 1) **สถานะของกลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็ง** สถานะของกลุ่มอาชีพใน กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีความเข้มแข็งสัดส่วนร้อยละ 73.2 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 68.2 ภาคกลาง ที่ร้อยละ 56.6 ภาคใต้ ที่ร้อยละ 56.2 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 51.2
- 2) **สมาชิกให้ความร่วมมือเป็นบางครั้ง** สถานะของกลุ่มอาชีพที่มีสมาชิกให้ความร่วมมือเป็นบางครั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 47.9 รองลงมาคือ ภาคกลาง ที่ร้อยละ 41.5 ภาคใต้ ที่ร้อยละ 41.3 ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 31.2 และกรุงเทพฯ และปริมณฑลที่ร้อยละ 25.6

- 3) **สถานะของกลุ่มอาชีพไม่เข้มแข็ง** สถานะของกลุ่มอาชีพที่ไม่เข้มแข็ง โดยในทุกภาคอยู่ในระดับต่ำ โดย ภาคใต้ สูงสุดที่ร้อยละ 2.5 เพียงเท่านั้น รองลงมาคือ ภาคกลาง ที่ร้อยละ 1.9 กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่ร้อยละ 1.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 0.9 และภาคเหนือที่ร้อยละ 0.6

ตารางที่ 4.2 สถานะของกลุ่มอาชีพ ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	มีความเข้มแข็ง	สมาชิกให้ความร่วมมือเป็นบางครั้ง	ไม่เข้มแข็ง
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	73.2	25.6	1.2
ภาคกลาง	56.6	41.5	1.9
ภาคเหนือ	68.2	31.2	0.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	51.2	47.9	0.9
ภาคใต้	56.2	41.3	2.5
ประเทศ	57.0	41.0	1.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

สถานะของกลุ่มอาชีพ ด้านรายได้ของกลุ่มอาชีพ ดังตารางที่ 4.3 จากการสำรวจในปี 2567 พบว่ากลุ่มอาชีพนั้นสามารถสร้างรายได้เสริมให้สมาชิก เป็นสัดส่วนที่มากถึงร้อยละ 72.7 โดยมีเพียงร้อยละ 25.4 เท่านั้นที่กลุ่มอาชีพสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่สมาชิก และสุดท้ายมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 1.9 เท่านั้นที่ไม่สามารถสร้างรายได้จากกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้ พบว่าเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ กลุ่มอาชีพในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนการสร้างรายได้หลักให้สมาชิกสูงที่สุดที่ร้อยละ 35.7 ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่ต่ำที่สุดในด้านนี้ที่ร้อยละ 19.2 อย่างไรก็ตาม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลับมีสัดส่วนที่สูงที่สุดในด้านการสร้างรายได้เสริมให้สมาชิกที่ร้อยละ 78.4 ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทและวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันและการพึ่งพากันในชุมชน ซึ่งช่วยให้กลุ่มสามารถเสริมรายได้เพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกได้

เมื่อพิจารณาสถานะของกลุ่มอาชีพ ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ

- 1) **สามารถสร้างรายได้หลักให้สมาชิก** โดยในภาคต่าง ๆ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันที่กลุ่มอาชีพสามารถสร้างรายได้หลักให้แก่สมาชิก กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่ร้อยละ 35.7 ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 30.1 ภาคกลาง ร้อยละ 30.0 ภาคใต้ ร้อยละ 25.5 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนน้อยที่สุดที่ร้อยละ 19.2 เท่านั้น
- 2) **สามารถสร้างรายได้เสริมให้สมาชิก** สถานะของกลุ่มอาชีพนั้นสามารถสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกเป็นส่วนใหญ่ในทุกภูมิภาค โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนถึงร้อยละ 78.4 รองลงมาคือ ภาคใต้ ที่ร้อยละ 72.4 ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 69.3 ภาคกลาง ที่ร้อยละ 67.8 และกรุงเทพฯ และปริมณฑล 61.9
- 3) **ไม่สามารถสร้างรายได้** สถานะของกลุ่มอาชีพที่ไม่สามารถสร้างรายได้มีสัดส่วนที่น้อยมาก โดยภาคเหนือ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.6 ที่กลุ่มอาชีพไม่สามารถสร้างรายได้แก่สมาชิกได้ และภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ภาคกลาง เท่ากับ ภาคใต้ ที่ร้อยละ 2.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ร้อยละ 2.3 และกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่ร้อยละ 2.4

ตารางที่ 4.3 สถานะของกลุ่มอาชีพ ด้านรายได้ของกลุ่มอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	สามารถสร้างรายได้หลักให้สมาชิก	สามารถสร้างรายได้เสริมให้สมาชิก	ไม่สามารถสร้างรายได้
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	35.7	61.9	2.4
ภาคกลาง	30.0	67.8	2.2
ภาคเหนือ	30.1	69.3	0.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	19.2	78.4	2.3
ภาคใต้	25.5	72.4	2.2
ประเทศ	25.4	72.7	1.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

สัดส่วนของคนในชุมชนที่เข้าร่วมกลุ่มอาชีพ จากการสำรวจปี 2567 ดังตารางที่ 4.4 พบว่า สัดส่วนที่คนในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มอาชีพที่ร้อยละ 21 - 40 เป็นสัดส่วนมากที่สุดที่ร้อยละ 36.6 รองลงมาคือ เข้าร่วมกลุ่มในชุมชนน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20.0 มีสัดส่วนที่ร้อยละ 28.7 ซึ่งใกล้เคียงกับกลุ่มที่มีการเข้าร่วมที่ร้อยละ 41 - 60 ที่ร้อยละ 26.8 และกลุ่มที่น้อยที่สุดคือกลุ่มที่มีการเข้าร่วมมากกว่าร้อยละ 60.0 ที่ร้อยละ 7.9 ทั้งนี้ พบว่า กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนคนที่เข้าร่วมกลุ่มอาชีพน้อยที่สุดในช่วงมากกว่าร้อยละ 60 คือ ร้อยละ 0.0 ในขณะที่มีสัดส่วนคนที่เข้าร่วมกลุ่มน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20 สูงที่สุดคือร้อยละ 60.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนในกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีแนวโน้มที่จะไม่เข้าร่วมกลุ่มอาชีพหรือเข้าร่วมน้อยกว่าในพื้นที่อื่น ๆ อาจมีสาเหตุเนื่องมาจากการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพอาจไม่จำเป็นเท่ากับพื้นที่ภาคอื่นที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจพึ่งพาการเกษตรหรือการประกอบอาชีพที่ต้องการการร่วมมือกัน เช่น ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการเข้าร่วมกลุ่มอาชีพในระดับสูงกว่า เนื่องจากเศรษฐกิจในพื้นที่นั้นต้องพึ่งพาการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน รวมทั้งเป็นวัฒนธรรมที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันในชุมชนและความจำเป็นในการแบ่งปันทรัพยากรและความรู้ ทำให้การเข้าร่วมกลุ่มอาชีพเป็นเรื่องปกติและแพร่หลายมากกว่าในภาคอื่น

เมื่อพิจารณาสถานะของกลุ่มอาชีพ ด้านรายได้ของกลุ่มอาชีพ

- 1) **มากกว่าร้อยละ 60** ทุกภาคอยู่ในระดับต่ำ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนมากที่สุดที่ร้อยละ 10.3 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 9.2 ภาคใต้ ที่ร้อยละ 8.0 ซึ่งภาคกลาง มีสัดส่วนที่ร้อยละ 3.1 เท่านั้น และไม่พบสัดส่วนของคนในชุมชนที่เข้าร่วมกลุ่มอาชีพใน กรุงเทพฯ และปริมณฑล
- 2) **ร้อยละ 41 - 60** ส่วนใหญ่ในภาคต่าง ๆ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนมากที่สุดที่ร้อยละ 31.3 ใกล้เคียงกับ ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 29.1 รองลงมาคือ ภาคใต้ ที่ร้อยละ 23.2 ภาคกลาง ที่ร้อยละ 20.9 และสัดส่วนที่น้อยที่สุดคือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่ร้อยละ 12.8
- 3) **ร้อยละ 21 - 40** การเข้าร่วมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชนที่ ร้อยละ 21 - 40 มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 39.2 ใกล้เคียงกันคือ ภาคใต้ ที่ร้อยละ 39.1 รองลงมาคือ ภาคกลาง ที่ร้อยละ 34.1 ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 33.5 และสุดท้ายคือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่ร้อยละ 26.7
- 4) **น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20** พบว่า กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีคนในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มอาชีพน้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20 มากถึงร้อยละ 60.5 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มาก รองลงมาคือ ภาคกลาง ที่ร้อยละ 41.9 ภาคใต้ ที่ร้อยละ 29.7 ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 28.2 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 19.2

ตารางที่ 4.4 สัดส่วนร้อยละของคนในชุมชนที่เข้าร่วมกลุ่มอาชีพ

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	มากกว่าร้อยละ 60	ร้อยละ 41-60	ร้อยละ 21-40	น้อยกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 20
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	0.0	12.8	26.7	60.5
ภาคกลาง	3.1	20.9	34.1	41.9
ภาคเหนือ	9.2	29.1	33.5	28.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10.3	31.3	39.2	19.2
ภาคใต้	8.0	23.2	39.1	29.7
ประเทศ	7.9	26.8	36.6	28.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.1.2 ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชน

ผลการสำรวจด้านประกอบอาชีพของคนในชุมชนในปี 2567 ดังตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้นำชุมชนระบุว่า ในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยคิดเป็นร้อยละ 77.6 ลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 84.0 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง มีสัดส่วนที่ร้อยละ 13.8 เพิ่มจากร้อยละ 7.5 ในปี 2566 อาชีพรับราชการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.4 ในปี 2566 เป็นร้อยละ 0.7 ในปี 2567 และอาชีพในภาคอุตสาหกรรม ลดลงจาก 1.6 ในปี 2566 เหลือเพียงร้อยละ 0.4 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือซึ่งมุ่งเน้นเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมเป็นหลัก จึงมีสัดส่วนของคนทำอาชีพเกษตรกรรมสูงมาก ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลซึ่งเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจเน้นไปที่การค้าขายและงานรับจ้าง อย่างไรก็ตาม ในบางภาค เช่น ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวโน้มการเติบโตของงานรับจ้างและการค้าขายมากขึ้น ซึ่งอาจสะท้อนถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการปรับตัวจากการพึ่งพาเกษตรกรรมไปสู่การทำงานอื่น ๆ

เมื่อพิจารณาสัดส่วนอาชีพส่วนใหญ่ในชุมชนจำแนกตามภาค

- 1) เกษตรกรรม** เป็นสัดส่วนของอาชีพส่วนใหญ่ในชุมชนตามภาคต่าง ๆ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนถึงร้อยละ 86.1 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 84.4 ภาคใต้ ที่ร้อยละ 67.4 ภาคกลาง ที่ร้อยละ 75.4 และ กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนของการทำเกษตรกรรมน้อยที่สุดที่ร้อยละ 21.4 ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะเศรษฐกิจเมืองที่ไม่ได้เน้นการเกษตร
- 2) อุตสาหกรรม** สัดส่วนของคนทำงานในภาคอุตสาหกรรมอยู่ในระดับต่ำทุกภาค รวมทั้งลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้า โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.3 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ที่มีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 0.4 และภาคกลาง มีสัดส่วนมากที่สุดเพียง ร้อยละ 0.5 เท่านั้น
- 3) ค้าขาย** สัดส่วนของอาชีพค้าขายในภาคต่าง ๆ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนมากที่สุดที่ร้อยละ 26.7 รองลงมาคือ ภาคใต้ ที่ร้อยละ 13.0 ภาคกลาง ที่ร้อยละ 7.4 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 4.7 และภาคเหนือ ที่ร้อยละ 4.3
- 4) รับจ้าง** สัดส่วนของอาชีพรับจ้างมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในภาคต่าง ๆ โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนที่ร้อยละ 50.3 บ่งชี้ถึงเศรษฐกิจที่เน้นแรงงานรับจ้างในเมืองใหญ่ รองลงมาคือ ภาคใต้ ที่ร้อยละ 18.6 ภาคกลาง ที่ร้อยละ 16.5 ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 10.5 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 7.5
- 5) รับราชการ** สัดส่วนของอาชีพรับราชการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำ ซึ่งกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีสัดส่วนเท่ากับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 1.3 รองลงมาคือ ภาคใต้ ที่ร้อยละ 0.5 ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 0.3 และภาคกลาง ที่ร้อยละ 0.2

ตารางที่ 4.5 อาชีพของคนในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	เกษตรกรรม			อุตสาหกรรม			ค้าขาย			รับจ้าง			รับราชการ		
	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	7.6	13.1	21.4	1.9	3.5	0.3	10.1	28.3	26.7	78.9	55.1	50.3	0.0	0.0	1.3
ภาคกลาง	60.8	76.1	75.4	2.5	2.6	0.5	11.1	6.8	7.4	25.1	13.9	16.5	0.5	0.6	0.2
ภาคเหนือ	79.7	89.3	84.4	0.2	1.1	0.4	6.1	4.5	4.3	13.1	4.7	10.5	0.9	0.4	0.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	87.9	91.9	86.1	0.6	1.1	0.4	5.7	3.7	4.7	5.6	3.2	7.5	0.2	0.2	1.3
ภาคใต้	70.5	79.7	67.4	1.1	1.7	0.4	10.1	9.3	13.0	18.3	8.8	18.6	0.2	0.5	0.5
ประเทศ	73.8	84.0	77.6	1.1	1.6	0.4	8.0	6.0	7.5	16.6	7.9	13.8	0.4	0.4	0.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.1.3 ช่วงอายุของคนในชุมชน

ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนผู้สูงอายุและการลดลงของวัยทำงาน สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในอัตราการเกิดและการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต จากการสำรวจในปี 2567 ดังตารางที่ 4.6 พบว่า ถึงแม้ว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยทำงานแต่สัดส่วนของวัยทำงานและเด็กเล็ก/ผู้อยู่ในวัยเรียนลดลง โดยวัยทำงานลดลงจากร้อยละ 72.9 ในปี 2566 เหลือเพียงร้อยละ 66.2 ในปี 2567 จากกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นรวมถึงการย้ายถิ่นฐานของคนวัยทำงานไปยังพื้นที่อื่น นอกจากนี้ จำนวนเด็กเล็ก/ผู้อยู่ในวัยเรียนลดลงจากร้อยละ 2.4 ในปี 2566 เป็นร้อยละ 1.9 ในปี 2567 ในขณะที่ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุสัดส่วนมากถึงร้อยละ 31.9 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 24.7 แสดงถึงการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาความเห็นของผู้นำชุมชนต่อช่วงอายุของคนในชุมชนจำแนกรายภาค พบว่าในแต่ละภาคมีสัดส่วนของวัยทำงานมากที่สุด โดยภาคใต้ มีสัดส่วนของวัยทำงานที่ร้อยละ 67.6 ใกล้เคียงกับกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่ร้อยละ 67.3 ซึ่งในภาคอื่น ๆ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ด้านผู้สูงอายุ ภาคต่าง ๆ มีสัดส่วนของผู้สูงอายุใกล้เคียงกัน โดยภาคกลาง มีสัดส่วนผู้สูงอายุที่ร้อยละ 33.7 รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ร้อยละ 33.1 ตรงกันข้ามกับ กรุงเทพฯ และปริมณฑลที่มีสัดส่วนผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 11.0 และเด็กเล็ก/ผู้อยู่ในวัยเรียนมากที่สุดถึงร้อยละ 21.7 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของครอบครัวที่ย้ายมาอยู่อาศัยในเขตเมืองหรือมีการส่งลูกหลานเข้าเรียนในระบบการศึกษาที่มีคุณภาพดีในเมืองใหญ่มากขึ้น ตรงกันข้ามกับภาคเหนือที่มีสัดส่วนเด็กเล็ก/ผู้อยู่ในวัยเรียนเพียงร้อยละ 0.3 โดยในภาคอื่น ๆ มีลักษณะคล้ายคลึงกันที่เฉลี่ยร้อยละ 1.0 ซึ่งแสดงถึงแนวโน้มประชากรที่เริ่มมีการลดลงของจำนวนการเกิด

ตารางที่ 4.6 ช่วงอายุของคนในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	เด็กเล็ก/ผู้อยู่ในวัยเรียน			วัยทำงาน			ผู้สูงอายุ		
	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	4.9	1.6	21.7	73.3	79.7	67.3	21.8	18.8	11.0
ภาคกลาง	0.6	0.2	1.1	73.3	63.9	65.2	26.1	35.9	33.7
ภาคเหนือ	3.3	1.7	0.3	68.9	71.0	66.9	27.8	27.3	32.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2.1	3.7	1.2	81.9	74.8	65.7	16.0	21.1	33.1
ภาคใต้	1.5	3.6	1.3	84.7	83.1	67.6	13.7	13.3	31.1
ประเทศ	1.9	2.4	1.9	77.4	72.9	66.2	20.7	24.7	31.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.1.4 จุดเด่น/จุดแข็ง และ จุดด้อย/จุดอ่อน ของชุมชน

จากการสำรวจปี 2567 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ จุดเด่น/จุดแข็ง ของชุมชนแต่ละชุมชนดังตารางที่ 4.7 ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ที่ร้อยละ 27.6 มองว่า ชุมชนมี จุดเด่น/จุดแข็ง ที่ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน รองลงมาในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 21.0 เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ร้อยละ 20.3 ในส่วนที่มีสัดส่วนน้อย ได้แก่ มีความปลอดภัยในชุมชน ร้อยละ 12.0 เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ ร้อยละ 9.6 และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ร้อยละ 9.5 ทั้งนี้ แต่ละภูมิภาคมีจุดเด่นที่แตกต่างกันตามลักษณะทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ภาคใต้โดดเด่นในด้านการเกษตรและการท่องเที่ยวธรรมชาติซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาค ส่วนภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือเน้นที่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล และภาคกลางมีความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะเฉพาะของชุมชนในแต่ละภูมิภาค

เมื่อพิจารณา จุดเด่น/จุดแข็ง จำแนกตามภาค

- 1) **ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน** กรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่ามี จุดเด่น/จุดแข็ง ด้านความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 46.0 ซึ่งสะท้อนถึงการรวมตัวและความร่วมมือของชุมชนเมืองที่เข้มแข็ง อาจเป็นเพราะการมีระบบสาธารณสุขปลอดภัยและโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุน รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 30.2 ภาคกลาง ร้อยละ 27.5 ภาคใต้ ร้อยละ 25.9 และสุดท้าย ภาคเหนือ ร้อยละ 22.3 แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นที่ยังคงมีความเข้มแข็ง
- 2) **เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ** ภาคใต้ พบว่ามี จุดเด่น/จุดแข็ง ด้านเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 22.9 ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของภูมิภาคที่เน้นการเกษตรกรรม เช่น การปลูกยางพาราและปาล์มน้ำมัน ที่เป็นสินค้าสำคัญของภาคใต้ รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 22.8 ภาคกลาง ร้อยละ 19.7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 19.7 และสุดท้าย กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 8.1
- 3) **เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ** ภาคใต้ พบว่ามี จุดเด่น/จุดแข็ง ด้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 18.3 จากการที่มีชายหาดและเกาะที่เป็นที่รู้จักในระดับสากล รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 9.1 ภาคกลาง ร้อยละ 9.0 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 7.4 และสุดท้าย กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 3.2

- 5) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคเหนือ พบว่ามี จุดเด่น/จุดแข็ง ด้านเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 11.5 สอดคล้องกับการเป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีความสำคัญ เช่น เชียงใหม่และลำปาง รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 9.8 ภาคใต้ ร้อยละ 8.7 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 8.7 และสุดท้าย กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 6.5
- 6) มีความปลอดภัยในชุมชน กรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่ามี จุดเด่น/จุดแข็ง ด้านมีความปลอดภัยในชุมชน สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 14.8 อาจสะท้อนถึงการมีระบบรักษาความปลอดภัยและสาธารณูปโภคที่ดีกว่าภูมิภาคอื่น ๆ รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 14.1 ภาคเหนือ ร้อยละ 12.3 ภาคใต้ 11.3 และสุดท้าย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 10.5
- 7) มีภูมิปัญญาท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่ามี จุดเด่น/จุดแข็ง ด้านมีภูมิปัญญาท้องถิ่น สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 24.1 แสดงให้เห็นถึงการอนุรักษ์และใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน เช่น การทอผ้าไหม และหัตถกรรมต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาคนี้ รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 22.1 กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 21.3 ภาคกลาง ร้อยละ 19.9 และสุดท้าย ภาคใต้ ร้อยละ 12.9

ตารางที่ 4.7 จุดเด่น/จุดแข็ง

หน่วย: ร้อยละ

จุดเด่น/จุดแข็ง	กรุงเทพฯ ปริมณฑล	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	ประเทศ
ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน	46.0	27.5	22.3	30.2	25.9	27.6
เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	8.1	19.7	22.8	19.1	22.9	20.3
เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ	3.2	9.0	9.1	7.4	18.3	9.6
เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	6.5	9.8	11.5	8.7	8.7	9.5
มีความปลอดภัยในชุมชน	14.8	14.1	12.3	10.5	11.3	12.0
มีภูมิปัญญาท้องถิ่น	21.3	19.9	22.1	24.1	12.9	21.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ในด้านของ จุดด้อย/จุดอ่อน ของชุมชนแต่ละชุมชน ดังตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มองว่าชุมชนมีจุดด้อย/จุดอ่อน ในด้านของ เด็ก/ผู้สูงอายุถึงร้อยละ 30.2 รองลงมาคือ ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว ร้อยละ 21.4 สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษาน้อย ร้อยละ 20.2 ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ ร้อยละ 11.2 และไม่มีความปลอดภัยในชุมชน ร้อยละ 8.1 สมาชิกในชุมชนไม่มีความสามัคคี ร้อยละ 6.3 และไร้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร้อยละ 2.6 โดยภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปัญหาเรื่องการศึกษาและการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการศึกษามากขึ้นเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาและทรัพยากร รวมทั้งภาคใต้มีปัญหาเรื่องความปลอดภัยและความสามัคคีในชุมชน ในขณะที่ภาคกลางมีจำนวนผู้สูงอายุและเด็กที่สูง ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาในอนาคตหากไม่มีการวางแผนเพื่อดูแลและจัดสรรทรัพยากรสำหรับกลุ่มประชากรนี้ กรุงเทพฯ และปริมณฑลมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติและไม่มีแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่ภาคเหนือมีเด็ก/ผู้สูงอายุจำนวนมาก

เมื่อพิจารณา จุดด้อย/จุดอ่อน จำแนกตามภาค

- 1) **สมาชิกในชุมชนไม่มีความสามัคคี** ภาคใต้ พบว่ามี จุดด้อย/จุดอ่อน ด้านสมาชิกในชุมชน ไม่มีความสามัคคี สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 11.4 ซึ่งอาจสะท้อนถึงปัญหาความขัดแย้งในชุมชน หรือการแยกตัวทางสังคมในบางพื้นที่ รองลงมา ภาคกลาง ร้อยละ 7.6 ภาคเหนือ ร้อยละ 4.9 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 4.6 และกรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 2.7 แสดงให้เห็นว่า ความสามัคคียังคงเป็นจุดแข็งในพื้นที่เมือง
- 2) **สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษาน้อย** ภาคใต้ พบว่ามี จุดด้อย/จุดอ่อน ด้านสมาชิกในชุมชน ได้รับการศึกษาน้อย สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 25.7 รองลงมา ภาคเหนือ ร้อยละ 22.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 19.8 ภาคกลาง ร้อยละ 15.9 และกรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 8.1 สะท้อนถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ชนบทที่อาจมีโอกาสเข้าถึง การศึกษาน้อย สอดคล้องกับการที่มีโอกาสในการศึกษาสูงกว่าในเมืองใหญ่
- 3) **ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ** กรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่ามี จุดด้อย/จุดอ่อน ด้านไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 48.6 สะท้อนถึงความเป็นเมืองที่ขาดทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ หรือ พื้นที่เพาะปลูก รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 12.6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 12.3 ภาคเหนือและภาคใต้มีสัดส่วนต่ำสุดในด้านนี้ เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น ป่าไม้ ทะเล และพื้นที่เพาะปลูก ที่ร้อยละ 9.4 และร้อยละ 4.2 ตามลำดับ
- 4) **ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว** กรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่ามี จุดด้อย/จุดอ่อน ด้านไม่มีแหล่งท่องเที่ยว สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 26.4 ซึ่งให้หาย่างคงมีพื้นที่จำนวนมากที่ไม่ได้รับการพัฒนาให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 24.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 24.1 ภาคกลาง ร้อยละ 20.1 และภาคใต้ ร้อยละ 10.9
- 5) **ไม่มีความปลอดภัยในชุมชน** ภาคใต้ พบว่ามี จุดด้อย/จุดอ่อน ด้านไม่มีความปลอดภัยในชุมชน สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 14.7 อาจเกี่ยวข้องกับปัญหาด้านความมั่นคงในบางพื้นที่ เช่น ปัญหา ความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนใต้ รองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 9.5 ภาคเหนือ ร้อยละ 5.8 ภาคกลาง ร้อยละ 4.0 และกรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 0.7
- 6) **ไร้ภูมิปัญญาท้องถิ่น** ภาคใต้ พบว่ามี จุดด้อย/จุดอ่อน ด้านไร้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 4.2 รองลงมา ภาคกลาง ร้อยละ 2.8 กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 2.7 และภาคเหนือ เท่ากับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 2.2
- 7) **เด็ก/ผู้สูงอายุ** ภาคกลาง พบว่ามี จุดด้อย/จุดอ่อน ด้านเด็ก/ผู้สูงอายุ สัดส่วนมากที่สุดร้อยละ 37.0 บ่งชี้ว่ามีประชากรสูงอายุและเด็กที่สูงเมื่อเทียบกับวัยทำงาน ซึ่งอาจเป็นภาระต่อเศรษฐกิจ ในอนาคต รองลงมาคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 31.1 ภาคใต้ 28.8 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 27.5 และกรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 10.8

ตารางที่ 4.8 จุดด้อย/จุดอ่อน

หน่วย: ร้อยละ

จุดด้อย/จุดอ่อน	กรุงเทพฯและปริมณฑล	กลาง	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้	ประเทศ
สมาชิกในชุมชนไม่มีความสามัคคี	2.7	7.6	4.9	4.6	11.4	6.3
สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษาน้อย	8.1	15.9	22.3	19.8	25.7	20.2
ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ	48.6	12.6	9.4	12.3	4.2	11.2
ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว	26.4	20.1	24.2	24.1	10.9	21.4
ไม่มีความปลอดภัยในชุมชน	0.7	4.0	5.8	9.5	14.7	8.1
ไร้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2.7	2.8	2.2	2.2	4.2	2.6
เด็ก/ผู้สูงอายุ	10.8	37.0	31.1	27.5	28.8	30.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการสำรวจปี 2567 ในส่วนของโครงการที่ภาครัฐมีนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ดังตารางที่ 4.9 พบว่าปี 2567 ผู้นำชุมชนร้อยละ 79.4 มีความเห็นว่าภาครัฐได้มีการดำเนินโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาจุดด้อยของชุมชนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จำนวนชุมชนที่ได้รับโครงการดังกล่าวลดลงเล็กน้อย จากปี 2566 ที่ร้อยละ 83.0 อาจสะท้อนถึงการลดลงของงบประมาณการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐ หรือการลดลงของปัญหา ทั้งนี้ ร้อยละ 93.7 ให้ความคิดเห็นว่าโครงการแก้ไขปัญหาของภาครัฐนั้นสามารถแก้ไขปัญหาได้ โดยสัดส่วนของโครงการที่ประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น ซึ่งมากกว่าในปี 2566 ที่ร้อยละ 89.9 สะท้อนให้เห็นว่าภาครัฐมีการปรับปรุงการดำเนินงานหรือมีการพัฒนาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีเพียงร้อยละ 6.2 เท่านั้นที่ให้ความเห็นว่าโครงการแก้ไขปัญหาของภาครัฐไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ รวมทั้งลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 10.1 ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.9 ภาครัฐเคยมีโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาจุดด้อย/จุดอ่อนของชุมชนหรือไม่

หน่วย: ร้อยละ

	2566	2567
เคยมี	83.0	79.4
ไม่เคย	17.0	20.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 4.10 โครงการที่เคยมี สามารถแก้ไขปัญหาจุดด้อย/จุดอ่อนของชุมชนหรือไม่

หน่วย: ร้อยละ

	2566	2567
แก้ปัญหาได้	89.9	93.7
ไม่สามารถแก้ปัญหาได้	10.1	6.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.1.5 สาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน

ผลการสำรวจในปี 2567 ในมุมมองของผู้นำชุมชนเกี่ยวกับคุณภาพและความเพียงพอของโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ในชุมชน ดังตารางที่ 4.11 พบว่ายังคงมีความเหลื่อมล้ำทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเข้าถึงสาธารณูปโภคระหว่างภูมิภาค โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือที่ยังมีปัญหการเข้าถึงบริการสาธารณูปโภคหลายด้าน เช่น ถนน ขนส่งสาธารณะ น้ำเพื่อการเกษตร และการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีคุณภาพ ซึ่งพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ภาคกลางและภาคใต้มีการพัฒนาโครงสร้าง

พื้นฐานที่พร้อมมากกว่า โดยเฉพาะในด้านไฟฟ้า น้ำใช้ในครัวเรือน และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต แสดงถึงความเข้มแข็งในด้านโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่เมืองใหญ่และพื้นที่ที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ

- ถนนลาดยาง/ถนนคอนกรีต/ถนนลูกรัง ภายในชุมชน มีความเพียงพอ ร้อยละ 64.8 (ปี 2566 ร้อยละ 70.9)
- ถนนลาดยาง/ถนนคอนกรีต/ถนนลูกรัง เชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่น มีความเพียงพอ ร้อยละ 64.7 (ปี 2564 ร้อยละ 70.2)
- น้ำเพื่อทำการเกษตร มีความเพียงพอ ร้อยละ 60.0 (ปี 2566 ร้อยละ 55.8)
- น้ำเพื่อใช้ในครัวเรือน มีความเพียงพอ ร้อยละ 84.4 (ปี 2566 ร้อยละ 80.9)
- ไฟฟ้าในครัวเรือน มีความเพียงพอ ร้อยละ 90.3 (ปี 2566 ร้อยละ 91.1) และมีความเสถียร/ไม่ตกบ่อย ร้อยละ 78.1 (ปี 2564 ร้อยละ 82.5)
- การขนส่งสาธารณะ มีความเพียงพอ ร้อยละ 71.6 (ปี 2566 ร้อยละ 74.8)
- โรงพยาบาล/สถานีอนามัย มีคุณภาพ ร้อยละ 77.1 (ปี 2566 ร้อยละ 80.0)
- สัญญาณโทรศัพท์ดี ร้อยละ 83.0 (ปี 2566 ร้อยละ 80.8)
- มีอินเทอร์เน็ตชุมชน ร้อยละ 72.2 (ปี 2566 ร้อยละ 68.0)

เมื่อพิจารณาจำแนกคุณภาพและความเพียงพอของสาธารณูปโภคพื้นฐานเป็นรายภาค

- 1) **ถนนภายในชุมชน** ภาครัฐได้มีโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีถนนภายในชุมชนเพียงพอที่ร้อยละ 84.6 แสดงถึงความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานของเมืองใหญ่ รองลงมาคือ ภาคกลางที่ร้อยละ 76.6 ใกล้เคียงกับภาคใต้ ร้อยละ 75.7 อย่างไรก็ตาม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 56.2 และภาคเหนือ ร้อยละ 56.1 สะท้อนถึงการขาดแคลนในบางพื้นที่
- 2) **ถนนเพื่อเชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่น** กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีถนนเพื่อเชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่นเพียงพอที่ร้อยละ 88.4 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 79.0 ภาคใต้ ร้อยละ 73.6 ภาคเหนือ ร้อยละ 55.4 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 53.6
- 3) **น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอ** กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพและการจัดการทรัพยากรน้ำที่ดีทำให้มีน้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอที่ร้อยละ 96.9 อย่างไรก็ตามยังขาดแคลนในบางพื้นที่และมีพื้นที่เกษตรไม่มากนัก โดยภาคใต้ มีน้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอ ร้อยละ 69.4 ภาคกลาง ร้อยละ 65.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 56.7 และภาคเหนือ ร้อยละ 46.0 ทั้งนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือซึ่งมีปัญหาภัยแล้งบ่อยครั้งและขาดแหล่งน้ำถาวร ทำให้การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรยังไม่เพียงพอ การพัฒนาระบบชลประทานในภูมิภาคนี้ยังมีข้อจำกัด ทั้งนี้ พื้นที่ที่ปลูกพืชที่ต้องการน้ำมาก เช่น ข้าว ยางพารา และพืชสวนในภาคกลางและภาคใต้ ทำให้ต้องมีการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพมากกว่า ภาคกลางและภาคใต้มีระบบชลประทานที่ค่อนข้างครอบคลุม เพื่อรองรับความต้องการน้ำของพืชเหล่านี้ ในขณะที่พืชที่ปลูกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักเป็นพืชที่ทนแล้ง เช่น มันสำปะหลัง และข้าวโพด แต่ความไม่สม่ำเสมอของน้ำยังคงเป็นอุปสรรคใหญ่ต่อการพัฒนาการเกษตรในภูมิภาคนี้
- 4) **น้ำเพื่อใช้ในครัวเรือนเพียงพอ** กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีน้ำเพื่อใช้ในครัวเรือนเพียงพอที่ร้อยละ 100.0 แสดงถึงความพร้อมในการจัดหาทรัพยากรน้ำให้เพียงพอสำหรับการใช้งานทั่วไป รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 91.6 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 85.0 ภาคเหนือ ร้อยละ 77.5 และภาคใต้ ร้อยละ 77.4

- 5) **ไฟฟ้าในครัวเรือนเพียงพอ** ประเทศไทยมีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเขตเมืองและเขตที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ การเข้าถึงไฟฟ้าในครัวเรือนจึงค่อนข้างสมบูรณ์และครอบคลุมทุกครัวเรือน โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑลซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจ มีไฟฟ้าในครัวเรือนเพียงพอ ที่ร้อยละ 99.7 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 95.0 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 90.0 ภาคใต้ ร้อยละ 87.3 และภาคเหนือ ร้อยละ 86.1 ทั้งนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือมีพื้นที่กว้างใหญ่ มีภูมิประเทศเป็นภูเขาและพื้นที่ห่างไกลทำให้การขยายเครือข่ายไฟฟ้าไปยังครัวเรือนบางแห่งยังมีความท้าทาย ทำให้การกระจายไฟฟ้ารวมทั้งความเสถียรในพื้นที่ห่างไกลอาจต้องใช้เวลา ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่
- 6) **ไฟฟ้าในครัวเรือนปกติ** พื้นที่โดยมากไฟฟ้าเสถียร โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีไฟฟ้าในครัวเรือนปกติที่ร้อยละ 98.1 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 86.3 ภาคใต้ ร้อยละ 79.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 75.3 และภาคเหนือ ร้อยละ 69.3 ที่ลักษณะภูมิประเทศทำให้ยังประสบปัญหาและทำให้ไฟฟ้าอาจจะยังไม่เสถียรในทุกพื้นที่
- 7) **การขนส่งสาธารณะเพียงพอ** การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่งในภาคกลางและกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและประชากรที่หนาแน่นในเขตเมืองใหญ่ทำให้ความต้องการใช้บริการขนส่งสาธารณะสูงขึ้น ส่งผลให้มีการพัฒนาและขยายระบบขนส่งเพื่อตอบสนองความต้องการ ทำให้การขนส่งสาธารณะในพื้นที่เหล่านี้มีความพร้อมมากกว่า ในขณะที่ในพื้นที่ชนบทหรือภูมิภาคที่มีประชากรเบาบาง เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ความต้องการใช้ขนส่งสาธารณะอาจไม่สูงพอที่จะทำให้การลงทุนด้านนี้เป็นไปอย่างคุ้มค่า ส่งผลให้การพัฒนาขนส่งสาธารณะในพื้นที่เหล่านั้นยังคงล่าช้า นอกจากนี้ ระยะทางระหว่างเมืองและหมู่บ้านในพื้นที่ชนบทที่ไกลกันมากยังทำให้การเดินทางขนส่งสาธารณะอาจไม่สะดวกเท่าในเขตเมือง โดยภาคกลางมีการขนส่งสาธารณะเพียงพอ ที่ร้อยละ 83 รองลงมาคือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 78.0 ภาคใต้ ร้อยละ 74.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 69.5 และภาคเหนือ ร้อยละ 59.9 ซึ่งการที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเข้าถึงบริการขนส่งสาธารณะได้อย่างจำกัด อาจส่งผลทำให้การเดินทางข้ามจังหวัดหรือข้ามภูมิภาคต้องพึ่งพารถส่วนบุคคลมากกว่า
- 8) **โรงพยาบาล/สถานีนามัยมีคุณภาพ** กรุงเทพฯ และปริมณฑล และภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและประชากร ทำให้มีการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการแพทย์มากขึ้น โดยเฉพาะโรงพยาบาลที่มีคุณภาพและมาตรฐานสูง มีอุปกรณ์การแพทย์ที่ทันสมัย และมีทีมแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้บริการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ทำให้สามารถรักษาผู้ป่วยในโรคซับซ้อนได้ดีกว่า นอกจากนี้ โรงพยาบาลเอกชนและโรงพยาบาลรัฐบาลขนาดใหญ่หลายแห่งยังเป็นตัวเลือกหลักที่ผู้ป่วยสามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีโรงพยาบาล/สถานีนามัยมีคุณภาพที่ร้อยละ 95.9 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 90.8 อย่างไรก็ตาม ในภาคอื่น ๆ ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพสูง เนื่องจากโรงพยาบาลในพื้นที่ชนบทมักมีทรัพยากรจำกัด ทั้งในด้านบุคลากรทางการแพทย์และอุปกรณ์ที่ทันสมัย โดยภาคใต้เข้าถึงโรงพยาบาล/สถานีนามัยมีคุณภาพ ร้อยละ 77.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 73.9 และภาคเหนือ ร้อยละ 64.1

- 9) **สัญญาณโทรศัพท์ดี** กรุงเทพฯ และภาคกลางเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีประชากรหนาแน่น และเป็นเขตเมืองที่มีความสำคัญ ทำให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ลงทุนมากขึ้นในการพัฒนาโครงข่าย 4G และ 5G เพื่อรองรับจำนวนผู้ใช้ที่มาก ส่งผลให้ประชาชนในเขตเมืองสามารถเข้าถึงสัญญาณโทรศัพท์ที่มีคุณภาพดีและเสถียร โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัญญาณโทรศัพท์ดีที่ร้อยละ 98.7 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 90.9 ภาคใต้ ร้อยละ 82.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 81.7 และภาคเหนือ ร้อยละ 74.2 ทั้งนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีพื้นที่ภูมิประเทศที่เป็นภูเขาและหุบเขา ส่งผลให้การวางเสาเครือข่ายโทรคมนาคมมักมีค่าใช้จ่ายสูง และต้องใช้เวลาานาน ทำให้การขยายเครือข่ายโทรศัพท์ในพื้นที่ห่างไกลเป็นไปได้ช้า ๆ ทำให้คุณภาพสัญญาณโทรศัพท์ในพื้นที่เหล่านั้นต่ำกว่าในเขตเมือง ซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคนี้ล่าช้าเมื่อเทียบกับภาคอื่น
- 10) **มีอินเทอร์เน็ตชุมชน** โครงการ “เน็ตประชารัฐ” ของรัฐบาลไทยซึ่งได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2565 ที่มีเป้าหมายในการขยายการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไปยังชุมชนในชนบททั่วประเทศ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ชนบท ซึ่งช่วยให้ประชาชนในพื้นที่เหล่านั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การศึกษา และโอกาสทางเศรษฐกิจได้มากขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลเพื่อเพิ่มโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงตลาดออนไลน์ ยกระดับความรู้ และสร้างรายได้ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงบริการภาครัฐ โดยรัฐบาลได้พัฒนาแอปพลิเคชันและระบบบริการออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ ภาคกลาง มีอินเทอร์เน็ตชุมชน ที่ร้อยละ 75.0 รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 73.4 ภาคใต้ ร้อยละ 73.2 กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 72.6 และภาคเหนือ ร้อยละ 66.3

ตารางที่ 4.11 สาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

สาธารณูปโภคด้านต่าง ๆ	ภาค																	
	กรุงเทพฯ ปริมณฑล			กลาง			เหนือ			ตะวันออกเฉียงเหนือ			ใต้			ประเทศ		
	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
ถนนลาดยาง/ถนนคอนกรีต/ถนนลูกรัง ภายในชุมชนเพียงพอ	72.6	77.2	84.6	66.0	83.4	76.7	62.3	65.6	56.1	54.5	61.2	56.2	77.8	84.1	73.6	63.5	70.9	64.8
ถนนลาดยาง/ถนนคอนกรีต/ถนนลูกรัง เพื่อเชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่น	73.8	80.1	88.4	73.0	83.2	79.0	64.1	67.5	55.4	49.3	58.8	53.6	77.1	83.2	75.7	63.7	70.2	64.7
น้ำเพื่อทำการเกษตรเพียงพอ	79.1	83.5	96.9	55.8	67.2	65.1	48.4	42.3	46.0	36.6	47.5	56.7	67.9	75.0	69.4	50.4	55.8	60.0
น้ำเพื่อใช้ในครัวเรือนเพียงพอ	88.9	90.9	100.0	81.8	84.7	91.7	77.5	76.7	77.5	67.8	79.3	85.0	79.1	84.1	77.4	75.9	80.9	84.4
ไฟฟ้าในครัวเรือนเพียงพอ	90.3	85.6	99.7	91.4	95.4	95.0	87.0	90.8	86.1	76.5	89.5	90.0	87.9	90.1	87.3	84.8	91.1	90.3
ไฟฟ้าในครัวเรือนปกติ	87.8	84.8	98.1	83.2	87.2	86.3	78.1	73.9	69.3	75.1	83.4	75.3	79.7	84.5	79.5	79.0	82.5	78.1
การขนส่งสาธารณะเพียงพอ	79.3	54.1	78.0	84.2	84.0	83.0	74.1	67.7	59.9	73.2	71.3	69.5	81.5	83.0	74.3	77.8	74.8	71.6
โรงพยาบาล/สถานีอนามัยมีคุณภาพ	81.7	79.2	95.9	84.2	87.6	90.8	75.0	69.7	64.1	78.7	80.6	73.9	85.2	81.4	77.3	80.6	80.0	77.1
สัญญาณโทรศัพท์ดี	81.7	75.5	98.7	82.6	85.6	90.9	81.1	79.4	74.2	77.2	80.3	81.7	79.3	77.4	82.1	79.9	80.8	83.0
มีอินเทอร์เน็ตชุมชน	54.6	55.8	72.6	59.2	61.1	75.0	71.1	65.5	66.3	61.7	71.7	73.4	69.0	74.0	73.2	63.9	68.0	72.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.1.6 ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft power) ของชุมชน

■ ชุมชนมีซอฟต์พาวเวอร์ (Soft power) ด้านประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ

จากการสำรวจปี 2567 ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft power) ด้านประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่า ซอฟต์พาวเวอร์ (Soft power) ด้านประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยแต่ละชุมชนมีประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ซึ่งสะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชน ตัวอย่างประเพณีและเทศกาลที่สำคัญ ได้แก่

- 1) ประเพณีสงกรานต์ เทศกาลปีใหม่ไทยที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายและเป็นที่ยึดเหนี่ยวและนอกประเทศ โดยเป็นช่วงเวลาที่คุณจะกลับบ้านไปเยี่ยมครอบครัว และร่วมกันทำบุญตักบาตร รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
- 2) ประเพณีลอยกระทง เทศกาลที่มีขึ้นเพื่อบูชาและขอขมาพระแม่คงคา มีการปล่อยกระทงลอยน้ำเพื่อสืบสานและรักษาประเพณีเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย
- 3) ประเพณีบุญบั้งไฟ เทศกาลที่มีความสำคัญต่อชาวอีสาน โดยมีการจุดบั้งไฟเพื่อขอฝนให้ตกตามฤดูกาลและส่งเสริมการเกษตรในท้องถิ่น
- 4) ประเพณีแห่เทียนพรรษา การแห่เทียนที่แกะสลักอย่างงดงามไปยังวัดในช่วงเข้าพรรษา เพื่อถวายให้พระสงฆ์ใช้ในช่วงจำพรรษา

■ **ชุมชนมีซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านสถานที่สำคัญ**

จากการสำรวจปี 2567 ซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านสถานที่สำคัญ ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่า ซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านสถานที่สำคัญมักมีความเกี่ยวข้องกับศาสนา ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ โดยชุมชนใช้สถานที่เหล่านี้เป็นศูนย์กลางในการดึงดูดผู้คน ทั้งในด้านการท่องเที่ยวและการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิม ตัวอย่างของสถานที่สำคัญที่มีบทบาทในด้านซอฟต์แวร์ (Soft power) ได้แก่

- 1) **วัดและศาสนสถานต่าง ๆ** วัดหลายแห่งในชุมชนได้รับการกล่าวถึงว่าเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น วัดพระธาตุเรณู วัดมฤคทายวัน และวัดหลวงพ่อบึงใหญ่ ซึ่งนอกจากจะเป็นที่สักการะบูชาของชาวบ้านแล้ว ยังเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่
- 2) **สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ** มีการใช้แหล่งธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา และอุทยานแห่งชาติ เป็นสถานที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- 3) **พิพิธภัณฑ์และสถานที่ทางประวัติศาสตร์** พิพิธภัณฑ์และแหล่งโบราณสถานหลายแห่งถูกใช้เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจและรักษามรดกทางวัฒนธรรม
- 4) **สถานที่เชิงเศรษฐกิจและการค้า** ตลาดและสถานที่ค้าขายชายแดน เช่น ตลาดค้าขายไทยลาว และตลาดท้องถิ่นต่าง ๆ ถูกใช้เป็นแหล่งส่งเสริมวัฒนธรรมการค้าขายแบบดั้งเดิม และเป็นจุดเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจของชุมชน

■ **ชุมชนมีซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านอาหารท้องถิ่น**

จากการสำรวจปี 2567 ซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านอาหาร ผู้นำชุมชนมีการยกตัวอย่างอาหารท้องถิ่นที่มีความสำคัญในการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน และใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมและธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ ตัวอย่างอาหารท้องถิ่นที่ถูกนำเสนอ ได้แก่

- 1) **แกงฮังเลและจิ้นส้ม** อาหารพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงในภาคเหนือ ใช้วัตถุดิบที่มีในท้องถิ่น และเป็นที่ยอมรับของทุกคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว
- 2) **ข้าวย่ำและแกงไตปลา** อาหารพื้นบ้านในภาคใต้ ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมการกินของชุมชนและเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง
- 3) **น้ำพริกหนุ่มและแคบหมู** อาหารท้องถิ่นของภาคเหนือ ที่แสดงถึงการใช้วัตถุดิบในพื้นที่และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปรุงอาหาร
- 4) **แกงหน่อไม้และน้ำพริกปลาร้า** อาหารพื้นบ้านของภาคอีสาน ที่สะท้อนถึงความหลากหลายของวัตถุดิบและวิธีการทำอาหารในพื้นที่

■ **ชุมชนมีซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านสินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น**

จากการสำรวจปี 2567 ซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านสินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ผู้นำชุมชนกล่าวถึงความสำคัญของการรักษาและส่งเสริมสินค้าที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยตัวอย่างของสินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่

- 1) **น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น** เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยู่งักในระดับประเทศ และส่งออกไปยังต่างประเทศ สะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตน้ำมันมะพร้าวคุณภาพสูง
 - 2) **ผ้าทอพื้นเมือง** เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้ายทอมือ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละภูมิภาคและได้รับการสนับสนุนในการอนุรักษ์และพัฒนา
 - 3) **สินค้าจักสาน** ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ หวาย หรือวัสดุท้องถิ่น ที่แสดงถึงทักษะและภูมิปัญญาของชุมชนในการสร้างสรรค์สินค้าที่มีคุณค่าและมีประโยชน์
 - 4) **ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป** เช่น ปลาต้ม ปลาร้า ผลไม้แปรรูป ข้าวซ้อมมือ และขนมไทย ซึ่งได้รับการส่งเสริมในการสร้างมูลค่าเพิ่มและขยายตลาด
- **ชุมชนมีซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านบุคคลที่มีชื่อเสียง/ปราชญ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่น**
จากการสำรวจปี 2567 ซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านบุคคลที่มีชื่อเสียง/ปราชญ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชนเน้นที่บทบาทของบุคคลเหล่านี้ในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น
- 1) **นายแสวง สายอุป** ผู้นำด้านศาสนาพิธีและการเกษตรที่มุ่งเน้นการผลิตข้าวปลอดภัย มีความเชี่ยวชาญด้านการเพาะพันธุ์ปลาและการแปรรูป
 - 2) **นายประเทือง ช่างเขียว** ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความเชี่ยวชาญในการตีเม็ดและตีเหล็ก ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมา
 - 3) **นายสนม ผิวงาม** ปราชญ์ที่มีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนาและดนตรีไทย เช่น อังกะลุงพื้นปี
 - 4) **นายคำจันทร์ วันปริดา** หมอตำกลอนรุ่นเก่าที่มีชื่อเสียงในชุมชน
- **ชุมชนมีซอฟต์แวร์ (Soft power) อื่น ๆ**
จากการสำรวจปี 2567 ซอฟต์แวร์ (Soft power) ด้านอื่น ๆ ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าซอฟต์แวร์ (Soft power) ในด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญต่อชุมชน ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะด้านวัฒนธรรม ประเพณี หรือเศรษฐกิจ มีตัวอย่างที่น่าสนใจ ได้แก่
- 1) **การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ชุมชนหลายแห่งมีกิจกรรมที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชุมชน การปลูกต้นไม้ และการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน
 - 2) **การสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน** การมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและกลุ่มจิตอาสาที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในยามวิกฤติ เป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในชุมชน
 - 3) **การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น** ชุมชนบางแห่งได้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้ใบตองในการประดิษฐ์งานฝีมือ การทำสมุนไพรพื้นบ้าน และการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์
 - 4) **การเชื่อมโยงกับแหล่งเรียนรู้และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น** ชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ เช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ จะสามารถใช้เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนในพื้นที่

4.1.7 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน

จากการสำรวจด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน ดังตารางที่ 4.12 พบว่าเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในชุมชนในหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการใช้จ่าย หรือด้านการศึกษา โดยผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าชุมชนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านการใช้จ่ายผ่านมือถือสัดส่วนมากที่สุดที่ร้อยละ 30.8 รองลงมาคือด้านการค้าขายและการตลาดออนไลน์ (E-commerce) ร้อยละ 28.4 แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีไปใช้ในธุรกิจท้องถิ่น ด้านระบบการศึกษาค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 26.4 ด้านการเกษตรอัตโนมัติสมัยใหม่ ร้อยละ 9.1 และด้านระบบอัตโนมัติสำหรับเฝ้าระวังและจัดการสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 5.3

เมื่อพิจารณาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน จำแนกรายภาค

- 1) **การค้าขายและการตลาดออนไลน์ (E-commerce)** กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนด้านการค้าขายและการตลาดออนไลน์ (E-commerce) มากที่สุดที่ ร้อยละ 30.8 แสดงให้เห็นถึงความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ดีในพื้นที่ รวมทั้งมีการใช้งาน E-commerce ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลสูงเนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีผู้ประกอบการธุรกิจออนไลน์จำนวนมาก รองลงมา ภาคใต้ ร้อยละ 29.8 ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 28.9 และสุดท้าย ภาคกลางที่ร้อยละ 25.6
- 2) **การใช้จ่ายผ่านมือถือ** ทุกภูมิภาคมีการใช้จ่ายผ่านมือถือในระดับสูงซึ่งแสดงถึงการยอมรับและใช้งานเทคโนโลยีทางการเงิน บริการชำระเงินดิจิทัล เช่น Mobile Banking และ E-wallet ที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในหลายภูมิภาคในประเทศไทย โดยภาคใต้ มีสัดส่วนด้านการใช้จ่ายผ่านมือถือ มากที่สุดที่ร้อยละ 33.7 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 31.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 30.7 กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 29.9 และภาคเหนือ 28.7
- 3) **ระบบการศึกษาค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต** กรุงเทพฯ และปริมณฑลเป็นศูนย์กลางการศึกษา มีสถาบันการศึกษามากมายที่พัฒนาแพลตฟอร์มการเรียนการสอนออนไลน์ ทำให้มีสัดส่วนด้านระบบการศึกษาค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ตมากที่สุดที่ร้อยละ 28.9 ทั้งนี้ ภาคอื่น ๆ มีความตื่นตัวในการใช้เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้เช่นกัน โดยภาคกลางมีการศึกษาค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 27.5 ภาคเหนือ 26.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 26.2 และภาคใต้ ร้อยละ 25.1
- 4) **การเกษตรอัตโนมัติสมัยใหม่** ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนด้านการเกษตรอัตโนมัติสมัยใหม่มากที่สุดที่ร้อยละ 9.8 เนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ ทำให้มีความต้องการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตและทุนแรง รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 9.7 ภาคเหนือ ร้อยละ 9.4 กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 7.9 และ ภาคใต้ ร้อยละ 5.9 เนื่องจากพื้นที่เกษตรในภาคใต้มีลักษณะพิเศษ เช่น สวนยางพาราและปาล์มน้ำมัน ซึ่งอาจไม่เหมาะกับการใช้เทคโนโลยีอัตโนมัติในขั้นตอนการผลิต
- 5) **ระบบอัตโนมัติสำหรับเฝ้าระวังและจัดการสิ่งแวดล้อม** การใช้งานเทคโนโลยีนี้อาจยังไม่เป็นที่แพร่หลาย เนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น การลงทุนที่สูง ขาดบุคลากรที่มีทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีนี้ และการรับรู้ถึงความสำคัญของการจัดการสิ่งแวดล้อมอัตโนมัติที่อาจยังไม่เพียงพอในหลายพื้นที่ทำให้สัดส่วนการใช้งานระบบอัตโนมัติสำหรับเฝ้าระวังและจัดการสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับต่ำทุกภูมิภาค โดยภาคเหนือ มีสัดส่วนการใช้งานมากที่สุดร้อยละ 6.6 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 6.0 ภาคใต้ ร้อยละ 5.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4.4 และ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 2.4

ตารางที่ 4.12 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
การค้าขายและการตลาดออนไลน์ (E-commerce)	30.8	25.6	28.9	28.9	29.8	28.4
การใช้จ่ายผ่านมือถือ	29.9	31.2	28.7	30.7	33.7	30.8
ระบบการศึกษาค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต	28.9	27.5	26.3	26.2	25.1	26.4
การเกษตรอัตโนมัติสมัยใหม่	7.9	9.7	9.4	9.8	5.9	9.1
ระบบอัตโนมัติสำหรับเฝ้าระวังและจัดการสิ่งแวดล้อม	2.4	6.0	6.6	4.4	5.5	5.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.1.8 สิ่งแวดล้อมในชุมชน

■ การจัดการด้านขยะในชุมชน

จากการสำรวจการจัดการด้านขยะในชุมชน ปี 2567 ดังตารางที่ 4.13 พบว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จัดการด้วยการคัดแยกขยะ ที่ร้อยละ 36.3 รองลงมา เลือกที่จะจัดการขยะด้วยการลดการทิ้งขยะ ร้อยละ 32.0 การใช้ซ้ำและการนำกลับไปใช้ใหม่ ร้อยละ 16.2 และ การเพิ่มมูลค่า ร้อยละ 15.5 โดยเมื่อจำแนกรายภาคพบว่า ในทุกภูมิภาคเลือกจัดการขยะด้วยการคัดแยกขยะ มีเพียงภาคใต้ และกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่จัดการด้วยการลดการทิ้งขยะ

ตารางที่ 4.13 การจัดการด้านขยะในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
คัดแยกขยะ	34.2	41.2	38.2	33.6	34.4	36.3
ลดการทิ้งขยะ	39.3	31.8	29.0	31.6	36.4	32.0
การใช้ซ้ำและการนำกลับไปใช้ใหม่	21.6	13.7	17.9	16.5	15.0	16.2
การเพิ่มมูลค่า	5.0	13.4	14.9	18.4	14.2	15.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

■ การจัดการด้านการลดมลพิษทางอากาศในชุมชน

ด้านการลดมลพิษทางอากาศในชุมชน ดังตารางที่ 4.14 ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นในการลดมลพิษทางอากาศในชุมชนด้วยการลดการเผา ร้อยละ 62.5 รองลงมา การดูแลเครื่องยนต์ ร้อยละ 20.1 และการกำกับการปล่อยจากสถานประกอบการ ร้อยละ 17.4 โดยเมื่อจำแนกตามภาค พบว่าในทุกภาคจัดการลดมลพิษทางอากาศด้วยการลดการเผา กรุงเทพฯ และปริมณฑล ร้อยละ 59.0 ภาคกลาง ร้อยละ 67.3 ภาคเหนือ ร้อยละ 63.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 60.0 และภาคใต้ ร้อยละ 62.0

ตารางที่ 4.14 การจัดการด้านการลดมลพิษทางอากาศในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
ลดการเผา	59.0	67.3	63.5	60.0	62.0	62.5
การกำกับการปล่อยจากสถานประกอบการ	15.6	15.5	19.4	16.6	19.3	17.4
การดูแลเครื่องยนต์	25.4	17.3	17.1	23.3	18.8	20.1

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

■ **การจัดการด้านดินในชุมชน**

ด้านการจัดการดินในชุมชน ดังตารางที่ 4.15 ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นในการจัดการดินในชุมชนด้วยการลดการใช้สารเคมี ร้อยละ 40.7 รองลงมา การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ร้อยละ 36.0 และการปลูกพืชหมุนเวียน ร้อยละ 23.3 โดยเมื่อจำแนกรายภาค พบว่า ในทุกภูมิภาคเลือกที่จะจัดการดินด้วยการลดการใช้สารเคมีเป็นส่วนมาก ทั้งนี้ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ก็เป็นการจัดการดินในชุมชนเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.15 การจัดการด้านดินในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
ลดการใช้สารเคมี	55.3	43.3	38.4	39.2	41.9	40.7
การใช้ปุ๋ยอินทรีย์	36.6	39.1	32.4	35.5	39.3	36.0
การปลูกพืชหมุนเวียน	8.1	17.6	29.2	25.3	18.8	23.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

■ **การจัดการด้านป่าไม้ในชุมชน**

การจัดการด้านป่าไม้ในชุมชน ดังตารางที่ 4.16 ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นในการจัดการป่าไม้ในชุมชนด้วยการอนุรักษ์ป่า ร้อยละ 35.5 สัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือ การปลูกป่าทดแทน ร้อยละ 32.6 ลดการบุกรุกป่า ร้อยละ 20.8 และลดการตัดไม้เถื่อน ร้อยละ 11.2 โดยเมื่อจำแนกรายภูมิภาค พบว่าภาคต่าง ๆ เลือกการจัดการด้านป่าไม้ในการอนุรักษ์ป่า และการปลูกป่าทดแทนเป็นสัดส่วนสำคัญ โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนการอนุรักษ์ป่า ร้อยละ 55.9

ตารางที่ 4.16 การจัดการด้านป่าไม้ในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
การอนุรักษ์ป่า	55.9	39.6	34.4	33.8	37.9	35.5
การปลูกป่าทดแทน	31.2	34	33.7	32.3	30.2	32.6
ลดการบุกรุกป่า	10.8	19.2	22.1	21.2	19.1	20.8
ลดการตัดไม้เถื่อน	2.2	7.2	9.8	12.7	12.8	11.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

■ **การจัดการด้านน้ำในชุมชน**

การจัดการด้านน้ำในชุมชน ดังตารางที่ 4.17 ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นในการจัดการด้านน้ำในชุมชนโดยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำท่วมเป็นส่วนใหญ่ที่ร้อยละ 67.6 และการบำบัดน้ำเสียที่ร้อยละ 32.4 โดยเมื่อจำแนกรายภาคพบว่า ส่วนมากจัดการน้ำในชุมชนโดยการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำท่วม มีเพียงกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มีสัดส่วนการบำบัดน้ำเสียมากกว่า ที่ร้อยละ 61.7

ตารางที่ 4.17 การจัดการด้านน้ำในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำท่วม	38.3	72.5	72.0	64.6	69.5	67.6
การบำบัดน้ำเสีย	61.7	27.5	28.0	35.4	30.5	32.4

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.1.9 ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

จากการสำรวจปี 2567 ผู้นำชุมชนมีความเห็นเกี่ยวกับความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ ดังตารางที่ 4.18 โดยร้อยละ 60.2 มองว่า ภาครัฐนั้นต้องช่วยเหลือให้มากขึ้นอย่างเต็มที่ รองลงมา ผู้นำมีความเห็นว่าภาครัฐนั้นต้องช่วยเหลือบ้างพอประมาณ ร้อยละ 39.0 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.8 เท่านั้น ที่ให้ความเห็นว่าภาครัฐไม่ควรเข้ามาช่วยเหลือ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพเศรษฐกิจในชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐเป็นอย่างมาก

เมื่อพิจารณาจำแนกรายภาคพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่ยังคงต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ภาคต่าง ๆ ส่วนใหญ่ต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือมากขึ้นอย่างเต็มที่และสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า โดยภาคเหนือร้อยละ 69.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 67.5 ภาคใต้ร้อยละ 61.9 รองลงมา ภาคกลาง ที่ร้อยละ 47.6 มีเพียงกรุงเทพฯ และปริมณฑล เท่านั้นที่มีความต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลืออย่างเต็มที่เพียงร้อยละ 13.8 แต่มีความต้องการให้ภาครัฐช่วยเหลือพอประมาณเป็นส่วนใหญ่ที่ร้อยละ 72.3 รองลงมา ภาคกลาง ร้อยละ 52.4 และในส่วนที่ไม่ควรช่วยเหลือมีเพียง กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มีสัดส่วนมากถึงร้อยละ 13.8 แตกต่างกับภาคอื่นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากประชากรในเขตเมืองใหญ่อาจมีความสามารถในการดูแลตนเองและไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐมากนัก โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่มีรายได้สูงหรือมีทรัพยากรเพียงพอ ในทางตรงกันข้าม พื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทมากกว่ามีสัดส่วนของประชากรที่ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐมากขึ้น อาจเป็นผลจากปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร ภาวะเงินเฟ้อ ความไม่มั่นคง หรือการขาดแคลนทรัพยากรในท้องถิ่นทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่เหล่านี้ยังพึ่งพาการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างมาก ทั้งในด้านสาธารณสุข การศึกษา และการเกษตร

ตารางที่ 4.18 ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	ไม่ควรช่วยเหลือ			พอประมาณ			มากขึ้นอย่างเต็มที่		
	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	0.3	2.6	13.8	37.3	79.6	72.3	17.9	62.3	13.8
ภาคกลาง	0.5	0.8	0.1	43.8	46.2	52.4	55.7	55.7	47.6
ภาคเหนือ	1.3	0.7	0.2	30.8	33.3	30.5	66.0	67.9	69.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.6	2.1	0.1	34.3	40.6	32.4	54.3	65.1	67.5
ภาคใต้	1.5	1.1	0.6	45.1	49.4	37.5	49.6	53.4	61.9
ประเทศ	0.9	1.4	0.8	37.9	42.5	39.0	61.2	56.1	60.2

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ด้านความคิดเห็นในส่วนประเด็นที่ภาครัฐที่ควรให้ความช่วยเหลือชุมชนที่มีความจำเป็นที่สุดปี 2567 ดังตารางที่ 4.19 ผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่าด้านโอกาสในอาชีพเป็นด้านที่สำคัญที่สุด ร้อยละ 33.0 รองลงมา คือ ด้านการเงิน ที่ร้อยละ 25.8 และด้านทักษะความรู้ และด้านสวัสดิการ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ที่ร้อยละ 20.9 และ 20.4 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกรายภาค พบว่าผู้นำชุมชนใน กรุงเทพฯ และปริมณฑล มีความเห็นว่าต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในด้านการเงินมากที่สุดร้อยละ 41.9 ในทางกลับกันในภาคอื่น ๆ ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐในด้านโอกาสในอาชีพมากกว่า ภาคใต้ร้อยละ 38.4 ภาคกลางร้อยละ 34.0 ภาคเหนือร้อยละ 31.5 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือร้อยละ 31.1 สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะเพื่อเพิ่มโอกาสใน

การทำงานและยกระดับเศรษฐกิจในท้องถิ่น แต่ในภาพรวมนั้นผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าการสนับสนุนของภาครัฐในด้านโอกาสในอาชีพ และการเงิน เป็นด้านที่จำเป็นและต้องการความช่วยเหลือจากรัฐมากที่สุด ทั้งนี้ กรุงเทพฯ และปริมณฑลต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินเพิ่มขึ้นอาจเป็นผลเนื่องมาจากผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในช่วงที่ผ่านมา ส่งผลให้ประชากรในเขตเมืองต้องการการสนับสนุนทางการเงินจากภาครัฐ ในขณะที่ต้องการความช่วยเหลือด้านโอกาสในอาชีพน้อยกว่าภาคอื่น ๆ อาจเป็นผลมาจากการที่สามารถเข้าถึงงานหรือโอกาสใหม่ ๆ ได้มากกว่าเมื่ออยู่ในเมืองใหญ่

ตารางที่ 4.19 ภาครัฐที่ควรให้ความช่วยเหลือชุมชนที่มีความจำเป็นที่สุด

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	การเงิน		โอกาสในอาชีพ		ทักษะความรู้		สวัสดิการอื่นๆ	
	2566	2567	2566	2567	2566	2567	2566	2567
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	19.2	41.9	51.0	31.5	48.0	12.4	43.9	14.2
ภาคกลาง	38.7	23.1	51.6	34.0	31.0	21.8	49.9	21.0
ภาคเหนือ	41.1	24.0	64.2	31.5	35.0	21.7	42.6	22.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	54.1	30.5	58.1	31.1	28.5	18.3	33.9	20.1
ภาคใต้	34.7	16.3	74.0	38.4	30.0	27.1	28.1	18.3
ประเทศ	44.3	25.8	60.1	33.0	32.3	20.9	38.7	20.4

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.2 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

4.2.1 การจ้างงานในชุมชน

จากการสำรวจการจ้างงานในชุมชนปี 2567 ดังตารางที่ 4.20 ผู้นำชุมชนมีความเห็นว่าการจ้างงานส่วนใหญ่เป็นคนไทยในท้องถิ่น ที่ร้อยละ 78.7 โดยจากความคิดเห็นของผู้นำชุมชนพบว่า การจ้างงานคนไทยจากชุมชนอื่น และคนต่างด้าว อยู่ที่ในระดับต่ำที่ร้อยละ 14.0 และ 7.3 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าชุมชนต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่ยังจ้างงานจากคนในท้องถิ่น โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือมีการจ้างงานคนไทยในท้องถิ่นเป็นหลัก แสดงถึงการพึ่งพาแรงงานที่อยู่ในพื้นที่เนื่องจากเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการผลิตในท้องถิ่นมากกว่าเขตอุตสาหกรรมหรือเมืองใหญ่ ส่วนภาคกลางและภาคใต้มีลักษณะเศรษฐกิจที่ผสมผสานกันระหว่างเกษตรและอุตสาหกรรม เช่น การเกษตรเชิงอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และการประมง ซึ่งเป็นเหตุผลให้มีการจ้างแรงงานจากชุมชนอื่นและคนต่างด้าวเพิ่มขึ้นในบางส่วนของภูมิภาคเพื่อสนับสนุนในอุตสาหกรรมประมงและการเกษตรเชิงพาณิชย์ขนาดใหญ่ หรือ ในภาคอุตสาหกรรม เช่น การผลิตสินค้าเกษตรแปรรูปหรืออุตสาหกรรมโรงงาน ซึ่งมีการเติบโตสูงและต้องการแรงงานเพิ่มขึ้น ในขณะที่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑลจ้างงานคนไทยจากชุมชนอื่นและแรงงานต่างด้าวมากกว่าคนในพื้นที่ เนื่องจากเป็นเขตศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่ต้องการแรงงานจำนวนมากในภาคการก่อสร้างและบริการ ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างจังหวัดและต่างประเทศเข้ามา

เมื่อพิจารณาจำแนกรายภาค

- 1) **กรุงเทพฯ และปริมณฑล** พึ่งพิงการจ้างงานคนไทยจากชุมชนอื่นเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 42.1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากต่างจังหวัดเข้ามาทำงานในเมืองใหญ่เป็นจำนวนมาก รองลงมา คือจ้างงานคนไทยในท้องถิ่น ร้อยละ 34.6 และมีสัดส่วนการจ้างคนต่างด้าวมากที่สุดจากทุกภาคที่ร้อยละ 23.3 เพื่อสนับสนุนในภาคการก่อสร้าง การบริการ หรืองานอื่นที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก

- 2) **ภาคกลาง** มีการจ้างงานคนไทยในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.3 มีการจ้างคนไทยจากชุมชนอื่น และคนต่างด้าวในระดับใกล้เคียงกันที่ร้อยละ 15.3 และร้อยละ 12.4 ตามลำดับ
- 3) **ภาคเหนือ** มีการจ้างงานคนไทยในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.4 และมีการจ้างงานนอกท้องถิ่น ในระดับต่ำ โดยจ้างคนไทยจากชุมชนอื่น ร้อยละ 8.8 และคนต่างด้าว ร้อยละ 6.8
- 4) **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** มีการจ้างงานคนไทยในท้องถิ่นในสัดส่วนสูงที่สุดที่ร้อยละ 89.5 โดยการจ้างงานคนไทยจากชุมชนอื่น ร้อยละ 8.6 และมีการจ้างงานคนต่างด้าวต่ำที่สุดที่ร้อยละ 1.8
- 5) **ภาคใต้** มีการจ้างงานคนไทยในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 67.2 รองลงมาคนไทยจากชุมชนอื่น ร้อยละ 23.8 และมีการจ้างงานคนต่างด้าว ร้อยละ 9.0

ตารางที่ 4.20 การจ้างงานในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

ภาค	คนไทยในท้องถิ่น	คนไทยจากชุมชนอื่น	คนต่างด้าว
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	34.6	42.1	23.3
ภาคกลาง	72.3	15.3	12.4
ภาคเหนือ	84.4	8.8	6.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	89.5	8.6	1.8
ภาคใต้	67.2	23.8	9.0
ประเทศ	78.7	14.0	7.3

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.2.2 อาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปในอนาคต

จากการสำรวจอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปในอนาคตในชุมชนต่าง ๆ ดังตารางที่ 4.21 พบว่า ผู้นำชุมชนร้อยละ 76.1 มีความเห็นว่ามีอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปในอนาคต ในขณะที่ร้อยละ 23.9 ของผู้นำชุมชนมีความเห็นว่ามีอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปในอนาคต โดยเห็นว่าหลายอาชีพมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม ตัวอย่างอาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไป ได้แก่

- 1) **การเกษตรแบบดั้งเดิม** อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำนาและการเกษตรแบบดั้งเดิม เช่น การทำนา การปลูกผักสวนครัว การเลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ ซึ่งเริ่มสูญเสียความนิยมเนื่องจากเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่เข้ามาแทนที่
- 2) **งานหัตถกรรมและงานฝีมือท้องถิ่น** อาชีพ เช่น การจักสาน การทอผ้า การตีเหล็ก และการทำขนมไทยแบบโบราณ ที่เสี่ยงต่อการสูญหายเพราะขาดคนสืบทอด และความต้องการในตลาดลดลง
- 3) **ร้านค้าโชห่วยในชุมชน** ร้านค้าขนาดเล็กที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน มีความเสี่ยงที่จะหายไปเนื่องจากการขยายตัวของห้างสรรพสินค้าและการซื้อขายออนไลน์ที่สะดวกและรวดเร็วกว่า
- 4) **งานรับจ้างในภาคการเกษตร** แรงงานรับจ้างในภาคการเกษตรเริ่มลดลงเนื่องจากการใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่เข้ามาแทนที่แรงงานคน

เมื่อพิจารณาจำแนกรายภาค พบข้อมูลที่สอดคล้องกันว่าผู้นำชุมชนมองว่าไม่มีอาชีพที่มีแนวโน้มจะหายไปในอนาคต โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีสัดส่วนถึง ร้อยละ 87.7 รองลงมาคือ ภาคกลาง ร้อยละ 79.2 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 78.8 ภาคใต้ ร้อยละ 76.6 และภาคเหนือร้อยละ 65.2

ตารางที่ 4.21 อาชีพที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปในอนาคต

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
ไม่มี	87.7	79.2	65.2	78.8	76.6	76.1
มี	12.3	20.8	34.8	21.2	23.4	23.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.2.3 อาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในชุมชน

จากการสำรวจอาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นในชุมชนปี 2567 ดังตารางที่ 4.22 พบว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่มีอาชีพที่มีแนวโน้มดีขึ้นในชุมชนถึงร้อยละ 60.2 โดยมีเพียงร้อยละ 39.8 เท่านั้นที่คิดว่ามีอาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีขึ้นในชุมชน โดยมีหลายอาชีพที่เห็นว่าเป็นทางเลือกที่มีอนาคต ตัวอย่างอาชีพที่ถูกกล่าวถึง ได้แก่

- 1) **การเกษตรสมัยใหม่** การปลูกพืชที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ทุเรียน ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และพืชผักปลอดสารพิษ ซึ่งมีความต้องการสูงทั้งในประเทศและต่างประเทศ
- 2) **การค้าขายออนไลน์** อาชีพการขายสินค้าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะการขายสินค้าท้องถิ่นและสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่สามารถเข้าถึงตลาดได้กว้างขวางขึ้น
- 3) **อาชีพด้านบริการและการท่องเที่ยว** การให้บริการในธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงอนุรักษ์ รวมถึงการจัดการที่พักแบบโฮมสเตย์ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่สนใจประสบการณ์ท้องถิ่น
- 4) **การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร** การแปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์จากการเกษตร เช่น น้ำพริก ไข่เค็ม ผลไม้แปรรูป ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าและขยายตลาดได้มากขึ้น

ตารางที่ 4.22 อาชีพที่มีแนวโน้มที่ดีในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
ไม่มี	86.8	70.1	43.9	60.4	60.3	60.2
มี	13.2	29.9	56.1	39.6	39.7	39.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.2.4 การเปลี่ยนแปลงช่วง 10 ปี ที่ผ่านมาในชุมชน

จากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ช่วง 10 ปีที่ผ่านมาในชุมชน ดังตารางที่ 4.23 ในปี 2567 พบว่า ในภาพรวมของประเทศคุณภาพชีวิต ความสุขคนในชุมชน และโครงสร้างพื้นฐานดีขึ้น โดยเฉพาะการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้นถึงร้อยละ 68.0 แสดงถึงการลงทุนของภาครัฐซึ่งมีบทบาทสำคัญในการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกภูมิภาค อย่างไรก็ตาม ยังมีประชากรบางส่วนที่เห็นว่าคุณภาพชีวิตและความสุขในชุมชนยังคง คงที่ หรือ แย่ลง ซึ่งอาจเป็นผลจากปัญหาในบางพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข หรือปัญหาด้านเศรษฐกิจที่ยังกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน นอกจากนี้ ยังมีสัดส่วนคนที่เห็นว่าปัญหามลพิษเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในระดับประเทศ การขยายตัวของเมืองและอุตสาหกรรมที่ไม่สอดคล้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลให้มลพิษเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม แม้ว่าปัญหาอาชญากรรมจะคงที่ และมีการลดลงในบางพื้นที่ แต่การเพิ่มขึ้นของปัญหาอาชญากรรมที่ร้อยละ 29.7 ยังสะท้อนถึงปัญหาด้านความปลอดภัยในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในชุมชน

ที่มีความไม่มั่นคงหรือในเขตเมืองใหญ่ที่มีอัตราการเกิดอาชญากรรมสูง รวมทั้งปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่รุนแรงที่สุด โดยมีสัดส่วนคนที่เห็นว่าปัญหาเสพติดเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 57.4 สะท้อนถึงการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ยังคงเป็นปัญหาหลักในหลายภูมิภาค อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของร้านค้าในชุมชนถึงร้อยละ 54.3 แสดงถึงความพยายามของชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นแม้มีร้านค้าสะดวกซื้อรายใหญ่เข้าไปในพื้นที่และอาจเป็นผลมาจากการส่งเสริมธุรกิจขนาดเล็กและการเข้าถึงสินเชื่อในชุมชน ผู้นำชุมชนเห็นว่าจำนวนผู้อยู่อาศัยในชุมชนเพิ่มขึ้น อาจบ่งบอกถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้คนยังคงอยู่ในชุมชนและไม่ย้ายถิ่นฐานออกไป รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้นทำให้ประชาชนเลือกที่จะอยู่อาศัยในพื้นที่เหล่านี้ แต่การเกิดของเด็กที่ลดลงที่ร้อยละ 34.8 สะท้อนถึงปัญหาทางประชากรที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ การลดลงของอัตราการเกิดอาจเป็นผลมาจากการวางแผนครอบครัวและปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น ค่าครองชีพสูงขึ้นและคนรุ่นใหม่ไม่ต้องการมีบุตรในช่วงเวลาเศรษฐกิจที่ไม่มั่นคง รวมทั้งสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 80.6 สะท้อนถึงการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ซึ่งสร้างความท้าทายต่อระบบสาธารณสุขและการดูแลผู้สูงอายุ รวมถึงการเตรียมตัวในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจและแรงงาน นอกเหนือจากนี้ จำนวนผู้มีโรคหรือการเจ็บป่วยที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50.9 อาจเป็นสัญญาณของปัญหาสุขภาพที่เพิ่มขึ้นในชุมชน ซึ่งอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต โรคที่เกี่ยวข้องกับวัยสูงอายุ หรือปัจจัยอื่น ๆ เช่น มลพิษทางสิ่งแวดล้อมและการใช้ชีวิตที่ไม่สมดุล ด้านเทคโนโลยี สัดส่วนของการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นสูงถึงร้อยละ 85.3 แสดงถึงการเติบโตของการเข้าถึงเทคโนโลยีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ ค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 79.8 สะท้อนถึงปัญหาเงินเฟ้อที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งนี้ ได้ผลสำรวจรายละเอียด ดังนี้

ด้านคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มองว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 50.0 ในขณะที่สัดส่วนที่มองว่าคงที่ และแย่ลง เท่ากับร้อยละ 37.4 และ 12.6 ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามภาคพบว่าทุกภูมิภาคมองว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น ยกเว้นภาคใต้ ที่มองว่าคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนคงที่

ด้านความสุขของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนมองว่าความสุขของคนในชุมชนดีขึ้น ร้อยละ 48.2 ในขณะที่ คงที่ และแย่ลง เท่ากับร้อยละ 39.0 และ 12.8 ตามลำดับ โดยรวมในทุกภูมิภาคมีความคิดเห็นว่าคุณภาพชีวิตมีความสุขดีขึ้น ยกเว้น ภาคใต้ ที่ความสุขของคนในชุมชนคงที่

ด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน ผู้นำชุมชนมองว่าการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานในปัจจุบันดีขึ้น ร้อยละ 68.0 ในขณะที่ คงที่ และแย่ลง เท่ากับร้อยละ 29.0 และ 3.0 ตามลำดับ และในทุกภูมิภาคมองว่าโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนดีขึ้น ยกเว้นแต่ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่มองว่าโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนคงที่

ด้านปัญหามลพิษ/สิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนมองในภาพรวมว่าปัญหาด้านปัญหามลพิษ/สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นที่ร้อยละ 41.6 แต่ในทางกลับกันในระดับภูมิภาคเกิดการเห็นต่างกัน โดยภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มองว่าปัญหามลพิษ/สิ่งแวดล้อม เพิ่มขึ้นที่ร้อยละ 53.1 และ 46.5 ตามลำดับ แต่กรุงเทพฯ และปริมณฑล ภาคใต้ และภาคกลาง มองว่าปัญหามลพิษ/สิ่งแวดล้อมคงที่

ด้านปัญหาอาชญากรรม ผู้นำชุมชนในภาคต่าง ๆ มองปัญหาอาชญากรรมคงที่ร้อยละ 38.9 ลดลงร้อยละ 31.4 และเพิ่มขึ้น 29.7 โดยในมุมมองผู้นำในภูมิภาคต่าง ๆ มองว่าปัญหาอาชญากรรมนั้นคงที่ มีเพียงภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มองว่าปัญหาอาชญากรรมนั้นเพิ่มขึ้นที่สัดส่วนร้อยละ 40.9 และภาคกลางมีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมลดลง ที่ร้อยละ 44.3

ด้านปัญหายาเสพติด ผู้นำชุมชนมองว่าปัญหายาเสพติดนั้นเพิ่มขึ้น ร้อยละ 57.4 ในขณะที่ คงที่ ร้อยละ 26.2 และลดลงที่ 16.4 โดยในทุกภูมิภาคมองว่าปัญหายาเสพติดนั้นเพิ่มขึ้น มีเพียงกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล ที่มองว่าปัญหายาเสพติดนั้นคงที่ ร้อยละ 42.5

ด้านร้านค้าในชุมชน ผู้นำชุมชนต่าง ๆ มองว่าร้านค้าในชุมชน เพิ่มขึ้นร้อยละ 54.3 ในขณะที่ คงที่ ร้อยละ 31.8 และลดลง ร้อยละ 13.9 โดยในทุกภูมิภาค ยกเว้น กรุงเทพฯ และปริมณฑล มองว่าร้านค้า ในชุมชนนั้นเพิ่มขึ้น โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล มองว่าจำนวนร้านค้าในชุมชนคงที่ ร้อยละ 54.4

ด้านจำนวนผู้อยู่อาศัยในชุมชน ผู้นำชุมชนให้ความเห็นเกี่ยวกับจำนวนผู้อยู่อาศัยในชุมชนว่าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 61.8 โดยทุกภูมิภาคมีความเห็นที่เอกฉันท์ว่าจำนวนผู้อยู่อาศัยในชุมชนเพิ่มขึ้น

ด้านการเกิดของเด็ก ผู้นำชุมชนมองว่าการเกิดของเด็กไทยลดลง แต่ใกล้เคียงกับการเกิดของเด็กไทย ที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 34.8 และ 34.3 ตามลำดับ โดยภูมิภาคต่าง ๆ มีความเห็นดังนี้ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ มีความเห็นว่าการเกิดของเด็กเพิ่มขึ้นร้อยละ 34.6 40.9 และ 38.8 ตามลำดับ ในขณะที่ ภาคกลาง และภาคเหนือ มีความเห็นว่าการเกิดของเด็กลดลงร้อยละ 37.6 และ 46.7 ตามลำดับ

ด้านผู้สูงอายุในชุมชน ผู้นำชุมชนมองว่าจำนวนผู้สูงอายุในชุมชนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 80.6 ในขณะที่ คงที่ และลดลง ที่ร้อยละ 17.1 และ 2.3 ตามลำดับ โดยทุกภูมิภาคมีความเห็นที่เอกฉันท์ว่าจำนวนผู้สูงอายุในชุมชน มีจำนวนเพิ่มขึ้น

ด้านการใช้โซเชียลมีเดีย/เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ผู้นำชุมชนมองว่าในชุมชนมีการใช้ โซเชียลมีเดีย/เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้น ร้อยละ 85.3 โดยความเห็น คงที่ และ ลดลง อยู่ในระดับต่ำ ที่ร้อยละ 13.4 และ 1.3 ตามลำดับ โดยทุกภูมิภาคมีความเห็นด้านด้านการใช้โซเชียลมีเดีย/เทคโนโลยี ในชีวิตประจำวันเพิ่มขึ้นอย่างเป็นเอกฉันท์

ด้านจำนวนอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วย ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มองว่าการเจ็บป่วยของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 50.9 ในขณะที่ คงที่ ร้อยละ 32.6 และลดลง ร้อยละ 16.5 โดยกรุงเทพฯ และปริมณฑล ภาคกลาง และภาคใต้ มีมุมมองต่อจำนวนอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยคงที่ ที่ร้อยละ 59.7 41 และ 44.7 ตามลำดับ และภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมองว่าจำนวนอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น 55.7 และ 64.6 ตามลำดับ

ด้านค่าครองชีพ ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มองว่าค่าครองชีพเพิ่มขึ้นร้อยละ 79.8 ในขณะที่ คงที่ ร้อยละ 16.7 และลดลง ร้อยละ 3.5 โดยภูมิภาคต่าง ๆ ความเห็นเอกฉันท์เป็นว่าค่าครองชีพเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 4.23 การเปลี่ยนแปลงช่วง 10 ปีที่ผ่านมาในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน						
ดีขึ้น	44.3	47.3	50.8	55.9	40.5	50.0
คงที่	43.4	43.7	33.5	31.5	45.8	37.4
แย่ลง	12.3	9.1	15.7	12.6	13.7	12.6
ความสุขของคนในชุมชน						
ดีขึ้น	43.4	46.4	47.9	54.3	38.1	48.2
คงที่	43.4	45.7	37	32.3	46.5	39.0
แย่ลง	13.2	7.9	15.1	13.4	15.4	12.8
การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น)						
ดีขึ้น	49.7	70.8	70.0	69.7	62.7	68.0
คงที่	50.0	27.8	25.1	28.0	32.7	29.0
แย่ลง	0.3	1.5	4.9	2.3	4.6	3.0
ปัญหามลพิษ/สิ่งแวดล้อม						
เพิ่มขึ้น	32.1	32.3	53.1	46.5	30.6	41.6
คงที่	52.5	38.5	26.9	30.4	51.2	35.7
ลดลง	15.4	29.2	20.0	23.2	18.1	22.7
ปัญหาอาชญากรรม						
เพิ่มขึ้น	20.4	14.3	29.7	40.9	28.5	29.7
คงที่	50.6	41.5	35.1	34.1	48.3	38.9
ลดลง	28.9	44.3	35.2	25.0	23.2	31.4
ปัญหาสุขภาพจิต						
เพิ่มขึ้น	31.8	40.1	60.9	69.6	56.3	57.4
คงที่	42.5	30.9	25.9	17.8	35	26.2
ลดลง	25.8	29.0	13.2	12.6	8.7	16.4
ร้านค้าในชุมชน						
เพิ่มขึ้น	28.3	52.6	47.2	63.8	51.3	54.3
คงที่	54.4	32.1	32.6	25.4	38.9	31.8
ลดลง	17.3	15.3	20.2	10.8	9.8	13.9
จำนวนผู้อยู่อาศัยในชุมชน						
เพิ่มขึ้น	53.1	60.2	59.3	67.6	56.3	61.8
คงที่	40.9	33.8	25.9	24.7	39.4	30.0
ลดลง	6.0	6.0	14.8	7.7	4.3	8.2
การเกิดของเด็ก (คนไทย)						
เพิ่มขึ้น	34.6	26.7	27.9	40.9	38.8	34.3
คงที่	32.4	35.6	25.4	27.3	39.5	30.9
ลดลง	33.0	37.6	46.7	31.8	21.7	34.8
จำนวนผู้สูงอายุในชุมชน (60 ปีขึ้นไป)						
เพิ่มขึ้น	74.5	80.3	88.6	82.3	67.6	80.6
คงที่	22.6	17.8	10.2	14.4	30.2	17.1
ลดลง	2.8	1.9	1.2	3.3	2.2	2.3
การใช้โซเชียลมีเดีย/เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน						
เพิ่มขึ้น	78.6	86.2	88.4	89.0	72.7	85.3
คงที่	20.4	11.4	11.0	9.9	25.8	13.4
ลดลง	0.9	2.4	0.6	1.1	1.5	1.3
จำนวนอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วย						
เพิ่มขึ้น	34.9	33.5	55.7	64.6	42	50.9
คงที่	59.7	41	25.4	23.3	44.7	32.6
ลดลง	5.3	25.6	18.9	12.1	13.3	16.5
ค่าครองชีพ						
เพิ่มขึ้น	80.5	80.2	82.6	83.3	67.3	79.8
คงที่	17.0	14.3	14.3	14.4	28.6	16.7
ลดลง	2.5	5.5	3.1	2.3	4.0	3.5

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.2.5 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

จากการสำรวจปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ดังตารางที่ 4.24 ผู้นำชุมชนมองว่า การเพิ่มขึ้นของร้านค้าสมัยใหม่ (ร้านสะดวกซื้อ/ซูเปอร์มาร์เก็ต/ห้างสรรพสินค้า) ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 25.4 การขยายตัวของซูเปอร์มาร์เก็ต และร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven และห้างสรรพสินค้า มีส่วนทำให้พฤติกรรมการซื้อของคนในชุมชนเปลี่ยนไป ร้านค้าสมัยใหม่ให้ความสะดวกสบายในการซื้อสินค้าทุกอย่างในทีเดียว ทำให้การเดินทางไปตลาดหรือร้านค้าท้องถิ่นลดลง รองลงมาคือ การเข้ามาของเทคโนโลยี E - Commerce (ซื้อขายของออนไลน์) ร้อยละ 24.7 การซื้อขายออนไลน์ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เนื่องจากการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่สะดวกสบายและการพัฒนาของแพลตฟอร์มซื้อขายออนไลน์ที่ง่ายต่อการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็ในเขตเมืองหรือชนบท E - Commerce ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสินค้าจากทั่วโลกได้โดยไม่ต้องเดินทาง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้วิถีชีวิตการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก นอกจากนี้ในด้านการค้าแล้วยังมีมุมมองอื่น ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยี (การทำงานที่บ้านผ่านระบบออนไลน์) ร้อยละ 18.1 และการขยายตัวของเมือง/การกว้านซื้อที่ดินทางการเกษตร/เวนคืนที่ดิน ร้อยละ 15.0 ซึ่งการขยายตัวของเมืองเป็นปัจจัยที่เห็นได้ชัดเจนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งมีการเติบโตของเขตเมืองใหญ่และการขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนนและที่อยู่อาศัย ขณะที่ในภูมิภาคอื่น ๆ การขยายตัวของเมืองยังมีข้อจำกัด เนื่องจากเศรษฐกิจในพื้นที่เหล่านี้ยังคงพึ่งพาภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ทั้งนี้ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนในสัดส่วนน้อย คือ การค้นพบแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ/แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ ร้อยละ 8.7 และ โครงการขนาดใหญ่ของรัฐบาล ร้อยละ 8.2

ตารางที่ 4.24 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคใต้	ประเทศ
การเข้ามาของเทคโนโลยี E - Commerce (ซื้อขายของออนไลน์)	18.0	26.4	27.8	22.5	25.4	24.7
การเพิ่มขึ้นของร้านค้าสมัยใหม่ (ร้านสะดวกซื้อ/ซูเปอร์มาร์เก็ต/ห้างสรรพสินค้า)	25.5	24.7	24.5	27.2	22.4	25.4
การใช้เทคโนโลยี (การทำงานที่บ้านผ่านระบบออนไลน์)	13.0	15.1	18.9	18.4	21.7	18.1
การขยายตัวของเมือง/การกว้านซื้อที่ดินทางการเกษตร/เวนคืนที่ดิน	35.6	16.1	13.2	14.3	12.2	15.0
โครงการขนาดใหญ่ของรัฐบาล	4.8	9.0	8.0	8.4	7.7	8.2
การค้นพบแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ/แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ	3.2	8.7	7.6	9.2	10.6	8.7

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.3 ปัญหาและความต้องการของชุมชน

4.3.1 ปัญหาในชุมชน

จากการสำรวจปัญหาและความต้องการของชุมชน ดังตารางที่ 4.25 ปี 2567 พบว่าปัญหาเรื่องรายได้ไม่เพียงพอยังคงเป็นปัญหาหลัก เนื่องจากเศรษฐกิจโดยรวมยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เต็มที่หลังจากการระบาดของโควิด-19 การที่รายได้ไม่พอใช้จ่ายส่งผลให้คนในชุมชนต้องการความช่วยเหลือทางการเงินและอาชีพที่มั่นคง ซึ่งอาชีพที่ไม่มั่นคงยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในหลายชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ประกอบการรับจ้างอิสระและภาคเกษตรกรรม ซึ่งต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการที่ค่าครองชีพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากภาวะเงินเฟ้อที่เกิดขึ้นทั่วโลกและการเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าในตลาด ค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นส่งผลให้ประชาชนมีความกดดันด้านเศรษฐกิจมากขึ้นและหนี้สินในระบบเพิ่มขึ้น แม้อาจบ่งชี้ถึงการเข้าถึง

แหล่งเงินทุนของประชาชนเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นภาระหนี้สินที่ต้องชำระคืนสูงขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในระยะยาว ในด้านสังคม ปัญหาจำนวนผู้สูงอายุและเด็กเกิดใหม่ในชุมชนเพิ่มขึ้น จากปีก่อนหน้าอย่างมีนัยยะสำคัญ ปัญหาอาชญากรรมยังคงเป็นปัญหาสำคัญในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตเมืองที่มีอัตราการเกิดอาชญากรรมสูงขึ้น อาจเป็นผลจากความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะและมลพิษทางอากาศ ยังคงเป็นปัญหาในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในชุมชนเมืองที่มีประชากรหนาแน่น ปัญหาที่อยู่อาศัยที่ไม่เพียงพอ จากการขยายตัวของเมืองและการเพิ่มขึ้นของประชากรในเขตเมือง ส่งผลให้เกิดการขาดแคลนที่อยู่อาศัยราคาถูกสำหรับคนรายได้น้อย และการเข้าถึงการรักษาพยาบาล ยังคงเป็นปัญหาสำคัญในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่ขาดแคลนทรัพยากรทางการแพทย์ การที่บริการสาธารณสุขไม่เพียงพอส่งผลให้คุณภาพชีวิตของประชาชนลดลง ทั้งนี้ มีรายละเอียดดังนี้

■ ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ

รายได้ไม่แน่นอน ระดับปัญหาของรายได้ไม่แน่นอนนั้นเป็นปัญหาที่ระดับมาก ร้อยละ 62.2 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 56.1 สะท้อนถึงปัญหาทางเศรษฐกิจที่ยังไม่สามารถฟื้นตัวได้เต็มที่ หรืออาจมาจากความไม่มั่นคงในด้านการจ้างงานที่ทำให้รายได้ของคนในชุมชนไม่สม่ำเสมอ หากนับระดับปานกลางและมาก จะพบว่าเป็นสัดส่วนกว่า ร้อยละ 94.9 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 71.8 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57.2 ในปี 2566

รายได้ไม่เพียงพอ ระดับปัญหาของรายได้ไม่เพียงพอถูกจัดอยู่ในระดับที่มาก ร้อยละ 66.6 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 63.5 แสดงให้เห็นว่าภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นทำให้รายได้ของประชาชนไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย การขาดแหล่งรายได้เสริมหรือการไม่มีอาชีพที่มั่นคงทำให้การเงินของประชาชนอยู่ในสถานะที่ไม่มั่นคง และหากนับรวมระดับปานกลางและมาก จะพบว่ามีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 94.9 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 76.9 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 69.0 ในปี 2566

อาชีพไม่มั่นคง ระดับปัญหาของอาชีพไม่มั่นคงนั้นอยู่ในระดับปัญหาที่มาก ร้อยละ 53.1 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 49.5 สะท้อนถึงการที่ประชาชนขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ทำงานอิสระหรือภาคการเกษตรที่ต้องพึ่งพาสภาพอากาศหรือปัจจัยภายนอก การที่อาชีพไม่มั่นคงยิ่งทำให้รายได้ของประชาชนไม่เพียงพอ ซึ่งเมื่อนับรวมระดับปานกลางและมากมีสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 92.5 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 65.5 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 58.5 ในปี 2566

■ ด้านค่าครองชีพ

ค่าครองชีพสูง ปัญหานี้เป็นปัญหาที่รุนแรงที่สุดในชุมชน ระดับปัญหาของค่าครองชีพสูงนั้นอยู่ในระดับที่มาก โดยมีสัดส่วนถึงร้อยละ 83.5 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 77.5 แสดงถึงความกังวลของประชาชนเกี่ยวกับราคาสินค้าที่สูงขึ้น ภาวะเงินเฟ้อ และต้นทุนการดำรงชีวิตที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ครอบครัวมีภาระด้านการเงินมากขึ้น และปัญหาระดับปานกลางและมากสูงถึงร้อยละ 96.6 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 86.8 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 78.4 ในปี 2566

■ หนี้สิน

หนี้สินในระบบ ระดับปัญหาของหนี้สินในระบบอยู่ในระดับที่มาก สัดส่วนร้อยละ 57.0 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 55.5 สะท้อนถึงการพึ่งพาเงินกู้จากสถาบันการเงินเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต และแก้ไขปัญหาทางการเงิน แต่การที่ไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดทำให้ปัญหานี้เป็นภาระหนักของครัวเรือน และปัญหาระดับของปานกลางและมากสูงถึงร้อยละ 87.9 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 68.1 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 63.5 ในปี 2566

หนี้สินนอกระบบ ระดับปัญหาของหนี้สินนอกระบบอยู่ในระดับที่มาก สัดส่วนร้อยละ 49.3 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 43.2 การที่ประชาชนต้องพึ่งพาหนี้สินนอกระบบอาจเนื่องมาจากการไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อจากสถาบันการเงินได้ หรือมีความต้องการใช้เงินเร่งด่วนซึ่งทำให้ต้องยอมเสียดอกเบี้ยสูง และปัญหาระดับของปานกลางและมากสูงถึงร้อยละ 77.6 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 60.2 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 50.6 ในปี 2566

■ สังคมและสิ่งแวดล้อม

อาชญากรรม ระดับปัญหาของอาชญากรรมอยู่ในระดับที่น้อย สัดส่วนร้อยละ 35.1 ลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 40.8 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 24.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.5 ในปี 2566 สะท้อนถึงความไม่ปลอดภัยในชุมชน ทั้งนี้ ปัญหาอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นอาจเป็นผลจากการขาดโอกาสในการทำงานหรือปัญหาทางเศรษฐกิจที่ทำให้คนหันไปกระทำผิดกฎหมาย

ยาเสพติด ระดับปัญหาของยาเสพติดอยู่ในระดับที่มาก สัดส่วนร้อยละ 48.4 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 38.1 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในชุมชนยังคงเป็นปัญหาที่ต้องการการจัดการอย่างเร่งด่วน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยปัญหาระดับปานกลางและมากสูงถึง 79.2 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 61.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45.6 ในปี 2566

ปัญหาในครอบครัว ระดับปัญหาของปัญหาในครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 42.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 39.5 ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับปัญหาการเงินและสังคม เช่น ความกดดันทางเศรษฐกิจที่ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีปัญหาเพิ่มมากขึ้น โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 19.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 16.6 ในปี 2566

ปัญหาชุมชน ระดับปัญหาชุมชนอยู่ในระดับน้อย สัดส่วนร้อยละ 40.2 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 37.5 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 15.7 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.7 ในปี 2566

มลพิษทางอากาศ ระดับปัญหาของมลพิษทางอากาศอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 35.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 31.8 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 36.1 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 29.3 ในปี 2566

มลพิษทางเสียง ระดับปัญหาของมลพิษทางเสียงอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 37.3 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 31.8 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 17.0 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 7.8 ในปี 2566

ขยะ ระดับปัญหาขยะอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 40.9 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 39.7 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 23.1 ลดจากร้อยละ 28.1 ในปี 2566

น้ำเสีย ระดับปัญหาน้ำเสียอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 36.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 30.6 ซึ่งชุมชนอาจยังขาดระบบการจัดการน้ำเสียที่ดีทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคใต้ ร้อยละ 15.0 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.7 ในปี 2566

ชุมชนไม่มีระเบียบ ระดับปัญหาชุมชนไม่มีระเบียบอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 41.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 38.4 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคใต้ ร้อยละ 16.4 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 9.3 ในปี 2566

ผู้สูงอายุ ระดับปัญหาผู้สูงอายุอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 36.2 ลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 44.2 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 56.3 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 28.4 ในปี 2566

เด็กแรกเกิด ระดับปัญหาเด็กแรกเกิดอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 39.8 ลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 40.9 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 19.8 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 10.3 ในปี 2566

■ **ที่อยู่อาศัย**

ที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม ระดับปัญหาที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรมอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 45.9 ลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 50.1 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคเหนือ ร้อยละ 37.7 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 22.9 ในปี 2566

ความแออัดของชุมชนที่อยู่อาศัย ระดับปัญหาความแออัดของชุมชนที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 42.6 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 40.5 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 30.4 เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.0 ในปี 2566

■ **ด้านการรักษาพยาบาล**

คุณภาพการรักษาพยาบาล ระดับปัญหาคุณภาพการรักษาพยาบาลอยู่ในระดับมากที่สุด สัดส่วนร้อยละ 44.4 แสดงถึงข้อจำกัดของระบบสาธารณสุขที่ยังไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในชนบท โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 41.2

การรอรับบริการด้านการรักษาพยาบาลนาน ระดับปัญหาการรอรับบริการด้านการรักษาพยาบาลนานอยู่ในระดับปานกลาง สัดส่วนร้อยละ 39.8 โดยภาคที่มีสัดส่วนปัญหามากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่ร้อยละ 43.7

ตารางที่ 4.25 ระดับของปัญหาในชุมชน

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	เรื่อง	ระดับของปัญหา																	
		ไม่มีปัญหา			น้อย			ปานกลาง			มาก			ไม่มีปัญหาและมีน้อย			ปานกลางและมาก		
		2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
รายได้และ การประกอบ อาชีพ	รายได้ไม่แน่นอน	1.0	0.0	1.3	3.7	1.4	3.8	36.1	42.5	32.7	59.2	56.1	62.2	4.7	1.4	5.1	95.3	98.6	94.9
	รายได้ไม่เพียงพอ	0.8	1.0	1.3	3.3	4.4	3.7	33.3	30.9	28.3	62.6	63.5	66.6	4.1	5.4	5	95.9	94.5	94.9
อาชีพ	อาชีพไม่มั่นคง	1.5	1.6	0.9	6.6	7.9	6.6	41.7	41.1	39.4	50.2	49.5	53.1	8.1	9.5	7.5	91.9	90.5	92.5
ค่าครองชีพ	ค่าครองชีพสูง	1.3	1.1	1.3	5.0	3.3	2	27.0	18.1	13.1	66.7	77.5	83.5	6.3	4.4	3.3	93.7	95.6	96.6
หนี้สิน	หนี้สินในระบบ	2.2	1.9	4.3	6.6	7.0	7.8	38.0	35.6	30.9	53.2	55.5	57.0	8.8	8.9	12.1	91.2	91.1	87.9
	หนี้นอกระบบ	5.1	4.1	6.1	18.5	16.4	16.3	38.0	36.3	28.3	38.4	43.2	49.3	23.6	20.5	22.4	76.4	79.5	77.6
สังคมและ สิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	16.8	17.3	13.6	39.0	40.8	35.1	33.7	31.5	35.3	10.5	10.5	16.0	55.8	58.1	48.7	44.2	44.2	51.3
	ยาเสพติด	4.9	5.0	3.9	22.1	21.1	16.9	36.3	35.8	30.8	36.7	38.1	48.4	27.0	26.1	20.8	73.0	73.9	79.2
	ปัญหาในครอบครัว	7.5	9.0	7.7	35.5	38.7	35.2	46.4	39.5	42.7	10.6	12.7	14.4	43.0	47.7	42.9	57.0	52.2	57.1
	ปัญหาชุมชน	7.1	8.3	9.2	32.9	37.5	40.2	48.2	42.3	38.8	11.8	11.9	11.8	40.0	45.8	49.4	60.0	54.2	50.6
	มลพิษทางอากาศ	14.6	15.1	11.4	43.0	38.4	30.6	32.4	31.8	35.7	10.0	14.7	22.3	57.6	53.5	42	42.4	46.5	58
	มลพิษทางเสียง	16.5	17.8	13.7	43.8	41.6	35.1	32.5	31.8	37.3	7.2	8.9	13.9	60.3	59.4	48.8	39.7	40.7	51.2
	ขยะ	9.5	10.2	9.8	29.2	31.6	27.4	41.3	39.7	40.9	20.0	18.5	21.8	38.7	41.8	37.2	61.3	58.2	62.7
	น้ำเสีย	15.4	17.2	16.3	42.6	41.5	34.6	32.6	30.6	36.7	9.4	10.7	12.5	58.0	58.7	50.9	42.0	41.3	49.2
	ชุมชนไม่มีระเบียบ	11.4	12.0	12.7	36.1	39.8	33.2	42.6	38.4	41.7	9.9	9.8	12.4	47.5	51.8	45.9	52.5	48.2	54.1
	ผู้สูงอายุ	-	7.8	6.1	-	23.7	13.3	-	44.2	36.2	-	24.3	44.4	-	31.5	19.4	-	68.5	80.6
ที่อยู่อาศัย	เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	10.2	8.9	-	36.3	32.6	-	40.9	39.8	-	12.7	18.8	-	46.5	41.5	-	53.6	58.6
	ที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม	6.4	4.7	3.9	22.8	24.0	20.2	50.7	50.1	45.9	20.1	21.2	30.0	29.2	28.7	24.1	70.8	71.3	75.9
การรักษาพยาบาล	ความแออัดของชุมชน ที่อยู่อาศัย	11.4	2.4	8.3	30.1	32.1	25.6	43.9	40.5	42.6	14.6	15.1	23.6	41.5	44.5	33.9	58.5	55.6	66.2
	ค่ารักษาพยาบาล	9.2	9.6	-	20.9	19.2	-	50.1	44.9	-	19.8	26.4	-	30.1	30.1	-	69.9	71.3	-
	คุณภาพการรักษาพยาบาล	-	-	6.1	-	-	13.3	-	-	36.2	-	-	44.4	-	-	19.4	-	-	80.6
	การรองรับบริการด้านการ รักษาพยาบาลนาน	-	-	8.9	-	-	32.6	-	-	39.8	-	-	18.8	-	-	41.5	-	-	58.6

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 4.26 ระดับของปัญหาในชุมชนจำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	เรื่อง	ภาค														
		กรุงเทพฯ และปริมณฑล			กลาง			เหนือ			ตะวันออกเฉียงเหนือ			ใต้		
		2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
รายได้และ การประกอบ อาชีพ	รายได้ไม่แน่นอน	47.2	15.4	50.3	53.6	52.9	46.2	59.3	66.0	65.7	65.0	57.2	71.8	57.7	49.5	61.5
	รายได้ไม่เพียงพอ	55.1	32.0	56.3	55.1	58.7	51.9	62.6	64.1	69.1	68.7	69.0	76.9	62.7	60.6	63.7
อาชีพ	อาชีพไม่มั่นคง	39.4	32.1	46.9	39.7	35.9	34.7	48.1	47.9	52.8	61.2	58.5	65.5	47.9	51.8	53.2
ค่าครองชีพ	ค่าครองชีพสูง	62.1	45.9	84.6	63.6	80.5	84.8	60.9	78.0	82.7	77.9	78.4	86.8	56.5	72.2	74.5
หนี้สิน	หนี้สินในระบบ	32.5	37.8	44.7	47.1	47.5	37.9	49.4	62.1	67.0	69.7	63.5	68.1	38.3	42.0	48.5
	หนี้นอกระบบ	42.2	18.4	47.2	45.7	63.0	31.6	27.8	42.1	54.1	42.4	50.6	60.2	31.0	39.2	43.4
สังคมและ สิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	9.5	4.7	2.5	13.7	5.8	6.0	5.8	12.1	12.7	11.7	12.5	24.3	8.8	10.3	19.8
	ยาเสพติด	23.4	15.4	7.2	32.3	32.0	34.1	22.1	32.1	48.0	49.6	45.6	61.3	37.7	37.8	51.0
	ปัญหาในครอบครัว	13.7	6.5	2.8	10.6	6.5	6.2	5.6	13.1	13.3	13.4	16.6	19.3	10.2	11.7	19.4
	ปัญหาชุมชน	15.3	7.1	3.1	11.8	6.9	5.4	6.0	14.6	11.2	14.3	13.7	15.7	12.5	11.5	15.1
	มลพิษทางอากาศ	20.3	28.4	13.2	12.4	9.6	18.7	7.9	29.3	36.1	10.1	10.8	20.5	6.8	10.4	15.8
	มลพิษทางเสียง	12.3	21.7	8.8	8.3	6.6	7.4	5.4	12.5	16.7	7.9	7.8	17.0	5.6	7.9	13.7
	ขยะ	26.3	25.8	4.1	22.4	15.7	17.5	13.0	23.1	28.1	22.6	17.7	23.1	17.9	17.4	21.5
	น้ำเสีย	26.0	22.4	4.7	11.1	8.2	6.8	5.2	11.5	14.7	8.4	11.3	14.6	10.1	9.7	15.0
	ชุมชนไม่มีระเบียบ	14.7	14.2	1.6	14.9	5.3	4.5	5.4	12.4	14.7	8.6	10.8	15.4	9.3	9.3	16.4
	ผู้สูงอายุ	-	15.3	10.7	-	20.1	42.8	-	28.4	56.3	-	27.7	46.2	-	16.8	35.3
ที่อยู่อาศัย	เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	3.5	6.3	-	6.3	10.6	-	10.3	19.8	-	18.2	24.9	-	11.9	18.3
	ที่อยู่อาศัยเสื่อมโทรม	22.9	14.7	14.5	21.0	17.5	18.9	20.4	22.9	37.7	19.1	23.5	35.3	19.7	20.0	27.6
	ความแออัดของชุมชนที่อยู่อาศัย	23.2	14.1	15.7	15.4	9.0	12.1	9.8	14.3	25.9	16.3	19.0	30.4	14.2	14.7	23.6
การรักษาพยาบาล	ค่ารักษาพยาบาล	21.1	24.1	-	17.8	16.9	-	16.2	24.8	-	25.6	32.2	-	15.3	27.3	-
	คุณภาพการรักษาพยาบาล	-	-	5.7	-	-	12.7	-	-	41.2	-	-	31.4	-	-	22.9
	การรองรับบริการด้านการรักษาพยาบาลนาน	-	-	6.3	-	-	15.5	-	-	43.7	-	-	32.5	-	-	25.0

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

4.3.2 ต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

จากการสำรวจระดับความต้องการการช่วยเหลือภาครัฐด้านต่าง ๆ ปี 2567 ดังตารางที่ 4.27 พบว่า ผู้นำชุมชนต่าง ๆ มองว่าด้านรายได้และการประกอบอาชีพ ด้านค่าครองชีพ และด้านหนี้สินต้องการรับการช่วยเหลือเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และด้านที่อยู่อาศัย ต้องการได้รับการช่วยเหลือเพียงระดับปานกลางเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าคนชุมชนต้องการรับการช่วยเหลือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก

ความต้องการงานที่มั่นคงยังคงเป็นปัญหาหลักของชุมชน สะท้อนถึงผลกระทบจากการขาดโอกาสในการจ้างงาน โดยเฉพาะหลังการระบาดของโควิด-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและทำให้ประชาชนสูญเสียงานจำนวนมาก การลดภาระค่าใช้จ่ายครัวเรือนและการสนับสนุนอาชีพเป็นสิ่งที่ประชาชนเรียกร้อง เนื่องจากค่าครองชีพที่เพิ่มขึ้นทำให้ประชาชนมีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือในการประหยัดค่าใช้จ่าย ภาวะเงินเฟ้อและราคาสินค้าที่เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ความต้องการการช่วยเหลือเรื่องค่าครองชีพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่มีรายได้น้อย การช่วยลดค่าใช้จ่าย เช่น ค่าครองชีพและค่าใช้จ่ายด้านที่อยู่อาศัย เป็นปัจจัยที่ประชาชนต้องการให้ภาครัฐเข้ามาแก้ไข ปัญหาหนี้สินนอกระบบยังคงเป็นปัญหาใหญ่ในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในกลุ่มคนรายได้น้อยที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้อย่างเพียงพอ การแก้ไขหนี้นอกระบบจึงเป็นสิ่งที่ต้องการการช่วยเหลืออย่างมาก ในขณะเดียวกัน หนี้สินในระบบก็ยังคงเป็นปัญหาที่กระทบต่อเศรษฐกิจในครัวเรือน ซึ่งสะท้อนถึงการขาดการบริหารจัดการทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และความยากจนยังคงเป็นปัญหาหลักของชุมชนและต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและเขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่น

เมื่อพิจารณาจำแนกรายภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความต้องการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ มากที่สุด เช่น ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ ด้านครองชีพ ด้านหนี้สิน สะท้อนให้เห็นถึงภาวะเศรษฐกิจของภาคที่มีความอ่อนแอ อีกภาคที่พบปัญหาและต้องการความช่วยเหลืออย่างมาก คือ ภาคเหนือ โดยเฉพาะในด้านของสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ และยังรวมไปถึงด้านการรักษาพยาบาล ในส่วนของกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่าต้องการรับความช่วยเหลือในด้านค่าครองชีพ และปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาในครอบครัว และปัญหาในชุมชน

■ ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ

เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน ระดับความต้องการการช่วยเหลือเพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทนอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 75.4 แม้ลดลงจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 75.5 สะท้อนถึงความต้องการการเพิ่มค่าจ้างอย่างชัดเจน เนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นและรายได้ที่ไม่เพียงพอ การเพิ่มค่าจ้างจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ประชาชนคาดหวังจากภาครัฐหรือองค์กรต่าง ๆ โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 86.1 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 81.7

ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต ระดับความต้องการการช่วยเหลือลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 79.0 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 77.6 แสดงถึงความกดดันจากต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 87.8 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 84.4

การเข้าถึงแหล่งเงินทุน ระดับความต้องการการช่วยเหลือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 68.5 เพิ่มขึ้น จาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 68.1 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 78.0 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 75.7

การจัดการอาชีพใหม่ ระดับความต้องการการช่วยเหลือการจัดการอาชีพใหม่อยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 54.4 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 53.3 สะท้อนถึงปัญหาการว่างงานหรือการขาดแคลนอาชีพที่มั่นคงในชุมชน โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 63.2 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 59.3

การจัดการอาชีพเสริม ระดับความต้องการการช่วยเหลือการจัดการอาชีพเสริมอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 63.3 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 63.2 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 73.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 68.4

การจัดการที่ดินทำกิน ระดับความต้องการการช่วยเหลือการจัดการที่ดินทำกินอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 52.8 ลดลงจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 53.3 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 61.0 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 56.3

การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ระดับความต้องการการช่วยเหลือการจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 60.6 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 59.3 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 73.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 71.2

มีที่ปรึกษาทางการตลาด ระดับความต้องการการช่วยเหลือมีที่ปรึกษาทางการตลาดอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 55.2 ลดลงจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 56.6 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 63.6 ลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 64.6

▪ ด้านค่าครองชีพ

ลดภาระค่าสินค้าและบริการ ระดับความต้องการการช่วยเหลือลดภาระค่าสินค้าและบริการอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 76.2 ลดลงจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 77.8 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 85.1 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 79.6

ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง ระดับความต้องการการช่วยเหลือลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทางอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 58.5 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 56.1 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 67.9 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 33.7

ลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการ ระดับความต้องการการช่วยเหลือลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 50.5 ลดลงจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 50.9 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 58.4 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 54.5

ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา ระดับความต้องการการช่วยเหลือลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปาอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 80.2 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 79.3 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 88.0 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 78.4

ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา ระดับความต้องการการช่วยเหลือลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 65.9 ไม่เปลี่ยนแปลงจาก ปี 2566 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 75.5 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 69.8

■ ด้านหนี้สิน

ลดภาระหนี้ ระดับความต้องการการช่วยเหลือลดภาระหนี้ที่อยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 69.1 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 68.1 สะท้อนถึงปัญหาหนี้สินที่รุนแรงและความต้องการการจัดการหนี้สินที่มีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาหนี้สินจึงเป็นเรื่องเร่งด่วนที่ประชาชนคาดหวังจากภาครัฐ โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 78.4 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 77.8

แก้ปัญหาหนี้ในระบบ ระดับความต้องการการช่วยเหลือแก้ปัญหาหนี้ในระบบอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 57.1 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 56.4 การที่ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อในระบบได้เพียงพอทำให้ต้องหันไปใช้บริการเงินกู้ในระบบ ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อภาระหนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้ โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 67.3 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 62.8

■ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

อาชญากรรม ระดับความต้องการการช่วยเหลืออาชญากรรมอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 38.9 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 35.3 แสดงให้เห็นว่าปัญหานี้ยังคงมีอยู่ในชุมชนและต้องการการดูแลอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความปลอดภัยในชุมชน โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 29.3 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 15.3

ยาเสพติด ระดับความต้องการการช่วยเหลือยาเสพติดอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมาก ที่ร้อยละ 51.1 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 43.4 แสดงถึงความรุนแรงของปัญหานี้ในหลายพื้นที่และความต้องการการปราบปรามและป้องกันอย่างจริงจัง โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 64.6 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 55.8

ปัญหาในครอบครัว ระดับความต้องการการช่วยเหลือปัญหาในครอบครัวอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 43.8 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 41.2 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 59.7 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 12.5

ปัญหาในชุมชน ระดับความต้องการการช่วยเหลือปัญหาในชุมชนอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 43.1 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 42.2 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ กรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 58.8 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 12.4

มลพิษทางอากาศ ระดับความต้องการการช่วยเหลือมลพิษทางอากาศอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 36.7 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 34.1 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 39.8 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 35.9

มลพิษทางเสียง ระดับความต้องการการช่วยเหลือมลพิษทางเสียงอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 38.2 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 34.4 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 22.3 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 20.1

ขยะ ระดับความต้องการการช่วยเหลือขยะอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 41.8 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 38.3 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 34.5 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 30.7

น้ำเสีย ระดับความต้องการการช่วยเหลือน้ำเสียอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 39.1 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 33.6 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 20.9 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 20.0

การจัดระเบียบชุมชน ระดับความต้องการการช่วยเหลือการจัดระเบียบชุมชนอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 46.8 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 42.3 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 23.8 ไม่เปลี่ยนแปลงจากปี 2566

ผู้สูงอายุ ระดับความต้องการการช่วยเหลือผู้สูงอายุอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดที่ร้อยละ 43.5 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 28.9 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 51.9 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 37.9

เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย ระดับความต้องการการช่วยเหลือเด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัยอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 41.6 ลดลงจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 41.9 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 26.1 เพิ่มขึ้นจากปี 2566 ที่ร้อยละ 21.6

■ **ด้านที่อยู่อาศัย**

การจัดการที่อยู่อาศัย ระดับความต้องการการ การจัดการที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับต้องการ ความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 38.4 เพิ่มขึ้นจาก ปี 2566 ที่ร้อยละ 36.5 โดยภาคที่ต้องการ ความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 33.7 ลดลงจากปี 2566 ที่ร้อยละ 35.4

■ **ด้านการรักษาพยาบาล**

ปรับปรุงคุณภาพการบริการด้านการรักษาพยาบาล ระดับความต้องการการช่วยเหลือ ปรับปรุงคุณภาพการบริการด้านการรักษาพยาบาลอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลาง ที่ร้อยละ 42.1 โดยภาคที่ต้องการความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 53.9

ปรับปรุงคุณภาพการักษาพยาบาล ระดับความต้องการการช่วยเหลือปรับปรุงคุณภาพ การรักษาพยาบาลอยู่ในระดับต้องการความช่วยเหลือปานกลางที่ร้อยละ 41.1 โดยภาคที่ต้องการ ความช่วยเหลือมากที่สุดคือ ภาคเหนือ ที่สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 54.7

ตารางที่ 4.27 ระดับความต้องการความช่วยเหลือ

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	เรื่อง	ไม่ต้องการ			น้อย			ปานกลาง			มาก			ไม่ต้องการและต้องการน้อย			ปานกลางและมาก		
		2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
ด้านรายได้และ การประกอบอาชีพ	เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน	1.1	1.2	0.6	2.3	2.6	4.7	23.0	20.7	19.4	73.6	75.5	75.4	3.4	3.8	5.3	96.6	96.2	94.7
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต	2.6	1.4	0.6	3.4	2.9	4.0	19.7	18.1	16.4	74.3	77.6	79.0	6.0	4.3	4.6	94.0	95.7	95.4
	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	1.7	1.6	1.3	4.5	4.8	5.8	26.8	25.5	24.4	67.0	68.1	68.5	6.2	6.4	7.1	93.8	93.6	92.9
	การจัดหาอาชีพใหม่	2.0	2.2	2.1	8.8	11.6	9.9	31.7	32.8	33.7	57.5	53.3	54.4	10.8	13.8	11.9	89.2	86.1	88.1
	การจัดหาอาชีพเสริม	1.0	1.1	1.5	5.1	6.0	6.0	28.2	29.6	29.2	65.7	63.2	63.3	6.1	7.1	7.5	93.9	92.8	92.5
	การจัดหาที่ดินทำกิน	4.0	2.7	3.2	12.0	13.3	13.2	30.5	30.7	30.9	53.5	53.3	52.8	16.0	16.0	16.4	84.0	84.0	83.7
	การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ	1.1	1.3	1.3	5.4	6.6	6.6	30.5	32.7	31.5	63.0	59.3	60.6	6.5	7.9	7.9	93.5	92.0	92.1
	มีที่ปรึกษาทางการตลาด	4.6	2.4	2.3	10.8	9.9	10.5	32.2	31.1	32.0	52.4	56.6	55.2	15.4	12.3	12.8	84.6	87.7	87.2
ด้านค่าครองชีพ	ลดภาระค่าสินค้าและบริการ	1.3	1.3	1.5	2.6	2.7	4.8	24.4	18.2	17.6	71.7	77.8	76.2	3.9	4.0	6.3	96.1	96.0	93.7
	ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง	3.2	2.3	3.6	10.7	10.4	10.4	33.4	31.2	27.5	52.7	56.1	58.5	13.9	12.7	14.0	86.1	87.3	86.0
	ลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการ	5.6	3.9	5.0	13.3	15.5	16.4	32.2	29.7	28.1	48.9	50.9	50.5	18.9	19.4	21.4	81.1	80.6	78.6
	ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา	1.3	0.8	1.7	3.1	2.5	4.1	23.6	17.4	14.1	72.0	79.3	80.2	4.4	3.3	5.7	95.6	96.7	94.3
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	1.8	1.5	2.0	5.1	5.1	7.2	29.4	27.5	24.8	63.7	65.9	65.9	6.9	6.6	9.2	93.1	93.4	90.8
ด้านหนี้สิน	ลดภาระหนี้	2.0	1.5	3.9	4.3	5.8	6.0	25.1	24.6	21.0	68.6	68.1	69.1	6.3	7.3	9.9	93.7	92.7	90.1
	แก้ปัญหาหนี้ในระบบ	4.1	3.4	5.5	12.3	11.6	12.2	31.0	28.7	25.2	52.5	56.4	57.1	16.4	15.0	17.7	83.5	85.1	82.3
ด้านสังคมและ สิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	11.7	11.2	10.3	35.3	37.2	30.8	38.0	35.3	38.9	14.9	16.3	20.1	47.0	48.4	41.1	52.9	51.6	58.9
	ยาเสพติด	4.0	4.9	4.0	19.3	18.6	14.6	34.4	33.1	30.3	42.2	43.4	51.1	23.3	23.5	18.6	76.6	76.5	81.4
	ปัญหาในครอบครัว	7.5	8.0	7.7	32.9	34.2	31.5	45.1	41.2	43.8	14.5	16.6	17.0	40.4	42.2	39.2	59.6	57.8	60.8
	ปัญหาในชุมชน	6.9	7.8	7.1	31.5	32.7	31.6	45.4	42.2	43.1	16.2	17.3	18.2	38.4	40.5	38.8	61.6	59.5	61.3
	มลพิษทางอากาศ	12.5	11.6	10.1	38.1	35.5	28.3	36.3	34.1	36.7	13.1	18.8	24.9	50.6	47.1	38.4	49.4	52.9	61.6
	มลพิษทางเสียง	14.1	13.7	11.6	39.0	37.9	32.7	36.4	34.4	38.2	10.5	14.0	17.5	53.1	51.6	44.3	46.9	48.4	55.7
	ขยะ	8.9	8.7	8.3	27.4	29.3	23.8	36.6	38.3	41.8	27.1	23.7	26.1	36.3	38.0	32.1	63.7	62.0	67.9
	น้ำเสีย	13.1	13.2	13.3	36.2	37.9	31.0	37.9	33.6	39.1	12.8	15.2	16.7	49.3	51.1	44.2	50.7	48.8	55.8
	การจัดระเบียบชุมชน	9.2	8.9	9.0	29.9	32.0	25.9	42.3	42.3	46.8	18.6	16.8	18.3	39.1	40.9	34.9	60.9	59.1	65.1
	ผู้สูงอายุ	-	6.4	5.4	-	21.9	13.1	-	42.8	38.0	-	28.9	43.5	-	28.3	18.5	-	71.7	81.5
เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	7.4	7.1	-	31.3	26.6	-	41.9	41.6	-	19.3	24.7	-	38.7	33.7	-	61.2	66.3	
ด้านที่อยู่อาศัย	การจัดหาที่อยู่อาศัย	14.0	11.8	8.5	23.2	28.3	24.6	35.6	36.5	38.4	27.2	23.5	28.5	37.2	40.1	33.1	62.8	60.0	66.9
	การจัดหาบ้านเอื้ออาทร	-	15.3	-	-	30.2	-	-	33.7	-	-	20.8	-	-	45.5	-	0.0	54.5	-
ด้านการรักษาพยาบาล	ลดภาระค่ารักษาพยาบาล/การดูแลรักษาสุขภาพ	3.7	5.4	-	13.3	15.1	-	39.5	36.9	-	43.5	42.7	-	17.0	20.5	-	83.0	79.6	-
	ปรับปรุงคุณภาพการบริการด้านการรักษาพยาบาล	-	-	5.1	-	-	14.6	-	-	42.1	-	-	38.2	-	-	19.7	-	-	80.3
	ปรับปรุงคุณภาพการรักษาพยาบาล	-	-	5.2	-	-	15.0	-	-	41.1	-	-	38.8	-	-	20.2	-	-	79.9

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ตารางที่ 4.28 ระดับความต้องการความช่วยเหลือจำแนกรายภาค

หน่วย: ร้อยละ

ด้าน	ความต้องการความช่วยเหลือ	ภาค														
		กรุงเทพฯ ปริมณฑล			กลาง			เหนือ			ตะวันออกเฉียงเหนือ			ใต้		
		2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567	2564	2566	2567
ด้านรายได้และ การประกอบอาชีพ	เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน	80.1	46.7	56.3	66.5	70.2	66.7	72.0	74.9	77.4	80.0	81.7	86.1	71.9	71.6	65.4
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต	45.5	33.3	44.7	67.4	68.8	74.0	74.7	82.9	85.1	82.4	84.4	87.8	72.7	71.1	66.7
	การเข้าถึงแหล่งเงินทุน	59.1	28.4	50.6	58.1	58.0	61.8	64.9	70.9	70.1	75.9	75.7	78.0	66.5	64.6	58.8
	การจัดหาอาชีพใหม่	46.8	26.0	45.0	50.1	39.3	41.1	54.5	57.7	58.6	67.9	59.3	63.2	53.6	55.6	49.9
	การจัดหาอาชีพเสริม	55.8	31.5	46.2	60.4	52.3	50.4	62.6	67.3	66.4	73.2	68.4	73.7	64.3	64.3	58.6
	การจัดหาที่ดินทำกิน	37.2	21.9	42.1	41.7	44.9	41.8	51.5	58.0	55.3	64.4	56.3	61.0	53.8	55.9	48.9
	การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ มีที่ปรึกษาทางการตลาด	51.8 37.3	29.6 26.6	48.1 45.3	55.3 51.6	47.3 46.8	44.0 41.6	60.4 60.5	64.8 64.2	62.7 62.3	63.7 58.9	71.2 64.6	73.7 63.6	63.2 52.4	62.1 58.5	54.8 48.6
ด้านค่าครองชีพ	ลดภาระค่าสินค้าและบริการ	69.7	45.8	78.6	70.8	75.9	71.9	66.5	79.4	77.3	81.9	79.6	85.1	63.8	71.6	59.4
	ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง	55.1	33.7	67.9	51.8	47.7	50.6	51.1	57.5	59.8	60.0	57.8	65.2	45.6	59.5	49.6
	ลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการ	56.5	31.7	52.8	48.6	46.0	43.6	43.1	49.6	49.8	54.3	54.5	58.4	43.5	53.7	42.4
	ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา	70.2	54.4	68.9	71.6	79.3	79.5	69.1	80.2	81.4	82.6	78.4	88.0	63.3	72.4	64.8
	ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา	69.0	41.7	47.8	63.3	56.7	53.4	59.4	68.1	72.8	70.5	69.8	75.5	55.9	67.4	57.5
ด้านหนี้สิน	ลดภาระหนี้	39.9	59.9	49.4	67.5	67.7	57.1	78.3	65.6	79.3	65.5	77.8	78.4	70.6	57.0	56.3
	แก้ปัญหาหนี้นอกระบบ	54.7	28.6	48.7	59.3	50.1	41.5	44.4	58.5	63.9	55.5	62.8	67.3	45.4	49.5	48.8
ด้านสังคมและ สิ่งแวดล้อม	อาชญากรรม	17.9	9.6	3.1	16.2	9.4	8.5	13.1	21.1	18.3	17.8	15.3	29.3	13.7	16.8	22.4
	ยาเสพติด	35.8	21.0	7.2	37.7	35.0	38.8	26.5	14.6	50.5	50.3	55.8	64.6	41.7	43.0	50.7
	ปัญหาในครอบครัว	17.2	12.5	59.7	11.3	8.7	38.9	12.2	20.8	46.4	18.9	18.1	44.0	14.6	16.7	42.7
	ปัญหาในชุมชน	21.1	12.4	58.8	13.1	9.3	38.9	12.3	24.0	44.9	18.5	20.7	42.6	15.9	17.2	43.2
	มลพิษทางอากาศ	24.5	28.2	7.9	13.1	10.9	19.2	13.1	35.9	39.8	15.1	13.5	25.2	9.9	15.0	16.6
	มลพิษทางเสียง	16.7	21.2	5.0	8.7	8.5	9.4	11.0	20.1	22.3	14.1	12.0	21.9	8.4	14.5	15.9
	ขยะ	35.1	26.5	5.0	18.3	19.2	20.2	18.3	30.7	34.5	22.8	36.4	27.7	20.9	22.8	25.1
	น้ำเสีย	32.8	28.6	4.4	12.6	10.6	9.8	11.5	20.0	20.9	14.9	12.0	19.2	12.5	14.5	18.3
	การจัดระเบียบชุมชน	26.0	19.2	1.9	12.9	9.8	8.8	13.9	23.8	23.8	16.9	20.1	22.3	15.1	17.0	19.7
	ผู้สูงอายุ	-	19.6	7.5	-	-	39.3	-	37.9	51.9	31.7	-	50.2	-	22.1	32.7
เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย	-	10.8	3.8	-	-	16.2	-	21.6	26.1	24.0	-	32.6	-	18.4	22.3	
ด้านที่อยู่อาศัย	การจัดการที่อยู่อาศัย	37.0	17.8	34.9	0.0	18.8	18.2	19.8	24.1	31.3	25.3	35.4	33.7	21.4	25.2	25.9
	การจัดหาบ้านเอื้ออาทร	-	11.4	-	-	15.3	-	-	21.2	-	23.1	-	-	-	23.6	-
ด้านการรักษาพยาบาล	ลดภาระค่ารักษาพยาบาล/การดูแลรักษาสุขภาพ	63.3	36.4	-	25.0	30.3	-	34.6	46.1	-	48.7	51.7	-	31.9	41.0	-
	ปรับปรุงคุณภาพการบริการด้านการรักษาพยาบาล	-	-	6.0	-	-	22.2	-	-	53.9	-	-	46.0	-	-	30.6
	ปรับปรุงคุณภาพการรักษาพยาบาล	-	-	6.3	-	-	22.2	-	-	54.7	-	-	46.7	-	-	31.8

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

บทที่ 5 การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการสร้างความยั่งยืนและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือที่พบในชุมชนมีหลากหลายและซับซ้อน ซึ่งจำแนกได้ 6 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ (2) ด้านค่าครองชีพ (3) ด้านหนี้สิน (4) ด้านที่อยู่อาศัย (5) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการรักษาพยาบาล ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเก็บข้อมูลจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้สามารถระบุปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือได้อย่างรอบด้าน โดยสมาชิกในชุมชนจะเน้นไปที่ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันและปัญหาที่เผชิญอยู่ ขณะที่ผู้นำชุมชนมักมีมุมมองเชิงโครงสร้างและสามารถวางแผนระยะยาวในการแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ความคิดเห็นทั้งสองกลุ่มนี้จึงต้องพิจารณาประเด็นสำคัญ เช่น การรับรู้เกี่ยวกับปัญหาทางเศรษฐกิจ ความต้องการด้านสังคมและการพัฒนา ทศนคติต่อสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรในชุมชน เป็นต้น โดยมีประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหา ได้แก่

- 1. ความเร่งด่วนของปัญหา** ปัญหาบางอย่างที่กระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การขาดแคลนรายได้และโอกาสในการประกอบอาชีพ เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องเร่งแก้ไขเพื่อฟื้นฟูเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
- 2. การพิจารณาความกว้างของผลกระทบ** ปัญหาบางอย่าง เช่น มลพิษในชุมชน หรือการขาดแคลนบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น ที่อาจส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกชุมชนทั้งหมด ซึ่งหากปล่อยไว้อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว
- 3. การวางแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว** ปัญหาบางอย่างสามารถแก้ไขได้ในระยะสั้น เช่น การสร้างอาชีพและรายได้เสริม เป็นต้น สำหรับปัญหาระยะกลาง เช่น การจัดระเบียบชุมชน ปัญหาอาชญากรรมในชุมชน เป็นต้น ในขณะที่บางประเด็นต้องการการวางแผนในระยะยาวเพื่อความยั่งยืนของชุมชน เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากร เป็นต้น

การประเมินและจำแนกปัญหาอย่างละเอียดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อวางแผนการช่วยเหลือที่เหมาะสมและทันการณ์ โดยการมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำจะช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เมื่อนำการสำรวจความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชนเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งได้ให้ข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญเกี่ยวกับลำดับความเร่งด่วนของปัญหาที่เผชิญในชีวิตประจำวัน

บทนี้จะกล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้จากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชนในปี พ.ศ. 2567 ด้วยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน (Quadrant Chart) เพื่อแสดงภาพรวมของระดับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากมุมมองของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ได้รับการสะท้อนจากมุมมองของสมาชิกในชุมชน และจากผู้นำชุมชนจะนำไปสู่การวางแผนแก้ไขปัญหาในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 5 มุมมอง ดังนี้ (5.1) มุมมองจากสมาชิกในชุมชน ในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการการช่วยเหลือ (5.2) มุมมองจากผู้นำชุมชนในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการการช่วยเหลือ (5.3) มุมมองจากสมาชิกในชุมชนและจากผู้นำชุมชน ในมิติด้านปัญหา (5.4) มุมมองจากสมาชิกในชุมชน และจากผู้นำชุมชนในมิติด้านความต้องการการช่วยเหลือ (5.5) ภาพรวม

จากมุมมองของสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ในมิติของทั้งปัญหาและความต้องการการช่วยเหลือ (5.6) ผลการวิเคราะห์ และ (5.7) สรุปผล

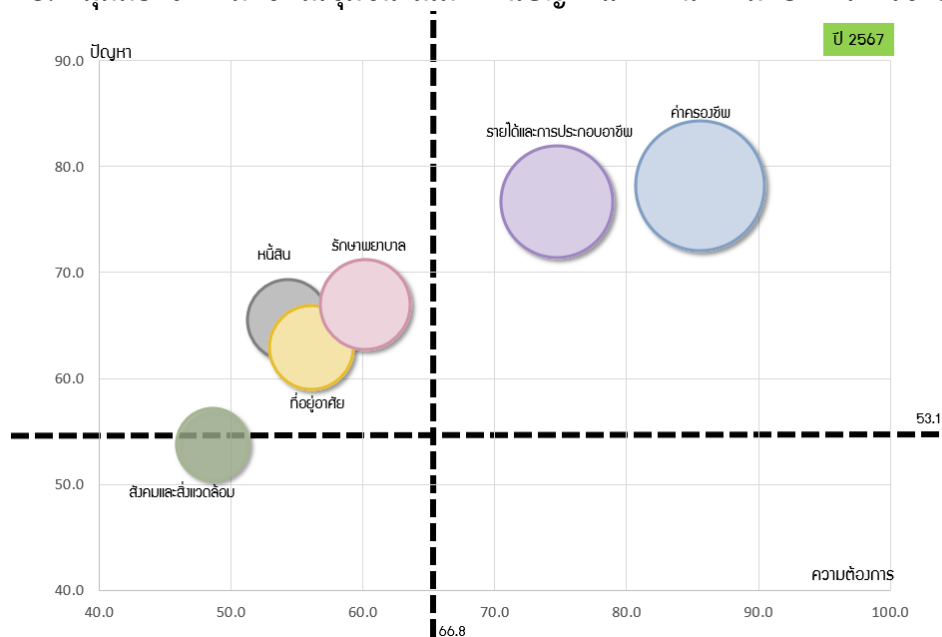
5.1 มุมมองจากสมาชิกในชุมชน ในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการความช่วยเหลือ

การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากมุมมองของสมาชิกในชุมชนถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก เป็นการสะท้อนปัญหาที่ประชาชนพบเจอในชีวิตประจำวันอย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหาและผลกระทบโดยตรง การวิเคราะห์นี้ช่วยให้เข้าใจความต้องการของชุมชนจากพื้นฐานการดำรงชีวิต ซึ่งสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระยะสั้นอย่างเร่งด่วน เช่น ปัญหาค่าครองชีพหรือรายได้ไม่พอเพียง เป็นต้น

การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ด้วยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน (Quadrant Chart) โดยนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 6 ด้านของระดับปัญหาและระดับความต้องการความช่วยเหลือเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขตามความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน แสดงในภาพที่ 5.1 โดยพบว่าตามความเห็นของสมาชิกในชุมชนในภาพรวม พบว่า

1. ปัญหาสำคัญและความต้องการความช่วยเหลือในระดับเร่งด่วน ได้แก่ ด้านค่าครองชีพ และด้านรายได้ และการประกอบอาชีพ
2. ปัญหาสำคัญระดับปานกลางและความต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้นและระยะกลาง ได้แก่ ด้านรักษาพยาบาล ด้านหนี้สิน และด้านที่อยู่อาศัย
3. ปัญหาสำคัญแต่ความต้องการความช่วยเหลือในระดับไม่เร่งด่วน ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขในระยะยาว ได้แก่ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ภาพที่ 5.1 มุมมองจากสมาชิกในชุมชน ในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการการช่วยเหลือ

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

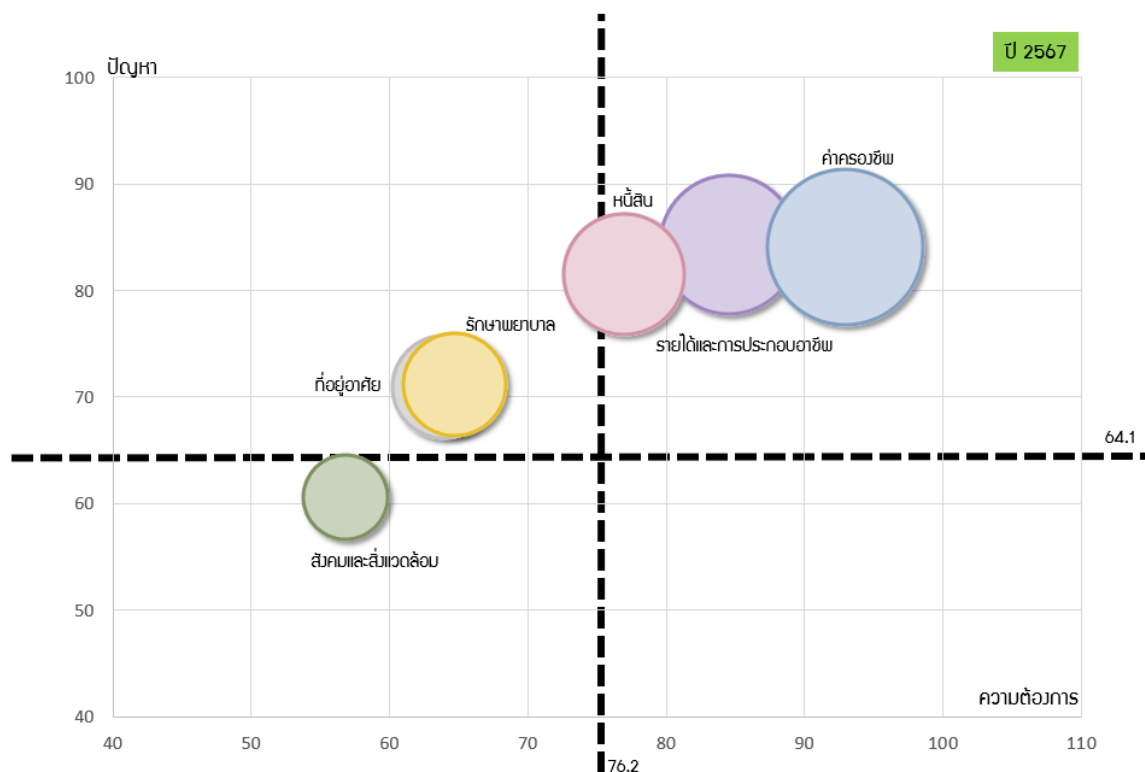
5.2 มุมมองจากผู้นำชุมชน ในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการความช่วยเหลือ

การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจากมุมมองของผู้นำชุมชน เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เนื่องจากผู้นำชุมชนมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรและการวางแผนพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติจริงในชุมชน การวิเคราะห์มุมมองจากผู้นำชุมชนจึงเน้นไปที่การจัดการโครงสร้างและการแก้ไขปัญหาเชิงระบบที่ยั่งยืน

การวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ด้วยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน (Quadrant Chart) โดยนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 6 ด้านของระดับปัญหาและระดับความต้องการช่วยเหลือเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน แสดงในภาพที่ 5.2 โดยพบว่าตามความเห็นของผู้นำชุมชนในภาพรวม พบว่า

1. ปัญหาสำคัญและต้องการความช่วยเหลือในระดับเร่งด่วน ได้แก่ ด้านค่าครองชีพ ด้านรายได้ และการประกอบอาชีพ และหนี้สิน
2. ปัญหาสำคัญระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้นและระยะกลาง ได้แก่ ด้านรักษาพยาบาล และด้านที่อยู่อาศัย
3. ปัญหาสำคัญแต่ต้องการความช่วยเหลือในระดับไม่เร่งด่วน ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขในระยะยาว ได้แก่ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 5.2 มุมมองจากผู้นำชุมชน ในมิติด้านปัญหาและด้านความต้องการความช่วยเหลือ

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

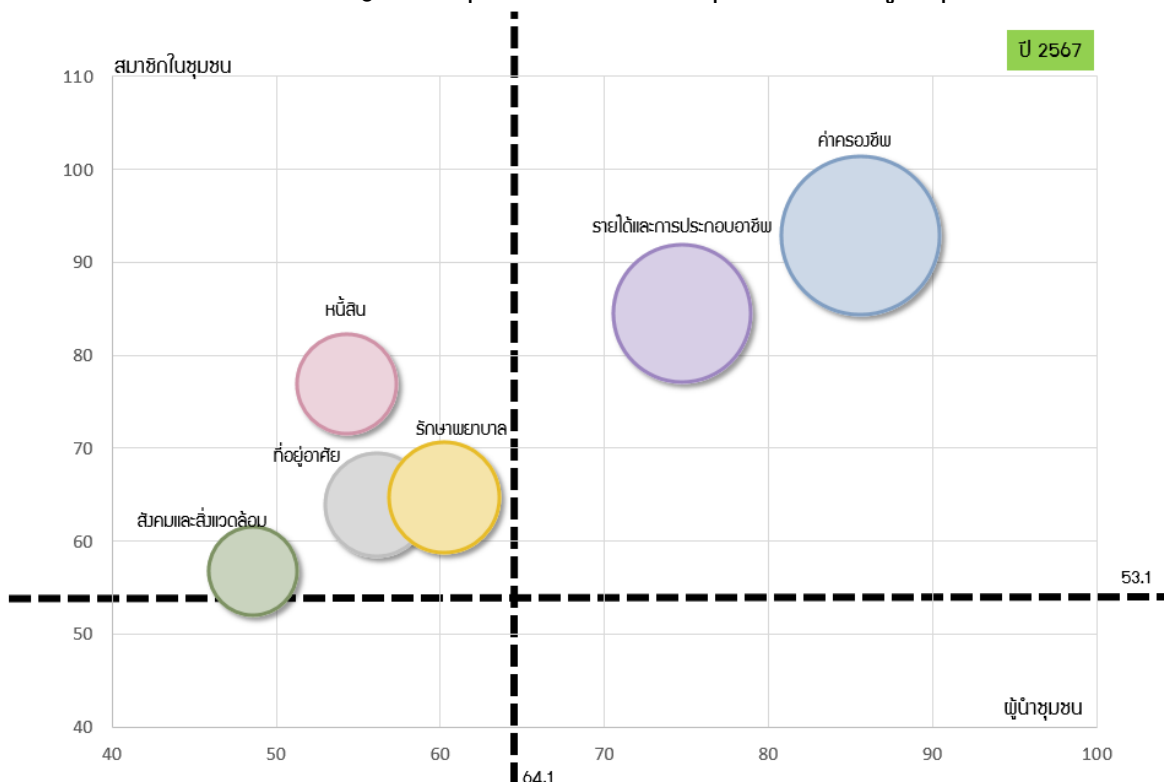
5.3 มุมมองจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ในมิติด้านปัญหา

การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน ในมุมมองจากสมาชิกในชุมชน และจากผู้นำชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีมุมมองที่แตกต่างกันในบางประเด็น เนื่องจากมีบทบาทและประสบการณ์ที่ไม่เหมือนกัน โดยสมาชิกในชุมชนอาจมองเห็นปัญหาในระดับปฏิบัติที่กระทบต่อชีวิตประจำวันของพวกเขาโดยตรง ขณะที่ผู้นำชุมชนมักจะมองปัญหาในเชิงโครงสร้างและระยะยาว ซึ่งครอบคลุมการจัดการทรัพยากรและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม

จากการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน (Quadrant Chart) ในหัวข้อ 5.1 และ 5.2 เพื่อแสดงถึงระดับความสำคัญและความเร่งด่วนของปัญหา ซึ่งพิจารณาใน 6 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ (2) ด้านค่าครองชีพ (3) ด้านหนี้สิน (4) ด้านที่อยู่อาศัย (5) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการรักษาพยาบาล ซึ่งการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือในแต่ละมิติ ทั้งนี้ ในหัวข้อนี้วิเคราะห์มุมมองจากสมาชิกในชุมชนและจากผู้นำชุมชนเฉพาะมิติด้านปัญหา ด้วยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน โดยนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 6 ด้านของระดับปัญหาจากมุมมองของทั้งสองกลุ่มรวมกัน มาเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข แสดงในภาพที่ 5.3 พบว่า

1. ด้านปัญหาสำคัญและเร่งด่วน ได้แก่ ด้านค่าครองชีพ และด้านรายได้และการประกอบอาชีพ
2. ปัญหาสำคัญระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้นและกลาง ได้แก่ ด้านหนี้สิน ด้านรักษาพยาบาล ด้านที่อยู่อาศัย และด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 5.3 ระดับปัญหาจากมุมมองของสมาชิกในชุมชน และจากผู้นำชุมชน

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

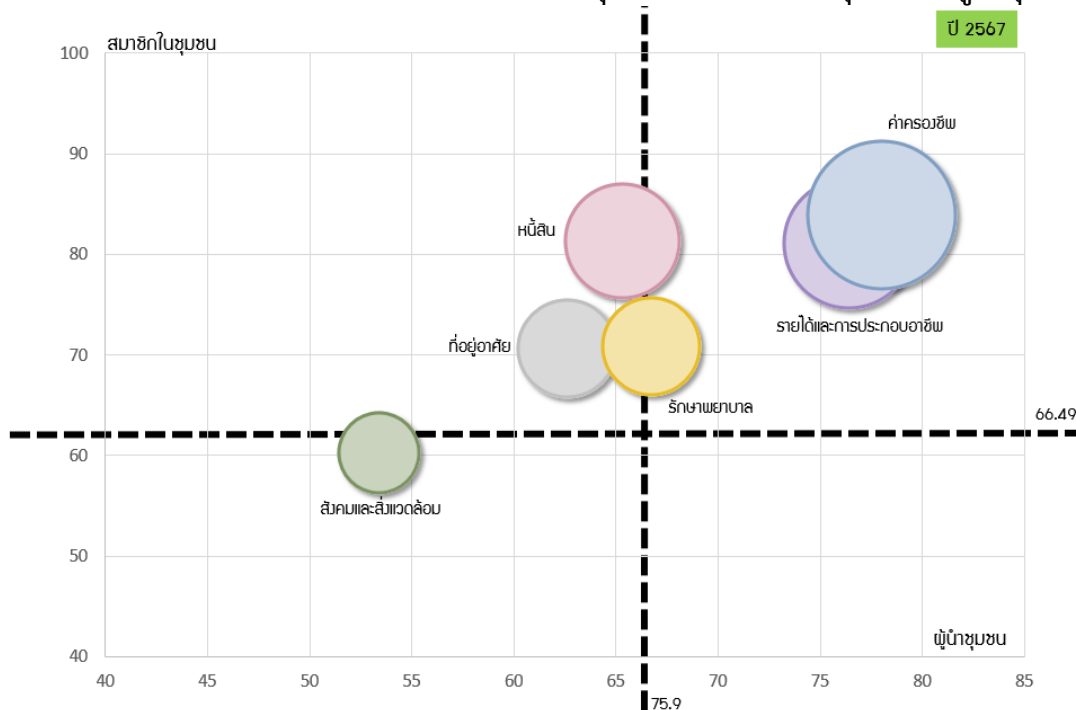
5.4 มุมมองจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ในมิติด้านความต้องการการช่วยเหลือ

การเปรียบเทียบความต้องการความช่วยเหลือจากมุมมองของทั้งสองกลุ่มจะช่วยให้เข้าใจว่าการช่วยเหลือประเภทใดมีความสำคัญสูงสุดและสามารถตอบสนองความต้องการของทั้งชุมชนได้ เช่น การสนับสนุนการฝึกอบรมทักษะอาชีพ การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ หรือการจัดหาแหล่งเงินทุน ในการพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

ในหัวข้อนี้วิเคราะห์มุมมองของสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชนเฉพาะมิติด้านความต้องการความช่วยเหลือด้วยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน (Quadrant Chart) โดยนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 6 ด้านของระดับความต้องการจากมุมมองของทั้งสองกลุ่มรวมกัน มาเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการการช่วยเหลือ แสดงในภาพที่ 5.4 พบว่า

1. ด้านที่สำคัญและเร่งด่วน ได้แก่ ด้านค่าครองชีพ ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ และด้านรักษาพยาบาล
2. ด้านสำคัญระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้น และระยะกลาง ได้แก่ ด้านหนี้สิน และด้านที่อยู่อาศัย
3. ด้านสำคัญแต่ระดับไม่เร่งด่วน ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขในระยะยาว ได้แก่ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 5.4 ระดับความต้องการการช่วยเหลือ จากมุมมองของสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

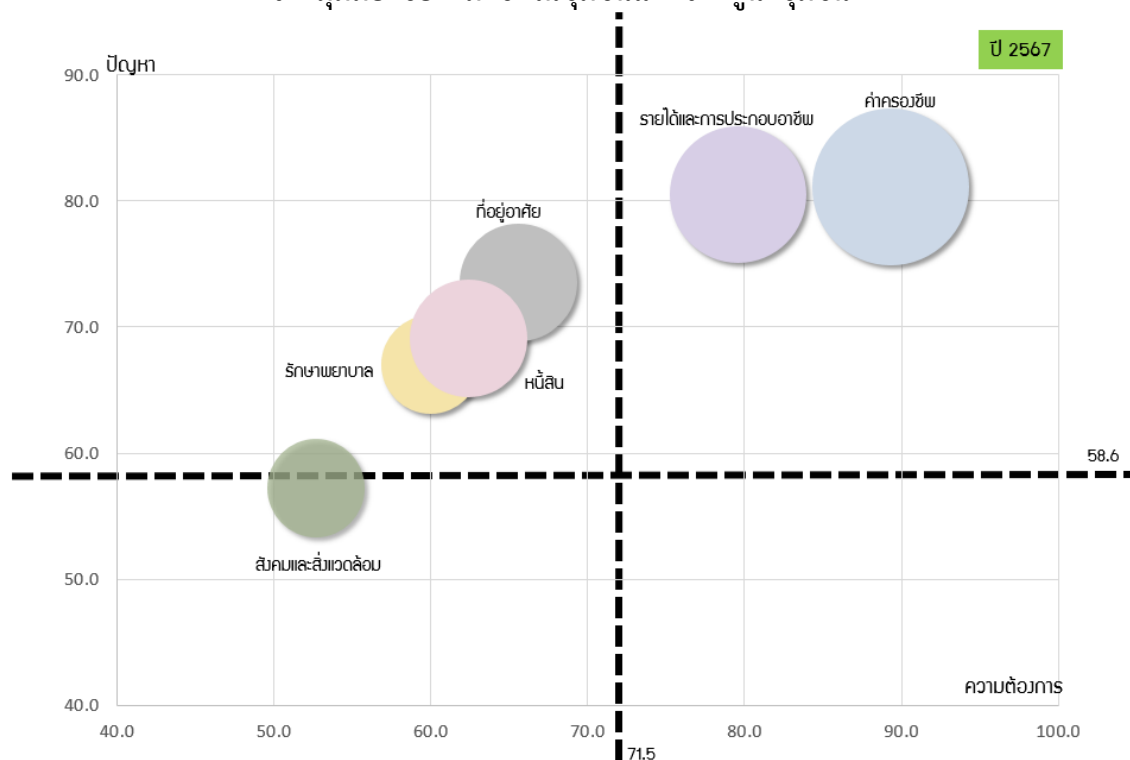
5.5 ภาพรวมของระดับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ จากมุมมองของสมาชิกในชุมชน และผู้นำชุมชน

การรวบรวมและวิเคราะห์ภาพรวมของปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากทั้งสองกลุ่มเป้าหมายจะช่วยให้เห็นถึงทิศทางการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการตอบสนองความต้องการในระยะสั้นและกลาง และการวางแผนพัฒนาในระยะยาว

ในหัวข้อนี้วิเคราะห์ภาพรวมของระดับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้วยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน (Quadrant Chart) จากมุมมองของสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน โดยนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 6 ด้านของระดับความต้องการจากมุมมองของทั้งสองกลุ่มรวมกัน มาเรียงลำดับความสำคัญ 6 ด้านของระดับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ แสดงใน ภาพที่ 5.5 พบว่า

1. ด้านปัญหาสำคัญและเร่งด่วน ได้แก่ ด้านค่าครองชีพ และด้านรายได้และการประกอบอาชีพ
2. ด้านปัญหาสำคัญระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้นและระยะกลาง ได้แก่ ด้านหนี้สิน ด้านรักษาพยาบาล และด้านที่อยู่อาศัย
3. ด้านปัญหาสำคัญแต่ระดับความต้องการความช่วยเหลือไม่เร่งด่วน ซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขในระยะยาว ได้แก่ ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 5.5 ภาพรวมของระดับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ จากมุมมองของสมาชิกในชุมชนและจากผู้นำชุมชน

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

5.6 ผลการวิเคราะห์

เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนอาจมีลักษณะซับซ้อนและแตกต่างกันไป บางปัญหาอาจมีผลกระทบเพียงเล็กน้อย แต่หากไม่รีบแก้ไขก็อาจลุกลามไปเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต ในขณะที่ปัญหาอื่น ๆ อาจดูไม่สำคัญ แต่กลับเป็นปัญหาที่ต้องการการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันความเสียหายต่อคุณภาพชีวิตภายในชุมชน ซึ่งการวิเคราะห์ปัญหานี้สามารถแบ่งออกเป็นหลายด้าน ครอบคลุมทั้งปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนให้มีความเข้มแข็งในระยะยาว ผ่านการพัฒนารายได้และอาชีพ การเข้าถึงทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตนเอง

จากการวิเคราะห์ในหัวข้อ (5.1) และ (5.2) การเปรียบเทียบระดับปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือจากมุมมองจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชน ดังแสดงใน ตารางที่ 5.1 เพื่อระบุถึงความสอดคล้องและความแตกต่างในการแก้ไขปัญหาที่จะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาชุมชนในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ซึ่งผลการวิเคราะห์จากการเปรียบเทียบพบว่า มุมมองจากสมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชนเหมือนกันเกือบทุกด้าน โดยมีเพียงด้านหนี้สินที่สมาชิกในชุมชนมีความเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญในระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้น และระยะกลาง ในขณะที่ผู้นำชุมชนมองว่าเป็นปัญหาสำคัญและต้องการความช่วยเหลือในระดับเร่งด่วน

ตารางที่ 5.1 การเปรียบเทียบระดับปัญหาและความต้องการ
จากมุมมองจากสมาชิกในชุมชน และจากผู้นำชุมชน

ข้อที่	ระดับปัญหาและความต้องการ	มุมมองจากสมาชิกของชุมชน	มุมมองจากผู้นำชุมชน
1	ปัญหาสำคัญและต้องการความช่วยเหลือในระดับเร่งด่วน	- ด้านค่าครองชีพ - ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ	- ด้านค่าครองชีพ - ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ - ด้านหนี้สิน
2	ปัญหาสำคัญระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้น และระยะกลาง	- ด้านรักษาพยาบาล - ด้านหนี้สิน - ด้านที่อยู่อาศัย	- ด้านรักษาพยาบาล - ด้านที่อยู่อาศัย
3	ปัญหาสำคัญแต่ต้องการความช่วยเหลือในระดับไม่เร่งด่วนซึ่งจำเป็นต้องแก้ไขในระยะยาว	- ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม	- ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

จากการเปรียบเทียบ พบว่า มุมมองจากผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนมีความเห็นเหมือนกันเกือบทุกด้าน ยกเว้นในเรื่องของปัญหาหนี้สิน ซึ่งผู้นำชุมชนมองว่าเป็นปัญหาที่มีความสำคัญและต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ในขณะที่สมาชิกในชุมชนมองว่าเป็นปัญหาสำคัญ แต่ระดับความต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้น และระยะกลาง อาจเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการที่แตกต่างกันระหว่างทั้งสองกลุ่ม การที่มีมุมมองต่างกันในเรื่องของระดับความเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาหนี้สิน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดลำดับความสำคัญของการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม โดยเครื่องมือแผนภูมิสี่ส่วน (Quadrant Chart) ที่แสดงในภาพที่ 5.1 - 5.5 ช่วยให้เข้าใจภาพรวมของระดับปัญหาและความเร่งด่วน

ในการช่วยเหลือในแต่ละด้าน โดยจะทำให้เห็นภาพชัดเจนว่าควรเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาในกลุ่มใดก่อน เช่น การให้ความรู้เรื่องการจัดการหนี้สินสำหรับสมาชิกในชุมชน หรือการสนับสนุนทางการเงินที่สามารถตอบสนองความต้องการในระดับเร่งด่วนตามมุมมองจากผู้นำชุมชน เป็นต้น

การปรับแผนการช่วยเหลือให้สอดคล้องกับมุมมองของทั้งสองกลุ่ม จะช่วยให้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. มุมมองจากผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนมักมองภาพรวมของปัญหาและมีข้อมูลเชิงโครงสร้างมากกว่าสมาชิกในชุมชน โดยมองเห็นถึงผลกระทบระยะยาวของปัญหาหนี้สินที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของดอกเบี้ยที่ค้างจ่าย การเข้าสู่วงจรหนี้สินที่ไม่สามารถหลุดพ้นได้ รวมถึงผลกระทบต่อเศรษฐกิจชุมชนโดยรวม โดยผู้นำชุมชนอาจพิจารณาว่าการแก้ไขปัญหาหนี้สินควรจะเป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการในทันที เพื่อป้องกันการลุกลามและฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนในชุมชน การช่วยเหลือที่ผู้นำชุมชนมองเห็นว่าเร่งด่วนอาจเกี่ยวข้องกับการลดภาระหนี้สิน การจัดหาแหล่งเงินทุนที่ปลอดดอกเบี้ย หรือการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ

2. มุมมองจากสมาชิกในชุมชน

ในทางกลับกัน สมาชิกในชุมชนที่อยู่ในสภาพการมีหนี้สินอาจยังไม่รู้สึกถึงผลกระทบที่รุนแรง หรืออาจมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานะทางการเงินที่ต้องเผชิญ โดยเห็นว่าปัญหาหนี้สินเป็นสิ่งที่สามารถจัดการได้ในระยะหนึ่ง เช่น การจ่ายหนี้สินในระดับปกติ หรือการจัดการค่าใช้จ่ายเพื่อลดภาระการชำระหนี้ เป็นต้น ในกรณีนี้ สมาชิกในชุมชนอาจไม่เห็นว่าความช่วยเหลือเกี่ยวกับหนี้สินเป็นเรื่องเร่งด่วนมากนัก และยังคงว่ามีปัญหาอื่นที่ควรได้รับการแก้ไขก่อน

3. ความแตกต่างในการรับรู้ความเสี่ยง

ผู้นำชุมชนอาจรับรู้ถึงความเสี่ยงที่มากขึ้นจากข้อมูลเชิงลึก เช่น อัตราหนี้ที่เพิ่มขึ้นหรือข้อมูลเกี่ยวกับครัวเรือนที่มีหนี้สินนอกระบบ เป็นต้น ซึ่งสมาชิกในชุมชนอาจยังไม่ทราบหรือไม่ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจน การวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างในมุมมองของความเสี่ยงระยะยาวที่ผู้นำชุมชนตระหนักมากกว่า ในขณะที่สมาชิกในชุมชนอาจมองเพียงผลกระทบในระยะสั้น

4. ความแตกต่างในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาส

อีกหนึ่งประเด็นที่อาจอธิบายความแตกต่างนี้คือ การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในการแก้ไขปัญหาของสมาชิกในชุมชน ซึ่งอาจมีการปรับตัวกับสถานะทางการเงินที่ตนเองประสบอยู่ได้ในระดับหนึ่ง ขณะที่ผู้นำชุมชนมองเห็นโอกาสในการช่วยเหลือที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการหนี้สินได้อย่างรวดเร็วกว่า

5.7 สรุปผล

ผลการสำรวจในการศึกษานี้ ชี้ให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาที่มีความเร่งด่วนสูงที่สุดในชุมชนควรมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มรายได้ ลดค่าครองชีพ และเพิ่มการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ได้แก่ การรักษาพยาบาล และที่อยู่อาศัย พร้อมทั้งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตที่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI, 2565)¹ ที่ระบุว่าค่าครองชีพที่สูงขึ้นและความไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพเป็นสาเหตุหลักของความไม่สมดุลในครัวเรือน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนในพื้นที่ชนบทต้องเผชิญกับความท้าทายในการดำรงชีวิต

ส่วนปัญหาด้านการรักษาพยาบาล ด้านหนี้สิน และด้านที่อยู่อาศัยถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีปัญหาสำคัญระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้นและระยะกลาง ผลสำรวจนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2564)² ที่ระบุว่า การเข้าถึงบริการรักษาพยาบาลในพื้นที่ชนบทมีข้อจำกัด เนื่องจากปัญหาความไม่เพียงพอของบุคลากรทางการแพทย์และโครงสร้างพื้นฐาน แม้ว่าประเทศไทยจะมีระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่ยังคงมีปัญหาด้านคุณภาพและการเข้าถึงบริการ

ส่วนปัญหาด้านหนี้สิน สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2565) ชี้ว่าปัญหานี้สินที่เกิดจากการขาดรายได้และค่าใช้จ่ายสูงยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่กระทบต่อความสามารถในการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนชนบท โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีรายได้น้อย

ประเด็นที่อยู่อาศัยถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนชนบทของประเทศไทยส่วนมากเกี่ยวข้องกับความไม่มั่นคงในด้านทรัพย์สินและสิทธิในการครอบครองที่ดิน รวมถึงสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยความต้องการความช่วยเหลือในด้านที่อยู่อาศัยว่าเป็นปัญหาระดับปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้นและระยะกลาง ซึ่งควรมีการเร่งแก้ไขผ่านการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของการสร้างที่อยู่อาศัยใหม่และการปรับปรุงที่อยู่อาศัยที่มีอยู่เดิม โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2565) ระบุว่า การขาดการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและเหมาะสม ถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ครัวเรือนในพื้นที่ชนบทเผชิญกับความยากลำบากในการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนมีความล่าช้า นอกจากนี้ การศึกษาของธนาคารโลก (2564)³ ยังชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยที่มีคุณภาพในชุมชนชนบทของประเทศไทยมักประสบปัญหาจากการขาดโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่น ถนน ระบบระบายน้ำ ไฟฟ้า และน้ำประปา เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนชนบท เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ การเข้าถึงการศึกษาและบริการสุขภาพ ซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงในการใช้ชีวิต

¹ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2565). บทบาทของค่าครองชีพและหนี้สินต่อเศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทย.

² มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2564). การเข้าถึงบริการสุขภาพในพื้นที่ชนบทของประเทศไทย.

³ ธนาคารโลก. (2564). การพัฒนาที่อยู่อาศัยในชนบทของประเทศไทย.

ส่วนประเด็นด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมถูกมองว่าเป็นปัญหาเล็กน้อยและสามารถแก้ไขในระยะยาวได้ ส่วนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชนต้องใช้การสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ สอดคล้องกับความเห็นจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2562)⁴ ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสร้างความยั่งยืนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดผลระยะยาว ในการพัฒนาชุมชน

จากการวิเคราะห์ผลสำรวจดังที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยเสนอแนะว่าผู้นำชุมชนควรมีบทบาทในการสร้างแนวทางการพัฒนาระยะยาว โดยเน้นไปที่การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนผ่านการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคม ซึ่งผู้นำชุมชนควรสามารถวิเคราะห์ปัญหาในเชิงลึกและมองเห็นถึงความสำคัญของการวางแผนที่ครอบคลุมมากกว่าการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับชุมชนในระยะยาว โดยมีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. **การจัดการโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม** ผู้นำชุมชนควรมองเห็นความสำคัญของการสร้างระบบที่ยั่งยืนและสามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจในระยะยาว การวางแผนและจัดการในระดับโครงสร้างเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
2. **การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน** ผู้นำชุมชนควรสนับสนุนการส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนช่วยเสริมสร้างความเป็นเจ้าของและความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา ซึ่งทำให้ชุมชนมีความยั่งยืนและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. **การวางแผนพัฒนาที่ยั่งยืน** ผู้นำชุมชนควรเน้นการวางแผนในระยะยาว โดยคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การพัฒนาแบบองค์รวมนี้อาจช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับความท้าทายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ทั้งนี้การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเป็นหัวใจสำคัญของนโยบายรัฐบาลในหลายประเทศ ซึ่งมีเป้าหมายในการเพิ่มรายได้ ลดค่าครองชีพ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน นโยบายต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากได้สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสังคม ในตารางที่ 5.2 แสดงตัวอย่าง ตัวอย่างโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนครัวเรือนรายได้น้อยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งนโยบายเหล่านี้เป็นตัวอย่างที่ดีของการใช้ทรัพยากรของรัฐเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ ลดความเหลื่อมล้ำ และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว

⁴ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2562). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืน.

ตารางที่ 5.2 ตัวอย่างโครงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในประเทศไทยและต่างประเทศ

ตัวอย่าง	ด้าน	ชื่อโครงการ	รายละเอียด	ประเทศเจ้าของนโยบาย
1	รายได้ และการประกอบอาชีพ	โครงการกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท	เริ่มในปี 2544 โดยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร สนับสนุนนโยบายกองทุน 1 ล้านบาทต่อหมู่บ้าน โดยกรมการพัฒนาชุมชน รับผิดชอบสนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชนท้องถิ่น ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก	ไทย
2	รายได้ และการประกอบอาชีพ	โครงการ OFOS (One Family One Soft Power)	เปิดตัวในปี 2566 โครงการของรัฐบาลเศรษฐา ทวีสิน มุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมบันเทิงและการส่งออก Soft Power ของไทย เช่น อาหารและการท่องเที่ยว โดยใช้ครอบครัวเป็นหน่วยสร้าง Soft Power เป็นต้น	ไทย
3	รายได้ และการประกอบอาชีพ	นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท	เริ่มในปี 2555 โดยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร มุ่งเพิ่มรายได้ให้กับแรงงานผ่านการปรับเพิ่มค่าแรงขั้นต่ำทั่วประเทศ เป็น 300 บาท	ไทย
4	ค่าครองชีพ	โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ	เริ่มในปี 2560 โดยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยกระทรวงการคลัง รับผิดชอบโครงการนี้ เพื่อช่วยสนับสนุนค่าใช้จ่ายรายเดือน ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าโดยสารสาธารณะ	ไทย
5	ค่าครองชีพ	โครงการเงินดิจิทัล 10,000 บาท	เปิดตัวในปี 2566 โดยรัฐบาลเศรษฐา ทวีสิน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล ให้เงิน 10,000 บาทผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในชุมชน	ไทย
6	ค่าครองชีพ	โครงการรถขนส่งสาธารณะฟรี ในลิกซ์เบิร์ก	เริ่มในปี 2563 ลิกซ์เบิร์กเป็นประเทศแรกที่ให้บริการขนส่งสาธารณะฟรีทั้งประเทศ เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและส่งเสริมการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ	ลิกซ์เบิร์ก
7	ค่าครองชีพ	โครงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายยังชีพในสหราชอาณาจักร	รัฐบาลสหราชอาณาจักรให้การสนับสนุนด้านค่าครองชีพแก่ประชาชนที่มีรายได้น้อย โดยช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและค่าพลังงาน ผ่านโครงการ Universal Credit	สหราชอาณาจักร
8	หนี้สิน	โครงการพักชำระหนี้	เริ่มในปี 2557 ในช่วงวิกฤตโรคระบาดโควิด 19 รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้ดำเนินโครงการพักชำระหนี้เพื่อช่วยเหลือประชาชนและธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากการล็อกดาวน์และการชะลอตัวของเศรษฐกิจ โครงการนี้เน้นการพักหนี้กับสถาบันการเงิน รวมถึง ธ.ก.ส. และธนาคารพาณิชย์อื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนมีสภาพคล่องในการดำรงชีวิตในช่วงเวลาที่รายได้ลดลง	ไทย
9	ที่อยู่อาศัย	โครงการหมู่บ้านเอื้ออาทร	เริ่มในปี 2546 โดยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร มีการเคหะแห่งชาติ รับผิดชอบพัฒนาที่อยู่อาศัยราคาถูกสำหรับผู้มีรายได้น้อย	ไทย
10	สังคมและสิ่งแวดล้อม	โครงการปลูกต้นไม้ล้านต้น	เริ่มในปี 2565 โครงการปลูกต้นไม้ในกรุงเทพมหานคร ภายใต้การนำของผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ชัชชาติ สิทธิพันธุ์ มุ่งเพิ่มพื้นที่สีเขียวและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในเมือง เป้าหมายปลูกต้นไม้ล้านต้นภายใน 4 ปี	ไทย
11	สังคมและสิ่งแวดล้อม	โครงการรณรงค์สำหรับผู้หญิงในอินเดีย	รัฐบาลอินเดีย ดำเนินนโยบายด้านสังคมที่สนับสนุนการสร้างความปลอดภัยในการเดินทางของผู้หญิง โดยให้บริการรถเมล์เฉพาะสำหรับผู้หญิงในหลายเมืองในอินเดีย	อินเดีย
12	การรักษาพยาบาล	โครงการ 30 บาท รักษาทุกโรค	เริ่มในปี 2544 โดยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร โดยกระทรวงสาธารณสุข รับผิดชอบโครงการเพื่อลดภาระการรักษาพยาบาลของประชาชน	ไทย
13	การรักษาพยาบาล	โครงการประกันสังคม	เริ่มในปี 2533 โดยกระทรวงแรงงานรับผิดชอบเพื่อมอบสิทธิประโยชน์ในการรักษาพยาบาล ชดเชยรายได้เมื่อเจ็บป่วย การประกันการว่างงาน และเงินบำนาญ	ไทย

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

บทที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความยั่งยืนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย โดยการพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพ จะสร้างความเจริญเติบโตที่ยั่งยืนและกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน แบ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเป็น 2 ระยะ ได้แก่ 1. นโยบายระยะสั้นและกลาง และ 2. นโยบายระยะยาว และข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระยะสั้นและระยะกลาง (ระยะเวลาดำเนินการ 1 - 5 ปี)

เศรษฐกิจชุมชนฐานรากของประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาค้างค้ำที่สะสมอย่างยาวนาน โดยเฉพาะหนี้สินครัวเรือนที่สูงและการว่างงานที่เพิ่มขึ้น ความจำเป็นในการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ กลายเป็นเรื่องเร่งด่วนมากยิ่งขึ้นเมื่อเผชิญกับวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย นโยบายระยะสั้นและกลางนี้ จึงได้รับการออกแบบมาเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การดำเนินนโยบายระยะสั้นและระยะกลางที่มีระยะเวลาดำเนินโครงการ ตั้งแต่ 1 ถึง 5 ปี เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในประเทศไทย มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการเพิ่มรายได้ การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการพัฒนาระบบนิเวศทางเศรษฐกิจของชุมชนในทุกมิติ นโยบายเหล่านี้มุ่งเน้นการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และการสร้างตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาระบบการตรวจสอบมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพื่อป้องกันการหลอกลวงและเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับผู้บริโภค

จากการศึกษา ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระยะสั้นและกลาง แบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านการเงินและรายได้ (2) ด้านกลุ่มอาชีพ (3) ด้านพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค (4) ด้านเศรษฐกิจนอกระบบ และ (5) การขับเคลื่อนมาตรการของรัฐในระยะสั้น การดำเนินการในแต่ละด้านจะช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจใหม่ ๆ สำหรับประชาชนในท้องถิ่น และพัฒนารากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจในอนาคตของประเทศ ทั้งนี้เพื่อสร้างความมั่นคงและยั่งยืนในระดับชุมชนและสังคมในภาพรวม

6.1.1 ด้านการเงิน หนี้สิน รายได้ และการออม

ปัญหาหนี้สินครัวเรือนที่สูงเป็นอุปสรรคใหญ่ที่ทำให้ครัวเรือนไทยขาดเสถียรภาพทางการเงิน จึงควรเร่งดำเนินนโยบายที่เน้นการสร้างแหล่งรายได้ใหม่จากนอกพื้นที่ โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ลดหนี้สิน และส่งเสริมการออมในชุมชน ได้แก่

- (1) การสนับสนุนกองทุนชุมชน เพื่อช่วยเพิ่มการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระดับท้องถิ่น รวมถึงการจัดตั้งกองทุนพิเศษที่เน้นการลงทุนในธุรกิจที่มีศักยภาพในการเติบโต
- (2) การให้คำปรึกษาด้านการบริหารจัดการทางการเงิน โดยควรเน้นการพัฒนาขีดความสามารถในระดับท้องถิ่น สามารถจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาในทุกภูมิภาค เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการหนี้สินและการเพิ่มรายได้ ผ่านการฝึกอบรมและการสนับสนุนด้านการเงิน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย กระทรวงแรงงาน และกระทรวงพาณิชย์

6.1.2 ด้านกลุ่มอาชีพ

การว่างงานเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขในระยะสั้น จึงควรเร่งดำเนินนโยบายที่เน้นการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มโอกาสในการหางานและลดอัตราการว่างงานในกลุ่มคนที่ขาดโอกาส โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มโอกาสการทำงานให้กับกลุ่มคนว่างงานและผู้ทำงานต่ำกว่าศักยภาพ

- (1) **โครงการฝึกอบรม** เน้นการพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานในปัจจุบัน เช่น ทักษะการทำอาหารหรือทักษะการบริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อลดการว่างงานและเพิ่มโอกาสในการทำงานที่มีรายได้สูงขึ้น
- (2) **การสนับสนุนการจ้างงานภายในชุมชน** โดยมีการจัดตั้งกลไกการจับคู่ระหว่างแรงงานและผู้ประกอบการในชุมชน เช่น โครงการจับคู่ช่างฝีมือกับธุรกิจท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสในการหางานในท้องถิ่นของตนเอง ลดการย้ายถิ่นฐานเพื่อหางาน เป็นต้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม

6.1.3 ด้านพื้นที่ในแต่ละภูมิภาค

ประเทศไทยมีความแตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากร นโยบายนี้จะเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่โดยคำนึงถึงความแตกต่างเหล่านี้ และส่งเสริมการพัฒนาที่เหมาะสมกับแต่ละภูมิภาค โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนตามลักษณะเฉพาะของแต่ละภูมิภาค

- (1) **การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรยั่งยืน เชิงวัฒนธรรม และ เชิงอาหาร** เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น นโยบายนี้ไม่เพียงแต่ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ยังช่วยรักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น และการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินนโยบายพัฒนานี้ เน้นเรื่องการจัดอบรมทักษะการบริการและการจัดการ รวมถึงการยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการ ให้กับผู้ประกอบการในพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร เชิงวัฒนธรรม และเชิงอาหาร เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ กระทรวงมหาดไทย

- (2) **การพัฒนาการค้าชายแดน** เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งการค้าชายแดนที่สำคัญอยู่ในหลายภูมิภาค โดยเฉพาะตามแนวชายแดนที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน แหล่งการค้าชายแดนที่สำคัญ ได้แก่
 - ชายแดนไทย-เมียนมา ได้แก่ จังหวัดตาก (แม่สอด) จังหวัดเชียงราย (แม่สาย) จังหวัดกาญจนบุรี (ด่านพระเจดีย์สามองค์) และจังหวัดระนอง
 - ชายแดนไทย-ลาว ได้แก่ จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดหนองคาย และจังหวัดเชียงราย (เชียงของ)

- ชายแดนไทย-กัมพูชา ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว (อรัญประเทศ) จังหวัดตราด และจังหวัดสุรินทร์ (ช่องจอม)
- ชายแดนไทย-มาเลเซีย ได้แก่ จังหวัดสงขลา (ด่านสะเดา) จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส

โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาการค้าชายแดน 4 ข้อ ดังนี้

- **การลงทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดี** เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งและการจัดเก็บสินค้า นโยบายนี้ควรมุ่งเน้นการสร้างและปรับปรุงถนนที่เชื่อมต่อระหว่างจุดชายแดนและตลาดสำคัญ รวมถึงการพัฒนาโกดังและสถานที่เก็บรักษาสินค้าที่เพียงพอในพื้นที่ชายแดน เพื่อลดต้นทุนในการขนส่งและเก็บรักษาสินค้า การดำเนินการนี้สามารถทำได้ในระยะเวลา 1-5 ปี แต่ในกรณีของโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น ถนนข้ามพรมแดนหรือสะพานขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม อาจใช้เวลามากกว่า 5 ปี ในการก่อสร้างและพัฒนาอย่างเต็มที่
- **การลดขั้นตอนและปรับปรุงระบบศุลกากรให้เป็นดิจิทัล** เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและลดค่าใช้จ่ายในการนำเข้าส่งออก เนื่องจากกระบวนการศุลกากรที่ซับซ้อนและใช้เวลานานเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการค้าชายแดน
- **การสนับสนุนการเข้าถึงตลาดและการทำการตลาด** ผู้ประกอบการรายย่อยและธุรกิจท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนมักขาดโอกาสในการเข้าถึงตลาดขนาดใหญ่ และขาดความรู้ในการทำการตลาด รัฐควรสนับสนุนการฝึกอบรมและการจัดหาช่องทางตลาดที่เข้าถึงได้ง่ายขึ้น เช่น การส่งเสริมอีคอมเมิร์ซ และการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการต่างประเทศ เป็นต้น
- **การพัฒนามาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ชายแดน** บางพื้นที่การค้าชายแดนยังมีปัญหาด้านความปลอดภัยที่ไม่มั่นคง ทำให้ผู้ประกอบการไม่กล้าที่จะลงทุนหรือขยายกิจการ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการค้าชายแดนของประเทศไทย และส่งเสริมการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในพื้นที่ชายแดนได้อย่างยั่งยืน สนับสนุนการสร้างตลาดค้าชายแดนโดยการพัฒนาสินค้าท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการแข่งขันในตลาด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงคมนาคม กระทรวงการต่างประเทศ และกรมศุลกากร

6.1.4 ด้านเศรษฐกิจนอกระบบ

ปัญหานี้นอกระบบและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกระบบ ต้องการการแก้ไขอย่างเร่งด่วน นโยบายนี้จะสนับสนุนการนำธุรกิจนอกระบบเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย รวมถึงการจัดการแหล่งเงินทุนที่เป็นทางการและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อช่วยลดการพึ่งพานี้นอกระบบ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจนอกระบบเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมาย การสนับสนุนให้ธุรกิจเหล่านี้เข้าสู่ระบบอย่างเป็นทางการ จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความมั่นคงในตลาด และทำให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์จากรัฐได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นในระยะยาว

ตัวอย่าง ธุรกิจเฉพาะในประเทศไทยที่ยังอยู่นอกระบบในประเทศไทย เช่น

- **ตลาดนัดกลางคืน** เป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมในหลายจังหวัด โดยเฉพาะในเมืองท่องเที่ยว แต่ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการ
- **ธุรกิจหาบเร่แผงลอย** ผู้ขายอาหารข้างทางและสินค้าต่าง ๆ ยังคงเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจนอกระบบในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่
- **กลุ่มช่างหัตถกรรมท้องถิ่น** ในหลายภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีช่างหัตถกรรมที่ผลิตสินค้าท้องถิ่น เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย งานจักสาน และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น ช่างหัตถกรรมเหล่านี้มักดำเนินธุรกิจในลักษณะครัวเรือนและอยู่นอกระบบ ทำให้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นและแหล่งเงินทุนที่จำเป็น
- **กลุ่มสมุนไพรพื้นบ้าน** เป็นธุรกิจที่ผลิตและจำหน่ายสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น น้ำมันหอมระเหย ยาสมุนไพร และเครื่องสำอางสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งมักดำเนินการในลักษณะครัวเรือนหรือกลุ่มชุมชน ธุรกิจเหล่านี้ยังคงอยู่นอกระบบและขาดการสนับสนุนทางกฎหมายและการตลาด

โดยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

- **การสนับสนุนการจดทะเบียนธุรกิจ** เพื่อส่งเสริมการเข้าสู่ระบบของธุรกิจนอกระบบผ่านสิ่งจูงใจ อาทิ การให้บริการด้านการตลาด โดยกระทรวงพาณิชย์สามารถจัดโครงการให้คำปรึกษาและสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กให้เข้าสู่ระบบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์และความช่วยเหลือจากภาครัฐได้
- **การให้เงินทุนสนับสนุนสำหรับธุรกิจเฉพาะ** โดยภาครัฐจัดหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากภาครัฐ อาทิ กองทุนพิเศษสำหรับธุรกิจ SME ให้กับธุรกิจในชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ได้รับการสนับสนุนให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่เป็นทางการ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย และธนาคารแห่งประเทศไทย

6.1.5 การขับเคลื่อนมาตรการของรัฐในระยะสั้น

วิกฤติโรคระบาดโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทย โดยเฉพาะการสูญเสียรายได้ การเพิ่มขึ้นของหนี้สินครัวเรือน และการชะลอตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น แม้ว่าวิกฤติโรคระบาดโควิด-19 จะผ่านไปแล้ว แต่ยังมีประชาชนบางส่วนได้รับผลกระทบต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อบรรเทาปัญหาเหล่านี้และกระตุ้นเศรษฐกิจให้กลับมาเคลื่อนไหวได้อย่างรวดเร็ว รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินมาตรการเร่งด่วนในระยะสั้นที่มีผลกระทบทันที โดยคาดว่าจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจในท้องถิ่น ลดปัญหาการว่างงานชั่วคราว เพิ่มการใช้จ่ายในระดับชุมชน และช่วยให้เศรษฐกิจฐานรากสามารถฟื้นตัวจากภาวะหลังวิกฤติโควิด-19 ได้เร็วขึ้น

- (1) **การเร่งเบิกจ่ายงบประมาณ** เพื่อกระตุ้นการใช้จ่ายในเศรษฐกิจท้องถิ่นและสร้างงานในชุมชน ได้แก่ การเร่งเบิกจ่ายงบประมาณสำหรับโครงการก่อสร้างและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานท้องถิ่น เช่น การสร้างถนน ปรับปรุงตลาด การก่อสร้างศูนย์ชุมชน เป็นต้น รวมถึง การจัดทำโครงการที่สร้างงานให้กับคนในท้องถิ่น โดยนโยบายนี้มุ่งเน้น

การอัดฉีดเงินเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโดยเร็วผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานท้องถิ่น
กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากอย่างรวดเร็ว

- (2) การสนับสนุนการจัดตลาดนัดเคลื่อนที่ทั่วประเทศ เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวย
ต่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น ตลาดนัดเคลื่อนที่
ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มการใช้จ่ายในท้องถิ่น แต่ยังสร้างโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อย
สามารถขายสินค้าและบริการในหลายพื้นที่ ส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
และช่วยเพิ่มความคล่องตัวทางเศรษฐกิจในระยะสั้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์
กระทรวงแรงงาน และกระทรวงคมนาคม

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากระยะยาว (ระยะเวลาดำเนินการ 6 - 10 ปี)

เศรษฐกิจชุมชนฐานรากของประเทศไทยเผชิญกับปัญหาโครงสร้างระยะยาวที่ซับซ้อนและฝังรากลึก
อันเกิดจากปัญหาโครงสร้างที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม มีการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรม
และการขาดโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทและชุมชนท้องถิ่น โดยการพัฒนาเศรษฐกิจ
ฐานรากในระยะยาวเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล
การดำเนินการเหล่านี้ต้องใช้ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่น เพื่อสร้างระบบ
เศรษฐกิจที่ยั่งยืนและมีความเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ระยะยาวที่ออกแบบในการศึกษานี้
เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว มีระยะเวลาดำเนินโครงการตั้งแต่ 6 ถึง 10 ปี โดยมีเป้าหมายที่จะเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของชุมชน และปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม เทคโนโลยี
และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสในการพัฒนาสำหรับทุกกลุ่มในสังคม
เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในอนาคต และเป็นการตอบสนองต่อความท้าทาย
ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ

จากการศึกษานี้ แบ่งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระยะยาว เป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ (1) ด้านกิจกรรม
ของภาครัฐ (2) ด้านการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีผลกระทบ (3) ด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง
ของประชากรและครอบครัว (4) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ (5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6.2.1 กิจกรรมของภาครัฐ การรวมกลุ่ม การลงทุน การบริการของภาครัฐ

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากระยะยาวในส่วนของกิจกรรมภาครัฐเน้นไปที่การสร้างเครือข่าย
เศรษฐกิจระดับท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชน ในเชิงนโยบายแบบบูรณาการ
เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจท้องถิ่นและภูมิภาค

- (1) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชุมชนผ่านการใช้เทคโนโลยี
โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อให้การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างภาครัฐกับชุมชน
เพื่อช่วยในการตัดสินใจลงทุนและพัฒนาโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

นอกจากนี้การใช้เทคโนโลยี เพื่อการฝึกอบรมเพิ่มทักษะจำเป็นให้กับคนในชุมชน จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในระยะยาว เช่น การอบรมทักษะในการสร้างเนื้อหาออนไลน์ การพัฒนาทักษะทางด้านภาษา เป็นต้น

- (2) **การจัดทำฐานข้อมูลสินค้าชุมชน** เพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าทุกชนิดในแต่ละชุมชน เพื่อรับสิทธิประโยชน์จากภาครัฐ ในการจัดการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ เพิ่มความรู้ในการประกอบธุรกิจ การทำการตลาด การพัฒนาคุณภาพสินค้าและบริการ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมถึงการวางแผน การผลิตและการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (3) **การสนับสนุนเศรษฐกิจสังคม (Social Economy)** ควรมีการสนับสนุนและ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบขององค์กรเศรษฐกิจสังคม เช่น สหกรณ์ หรือธุรกิจเพื่อสังคม เป็นต้น โดยมีการให้การสนับสนุนจากภาครัฐในด้านกฎหมาย การจัดหาแหล่งเงินทุนที่ยั่งยืน และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในองค์กรเหล่านี้
- (4) **โครงการจัดหาแหล่งเงินทุน** เช่น Micro Finance เป็นต้น โดยกำหนดให้สามารถ การชำระหนี้ด้วยคาร์บอนเครดิต หรือการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ เพื่อเสริม สภาพคล่องให้กับธุรกิจชุมชน
- (5) **การจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือภาครัฐ-เอกชน-ชุมชน** เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความรู้และทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก รวมถึงการนำความรู้ จากภาครัฐและภาคเอกชนมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ ของชุมชน เช่น
 - **การสร้างเครือข่ายการศึกษาและวัฒนธรรมระดับสากล** เช่น การรับนักเรียน และนักศึกษาจากต่างชาติเข้ามาศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตในชุมชนไทย เป็นต้น
 - **การสร้างเครือข่ายระหว่างหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ** เข้าร่วมโครงการเพื่อแลกเปลี่ยน ประสบการณ์การทำงานระหว่างชุมชนในภูมิภาคอื่น
 - **การสร้างแหล่งตลาดชุมชน** ในแต่ละพื้นที่ทั่วประเทศให้มีแหล่งจำหน่ายและกระจาย สินค้าที่สร้างประสบการณ์สำคัญ เช่น มีจุดชิมอาหารและทดลองสินค้า เป็นต้น
- (6) **การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ** เพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้วย Negative Income Tax เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและโอกาสทางเศรษฐกิจของชุมชนฐานราก ผ่านกลไกของรัฐ ทั้งบัตรสวัสดิการแห่งรัฐและโครงการเติมเงิน 10,000 บาทผ่าน Digital Wallet เพื่อสร้าง ฐานข้อมูลใน Super Application ของรัฐบาล ที่จะสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือ ที่ตรงจุด ลดความไร้ผล และความซ้ำซ้อน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงดิจิทัล เพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม และกระทรวงพาณิชย์

6.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีผลกระทบ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในยุคปัจจุบันได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญต่อเศรษฐกิจในทุกระดับ โดยเฉพาะเศรษฐกิจชุมชนฐานรากที่ต้องปรับตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นโยบายระยะยาวนี้จึงถูกออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสื่อโซเชียลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการพัฒนาธุรกิจขนาดเล็กให้เติบโตอย่างยั่งยืน

นโยบายนี้มุ่งเน้นไปที่การนำเทคโนโลยีสื่อโซเชียลและ AI มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เป็นการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจท้องถิ่น เช่น การจัดการข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวางแผนการผลิตและการตลาดในระดับท้องถิ่น การติดต่อค้าขายระหว่างชุมชนและต่างประเทศ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ในระดับชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับเศรษฐกิจฐานรากในการแข่งขันในตลาดระดับโลก

- (1) การใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ผ่านระบบดิจิทัลในการวิเคราะห์ตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การสนับสนุนให้นำ AI และแพลตฟอร์มดิจิทัลมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตลาด เพื่อให้ชุมชนสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในตลาดโลก
- (2) การฝึกอบรมทักษะผ่าน AI เป็นส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะในรูปแบบดิจิทัล โดยใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้ประกอบการในชุมชน ทั้งในด้านการตลาดออนไลน์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการสื่อสารกับลูกค้า
- (3) การสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ในระดับชุมชน เพื่อพัฒนาหมู่บ้านดิจิทัลที่มีระบบการสั่งซื้อและขายสินค้าออนไลน์ที่ครอบคลุม การจัดทำห้องหรืออาคารเป็นสถานที่เพื่อเป็นช่องทางตลาดซื้อขายสินค้าผ่านสื่อโซเชียล เช่น Facebook Tiktok Youtube เป็นต้น ซึ่งต้องมีการจัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับกิจกรรมไลฟ์
- (4) การจัดตั้งศูนย์รวมการขนส่งสินค้าชุมชน เพื่อให้การขนส่งสินค้าในระดับท้องถิ่นมีประสิทธิภาพสูงสุด ลดต้นทุน และเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงตลาดระดับประเทศและระหว่างประเทศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงมหาดไทย

6.2.3 ด้านการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างของประชากรและครอบครัว

ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุและเด็ก รวมถึงผู้ป่วยติดเตียง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาระของผู้ดูแลที่ต้องลาออกจากงานมาดูแล ทำให้ขาดรายได้ต่อครัวเรือน ภาครัฐจึงมีความจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรที่มีทักษะสูงเพื่อรองรับอุตสาหกรรมฐานรากใหม่ ๆ ได้แก่

- (1) การส่งเสริมธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้แก่ หุ่นยนต์ที่ช่วยในการดูแลผู้สูงอายุ การออกแบบบ้านและชุมชนที่เหมาะสมกับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงการฝึกอบรมแรงงานให้มีทักษะเฉพาะในการดูแลผู้สูงอายุ

- (2) การส่งเสริมธุรกิจด้านสุขภาพและการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุ เช่น การสร้างสถานที่ออกกำลังกายเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพ และการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในสังคม เป็นต้น
- (3) การสร้างแรงจูงใจให้แรงงานทักษะสูงมาทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษาทางธุรกิจ ในชุมชน เช่น ธุรกิจการค้า ธุรกิจโรงเรียนนานาชาติ และ ศูนย์ฝึกกีฬาสำหรับเด็ก และผู้สูงอายุ เป็นต้น
- (4) การส่งเสริมธุรกิจที่ผลิตและจำหน่ายสินค้าสำหรับเด็กและผู้สูงอายุในราคาที่จับต้องได้
- (5) การสร้างแรงงานทดแทนและการส่งเสริมการทำงานหลังเกษียณ โดยสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่ยังมีความสามารถทำงานอยู่ต่อไปหลังเกษียณ โดยมีการพัฒนานโยบายแรงงานที่ยืดหยุ่น รวมถึงการส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถมีส่วนร่วมในตลาดแรงงานได้นานขึ้น
- (6) การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุในเศรษฐกิจท้องถิ่น ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับชุมชน เช่น การจัดตั้งโครงการเกษตรกรรมสำหรับผู้สูงอายุ การสนับสนุนธุรกิจขนาดเล็กที่ดำเนินการโดยผู้สูงอายุ และการสร้างเครือข่ายสนับสนุนผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม

6.2.4 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญ โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดการนำแนวทางเหล่านี้มาใช้จะช่วยให้เศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทยสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับชุมชนท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต เป็นแนวทางที่สอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น ซึ่งได้ใช้แนวคิดการใช้พื้นที่ที่มีอยู่ในเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างตลาดท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่ทันสมัย ได้แก่

- (1) การพัฒนานิคมอุตสาหกรรมห้องแถว เป็นการใช้ประโยชน์จากห้องแถวที่ว่าง ปราศจากผู้อยู่อาศัย โดยให้ภาครัฐเช่าเพื่อให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบธุรกิจ เช่น จัดทำห้องโลฟขายสินค้า ห้องบรรจุหีบห่อของสินค้า เป็นต้น เพื่อเป็นการยกระดับร้านค้าให้ทันสมัย
- (2) การพัฒนาความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับท้องถิ่นหรือบริษัทเอกชนท้องถิ่น เพื่อจัดการและออกแบบพื้นที่การค้าให้เป็นตลาดสุดสัปดาห์ที่มีอัตลักษณ์ของชุมชน โดยเน้นให้มีความเป็นเมืองที่เดินได้ เชื่อมโยงกับโครงสร้างเทคโนโลยีอัจฉริยะ และมีการออกแบบสากล (Universal Design) เพื่อรองรับทุกคน เช่น คนพิการ และผู้สูงอายุในชุมชน เป็นต้น
- (3) การวางระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล ที่มีองค์ประกอบได้แก่ 1) Cloud ที่มีพื้นที่จัดเก็บข้อมูลขนาดใหญ่ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนโยบายต่อไป 2) ความปลอดภัยทางไซเบอร์ และ 3) เงินสกุลเงินดิจิทัลสำหรับรองรับการค้าในอนาคต

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงพาณิชย์

6.2.5 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจชุมชนฐานรากที่มั่นคงและยั่งยืน นโยบายระยะยาวนี้จึงต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับการปกป้องและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมตามแนวทางที่ประสบความสำเร็จในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น เยอรมนีและเดนมาร์ก เป็นต้น ซึ่งเป็นประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการใช้พลังงานทดแทนและการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

- (1) การส่งเสริมธุรกิจที่ลงทุนในการใช้พลังงานทดแทน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น โดยการให้แรงจูงใจทางภาษีแก่ผู้ประกอบการที่ลงทุนในพลังงานสะอาด และมอบเครื่องหมายรับรองการเป็นธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อม
- (2) การออกแบบระเบียบราชการกับคู่สัญญาประเภทต่างๆ โดยระบุให้มีการลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ครั้งเดียว (Single-Use) เช่น พลาสติก เป็นต้น และ ส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้
- (3) การจัดการขยะและของเสียในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ การลดปริมาณขยะที่ส่งไปยังหลุมฝังกลบ โดยใช้ระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ เช่น การแยกขยะที่ต้นทาง การเพิ่มอัตราการรีไซเคิล และการใช้ขยะเพื่อผลิตพลังงาน (Waste-to-Energy) เป็นต้น เพื่อช่วยลดปริมาณขยะ และสร้างพลังงานสะอาดโดยเสนอให้มีธุรกิจผู้จัดการขยะในแต่ละชุมชน เพื่อบริหารจัดการขยะในชุมชน เช่น การทำสถิติ การสำรวจเส้นทาง การเดินทางของขยะ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ขยะ เป็นต้น ซึ่งทำให้ชุมชนมีระบบจัดการขยะที่เข้มแข็งและยั่งยืน
- (4) การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยให้แรงจูงใจแก่ธุรกิจที่นำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มอายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์ การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ หรือการส่งเสริมการเช่าหรือแบ่งปันทรัพยากรแทนการซื้อใหม่ เป็นต้น
- (5) การสร้างความตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยดำเนินการโครงการรณรงค์เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจหมุนเวียนให้กับประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแยกขยะ การใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงพลังงาน กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง และกระทรวงพาณิชย์

อย่างไรก็ตาม ในภาวะเศรษฐกิจและสังคมที่อ่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น โดยควรมีการปรับปรุงและพัฒนากลยุทธ์ทางเศรษฐกิจ ทุก 3-5 ปี เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิจัย

และมหาวิทยาลัยเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการผลักดันนโยบายอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่มีต่อเศรษฐกิจฐานรากเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้เจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนสามารถปรับตัวและรับมือกับความท้าทายที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานอย่างเป็นระบบผ่านกลไกของกระทรวงพาณิชย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งและยั่งยืนสำหรับประเทศไทย

ภาพที่ 6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการพัฒนาและการเติบโต รวมถึงผลความสำเร็จของนโยบายส่งเสริมหรือสนับสนุนของภาครัฐบาล คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ดังนั้น การเติบโตของชุมชนฐานรากก็ควรมีตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงระดับการเติบโตของเศรษฐกิจชุมชนฐานรากเช่นกัน คือ **บัญชีเศรษฐกิจชุมชน (Gross Tambon Product: GTP)** โดยในช่วงแรกควรกำหนดเป้าหมาย คือ ควรมีอัตราการเติบโตไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ต่อปี เพื่อนำมาสู่การกำหนดนโยบายที่เหมาะสมกับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากต่อไป และเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานรากควรพิจารณาประเด็นดังนี้

- **วิสาหกิจชุมชน**

วิสาหกิจหรือผู้ประกอบการระดับชุมชน ทั้งที่ เป็นผู้ผลิตหรือผู้ให้บริการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านปัจจัยการผลิต/การบริการ องค์ความรู้ และการตลาดต่าง ๆ แต่ยังมีประเด็นปัญหาทางการเงินในการลงทุนและขาดความรู้ทางการเงิน ควรดำเนินโครงการลงทุนสร้างและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในแต่ละตำบล และเป็นโครงการที่มีความพร้อมแหล่งเงินทุนให้กับชุมชน **feasible** และ **bankable** (มีแหล่งเงิน/ได้รับอนุมัติเงินกู้) ที่เพียงพอและรวดเร็วที่ทันต่อสถานการณ์

พร้อมร่วมมือกับสถาบันการเงินของรัฐและเอกชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนในทุกตำบลใช้ในการ “ลงทุน” ที่ก่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ให้มีความกินดีอยู่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลไปยัง GDP เพิ่มขึ้นได้ โดยใช้อองค์ความรู้เดิม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่พร้อมและสอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าร่วมเป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตหรือบริการด้วย ให้กลายมาเป็น New business startups ระดับตำบลทั่วประเทศ

- **การกระจายอำนาจ**

การพัฒนาและการปรับโครงสร้างคนทำงานในชุมชนให้มีอำนาจการบริหารงานหรือจัดสรรงบประมาณที่ตรงกับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากแต่ละชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการบริหารชุมชนและวิสาหกิจชุมชน Decentralization through new ways of providing finance for upcountry new business startups (การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นสู่ธุรกิจใหม่)

- **ด้านอุปทาน**

บทบาทของประเทศไทย

เมื่อแต่ละประเทศมีศักยภาพการผลิตในสินค้าที่แตกต่างกัน หรือมีระดับวิวัฒนาการที่แตกต่างกัน ในการสร้างความได้เปรียบ คือ การเข้าใจบริบทของประเทศต่าง ๆ พร้อมนำจุดแข็งมาสนับสนุนในจุดที่ไทยยังเป็นอ่อนอยู่ โดยให้ไทยมีบทบาท **multi-pronged policy** หรือ “พหุภาคี” หรือการเป็น “สะพาน” ในการบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดของประเทศ และกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

แรงงาน

แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญอย่างหนึ่ง ควรสร้าง**ปัจจัยแวดล้อม (Ecosystem)** ทางด้านข้อมูลแรงงานให้เป็นศูนย์กลาง เพื่อกระจายหรือจัดสรรแรงงานไปยังพื้นที่ที่มีความต้องการแรงงาน และสามารถจับคู่แรงงานให้ตรงกับงานจะได้เกิดประโยชน์สูงสุด และลดปัญหาอัตราการว่างงานของกลุ่มคนแรงงานหรือแรงงานที่มีศักยภาพ นอกจากนี้สร้างการรับรู้และจัดทำ **Job landscape** เกี่ยวกับงานในอนาคตไว้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมทางด้านสังคมและเศรษฐกิจชุมชน และต้องสร้างหรือฝึกอบรม**ทักษะใหม่ หรือทักษะที่จำเป็น (up/reskill)** ทุก 2-3 ปี ให้สอดคล้องกับทักษะแรงงานแห่งอนาคต

- **ด้านอุปสงค์**

นอกจากการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจชุมชนฐานรากด้วยด้านอุปทานแล้ว ต้องสนับสนุนหรือกระตุ้นด้านอุปสงค์ (Demand side) เช่นกัน อาทิ ระดับแรกด้วยการ**กระตุ้นเชิงพื้นที่** จัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดสมัยใหม่ ซึ่งเหมาะสมกับการตลาดระยะสั้น เช่น เมืองศรีราชาร่วมมือกับรัฐบาลในการแจกคูปองดิจิทัลลดราคาอาหารและ/หรือที่พักในศรีราชา ผ่าน application ของรัฐที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ดาวน์โหลดและใช้เป็น ภายในระยะเวลาที่กำหนด เป็นต้น นอกจากนี้ต้องกระตุ้นตลาดผ่านช่องทางใหม่ที่สามารถมีอิทธิพลต่อกลุ่มเป้าหมาย เช่น การส่งเสริมหรือการถ่ายทอดเศรษฐกิจชุมชนฐานรากผ่าน influencer ผ่านช่องทางต่าง ๆ ซึ่งมีผู้ติดตามและรับชมที่หลากหลาย

ภาพที่ 6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

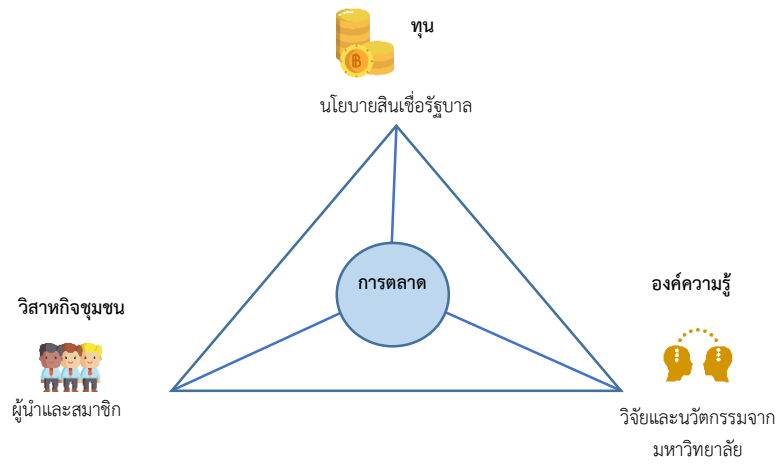

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานรากนั้นต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยเสนอต้นแบบในการภาคปฏิบัติ ดังนี้

- 1) **การกำหนดพื้นที่** เพื่อเป็นต้นแบบในการทดสอบภาคปฏิบัติ
- 2) **จัดกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนฐานรากต้นแบบ** ซึ่งกลไกที่สำคัญคือการกำหนดเป้าหมายร่วมกันในทิศทางเดียวกัน และความร่วมมือของหน่วยงานที่จะร่วมดำเนินการ
- 3) **การประกอบร่าง** โดยแต่ละหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อาทิ มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมองค์ความรู้ให้กับชุมชนที่เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยผู้นำและสมาชิกชุมชน ซึ่งเริ่มต้นด้วยการลงทุนจากโครงการที่รัฐสนับสนุนในการทำต้นแบบธุรกิจของชุมชน แล้วเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมเป็นที่เลี้ยงในการดำเนินธุรกิจต้นแบบ
- 4) **สร้างเครือข่าย** เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันแต่ละหน่วยงาน ผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนฐานราก พร้อมกับสรุปผลการดำเนินงานของเครือข่าย
- 5) **การติดตามประเมินผล** เมื่อผ่านการดำเนินงานมาระยะหนึ่ง ควรมีการติดตามประเมินผลว่าผลการดำเนินงานเป็นอย่างไร มีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร มีแนวทางการแก้ไขอย่างไร จนไปถึงผลประกอบการของต้นแบบเมื่อผ่านมาระยะหนึ่ง (ประมาณ 1ปี) เพื่อนำข้อค้นพบมาปรับปรุงกลไกหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ของเครือข่ายต้นแบบต่อไป

ภาพที่ 6.3 การขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากภาคปฏิบัติ

ที่มา: สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (2567)

ภาคผนวก ก.1

แบบสอบถาม

สำหรับเจ้าหน้าที่จัดเก็บข้อมูล ชื่อผู้สำรวจ : วันที่สำรวจ :
 พื้นที่สำรวจ : สภาองค์กรชุมชนตำบล อำเภอ : จังหวัด :

คำชี้แจง: แบบสอบถามนี้จัดทำโดยสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ (สนค.) ร่วมกับ มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (มูลนิธิ สวค.) มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก พร้อมรับฟังความเห็นปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ซึ่งข้อมูลทั้งหมดถือเป็นความลับ และจะไม่ถูกนำไปใช้อ้างอิงไม่ว่ากรณีใด โดยจะนำเสนอผลการศึกษาในภาพรวมเท่านั้น โดยท่านได้รับทราบและเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวจากข้อความข้างต้นหรือจากการชี้แจงของเจ้าหน้าที่สัมภาษณ์แล้ว และท่านยินดีที่จะตอบข้อมูลตามแบบสอบถาม ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง 3) เพศทางเลือก (LGBTQ+)
2. อายุ 1) ต่ำกว่า 20 ปี 2) 20-29 ปี 3) 30-39 ปี 4) 40-49 ปี 5) 50-59 ปี
 6) 60-69 ปี 7) 70-79 ปี 8) 80-89 ปี 9) 90 ปีเป็นต้นไป
3. การศึกษา 1) ต่ำกว่ามัธยม 2) มัธยม/ปวช. 3) อนุปริญญา/ปวส. 4) ปริญญาตรี 5) สูงกว่าปริญญาตรี
4. อาชีพหลัก 1) ไม่ได้ทำงาน/บ้านานู 2) เกษตรกร 3) รับจ้างบริการ 4) พนักงานบริษัท
 5) ประกอบธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย 6) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานของรัฐ
5. ท่านเป็นหัวหน้าครอบครัวหรือเป็นผู้อุปถัมภ์หลักของครอบครัวหรือไม่ 1) ใช่ 2) ไม่ใช่

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของประชาชนเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมตัวท่าน)คน เป็นผู้มีรายได้คน
 - 6.1 ผู้อยู่ในวัยทำงาน 1) มีงานทำ.....คน 2)ว่างงาน.....คน
 - 6.2 ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) 1) มีงานทำ.....คน 2)ว่างงาน.....คน
 - 6.3 ผู้อยู่ในวัยเรียน.....คน
 - 6.4 เด็กเล็ก (อายุต่ำกว่า 3 ปี)คน
 - 6.5 ผู้พิการ 1) มีงานทำ.....คน 2)ว่างงาน.....คน
7. รายได้ของครัวเรือน บาท/เดือน
8. สมาชิกในครัวเรือนของท่านได้ไปทำงานในชุมชนอื่นหรือไม่ 1) ไม่มี 2) มี จำนวน.....คน
9. แหล่งรายได้ของครัวเรือน
 - 1) หาได้เองในชุมชน..... บาท/เดือน
 - 2) สมาชิกในครัวเรือนที่ไปทำงานที่อื่นส่งมาให้ โปรตรระบุ
 - 2.1) ทำงานในจังหวัด..... ส่งเงินกลับมาเดือนละ..... บาท
 - 2.2) ทำงานในจังหวัด..... ส่งเงินกลับมาเดือนละ..... บาท
 - 2.3) ทำงานในจังหวัด..... ส่งเงินกลับมาเดือนละ..... บาท
10. ครัวเรือนของท่านต้องมีรายได้เพิ่มจากเดิมอีกเดือนละเท่าไร จึงจะเพียงพอ
 - 1) น้อยกว่า 1,000 บาท 2) 1,000 – 3,000 บาท 3) 3,001 – 5,000 บาท
 - 4) มากกว่า 5,000 บาท 5) รายได้ปัจจุบันเพียงพอ
11. เมื่อท่าน/สมาชิกในครัวเรือนอยู่ในวัยชรา (อายุ 60 ปีขึ้นไป) คาดว่ารายได้หลักมาจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - 1) เงินจากการทำงาน 2) เงินสะสมตนเอง (เช่น เงินออม บำนาญ บำนาญ)
 - 3) ลูกหลาน/ญาติ 4) เงินสนับสนุนจากภาครัฐ (เช่น บัตรสวัสดิการ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ)
 - 5) อื่น ๆ โปรตรระบุ
12. ครัวเรือนของท่านมีการเสี่ยงโชคหรือไม่ อาทิ สลากกินแบ่งรัฐบาล สลากกินรวบ (หวยใต้ดิน) พนันออนไลน์
 - 1) มีบาท/เดือน
 - 2) ไม่มี

13. ลักษณะที่อยู่อาศัยของท่านในปัจจุบัน

- 1) ที่พักอาศัยเป็นของตนเองอยู่ระหว่างผ่อนชำระ
- 2) ที่พักอาศัยเป็นของตนเองไม่ต้องผ่อนชำระแล้ว
- 3) บ้านพักเป็นของตนเองบนที่ดินเช่า
- 4) อาศัยอยู่กับผู้อื่น (อาทิ บิดามารดา ญาติ เพื่อน)
- 5) ที่พักอาศัยในบ้านพักสวัสดิการ
- 6) เช่าที่พักอาศัย
- 7) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

14. คร่าวเรือนของท่านมีการออมหรือไม่

- 1) ไม่มี
- 2) มี (ข้ามไปตอบข้อ 16)

15. เหตุใดครัวเรือนของท่านไม่มีการออม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) เงินไม่พอออม
- 2) ไม่มีความรู้ด้านการออม
- 3) มีภาระหนี้สิน
- 4) ไม่ได้ทำงาน/กำลังเรียน/ไม่มีรายได้
- 5) ยังไม่อยากจะออม
- 6) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

(ข้ามไปตอบข้อ 20)

16. คร่าวเรือนของท่านมีสัดส่วนการออม ร้อยละ.....ของรายได้

- 1) ทุกเดือน
- 2) เกือบทุกเดือน
- 3) บางโอกาส

17. ความถี่ในการออม

- 1) น้อยกว่า 1,000 บาท
- 2) 1,000-2,000 บาท
- 3) 2,000-3,000 บาท
- 4) มากกว่า 3,000 บาท

18. ส่วนใหญ่มีการออมครั้งละเท่าไร

- 1) ผักธนาकार/สถาบันการเงินอื่น ๆ
- 2) เป็นสมาชิกมาปนกิจสงเคราะห์ต่าง ๆ
- 3) ซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่น ทอง เพชร พลอย เป็นต้น
- 4) ซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน ที่ดิน คอนโด เป็นต้น
 5) ซื้อประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ 6) ซื้อสลากออมสิน/ธ.ก.ส. 7) ซื้อพันธบัตร/หุ้น 8) ซื้อกองทุน เช่น RMF SSF เป็นต้น 9) เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ 10) เล่นแชร์ 11) เงินสด 12) ทรัพย์สินทางปัญญา 13) ต้นไม้/สัตว์มีชีวิต 14) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

19. คร่าวเรือนของท่านเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มในชุมชนหรือไม่

- 1) ชุมชนไม่มีการรวมกลุ่มอาชีพ (ข้ามไปตอบข้อ 25)
- 2) ไม่เป็นสมาชิก
- 3) เป็นสมาชิก (ข้ามไปตอบข้อ 22)

20. เหตุใดครัวเรือนของท่านไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) มีอาชีพของตนเองอยู่แล้ว
- 2) ไม่ประสงค์เข้าร่วมกลุ่ม
- 3) ไม่ประสงค์ประกอบอาชีพ
- 4) มีครอบครัวช่วยเหลือด้านการเงิน
- 5) กำลังเรียน/มีภาระอื่น ๆ
- 6) อายุมาก/มีโรคประจำตัว/ไม่พร้อมทางร่างกาย
- 7) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

(ข้ามไปตอบข้อ 25)

21. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มอาชีพที่ครัวเรือนของท่านเป็นสมาชิก (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ไม่มีปัญหา
- 2) ต้นทุนการผลิตสูง
- 3) ความต้องการของตลาดมีน้อย
- 4) ขาดวัสดุ/อุปกรณ์
- 5) ขาดวัตถุดิบ
- 6) ขาดองค์ความรู้
- 7) ขาดความชำนาญ
- 8) ขาดแรงงาน
- 9) สินค้าไม่ผ่านมาตรฐาน
- 10) ขาดเงินทุนหมุนเวียน
- 11) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

22. คร่าวเรือนของท่านได้รับประโยชน์ โอกาส หรือรายได้จากการเป็นสมาชิกกลุ่มข้างต้นหรือไม่

- 1) ได้รับ
- 2) ไม่ได้รับ (ข้ามไปตอบข้อ 25)

23. คร่าวเรือนของท่านได้รับประโยชน์อะไรบ้างในการเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) รายได้
- 2) ทักษะ/องค์ความรู้
- 3) เครือข่ายความร่วมมือ
- 4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

24. คร่าวเรือนของท่านมีภาระหนี้สินหรือไม่

- 1) มี
- 2) ไม่มี (ข้ามไปตอบข้อที่ 30)

25. หนี้สินที่ครัวเรือนของท่านมีเป็นประเภทใด

- 1) หนี้ในระบบ
- 2) หนี้นอกระบบ
- 3) ทั้งนี้ในระบบและหนี้นอกระบบ

27. ภาระหนี้ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการใช้จ่ายของครัวเรือนของท่านอย่างไร
- 1) มาก 2) ปานกลาง 3) น้อย 4) ไม่เกิดปัญหา/จัดการหนี้สินได้
28. โปรดจัดอันดับการใช้เงินกู้ในเรื่องใดมากที่สุด 3 อันดับแรก (โดย 1 คือ มากที่สุด)
- 1) อุปโภค/บริโภค 2) ลงทุนประกอบอาชีพ 3) ค่าใช้จ่ายในการศึกษา
- 4) ค่ารักษาพยาบาล 5) ซื้อที่อยู่อาศัย 6) ซื้อรถ
- 7) ปรับปรุงที่อยู่อาศัย 8) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
29. กรณีครัวเรือนของท่านมีหนี้ในระบบ โปรดระบุสาเหตุที่ท่านตัดสินใจหนี้นอกระบบ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1) ต้องการใช้นเงินด่วน 2) ไม่สามารถกู้ในระบบได้ 3) ได้วงเงินกู้สูงกว่าการกู้ในระบบ
- 4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
30. ครัวเรือนของท่านมีการติดต่อ/ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใดมากที่สุด (ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)
- 1) ไม่มีการติดต่อหน่วยงานใด 2) สำนักงานพาณิชย์
- 3) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) (พอช.) 4) สำนักงานแรงงาน
- 5) สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ 6) อสม.
- 7) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคง (พม.) 8) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
31. ท่านคิดว่าในชุมชนของท่านมีจุดเด่น/จุดแข็งด้านใดบ้าง (ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)
- 1) ไม่มีจุดเด่น/ไม่ทราบ 2) ผู้นำเข้มแข็ง
- 3) ความสามัคคีของสมาชิกในชุมชน 4) เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติ
- 5) เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ 6) มีความปลอดภัยในชุมชน
- 7) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 8) มีภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 9) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
32. ท่านคิดว่าในชุมชนของท่านมีจุดด้อย/จุดอ่อนด้านใดบ้าง (ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)
- 1) ไม่มีจุดด้อย/ไม่ทราบ 2) ผู้นำอ่อนแอ
- 3) สมาชิกในชุมชนไม่มีความสามัคคี 4) ไม่มีแหล่งท่องเที่ยว
- 5) ไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ 6) ไร้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 7) ไม่มีความปลอดภัยในชุมชน 8) สมาชิกในชุมชนได้รับการศึกษาน้อย
- 9) เด็ก/ผู้สูงอายุ มีจำนวนมาก 10) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
33. ท่านมีความเห็นว่าชุมชนของท่านมีซอฟต์แวร์ (Soft power) ในด้านใดบ้าง
- 1) ประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่.....
-
- 2) สถานที่สำคัญ ได้แก่.....
-
- 3) อาหารท้องถิ่น ได้แก่.....
-
- 4) สินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ได้แก่.....
-
- 5) บุคคลที่มีชื่อเสียง/ปราชญ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่.....
-
- 6) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
-

34. ท่านคิดว่าภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือครัวเรือนของท่านหรือไม่

- 1) ไม่ควรช่วยเหลือ 2) ช่วยเหลือบ้างพอประมาณ 3) ช่วยเหลือให้มากขึ้นอย่างเต็มที่

35. ภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือด้านใดที่ท่านคิดว่าจำเป็นที่สุด (ตอบได้เพียง 2 ข้อ)

- 1) การเงิน 2) โอกาสในอาชีพ 3) ทักษะความรู้ 4) สวัสดิการอื่นๆ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ

36. ท่านคิดว่าสถานะทางการเงินของท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่

เนื่องจาก.....

37. ท่านคิดว่าสถานะทางการเงินของครอบครัวท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่

เนื่องจาก.....

38. ท่านคิดว่าการประกอบอาชีพของท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่ 6) ไม่มีอาชีพ

เนื่องจาก.....

39. หากท่านได้รับโอกาสที่ดีขึ้น ท่านคิดว่าสามารถใช้โอกาสดังกล่าวในการสร้างรายได้หรืออาชีพให้ดีขึ้นได้หรือไม่

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่ 6) ไม่มีอาชีพ

เนื่องจาก.....

40. ท่านคิดว่าภาวะเศรษฐกิจในชุมชนของท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่

เนื่องจาก.....

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลง

41. ท่านคาดว่าจะรายได้ครัวเรือนของท่านปีหน้าเทียบกับปีนี้ จะเป็นอย่างไร

- 1) เพิ่มขึ้น 2) คงที่ 3) ลดลง

42. ท่านคาดว่าจะรายจ่ายครัวเรือนของท่านปีหน้าเทียบกับปีนี้ จะเป็นอย่างไร

- 1) เพิ่มขึ้น 2) คงที่ 3) ลดลง

43. ท่านคาดว่าจะหนี้สินของครัวเรือนท่านปีหน้าเทียบกับปีนี้ จะเป็นอย่างไร

- 1) เพิ่มขึ้น 2) คงที่ 3) ลดลง 4) ไม่มีหนี้สิน

44. ท่านคาดว่าจะความมั่นคงในรายได้/อาชีพของครัวเรือนท่านในปีหน้าจะเป็นอย่างไร

- 1) มั่นคง 2) ไม่มั่นคง 3) ไม่แน่นอน 4) ไม่มีอาชีพ

45. อาชีพใดที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปจากชุมชนของท่าน

- 1) ไม่มี 2) มี โปรดระบุ.....

46. อาชีพใดมีแนวโน้มที่ดีในชุมชนของท่าน

- 1) ไม่มี 2) มี โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 5 ปัญหาและความต้องการของท่าน

47. ท่านประสบปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้หรือไม่ ถ้ามีโปรดระบุระดับของปัญหา

เรื่อง	ถ้า “มี” ท่านรู้สึกว่าคุณหาอยู่ในระดับใด			ไม่มีปัญหา
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ				
1) รายได้ไม่แน่นอน (ของท่าน)				
2) รายได้ไม่เพียงพอ (ของท่าน)				
3) อาชีพไม่มั่นคง (ของท่าน)				
ด้านค่าครองชีพ				
4) ค่าครองชีพสูง (ของท่าน)				
ด้านหนี้สิน				
5) หนี้ในระบบ (ของท่าน)				
6) หนี้นอกระบบ (ของท่าน)				
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม				
7) อาชญากรรม				
8) ยาเสพติดในชุมชน				
9) ปัญหาครอบครัว				
10) ความขัดแย้งในชุมชน				
11) มลพิษทางอากาศในชุมชน				
12) มลพิษทางเสียงในชุมชน				
13) ขยะในชุมชน				
14) น้ำเสียในชุมชน				
15) ชุมชนไม่มีระเบียบ				
16) ผู้สูงอายุในชุมชน				
17) เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย (คนไทย)				
ด้านที่อยู่อาศัย				
18) ที่อยู่อาศัยในชุมชนเสื่อมโทรม				
19) ความแออัดของชุมชนที่อยู่อาศัย				
ด้านการรักษาพยาบาล				
20) คุณภาพการรักษาพยาบาล				
21) การรอรับบริการนาน				

48. ท่านต้องการได้รับความช่วยเหลือในเรื่องใดบ้างต่อไปนี้ ถ้ามีโปรดระบุระดับความต้องการ

เรื่อง	ถ้า “ต้องการ” ท่านต้องการความช่วยเหลือในระดับใด			ไม่ต้องการ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ				
1) เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน				
2) ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตทางการเกษตร				
3) การเข้าถึงแหล่งเงินทุน				
4) การจัดหาอาชีพใหม่				
5) การจัดหาอาชีพเสริม				
6) การจัดหาที่ดินทำกิน				
7) การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ				
8) มีที่ปรึกษาด้านการตลาด				

เรื่อง	ถ้า “ต้องการ” ท่านต้องการความช่วยเหลือในระดับใด			ไม่ต้องการ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ด้านค่าครองชีพ				
9) ลดภาระค่าของกินของใช้				
10) ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง				
11) ลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการ				
12) ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา				
13) ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา				
ด้านหนี้สิน				
14) ลดภาระหนี้				
15) แก้ปัญหาหนี้ในระบบ				
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม				
16) อาชญากรรมในชุมชน				
17) ยาเสพติดในชุมชน				
18) ปัญหาในครอบครัว				
19) ปัญหาในชุมชน				
20) มลพิษทางอากาศในชุมชน				
21) มลพิษทางเสียงในชุมชน				
22) ขยะในชุมชน				
23) น้ำเสียในชุมชน				
24) การจัดระเบียบชุมชน				
25) ผู้สูงอายุในชุมชน				
26) เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัยในชุมชน (คนไทย)				
ด้านที่อยู่อาศัย				
27) การจัดหาที่อยู่อาศัยให้เช่าในราคาถูก				
28) ปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย				
29) สนับสนุนเงินทุนในการซ่อมแซมบ้าน				
ด้านการรักษาพยาบาล				
30) ปรับปรุงคุณภาพการรักษา				
31) ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ				

49. จากประเด็นที่ท่านต้องการความช่วยเหลือข้อที่ผ่านมา โปรดระบุประเด็นที่เร่งด่วนที่สุด 3 อันดับแรก

- 1)
- 2)
- 3)

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ก.2

แบบสอบถาม

7. ในชุมชนของท่านมีสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้เป็นอย่างไร

1) ถนนภายในชุมชน	☐ 1) มีคุณภาพ	☐ 2) ควรปรับปรุง
2) ถนนเพื่อเชื่อมโยงไปยังชุมชนอื่น	☐ 1) มีคุณภาพ	☐ 2) ควรปรับปรุง
3) น้ำเพื่อทำการเกษตร	☐ 1) เพียงพอ	☐ 2) ไม่เพียงพอ
4) น้ำเพื่อใช้ในครัวเรือน (ความเพียงพอ)	☐ 1) เพียงพอ	☐ 2) ไม่เพียงพอ
5) น้ำเพื่อใช้ในครัวเรือน (ความสะอาด)	☐ 1) สะอาด	☐ 2) ควรปรับปรุง
6) ไฟฟ้าในครัวเรือน (ความเพียงพอ)	☐ 1) เพียงพอ	☐ 2) ไม่เพียงพอ
7) ไฟฟ้าในครัวเรือน (ความเสถียร/ไฟตก)	☐ 1) ปกติ	☐ 2) ไม่เสถียร/ไฟตกบ่อย
8) การโดยสารสาธารณะ	☐ 1) เพียงพอ	☐ 2) ไม่เพียงพอ
9) โรงพยาบาล/สถานอนามัย	☐ 1) มีคุณภาพ	☐ 2) น่าจะปรับปรุง
10) สัญญาณโทรศัพท์	☐ 1) ดี	☐ 2) ไม่ดี
11) อินเทอร์เน็ตชุมชน	☐ 1) มี	☐ 2) ไม่มี

8. ท่านมีความเห็นว่าชุมชนของท่านมีซอฟต์แวร์ (Soft power) ในด้านใดบ้าง

- 1) ประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่
- 2) สถานที่สำคัญ ได้แก่
- 3) อาหารท้องถิ่น ได้แก่
- 4) สินค้าและบริการที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ได้แก่
- 5) บุคคลที่มีชื่อเสียง/ปราชญ์/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่
- 6) อื่น ๆ โปรดระบุ

9. ท่านมีความเห็นว่าชุมชนของท่านใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในด้านใดบ้าง (เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการประมวลผล จัดเก็บและส่งข้อมูล) (ตอบได้ไม่เกิน 3 ข้อ)

☐ 1) การเกษตรอัตโนมัติสมัยใหม่	☐ 2) ระบบอัตโนมัติสำหรับเฝ้าระวังและจัดการสิ่งแวดล้อม
☐ 3) ระบบการศึกษาค้นคว้าผ่านอินเทอร์เน็ต	☐ 4) การค้าขายและการตลาดออนไลน์ (E-commerce)
☐ 5) การใช้จ่ายผ่านมือถือ	☐ 6) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

10. ชุมชนของท่านมีจุดเด่น/แนวทางในการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง

- 1) ด้านขยะ
 1) ไม่มี/ไม่ทราบ 2) ลดการทิ้งขยะ 3) การคัดแยกขยะ 4) การใช้ซ้ำและการนำกลับไปใช้ใหม่
 5) การเพิ่มมูลค่า 6) อื่นๆ โปรดระบุ.....
- 2) ด้านการลดมลพิษทางอากาศ
 1) ไม่มี/ไม่ทราบ 2) ลดการเผา 3) การดูแลเครื่องยนต์
 4) การกำกับการปล่อยจากสถานประกอบการ 5) อื่นๆ โปรดระบุ.....
- 3) ด้านดิน
 1) ไม่มี/ไม่ทราบ 2) ลดการใช้สารเคมี 3) การใช้ปุ๋ยอินทรีย์
 4) การปลูกพืชหมุนเวียน 5) อื่นๆ โปรดระบุ.....
- 4) ด้านป่าไม้
 1) ไม่มี/ไม่ทราบ 2) การอนุรักษ์ป่า 3) การปลูกป่าทดแทน 4) ลดการบุกรุกป่า
 5) ลดการตัดไม้เถื่อน 6) อื่นๆ โปรดระบุ.....

5) ด้านน้ำ

- 1) ไม่มี/ไม่ทราบ 2) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำท่วม
 3) การบำบัดน้ำเสีย 4) อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. ท่านคิดว่าภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือชุมชนของท่านหรือไม่

- 1) ไม่ควรช่วยเหลือ 2) ช่วยเหลือบ้างพอประมาณ 3) ช่วยเหลือให้มากขึ้นอย่างเต็มที่

12. ภาครัฐควรให้ความช่วยเหลือชุมชนของท่านในด้านใดที่ท่านคิดว่าจำเป็นที่สุด (ตอบได้เพียง 2 ข้อ)

- 1) การเงิน 2) โอกาสในอาชีพ 3) ทักษะความรู้ 4) สวัสดิการอื่นๆ

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ

13. ท่านคิดว่าสถานะทางการเงินของคนในชุมชนของท่าน ในปัจจุบันเป็นอย่างไร (โดยเฉลี่ย)

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่

เนื่องจาก

14. ท่านคิดว่าการประกอบอาชีพของคนในชุมชนของท่าน ในปัจจุบันเป็นอย่างไร (ส่วนใหญ่)

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่

เนื่องจาก

15. หากคนในชุมชนของท่านได้รับโอกาสที่ดีขึ้น ท่านคิดว่าเขาจะสามารถใช้โอกาสดังกล่าวในการสร้างรายได้หรืออาชีพให้ดีขึ้นได้หรือไม่

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่

เนื่องจาก

16. ท่านคิดว่าภาวะเศรษฐกิจในชุมชนของท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร

- 1) ดี 2) ค่อนข้างดี 3) พอไปได้ 4) ค่อนข้างแย่ 5) แย่

เนื่องจาก

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

17. ภาพรวมของการจ้างงานส่วนใหญ่ในชุมชนของท่านมีสัดส่วนแรงงานเป็นอย่างไร

- 1) คนไทยในท้องถิ่น 2) คนไทยจากชุมชนอื่น 3) คนต่างด้าว

18. อาชีพใดที่มีความเสี่ยงที่จะหายไปจากชุมชนของท่าน

- 1) ไม่มี

- 2) มี โปรดระบุ.....

19. อาชีพใดมีแนวโน้มที่ดีในชุมชนของท่าน

- 1) ไม่มี

- 2) มี โปรดระบุ.....

20. ความเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงช่วง 10 ปีที่ผ่านมาในชุมชน

1) คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน	☐ 1) ดีขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) แย่ลง
2) ความสุขของคนในชุมชน	☐ 1) ดีขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) แย่ลง
3) การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น)	☐ 1) ดีขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) แย่ลง
4) ปัญหามลพิษ/สิ่งแวดล้อม	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
5) ปัญหาอาชญากรรม	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
6) ปัญหายาเสพติด	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
7) ร้านค้าในชุมชน	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
8) จำนวนผู้อยู่อาศัยในชุมชน	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
9) การเกิดของเด็ก (คนไทย)	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
10) จำนวนผู้สูงอายุในชุมชน (60 ปีขึ้นไป)	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
11) การใช้โซเชียลมีเดีย/เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
12) จำนวนอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วย	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง
13) ค่าครองชีพ	☐ 1) เพิ่มขึ้น	☐ 2) คงที่	☐ 3) ลดลง

21. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) การขยายตัวของเมือง/การกว้านซื้อที่ดินทางการเกษตร/เวนคืนที่ดิน
- 2) โครงการขนาดใหญ่ของรัฐบาล
- 3) การเข้ามาของเทคโนโลยี E - commerce (ซื้อขายของออนไลน์)
- 4) การใช้เทคโนโลยี (การทำงานที่บ้านผ่านระบบออนไลน์)
- 5) การค้นพบแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ/แหล่งท่องเที่ยว/กิจกรรมเกี่ยวกับความเชื่อ
- 6) การเพิ่มขึ้นของร้านค้าสมัยใหม่ (ร้านสะดวกซื้อ/ซูเปอร์มาร์เก็ต/ห้างสรรพสินค้า)
- 7) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 4 ปัญหาและความต้องการของชุมชน

22. ชุมชนของท่านประสบปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้หรือไม่ ถ้ามีโปรดระบุ ✓ ที่ตรงกับระดับของปัญหา

เรื่อง	ถ้า "มี" ท่านรู้สึกว่าปัญหาอยู่ในระดับใด			ไม่มีปัญหา
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ				
1) รายได้ไม่แน่นอน				
2) รายได้ไม่เพียงพอ				
3) อาชีพไม่มั่นคง				
ด้านค่าครองชีพ				
4) ค่าครองชีพสูง				
ด้านหนี้สิน				
5) หนี้ในระบบ				
6) หนี้นอกระบบ				
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม				
7) อาชญากรรม				
8) ยาเสพติด				
9) ปัญหาในครอบครัว				
10) ความขัดแย้งในชุมชน				
11) มลพิษทางอากาศ				
12) มลพิษทางเสียง				
13) ชยะในชุมชน				
14) น้ำเสียในชุมชน				
15) ไม่มีระเบียบ				
16) ผู้สูงอายุในชุมชน				
17) เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย (คนไทย)				
ด้านที่อยู่อาศัย				
18) ที่อยู่อาศัยในชุมชนเสื่อมโทรม				
19) ความแออัดของชุมชนที่อยู่อาศัย				
ด้านการรักษาพยาบาล				
20) คุณภาพการรักษา				
21) การรองรับบริการนาน				

23. ชุมชนของท่านต้องการได้รับความช่วยเหลือในเรื่องใดบ้างต่อไปนี้ ถ้ามีโปรดระบุ ✓ ที่ตรงกับระดับความต้องการ

เรื่อง	ถ้า “ต้องการ” ท่านต้องการความช่วยเหลือในระดับใด			ไม่ต้องการ
	มาก	ปานกลาง	น้อย	
ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ				
1) เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน				
2) ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิตทางการเกษตร				
3) การเข้าถึงแหล่งเงินทุน				
4) การจัดหาอาชีพใหม่				
5) การจัดหาอาชีพเสริม				
6) การจัดหาที่ดินทำกิน				
7) การจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ				
8) มีที่ปรึกษาด้านการตลาด				
ด้านค่าครองชีพ				
9) ลดภาระค่าของกินของใช้				
10) ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง				
11) ลดภาระค่าเช่าที่อยู่อาศัย/สถานประกอบการ				
12) ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา				
13) ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา				
ด้านหนี้สิน				
14) ลดภาระหนี้				
15) แก้ปัญหานี้นอกระบบ				
ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม				
16) อาชญากรรม				
17) ยาเสพติด				
18) ปัญหาในครอบครัว				
19) ปัญหาในชุมชน				
20) มลพิษทางอากาศ				
21) มลพิษทางเสียง				
22) ขยะในชุมชน				
23) น้ำเสียในชุมชน				
24) การจัดระเบียบชุมชน				
25) ผู้สูงอายุในชุมชน				
26) เด็กแรกเกิด/เด็กปฐมวัย				
ด้านที่อยู่อาศัย				
27) การจัดหาที่อยู่อาศัยให้เช่าในราคาถูก				
28) การปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณที่อยู่อาศัย				
29) สนับสนุนเงินทุนในการซ่อมแซมบ้าน				
ด้านการรักษาพยาบาล				
30) ปรับปรุงคุณภาพการบริการ				
31) ปรับปรุงคุณภาพการรักษา				

24. จากประเด็นที่ท่านต้องการความช่วยเหลือข้อที่ผ่านมา โปรดระบุประเด็นที่เร่งด่วนที่สุด 3 อันดับแรก

- 1)
- 2)
- 3)

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ข.
ผลการดำเนินงาน

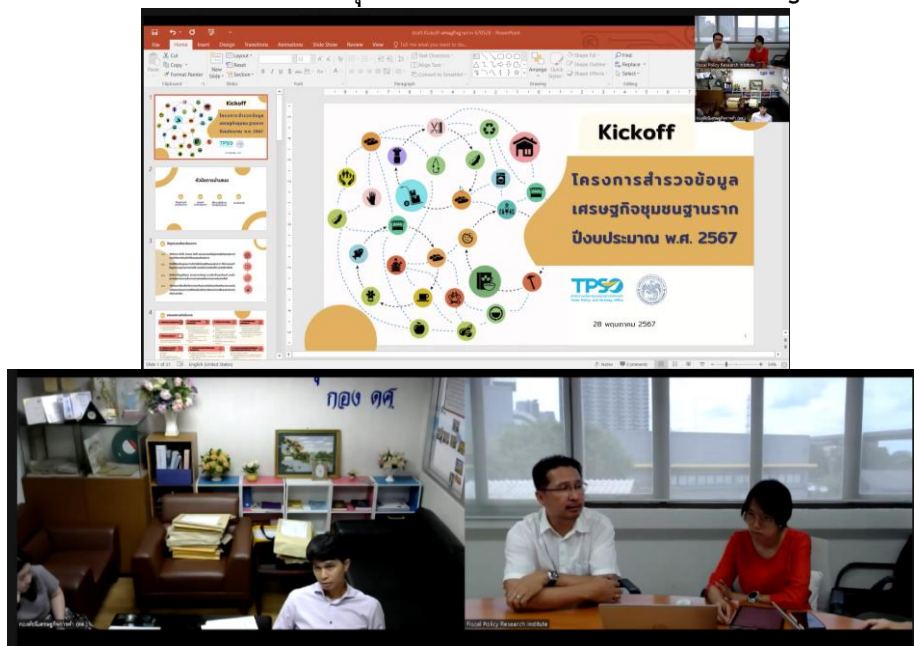
ภาคผนวก ข. ผลการดำเนินงาน

1. การประชุมหารือ

1) การประชุมเริ่มต้นโครงการ (Kick-off meeting)

ที่ปรึกษาได้ประชุมร่วมกับคณะทำงานของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า ในวันอังคารที่ 28 พฤษภาคม 2567 เวลา 13.30 - 14.30 น. ผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom เพื่อทำความเข้าใจร่วมกัน และรับฟังความเห็นต่อแผนการดำเนินโครงการและแบบสอบถามที่สำรวจในขั้นต่อไป

ภาพที่ ข.1 การประชุมเริ่มต้นโครงการ (Kick-off meeting)

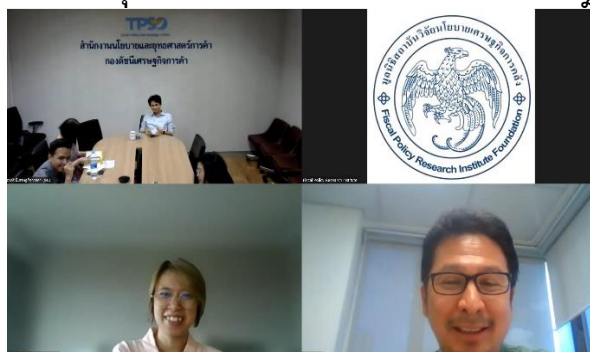

2) การประชุมรายงานความคืบหน้าในการดำเนินโครงการ

การดำเนินงานในช่วงการศึกษาความก้าวหน้าขั้นกลาง (Interim Report) ที่ปรึกษาได้ประชุมหารือร่วมกับสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า เพื่อรายงานความคืบหน้าในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั่วประเทศจำนวน 2 ครั้ง ก่อนจะส่งรายงานความก้าวหน้าขั้นกลาง

1. วันที่ 9 กรกฎาคม 2567 เวลา 10.00 - 10.30 น. ผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom

ภาพที่ ข.2 การประชุมรายงานความคืบหน้าประจำเดือนกรกฎาคม 2567

2. วันที่ 14 สิงหาคม 2567 เวลา 09.00 - 10.00 น. ผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Zoom

ภาพที่ ข.3 การประชุมรายงานความคืบหน้าประจำเดือนสิงหาคม 2567

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อรับฟังความเห็นต่อการจัดทำดัชนีและการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ 2 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณหทัยชนก ชินอุปราวัฒน์ ผู้อำนวยการกองสถิติพยากรณ์
วันพฤหัสบดี ที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 10.30 น.

กรอบแนวคิดและข้อมูลของเศรษฐกิจฐานราก

- สำนักงานสถิติแห่งชาตินิยามครัวเรือนฐานราก คือ ครัวเรือนที่มีรายได้ร้อยละ 20 แรกต่ำสุดจากการจำแนกครัวเรือนออกเป็น 5 ส่วน
- มีการจัดเก็บข้อมูลทุกปี อย่างไรก็ตาม เป็นการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง (sample) ไม่ได้สำรวจจากประชากรทั้งหมด (population) รวมทั้งข้อมูลที่ได้มีเพียงในระดับจังหวัดเท่านั้น ไม่สามารถลงรายละเอียดลึกไปกว่านั้น
- คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำรวจข้อมูล เริ่มจากการแบ่งพื้นที่ประเทศออกเป็นพื้นที่ย่อย แล้วเลือกพื้นที่หาบัญชีรายชื่อ และเลือกครัวเรือนเป็นกลุ่มเป้าหมาย
- ข้อมูลที่ได้อาจไม่ครอบคลุมและสะท้อนประชากร อาจเนื่องมาจากการมีประชากรแฝงในชุมชนโดยเฉพาะชุมชนในเขตเทศบาล รวมถึงในบางพื้นที่ก็อาจจะไม่มีชุมชน

ดัชนีเศรษฐกิจฐานรากที่หน่วยงานดำเนินการ

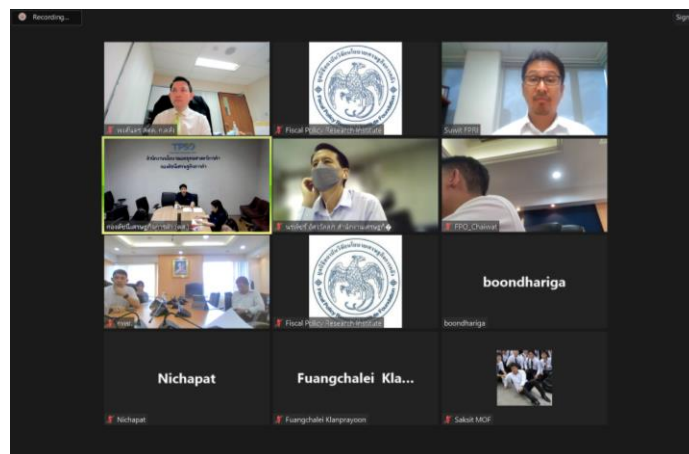
- มีการจัดทำตัวชี้วัดครัวเรือนฐานราก เช่น การกระจายของครัวเรือน โครงสร้างทั่วไป ลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน รายได้ ค่าใช้จ่าย ทรัพย์สิน หนี้สิน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับดัชนีข้อมูลความยากจน
- ตัวชี้วัดมีหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) เป็นครัวเรือน

ข้อเสนอแนะ

- นอกเหนือจากการพิจารณาอาชีพของแรงงาน ควรพิจารณาว่าเป็นแรงงานอยู่ในอุตสาหกรรมใดด้วย
- อาจต้องกำหนดกรอบเศรษฐกิจฐานรากให้ชัดเจนว่าจะพิจารณาเฉพาะคนไทย หรือทุกคนที่อยู่ในประเทศไทย
- ควรพิจารณาการเข้าถึงการศึกษา จำนวนโรงเรียน การเข้าถึงสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน สาธารณสุข (แพทย์ต่อจำนวนประชากร) ทั้งนี้มีข้อมูลจากแต่ละหน่วยงานต้นสังกัดอยู่แล้ว
- ข้อมูลที่ได้ควรสะท้อนทั้งระดับชุมชนและประชากรในชุมชน

2) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

ผู้ให้สัมภาษณ์ คุณพงศ์นคร โภชากรณ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเศรษฐกิจมหภาค และคณะทำงาน
วันพฤหัสบดีที่ 6 มิถุนายน 2567 เวลา 11.30 น.

กรอบแนวคิดและข้อมูลของเศรษฐกิจฐานราก

- แต่ละหน่วยงานมีการกำหนดนิยามเศรษฐกิจฐานรากที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการคลังพิจารณาจากมิติทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ได้แก่ 1. รายได้ 2. เงินออม (เงินฝาก) และ 3. ทรัพย์สิน (บ้าน ที่ดิน)
- เศรษฐกิจฐานรากต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทั้งในมิติของผู้บริโภค (บุคคล) และมิติของผู้ประกอบการ (ธุรกิจ)
- นิยามเศรษฐกิจฐานรากในมิติของบุคคล จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

แบบกว้าง ประกอบด้วย กลุ่มผู้มีรายได้น้อย กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มเปราะบาง (หมายถึงคนจนตามนิยามของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) รวมราว 40 ล้านคน

แบบแคบ (ใกล้เคียงกับเศรษฐกิจฐานรากมากที่สุด) คือ เฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย รวมราว 15 ล้านคน โดยเป็นกลุ่มที่เชื่อมโยงกับบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

แบบแคบที่สุด โดยใช้เส้นความยากจนเป็นเกณฑ์ คือ กลุ่มคนจนตามการลงทะเบียนบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ รวมราว 11 ล้านคน

- นิยามเศรษฐกิจฐานรากในมิติของผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ประกอบการรายย่อย (Micro) ซึ่งมีจำนวนราว 2.7 ล้านราย คิดเป็นร้อยละ 85 ของจำนวนผู้ประกอบการทั้งหมด (MSME+L)

ดัชนีเศรษฐกิจฐานรากที่หน่วยงานดำเนินการ

- เครื่องชี้วัดที่ใช้ข้อมูลผู้มีรายได้เป็นตัวตั้ง เนื่องจากผู้มีรายได้มีนิยามใกล้เคียงกับเศรษฐกิจฐานรากมากที่สุด และสำนักงานเศรษฐกิจการคลังมีการจัดเก็บฐานข้อมูลอยู่แล้วด้วยเลขบัตรประชาชน ตัวอย่างข้อมูล อาทิ อายุ อาชีพ การศึกษา เงินฝาก รายได้ ทรัพย์สิน พืชที่ทำการเกษตร ซึ่งสามารถส่งต่อข้อมูลให้ได้
- ซึ่งสามารถเชื่อมโยงข้อมูลของกรมพัฒนาชุมชนซึ่งเก็บข้อมูลโดยเลขบัตรประชาชนเช่นกัน ทั้งข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ที่ทำให้สามารถเชื่อมโยงไปสู่การพิจารณาปัญหาทางสังคมต่อได้ และข้อมูลการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2ค) ที่จัดเก็บข้อมูลตามรหัสตำบลสามารถสะท้อนเชิงพื้นที่ได้
- มีการทำดัชนีความเชื่อมั่นอนาคตเศรษฐกิจภูมิภาค ติดตามพลวัตเศรษฐกิจรายเดือน (โดยเฉพาะด้านอุปทาน: เกษตร อุตสาหกรรม บริการ) รวบรวมข้อมูลร่วมกับคลังจังหวัด อย่างไรก็ตาม ไม่สามารถจำแนกเป็นเศรษฐกิจฐานรากได้โดยตรง
- ปัจจุบันอยู่ระหว่างพัฒนาเครื่องชี้วัดใหม่ โดยใช้ข้อมูลจากกรมทางหลวงและมีการติดตามจำนวนรถที่วิ่งผ่าน โดยตั้งสมมติฐานว่าผู้ขับรถมอเตอร์ไซด์คือประชาชนฐานราก

ข้อเสนอแนะ

- จากดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภค (CCI) ควรจัดทำดัชนีความเชื่อมั่นผู้บริโภคฐานรากและดัชนีความเชื่อมั่นของร้านค้ารายย่อยเพิ่มเติม และนำทั้ง 2 ดัชนีมาวิเคราะห์ร่วมกัน
- การวิเคราะห์ อาจจำแนกกลุ่มวิเคราะห์เป็นพื้นที่จังหวัดเมืองรอง เมืองท่องเที่ยว เป็นต้น
- อาจนำข้อมูลร้านธงฟ้ามาจำแนกประเภทร้านสินค้า และพื้นที่ยากจน ที่อาจสะท้อนพฤติกรรม การซื้อตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ

3. การทดลองสำรวจแบบสอบถาม

เมื่อแบบสอบถามได้รับการพิจารณาจากสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า จึงได้นำไปทดลองทำการสำรวจ (Pilot Survey) ในระหว่างวันที่ 18 - 19 มิถุนายน 2567 จำนวนทั้งหมด 52 ราย โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี และปทุมธานี

ภาพที่ ข.4 บรรยากาศขั้นตอนทดลองการสำรวจ (Pilot Survey)

ผลการทดลองการสำรวจ (Pilot Survey) พบประเด็นที่สำคัญในการปรับปรุงแบบสอบถาม เพื่อให้มีความเข้าใจ ความชัดเจนยิ่งขึ้น และเอื้อต่อการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างให้มีประสิทธิผลมากขึ้น ได้แก่

- เพิ่มตัวเลือก “ไม่มี” ในบางข้อ
- เพิ่มคำอธิบายและยกตัวอย่างในบางคำถาม
- คำถามส่วน “ปัญหาและความต้องการของประชาชน/ชุมชน” มีบางคำถามยังขาดความชัดเจนว่าถามในบริบทของครัวเรือนหรือภาพรวมของชุมชน
- จัดเรียงลำดับคำถามในส่วน “ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ” ให้มีความต่อเนื่องกัน

เมื่อได้ประเด็นการปรับปรุงแบบสอบถามแล้ว ได้นำผลดังกล่าวไปปรับแบบสอบถามทั้งกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มคนในชุมชน ตั้งแบบสอบถามในภาคผนวก ก.

ค่าสถิติจากการทดสอบแบบสอบถาม

เมื่อทดลองการสำรวจ (Pilot Survey) จากกลุ่มตัวอย่าง 52 ราย ได้นำผลการสำรวจมาทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อช่วยให้มั่นใจได้ว่าเครื่องมือที่ใช้สามารถวัดผลได้อย่างสม่ำเสมอและเชื่อถือได้ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งใช้ในการประเมินความสอดคล้องภายในของแบบสอบถาม และการหาค่าสัมประสิทธิ์ช่วยให้ทราบว่าแบบสอบถามมีการวัดสิ่งที่ต้องการวัดอย่างสม่ำเสมอหรือไม่ โดยค่าที่ได้จะอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ซึ่งค่ายิ่งใกล้เคียงกับ 1 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง

สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคสามารถคำนวณได้จากสูตร:

$$\alpha = \frac{N}{N - 1} \left(1 - \frac{\sum_{i=1}^N \sigma_{Y_i}^2}{\sigma_X^2} \right)$$

โดยที่

N คือ จำนวนคำถามในแบบสอบถาม

$\sigma_{Y_i}^2$ คือ ความแปรปรวนของคำถามแต่ละข้อ

σ_X^2 คือ ความแปรปรวนของผลรวมของคะแนนจากทุกคำถาม

การแปลความหมายของค่าแอลฟาของครอนบาค

- ค่า α น้อยกว่า 0.6 หมายถึง ความเชื่อมั่นต่ำ
- ค่า α ระหว่าง 0.6-0.7 หมายถึง ความเชื่อมั่นปานกลาง
- ค่า α ระหว่าง 0.7-0.8 หมายถึง ความเชื่อมั่นดี
- ค่า α มากกว่า 0.8 หมายถึง ความเชื่อมั่นสูง

ทั้งนี้ จากผลการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามกลุ่มผู้นำชุมชน (ส่วนที่ 4 จำนวน 2 ข้อหลัก 52 ข้อย่อย) และกลุ่มครัวเรือน (ส่วนที่ 5 จำนวน 2 ข้อหลัก 52 ข้อย่อย) พบว่า

- ชุดคำถามกลุ่มผู้นำชุมชนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.93 หมายถึง มีความเชื่อมั่นสูง
- ชุดคำถามกลุ่มครัวเรือนมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.93 หมายถึงมีความเชื่อมั่นสูง
- ดังนั้น กล่าวได้ว่าแบบสอบถามกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มครัวเรือน ทั้งสองฉบับสามารถเชื่อถือได้

ภาคผนวก ค.

สรุปรงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ภาคผนวก ค. สรุปงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจฐานรากจัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์ จังหวัดนนทบุรี โดยมีผู้เข้าร่วม Onsite จำนวน 90 คน และผู้เข้าร่วม Online จำนวน 80 คน จากทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป

1. สรุปข้อคิดเห็นของวิทยากรช่วงเสวนา

1.1 คุณพงศ์นคร โภชากรณ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเศรษฐกิจมหภาค (เศรษฐกรเชี่ยวชาญ)

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

- นิยามเศรษฐกิจฐานรากของแต่ละหน่วยงานไม่เหมือนกัน สำหรับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มฐานรากหมายถึง กลุ่มเกษตรกร กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นิยามเป็นกลุ่มเปราะบาง 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุ คนพิการ และเด็กแรกเกิด ในขณะที่กระทรวงมหาดไทย นิยามเป็นชุมชนยากจน เป็นต้น ทั้งนี้ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง นิยามเศรษฐกิจฐานราก คือกลุ่มผู้มีรายได้น้อย
- ข้อมูล กชช. 2ค แสดงข้อมูลปัญหาชุมชนหรือหมู่บ้านใน 7 ด้าน โดยแต่ละจังหวัด มีปัญหาแตกต่างกัน เช่น แม่ฮ่องสอนมีปัญหาด้านการศึกษามากที่สุด ในขณะที่เชียงใหม่มีปัญหาด้านการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ศรีสะเกษมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การว่างงานสูง หรือผลผลิตต่อไร่ต่ำ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลช่วยให้สามารถออกแบบนโยบายเพื่อให้ตอบสนองตรงกับปัญหาในแต่ละพื้นที่ได้
- หน่วยของเศรษฐกิจประกอบด้วย 7 หน่วย ได้แก่ ร้านค้า ผู้บริโภค ผู้ผลิต เศรษฐกิจธนาคาร รัฐบาล และเศรษฐกิจโลก โดยแต่ละชุมชนมีความเกี่ยวข้องแต่ละหน่วยเศรษฐกิจแตกต่างกัน อาทิ บางชุมชนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจโลกจากการเป็นชุมชนการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ร้านค้าเป็นจุดเริ่มต้นของการพบกันของอุปสงค์และอุปทาน หรือผู้ผลิตพบผู้บริโภค ธนาคารเป็นตัวกลางทำให้ระบบเศรษฐกิจมีความสมดุลกันระหว่างผู้ที่มีเงินเหลือกับผู้ที่ต้องการใช้เงิน รัฐบาลทำหน้าที่จัดเก็บภาษีเพื่อเป็นงบประมาณประจำปีเพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน เศรษฐกิจไหลเวียนอย่างไม่ปกติ กล่าวคือ รายได้ครัวเรือนไม่เพียงพอต่อรายจ่าย กำลังซื้อต่ำ อัตราการใช้กำลังการผลิตต่ำ การลงทุนภาคเอกชนต่ำ หนี้สินของทั้งครัวเรือน ภาคเอกชน และรัฐบาลสูง การเบิกเงินงบประมาณล่าช้า ซึ่งชุมชนประสบปัญหาคล้ายคลึงกับเศรษฐกิจในภาพรวม
- ข้อมูล Big Data ช่วยให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น จากข้อมูลเลขประจำตัวประชาชนทำให้สามารถระบุสถานะของแต่ละบุคคลได้ และสามารถเชื่อมโยงหน่วยงานได้อย่างถูกต้อง โดยกระทรวงการคลังได้จัดทำ Data Lake เชื่อมโยงข้อมูลจากทั้งหมด 20 แหล่ง เพื่อไปสู่การออกแบนโยบาย โดยปัจจุบันมีข้อมูลทั้งสิ้น 60.8 ล้านคน ทั้งในด้านรายได้ หนี้สิน เงินออม อาชีพ เป็นต้น ทำให้สามารถระบุปัญหาของแต่ละบุคคลได้
- จากข้อมูลในปัจจุบันพบว่า ผู้ที่มีรายได้น้อย มีเงินฝากน้อย แต่มีหนี้สินสูงและมีภาระหนี้สูงชำระหนี้สูง

- นโยบายเงินโอนเพื่อผู้มีรายได้น้อย (Negative Income Tax) เป็นอีกหนึ่งนโยบายของกระทรวงการคลัง ซึ่งปัจจุบันมีผู้ยื่นภาษีเงินได้จำนวน 15 ล้านคน แต่มีผู้เสียภาษีจริงเพียง 4 ล้านคน ดังนั้น จึงเป็นที่มาของนโยบายเพื่อให้ผู้ที่มีรายได้เกินเกณฑ์ที่กำหนดต้องเสียภาษี และสนับสนุนให้ประชาชนยื่นภาษีในทุกรายได้ เพื่อเป็นฐานข้อมูลระดับรายได้ของประชาชน
- เป้าหมายในการพัฒนา คือ ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจชุมชนฐานรากออกจากกับดักการมีรายได้น้อยและหนี้สินสูง ไปสู่การมีรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น ชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นดีขึ้น และมีความยั่งยืน คือ รายได้เพิ่มขึ้นมากกว่าเส้นความยากจน คุณภาพชีวิตในทุกมิติไม่มีปัญหา ชุมชนมีการพัฒนาเต็มที่ตามศักยภาพ และเศรษฐกิจท้องถิ่นเข้มแข็ง
- ควรมีการปรับพฤติกรรมทางการเงินครัวเรือน เศรษฐกิจจะไม่มีปัญหาหากทุกคน ทุกครัวเรือน และหน่วยเศรษฐกิจต่าง ๆ สามารถบริหารจัดการการเงินให้รายได้มากกว่ารายจ่ายเพื่อนำไปสู่การออม

1.2 คุณฉัตรชัย ไชโยธา ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีบทบาททำงานร่วมกับประชาชนท้องถิ่นเป็นกลไกกลางในการประสานงาน โดยแต่ละหมู่บ้านส่งตัวแทนเพื่อร่วมกันเป็นหุ้นส่วนขับเคลื่อนชุมชน
- แต่ละพื้นที่มีปัญหาทับซ้อนหลายเรื่อง โดยจากช่วงโควิด 19 ที่ผ่านมา คนตกงานในเขตเมืองกลับบ้านในท้องถิ่นเพื่อทำภาคเกษตร อย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ผ่านมาแล้งมากทำให้เสียหายมูลค่าสูง
- การมีนายทุนใหญ่เข้าไปลงทุนในชุมชน ส่งผลกระทบต่อร้านค้าชุมชนที่มีต้นทุนขายสูงกว่าแต่มาตรฐานไม่ดีเท่าล้มหายไป ทำให้ช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชนหายเช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้ร้านค้าชุมชนอยู่ได้ ควรส่งเสริมการรวมกลุ่มและแบ่งหุ้นร้านค้า
- ประชาชนหลายรายมีหนี้ที่จำนองกับธนาคาร และหลายรายที่ไม่สามารถชำระหนี้คืนได้ ทำให้ถูกยึดที่อยู่อาศัยหรือที่ดินทำกิน ซึ่งเอื้อต่อนายทุนรายใหญ่ในการซื้อที่เหล่านั้นในราคาถูก
- การแก้ไขปัญหาที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้เป็นความมั่นคงของผู้มีรายได้น้อยให้มีที่อยู่และที่ดินทำมาหากิน
- ภาคเกษตรมีการใช้พลังงานสะอาด เช่น ใช้โซลาร์เซลล์ในการสูบน้ำ อย่างไรก็ตาม ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างเต็มที่ ทำให้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายสูง
- ปัจจุบัน ภาคเกษตรกรรมสมัยใหม่ มีกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ และมีการดำเนินการเกษตรในลักษณะโคกหนองนาและไร่นาสวนผสม ทำให้พอสร้างรายได้และส่งอาหารให้แก่เขตเมืองได้ ทั้งนี้ ต้องพัฒนาให้ไปสู่เกษตรอุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มมูลค่า พัฒนาและยกระดับไปสู่ธุรกิจอุตสาหกรรม

- หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งยังไม่เผยแพร่ข้อมูล ทำให้ไม่เกิดการบูรณาการข้อมูล ส่งผลให้นโยบายหลายครั้งไม่ตรงจุดและไม่ตอบโจทย์ของพื้นที่
- เมื่อสนับสนุนการผลิตสินค้าชุมชน ต้องคำนึงถึงขั้นตอนการกระจายสินค้า หรือตลาดด้วย
- ดังนั้น เพื่อยกระดับเศรษฐกิจชุมชนฐานราก จึงควรบูรณาการข้อมูล ให้มีฐานข้อมูลเดียวกัน บูรณาการงบประมาณของแต่ละหน่วยงาน บูรณาการบุคลากรโดยให้ประชาชน วิชาหลัก และภาครัฐเป็นหุ้นส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน

1.3 คุณเอมอร พรหมดี คณะกรรมการดำเนินการ สภาองค์กรชุมชน

- สภาองค์กรชุมชนคุ้นเคยกับปัญหาชาวบ้านที่บางส่วนเข้าไม่ถึง การบริการของภาครัฐ รวมทั้งมีการจัดทำแผนเพื่อเสนอต่อหน่วยงานในจังหวัดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม
- เกษตรกรมีการทำการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (PGS)
- การดำเนินการหลายอย่างของคนในชุมชนยังไม่มีศักยภาพพอ เนื่องจากยังเป็นรายเล็ก/ย่อย
- มีการร่วมมือกับพาณิชย์จังหวัดและบริษัท ประชาธิปไตยสามัคคี จำกัด ในการจัดทำแพลตฟอร์มเพื่อจำหน่ายสินค้า สนับสนุนเศรษฐกิจและทุน อบรมพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อย รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้สามารถเข้าสู่ตลาดและแข่งขันได้
- เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน มีการกำหนดกติการ่วมกันภายในชุมชนว่าหากมีงานจัดขึ้นในชุมชนต้องซื้อสินค้าจากภายในร้านค้าชุมชน
- ประชากรผู้สูงอายุเสียชีวิตรายวัน ในขณะที่มีบางหมู่บ้านไม่มีเด็กเกิดใหม่มาหลายปี
- ภาวะหนี้สินสูง และมูลค่าหนี้ต่อหัวเพิ่มสูงขึ้น สมาชิกกองทุนหมู่บ้านชะลอการจ่ายเงินเข้ากองทุน และประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการจัดการหนี้เป็นจำนวนมาก
- ระเบียบของภาครัฐหลายประการเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน หากไม่แก้ไขก็ไม่สามารถช่วยเหลือหรือพัฒนาชาวบ้านได้อย่างแท้จริง รวมทั้งหน่วยงานช่วยเหลือแต่กลุ่มเป้าหมายเดิม ๆ ที่เข้าเงื่อนไข ทำให้หลายกลุ่มยังไม่ได้รับการเข้าถึง/ช่วยเหลือ

1.4 ดร. พิเศษพร วดวงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

- การส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้เติบโตและยั่งยืน คือ การส่งเสริมให้มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน โดยผู้ประกอบการต้องมี 5M ได้แก่ 1) Main product คือ การมีผลิตภัณฑ์ที่ดีตรงกับ VRIO Framework โดย V-Value หมายถึง สินค้ามีมูลค่า ขายดี มีความเหมาะสมกับพื้นที่ มีตลาดรองรับ คุ้มทุนและกำไรสูงสุด R-Rare หมายถึง ความแปลก I-Imitability หมายถึง สามารถลอกเลียนแบบได้โดยง่ายหรือไม่ และ O-Organization หมายถึง ความสามารถในการใช้ทรัพยากรหรือความสามารถ ในการนี้ แนะนำ 3 ผลิตภัณฑ์ ดังนี้ 1. พืชกลุ่มที่ปลูกง่ายและโตเร็ว เช่น กล้วย 2. สินค้าที่มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น 3. ส่งออกแรงงานไปทำเกษตรกรรมในต่างประเทศ ทั้งนี้ ไม่ส่งเสริมให้เกษตรกรเป็นผู้ประกอบการเอง 2) Market คือ การตลาด 3) Man power 4) Mindset และ 5) Money คือ หนี้และแหล่งที่มาของหนี้ โดยจำเป็นต้องแบ่งประเภทหนี้ หนี้ที่ดีและหนี้ที่มีปัญหา

- ครัวเรือนที่มีคนทำงานน้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มักจะพบว่าเป็นหนี้ และเป็นหนี้ในระบบ ในขณะที่ครัวเรือนที่มีสมาชิกทำงานมากกว่าร้อยละ 50 มักจะไม่เป็นหนี้
- ควรจัดตั้งธนาคารสถาบันการเงินชุมชน ซึ่งจะสามารถรับรู้พฤติกรรมทางการเงินของแต่ละบุคคลในชุมชน ทำให้สามารถรู้ได้ว่าสามารถปล่อยกู้ให้ใครได้และจะไม่เกิดปัญหาหนี้เสีย

1.5 คุณโสวัฒน์ อยู่คงดี ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- ปัจจัยที่จะขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก คือ ทุน ความรู้ และการส่งเสริมการประกอบการ
- กองทุนหมู่บ้านต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีธนาคารเป็นของตนเอง โดยรัฐให้เงินทุนตั้งต้นแห่งละ 1 ล้านบาท สมาชิกบริหารเงินเอง ออกกฎระเบียบร่วมกัน กำหนดวงวดชำระคืน และหลักประกัน อย่างไรก็ตาม มีข้อจำกัด คือ ในปีถัดไปไม่สามารถนำส่วน 1 ล้านบาทแรกไปปล่อยกู้ได้
- ปัจจุบันมีกองทุนหมู่บ้าน 7 หมื่นกว่ากองทุนทั่วประเทศ โดย 20 ปีที่แล้วรัฐบาลใช้งบประมาณตั้งต้นกว่า 1.7 แสนล้านบาท ทั้งนี้ ในปัจจุบันงบเงยมาร้อยละ 15 - 17 คือ เพิ่มขึ้นราว 2.5 หมื่นล้านบาท ทำให้แต่ละหมู่บ้านเฉลี่ยมีเงินราว 2.4 ล้านบาท
- ภาระด้านธุรการ อาทิ การทำเอกสาร สัญญาค้ำประกัน กฎหมายทวงหนี้ กฎหมายข้อมูลส่วนบุคคล เป็นการเพิ่มข้อจำกัดการทำงานให้แก่ชุมชน
- มีการจัดสรรกองทุนที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจของชาวบ้าน ผู้เข้าร่วมโครงการได้รับเงินราว 1 ล้านบาท โดยสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นกลไกกลางในการจัดหาปัจจัยการผลิตในราคาถูก และเป็นตัวกลางในการรวบรวมผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านออกไปขาย ซึ่งอยู่ในรูปแบบของร้านค้าหมู่บ้าน
- ครัวเรือนที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านยังมีสัดส่วนน้อย เฉลี่ยมีเพียงร้อยละ 20 ในแต่ละหมู่บ้าน คิดเป็นราวร้อยละ 40 ของจำนวนประชากรในหมู่บ้านทั่วประเทศ
- จำเป็นต้องหาวิธีทำให้ผู้มีรายได้และมีความรู้ในชุมชนเข้ามาช่วยบริหารหรือเติมเงินลงในกองทุนหมู่บ้าน เพื่อลดการพึ่งพาแหล่งเงินภายนอกและเป็นการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนอีกช่องทางหนึ่ง
- สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติยังติดกับดักมุมมองการเป็นสถาบันการเงินในอนาคตควรมีการปรับบทบาทให้ทำงานมากยิ่งขึ้น เพื่อดึงคนมีทุนและความรู้ในหมู่บ้านมาเข้าร่วม รวมทั้งส่งเสริมธุรกิจที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันเพื่อส่งเสริมการจ้างงานในชุมชนและเกื้อหนุนเศรษฐกิจในชุมชน พร้อมยกระดับให้เป็นธุรกิจชุมชน
- ต้องหาจัดอาชีพใหม่ให้แก่ผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

2. สรุปข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา

2.1 คุณสมภา ใจกล้า ประธานที่ประชุมระดับจังหวัด สภาองค์กรชุมชน

- ประเทศไทยติดกับดักรายได้ปานกลางมาหลายปี โครงสร้างประเทศไม่มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังมุ่งไปสู่สังคมผู้สูงอายุ
- ควรต้องมีการกระจายอำนาจ เปลี่ยนโครงสร้างการบริหารเพื่อให้เกิดความคล่องตัว ซึ่งโครงการที่เห็นผลมากที่สุด คือ โครงการที่ลัดผ่านหน่วยงานและลงไปที่ชุมชนโดยตรงเลย
- อาจจัดตั้งกองทุนเพื่อดึงคนรุ่นใหม่ให้กลับมาพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการดำเนินการหรือแนวความคิดใหม่ ๆ

2.2 คุณวันเพ็ญ แซ่มือนาม นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตตลิ่งชัน

- เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนกินดีอยู่ดีได้ มีการให้ทุนแก่ผู้ประกอบการ ช่วยเหลือค่าเกี่ยวเนื่องในการรักษาพยาบาล ทุนสนับสนุนการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงปริญญาตรี

3. สรุปผลแบบประเมินความพึงพอใจ

สรุปแบบประเมินความพึงพอใจต่องานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1) เพศ

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก พบว่าจากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด ประกอบด้วย เพศชาย ร้อยละ 23.3 และเพศหญิง ร้อยละ 72.7

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	12	27.3
หญิง	32	72.7
รวม	44	100

1.2) สังกัดหน่วยงาน

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก พบว่าจากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มาจากหน่วยงานภาครัฐ เท่ากับร้อยละ 79.5 รัฐวิสาหกิจ/องค์กรมหาชน เท่ากับร้อยละ 13.6 ประชาชนทั่วไป เท่ากับร้อยละ 4.5 และมูลนิธิ เท่ากับร้อยละ 2.3

หน่วยงาน	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานภาครัฐ	35	79.5
รัฐวิสาหกิจ/องค์กรมหาชน	6	13.6
ประชาชนทั่วไป	2	4.5
มูลนิธิ	1	2.3
รวม	44	100

ส่วนที่ 2 ความพึงพอใจต่องานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

2.1) ความพึงพอใจโดยรวมของงานสัมมนาในครั้งนี้

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจโดยรวมของงานสัมมนาในครั้งนี้ โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 65.9 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 27.3 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 6.8 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.6

ความพึงพอใจโดยรวมของงานสัมมนาในครั้งนี้													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	29	65.9	12	27.3	3	6.8	0	0	0	0	44	100	4.6

2.2) การถ่ายทอดของวิทยากรมีความชัดเจน

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดของวิทยากรมีความชัดเจน โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่าจากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 77.3 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 18.2 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 4.5 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.7

การถ่ายทอดของวิทยากรมีความชัดเจน													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	34	77.3	8	18.2	2	4.5	0	0	0	0	44	100	4.7

2.3) การมีความรู้ในหัวข้อ/เนื้อหา

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการมีความรู้ในหัวข้อ/เนื้อหา โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 70.5 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 25.0 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 4.5 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.7

การมีความรู้ในหัวข้อ/เนื้อหา													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	31	70.5	11	25.0	2	4.5	0	0	0	0	44	100	4.7

2.4) การใช้เวลาตามที่กำหนด

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้เวลาตามที่กำหนด โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 50.0 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 43.2 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 4.5 ระดับความพึงพอใจที่ 2 เท่ากับร้อยละ 2.3 และไม่มีผู้ประเมินความพึงพอใจ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.4

การใช้เวลาตามที่กำหนด													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	22	50.0	19	43.2	2	4.5	1	2.3	0	0	44	100	4.4

2.5) การตอบข้อซักถามได้ตรงประเด็น

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการตอบข้อซักถามได้ตรงประเด็น โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 63.6 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 31.8 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 4.5 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.6

การตอบข้อซักถามได้ตรงประเด็น													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	28	63.6	14	31.8	2	4.5	0	0	0	0	44	100	4.6

2.6) ความสะดวกในการลงทะเบียนเข้าร่วมงานสัมมนา

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสะดวกในการลงทะเบียนเข้าร่วมงานสัมมนา โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 77.3 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 20.5 ไม่มีผู้ประเมินความพึงพอใจ 3 ระดับความพึงพอใจที่ 2 เท่ากับร้อยละ 2.3 และไม่มีผู้ประเมินความพึงพอใจ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.7

ความสะดวกในการลงทะเบียนเข้าร่วมงานสัมมนา													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	34	77.3	9	20.5	0	0	1	2.3	0	0	44	100	4.7

2.7) ความพร้อมของเอกสาร/เนื้อหา

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของเอกสาร/เนื้อหา โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 70.5 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 25.0 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 4.5 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.7

ความพร้อมของเอกสาร/เนื้อหา													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	31	70.5	11	25.0	2	4.5	0	0	0	0	44	100	4.7

2.8) ระยะเวลาในการจัดงานสัมมนามีความเหมาะสม

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาในการจัดงานสัมมนามีความเหมาะสม โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 59.1 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 40.9 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 3 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.6

ระยะเวลาในการจัดงานสัมมนามีความเหมาะสม													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	26	59.1	18	40.9	0	0	0	0	0	0	44	100	4.6

2.9) ระบบภาพและเสียงมีความชัดเจน

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับระบบภาพและเสียงมีความชัดเจน โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 75.0 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 25.0 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 3 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.8

ระบบภาพและเสียงมีความชัดเจน													
ระดับ ความ พึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	เฉลี่ย
	33	75.0	11	25.0	0	0	0	0	0	0	44	100	4.8

2.10) สิ่งที่ได้รับจากการสัมมนาตรงตามความคาดหวังของท่าน

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ได้รับจากการสัมมนาตรงตามความคาดหวังของท่าน โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับ ร้อยละ 56.8 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 36.4 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 6.8 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.5

สิ่งที่ได้รับจากการสัมมนาตรงตามความคาดหวังของท่าน													
ระดับความพึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	เฉลี่ย	
	25	56.8	16	36.4	3	6.8	0	0	0	0	44	100	4.5

2.11) ประโยชน์ที่ท่านได้รับจากการสัมมนา

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ที่ท่านได้รับจากการสัมมนา โดยสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจได้ 5 ระดับ พบว่า จากจำนวนผู้ประเมินความพึงพอใจทั้งหมด มีระดับความพึงพอใจ 5 เท่ากับร้อยละ 61.4 ระดับความพึงพอใจ 4 เท่ากับร้อยละ 34.1 ระดับความพึงพอใจ 3 เท่ากับร้อยละ 4.5 และไม่มีผู้ประเมินระดับความพึงพอใจที่ 2 และ 1 โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจทั้งหมดเท่ากับ 4.6

ประโยชน์ที่ท่านได้รับจากการสัมมนา													
ระดับความพึงพอใจ	5		4		3		2		1		รวม		
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	เฉลี่ย	
	27	61.4	15	34.1	2	4.5	0	0	0	0	44	100	4.6

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

จากการพิจารณาแบบประเมินความพึงพอใจงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ในส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ผู้เข้าร่วมสัมมนามีข้อคิดเห็นถึงผลการศึกษาว่า เศรษฐกิจฐานรากมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประชากรจำนวนมากในพื้นที่พึ่งพาเศรษฐกิจนี้ อย่างไรก็ตามหน่วยงานระดับท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ยังขาดการจัดตั้งกลุ่มงานเฉพาะด้านเศรษฐกิจการตลาด รายได้ และอาชีพ แม้ว่าจะมีการดูแลด้านสุขภาพร่างกาย แต่การดูแลด้านสุขภาพทางการเงิน ยังไม่มีการดำเนินการเป็นการเฉพาะ ดังนั้น การปรับโครงสร้างหน่วยงานระดับท้องถิ่นควรคำนึงถึงการจัดตั้งกลุ่มงานเฉพาะด้านเศรษฐกิจ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินแก่ประชาชนในพื้นที่

4. กำหนดการงานสัมมนา

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

วันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 – 12.30 น.

ณ ห้องแซฟไฟร์ ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

เวลา	รายการ
08.30 - 09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00 - 09.15 น.	กล่าวเปิดงานสัมมนา โดย นายวิชานัน นิวาตจินดา รองผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
09.30 - 10.30 น.	นำเสนอผลการศึกษา โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดย คุณสุวิทย์ สรรพวิทยศิริ ผู้อำนวยการศูนย์นโยบายการค้าและการลงทุน มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง
10.30 - 10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45 - 12.00 น.	เสวนาหัวข้อ “การเชื่อมโยงข้อมูลเศรษฐกิจฐานรากกับการกำหนดนโยบายการค้าที่มีประสิทธิภาพ” โดย 1) คุณพงศันคร โภชากรณ์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเศรษฐกิจมหภาค (เศรษฐกิจผู้เชี่ยวชาญ) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง 2) คุณฉัตรชัย ไชโยธา ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) 3) คุณเอมอร พรหมดี คณะกรรมการดำเนินการ สภาองค์กรชุมชน 4) ดร.พิเศษพร วศวงศ์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 5) คุณไสวัญ อยู่คงดี ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดำเนินรายการโดย คุณสุวิทย์ สรรพวิทยศิริ ผู้อำนวยการศูนย์นโยบายการค้าและการลงทุน มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง
12.00 - 12.30 น.	ถาม - ตอบ
12.30 น.	จบงานสัมมนา / รับประทานอาหารเที่ยง

5. ภาพบรรยากาศงาน

6. เอกสารประกอบการประชุม

งานสัมมนาเผยแพร่

ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

โดย
สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์
ร่วมกับ
มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง

วันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 9.00 – 12.00 น.
โรงแรมแอมบาสเดอร์มอนด์ นนทบุรี

เอกสารประกอบการประชุม

การขอความยินยอม ตาม พ.ร.บ. ข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ::::

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.)
และมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (มูลนิธิ สวค.)
ในฐานะผู้จัดการประชุมภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
ขอแจ้งให้ทราบว่า จะมีการบันทึกภาพนิ่งและบันทึกเสียง

จึงเรียนมาเพื่อทราบตาม พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)
และขอขอบคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
มูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจ
การคลัง

นโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล
สำหรับผู้ร่วมงานอบรม/สัมมนาของมูลนิธิ
สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง

พันธกิจ

บูรณาการ	ศึกษา	จัดทำและพัฒนา	เป็นศูนย์กลาง	สร้างเครือข่าย
จัดทำ และขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์การค้า แห่งชาติให้มีทิศทาง ชัดเจนเป็นเอกภาพ ทั้งยุทธศาสตร์รายสินค้า รายประเทศ และการ พัฒนาขีดความสามารถ ทางการแข่งขัน	ศึกษา วิเคราะห์ ติดตามสถานการณ์ และมาตรการ ทางการค้าที่สำคัญ เพื่อเสนอแนะนโยบาย และมาตรการให้ สอดคล้องกับ สถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลง	จัดทำและพัฒนา เครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจ การค้า เพื่อสนับสนุนการ ออกแบบนโยบายและ ยุทธศาสตร์ พร้อมทั้งเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหาร จัดการด้านเศรษฐกิจ การค้าของประเทศ	เป็นศูนย์กลางระบบ ฐานข้อมูลสารสนเทศ เชิงลึกด้านเศรษฐกิจ การค้า	สร้างเครือข่ายความ ร่วมมือระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชน ทั้งใน ประเทศและ ต่างประเทศ

หลักการและเหตุผล

- **การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก** ถูกกำหนดเป็นหนึ่งในแผนแม่บทรองรับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเด็นที่ 16 เศรษฐกิจฐานราก ที่มุ่งเน้นปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาต่างอื่น ๆ ในพื้นที่
- **การกำหนดมาตรการและนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาและบรรลุวัตถุประสงค์** จำเป็นต้องมีข้อมูลและตัวชี้วัดเชิงลึกในระดับชุมชนและบุคคล เพื่อนำมาใช้ประกอบการกำหนดนโยบายในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศให้สอดคล้องกับแผนทางเศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อสำรวจ จัดเก็บ รวบรวม บันทึก และประมวลผล ข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก รวมทั้งวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้มีฐานข้อมูลและการจัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากที่มีความแม่นยำ ข้อมูลครอบคลุมในหลากหลายมิติ สอดคล้องตามหลักสถิติ และเป็นที่น่าเชื่อถือ

เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สภาพความเป็นอยู่ ความคิดเห็นและทัศนคติ รวมถึงสภาพปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือของประชาชนในแต่ละพื้นที่

เพื่อพัฒนาเครื่องมือที่สามารถสะท้อนความเชื่อมั่นและทัศนคติของประชาชนในระดับฐานรากและสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการติดตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่อง

ประเด็นนำเสนอ

แนวคิดหลักของ
การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

ขอบเขตการพิจารณา

ดัชนีเศรษฐกิจ
ชุมชนฐานราก

ประเด็นสำคัญ
จากสมาชิกในชุมชน

ประเด็นสำคัญ
จากผู้นำในชุมชน

การวิเคราะห์ปัญหา
และความต้องการความช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นิยามเศรษฐกิจ ชุมชนฐานราก

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด
ร้อยละ 20 แรก

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2566 - 2580)

ได้กำหนดประเด็นเศรษฐกิจฐานรากเป็นอีกเป้าหมายในการส่งเสริม โดยกล่าวว่า เศรษฐกิจฐานรากของประเทศไทย ซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นที่ส่วนใหญ่เป็นประชาชนกลุ่มที่มีรายได้น้อย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

พิจารณาจากมิติทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ได้แก่
1. รายได้ 2. เงินออม (เงินฝาก) และ
3. ทรัพย์สิน (บ้าน ที่ดิน)

ในมิติของบุคคล
• ผู้มีรายได้น้อย
• เกษตรกร
• กลุ่มเปราะบาง

ในมิติของผู้ประกอบการ
กลุ่ม Micro จำนวน 27 ล้านคน
(คิดเป็น 85% ของ MSME+L)

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้นิยามว่า "เศรษฐกิจฐานราก" คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งพาตนเองภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

ตัวอย่างนโยบายเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

รัฐบาลทักษิณ

- หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)
- กองทุนหมู่บ้าน ละ 1 ล้านบาท
- ธนาคารประชาชน

รัฐบาลสมัคร

- บ้านมั่นคง
- เศรษฐกิจชุมชนพอเพียง

รัฐบาลยิ่งลักษณ์

- รถคันแรก
- กำไรขั้นต่ำ 300 บาท
- จำนำข้าว

รัฐบาลสุรยุทธ์

- เศรษฐกิจพอเพียง
- แก้นับถอระบบ

รัฐบาลอภิสิทธิ์

- ไทยเข้มแข็ง
- ประกันรายได้เกษตรกร

รัฐบาลประยุทธ์

- คนละครึ่ง
- บัตรสวัสดิการรัฐ

รัฐบาลเศรษฐา และ แพทองธาร

- เงินดิจิทัล 10,000 บาท
- ปรับโครงสร้างหนี้ครัวเรือน

แนวคิดหลัก ของการพัฒนา เศรษฐกิจฐานราก

“เศรษฐกิจฐานราก” คือ ระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นที่สามารถพึ่งพาตนเอง ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันมีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาอื่น ๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม กรรพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2559)

พึ่งพาตัวเอง

ช่วยเหลือ
เกื้อกูล

พัฒนาอย่าง
ยั่งยืน

องค์ประกอบแนวคิดหลัก ของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก

การมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงาน เพื่อให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาของตัวเอง

การพัฒนาทรัพยากรในท้องถิ่น

การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การเกษตร การประมงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรในชุมชน

สนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งองค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการและเป็นตัวแทนของชุมชนได้

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

สนับสนุนให้ชุมชนสร้างธุรกิจของตัวเองที่สามารถสร้างรายได้ และการจ้างงานในท้องถิ่น

การพัฒนาศักยภาพและทักษะของชุมชน

ฝึกอบรมและให้ความรู้เพื่อเพิ่มทักษะและศักยภาพให้กับสมาชิกในชุมชน

การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม

นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน เช่น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการตลาด เป็นต้น

การสร้างเครือข่ายและการเชื่อมโยง

สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานรัฐ เอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชน

การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เพื่อให้ชุมชนมีความสมบูรณ์และคงอยู่ได้ในระยะยาวอย่างยั่งยืน

ที่มา: สรุปจากแนวคิด Kretzmann, McKnight, Green, Haines, Matarrita-Cascante, Brennan และ Bhattacharyya

ตัวอย่างดัชนีเศรษฐกิจฐานรากในประเทศไทย

สำนักงานนโยบายและ ยุทธศาสตร์การค้า

จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจการค้าฐานราก
ได้จัดทำ **ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก** เพื่อวัดหรือ
ประเมินความรู้สึกและทัศนคติของประชาชน

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง

สำรวจและรวบรวมข้อมูลจากการจัดเก็บ
ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชข. 2ก)
เพื่อการแก้ปัญหาเศรษฐกิจฐานราก

ศูนย์วิจัยธนาคารออมสินได้รายงาน การศึกษาภาวะเศรษฐกิจฐานราก

จัดทำดัชนี **ความเชื่อมั่นเศรษฐกิจฐานราก**
(Grassroots Economic Sentiment Index:
GSEI) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การจับจ่ายใช้สอย
ความสามารถในการชำระหนี้สิน การออม การหารายได้
โอกาสในการหางานทำ และภาวะเศรษฐกิจ

การเคหะแห่งชาติ

จัดทำดัชนี **เศรษฐกิจชุมชน (Community
Economic Index: CEI)** เพื่อติดตามและประเมิน
ผลการเติบโตด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
และความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยโดยรวมของครัวเรือน
ผู้อยู่อาศัยในโครงการของการเคหะแห่งชาติ

ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปี 2567

ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มครัวเรือน)

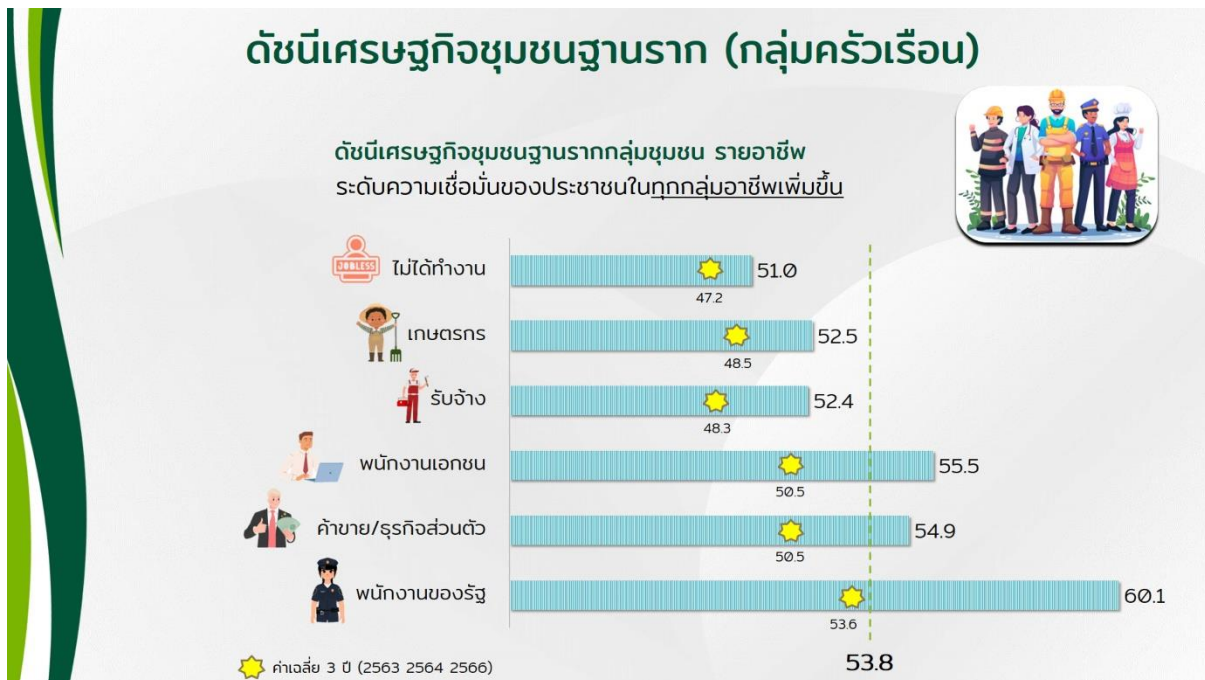
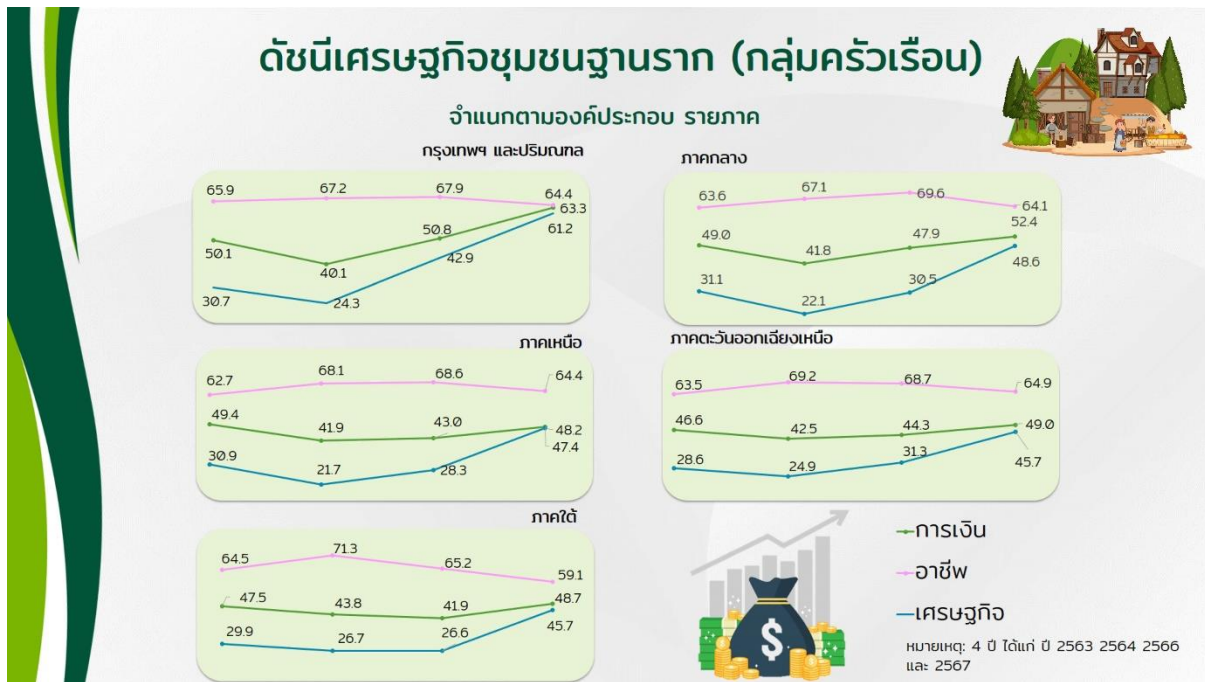

ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากกลุ่มครัวเรือน รายภาค ประชาชนในทุกภาคมีความเชื่อมั่นต่อสถานะทางการเงิน ศักยภาพในการประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

★ ค่าเฉลี่ย 3 ปี (2563 2564 2566)

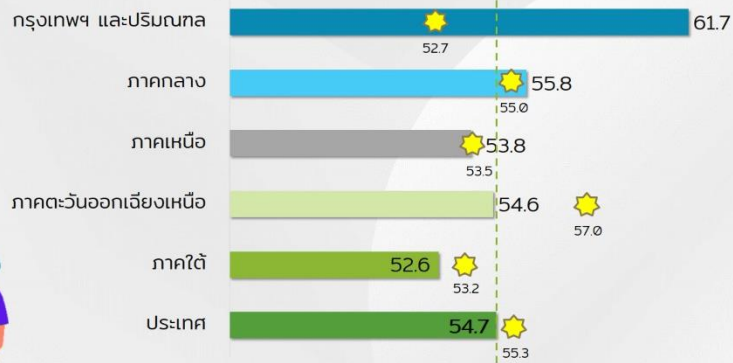

ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มผู้นำชุมชน)

ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากกลุ่มผู้นำชุมชน รายภาค
ผู้นำชุมชนมีความเชื่อมั่นต่อสถานะทางการเงิน ศักยภาพในการประกอบ
อาชีพของคนในชุมชน และภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันเพิ่มขึ้น

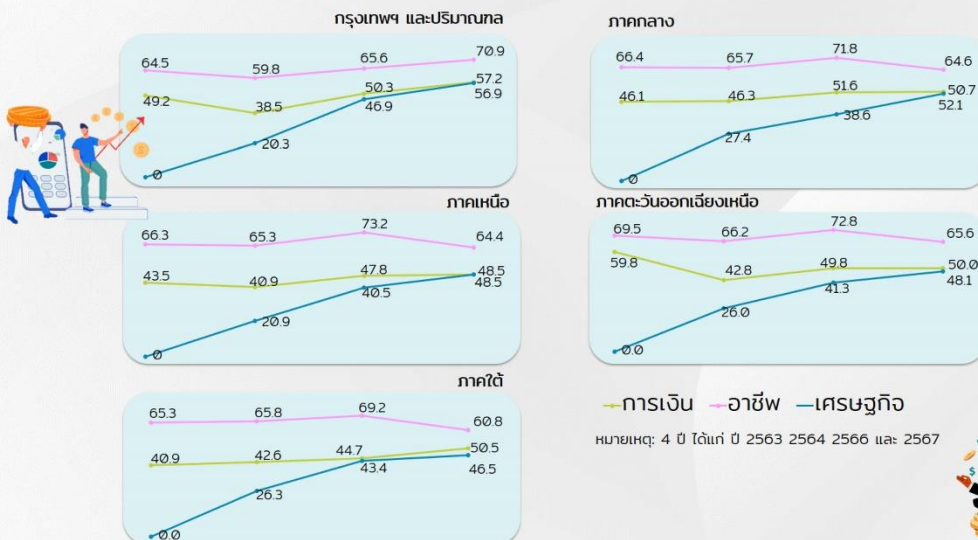

☀ ค่าเฉลี่ย 3 ปี (2563 2564 2566)

ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก (กลุ่มผู้นำชุมชน)

จำแนกตามองค์ประกอบ รายภาค

ขอบเขตการพิจารณา

ศึกษาวิเคราะห์บทกวนข้อมูลทุติยภูมิ

ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจชุมชนฐานรากโดยวรรณกรรมปริทัศน์

ข้อมูลปฐมภูมิ

คำถามปลายเปิดและปลายปิด

กลุ่มผู้เข้าชม	กลุ่มครัวเรือน
1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน	1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ	2. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ
3. ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน	3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานะทางการเงิน การประกอบอาชีพ และภาวะเศรษฐกิจ
4. ปัญหาและความต้องการของประชาชน/ชุมชน	4. ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลง
	5. ปัญหาและความต้องการของประชาชน

จัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ระยะเวลาการสำรวจ

16 กรกฎาคม
15 สิงหาคม

กลุ่มตัวอย่าง

28,413 คน

ผู้นำชุมชน

7,334 คน

ครัวเรือน/สมาชิกในชุมชน

21,079 คน

พื้นที่สำรวจ

7,033 ตำบล

76 จังหวัดและกม.

ครอบคลุม 6 อาชีพ

ไม่ได้ทำงาน ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว พนักงานของรัฐ พนักงานเอกชน เกษตรกร และอาชีพรับจ้าง

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสำรวจ (สมาชิกในชุมชน)

ข้อมูลทั่วไปผู้ตอบแบบสำรวจ

สมาชิกในครัวเรือน คน

ทั้งหมด	ผู้มีรายได้	
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	2	2
ภาคอื่น ๆ	4	2

เด็กเล็ก (ต่ำกว่า 3 ปี) ประเทศ **ระดับต่ำ**

ครัวเรือนที่มีผู้อยู่ในวัยเรียน
กรุงเทพฯ และปริมณฑล **ระดับต่ำ**
ภาคอื่น ๆ **ระดับปานกลาง**

ผู้สูงอายุ และปริมณฑล	วัยเรียน	เด็กเล็ก	ผู้พิการ
กรุงเทพฯ และปริมณฑล			
ภาคกลาง			
ภาคเหนือ			
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			
ภาคใต้			
ประเทศ			

การมีงานทำ ร้อยละ

ผู้สูงอายุ	ผู้พิการ
48	80

มีงานทำ

อัตราการพึ่งพิง

กรุงเทพฯ และปริมณฑล	ระดับต่ำ
ภาคอื่น ๆ	ระดับปานกลาง
ภาคเหนือ	ระดับสูง

รายได้และแหล่งรายได้ของครัวเรือน

ภาค

กรุงเทพฯ และปริมณฑล	5,001-10,000
ภาคกลาง	20,001-50,000
ภาคเหนือ	10,001-20,000
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	20,001-50,000
ภาคใต้	20,001-50,000

อาชีพ

ไม่ได้ทำงาน/ว่างงาน	20,001-50,000
เกษตรกร	10,001-20,000
รับจ้างบริการ	10,001-20,000
พนักงานเอกชน	20,001-50,000
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	20,001-50,000
พนักงานของรัฐ	20,001-50,000

78.5% รายได้ไม่เพียงพอ

78.5% ทำงานในชุมชน

ต้องการรายได้เพิ่มเติมมากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน **41.1%**

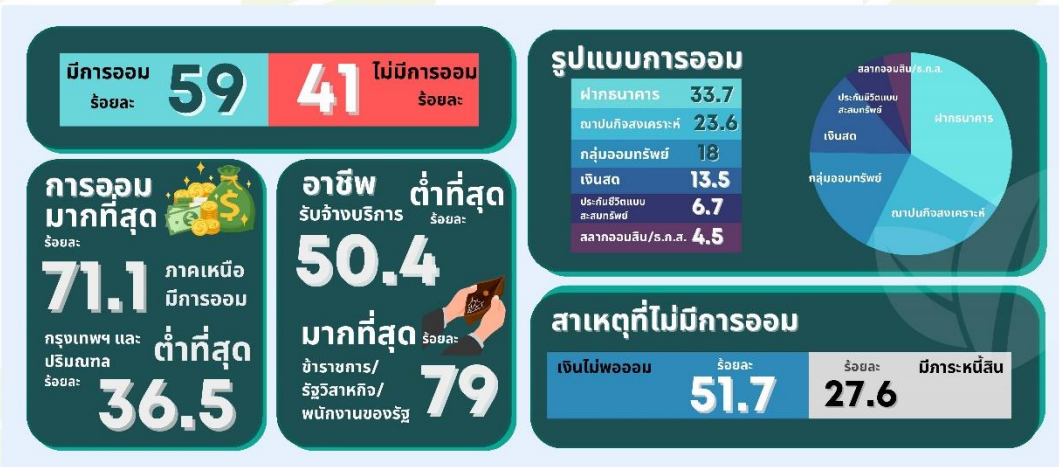
ต้องการรายได้เพิ่มเติม 3,001 - 5,000 บาทต่อเดือน **23.5%**

แหล่งรายได้ในวัยชรา (60ปี+)

เงินจากการทำงาน **35.4%**

เงินสนับสนุนจากภาครัฐ **28.5%**

การออมเงินของครัวเรือน

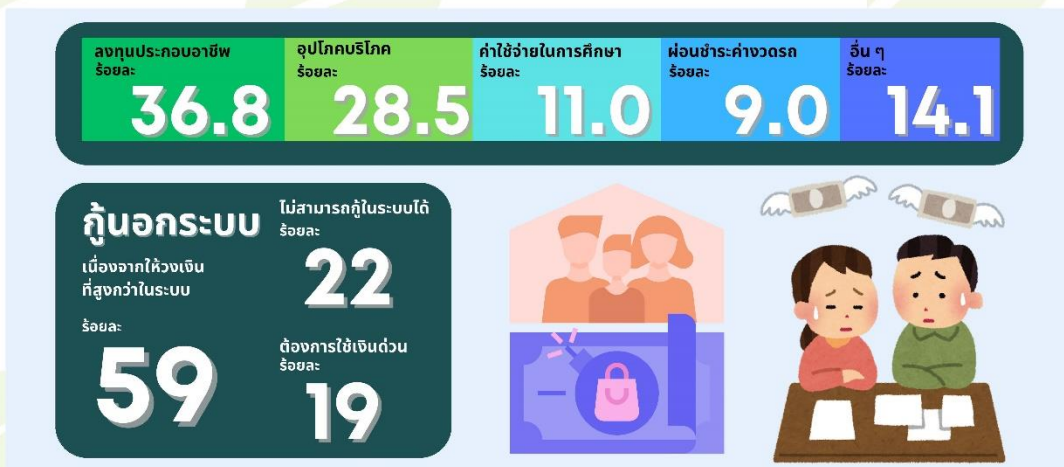
การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพในชุมชน

หนี้สินของครัวเรือน

หนี้สินของครัวเรือน

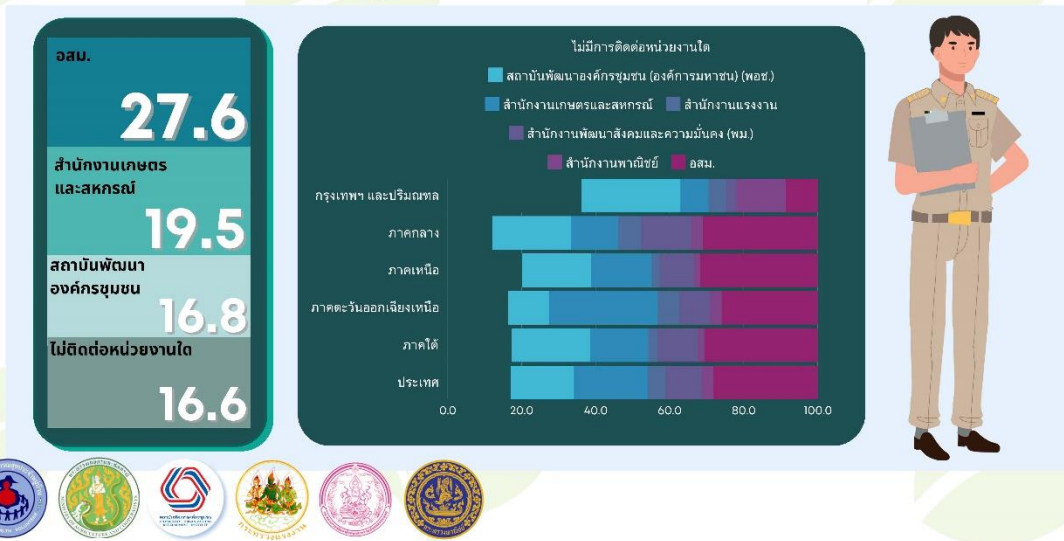
ลักษณะสภาพความเป็นอยู่

การเสี่ยงโชค

หน่วยงานภาครัฐที่ติดต่อ

เรื่องที่ประชาชนต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

จุดเด่น/จุดแข็งของชุมชน และจุดอ่อน/จุดด้อยของชุมชน

เปรียบเทียบปีปัจจุบัน (2567) กับปีหน้า (2568)

เปรียบเทียบปีปัจจุบัน (2567) กับปีหน้า (2568)

ปัญหาของประชาชน

ความต้องการความช่วยเหลือของประชาชน

1 ลดภาระค่าไฟฟ้า/ประปา

2 ลดภาระค่าสินค้าและบริการ

3 เพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทน

4 ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านปัจจัยการผลิต

5 การเข้าถึงแหล่งเงินทุน

6 การจัดหาอาชีพเสริม

7 การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ

8 ลดภาระค่าโดยสาร/การเดินทาง

9 ลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษา

10 มีที่ปรึกษาทางการตลาด

ปัญหาจำแนกตามภาค

ภาคกลาง

1 ค่าครองชีพสูง

2 รายได้ไม่เพียงพอ

3 รายได้ไม่แน่นอน

กรุงเทพฯ และปริมณฑล

1 ค่าครองชีพสูง

2 รายได้ไม่เพียงพอ

3 อาชีพไม่มั่นคง

ภาคเหนือ

1 ค่าครองชีพสูง

2 รายได้ไม่เพียงพอ

3 รายได้ไม่แน่นอน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1 ค่าครองชีพสูง

2 รายได้ไม่เพียงพอ

3 รายได้ไม่แน่นอน

ภาคใต้

1 ค่าครองชีพสูง

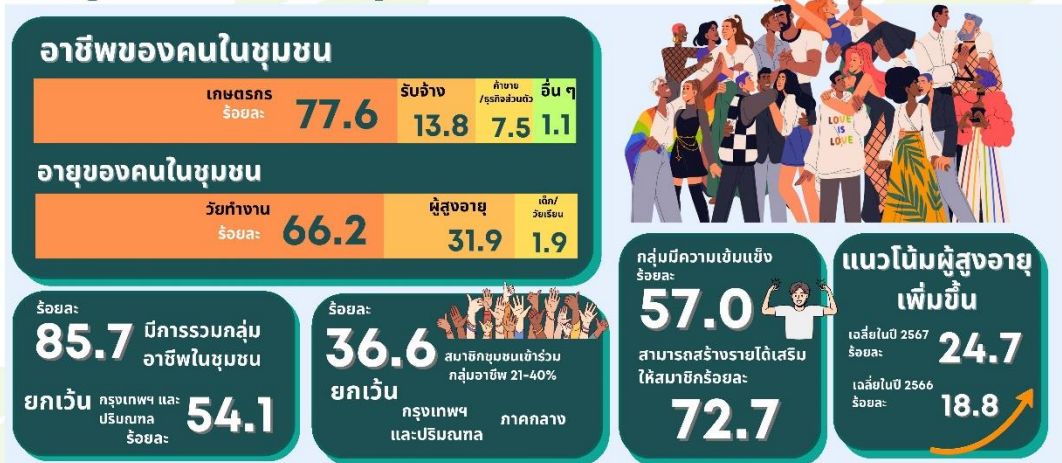
2 รายได้ไม่เพียงพอ

3 รายได้ไม่แน่นอน

ความต้องการจำเป็นตามภาค

ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

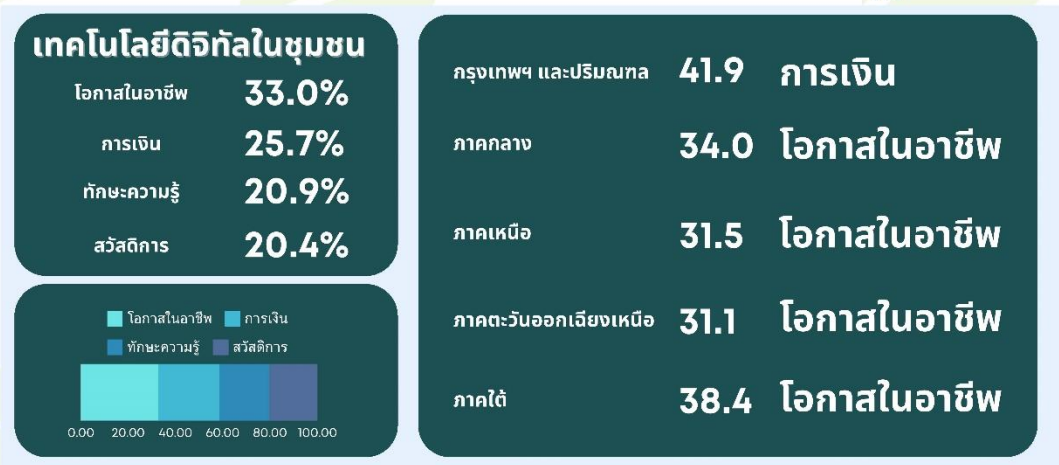
สาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชน

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชน

ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ความคิดเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

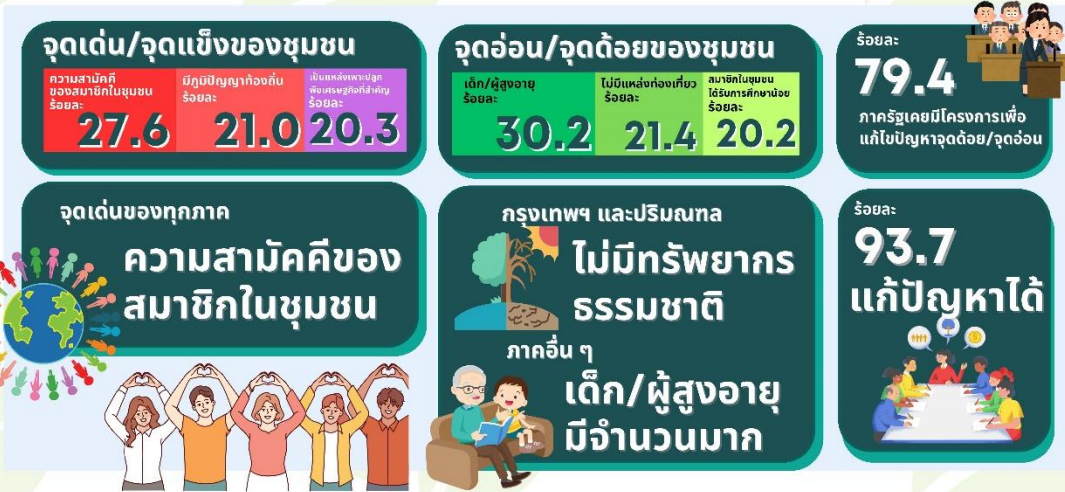
การเปลี่ยนแปลงช่วง 10 ปีที่ผ่านมาในชุมชน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

จุดเด่น/จุดแข็งของชุมชน และจุดอ่อน/จุดด้อยของชุมชน

ปัญหาและความต้องการของชุมชน

ความต้องการความช่วยเหลือจากภาครัฐ

ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ

● ● มุมมองจากสมาชิกในชุมชน

ปัญหาสำคัญและต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน

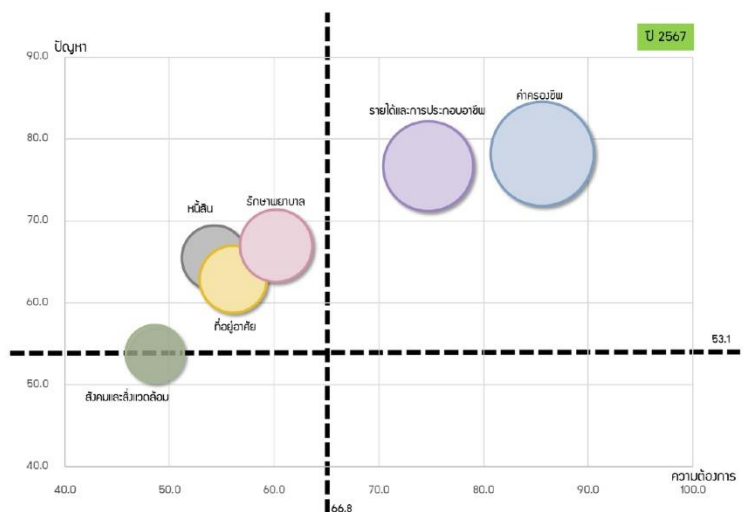
- ด้านค่าครองชีพ
- ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ

ปัญหาสำคัญปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้น

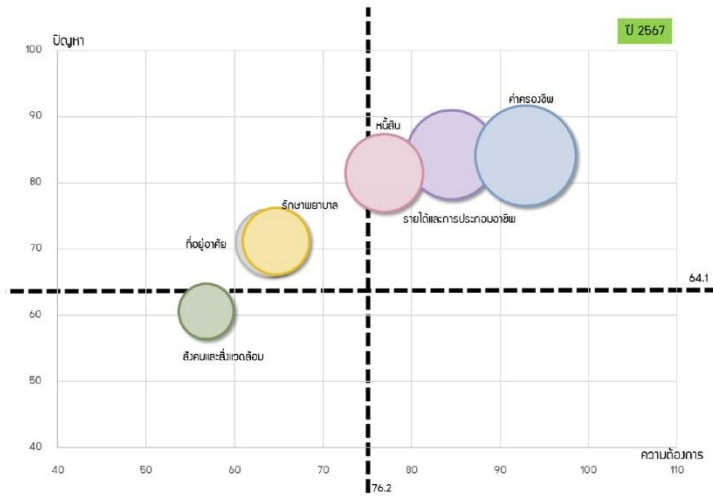
- ด้านรักษาพยาบาล
- ด้านหนี้สิน
- ด้านที่อยู่อาศัย

ปัญหาสำคัญแต่ความต้องการความช่วยเหลือไม่เร่งด่วน

- ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือ ● ● มุมมองจากผู้นำชุมชน

ปัญหาสำคัญและต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน

- ด้านค่าครองชีพ
- ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ
- ด้านหนี้สิน

ปัญหาสำคัญปานกลางและต้องการความช่วยเหลือในระยะสั้น

- ด้านรักษาพยาบาล
- ด้านที่อยู่อาศัย

ปัญหาสำคัญแต่ความต้องการความช่วยเหลือไม่เร่งด่วน

- ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ระยะสั้น-กลาง

หนี้สิน/รายได้/การออม

- กองทุนชุมชน
- ให้ความปรึกษาทางการเงิน

อาชีพ

- ฝึกอบรม
- การจ้างงานภายในชุมชน

พื้นที่

- การท่องเที่ยว
- การค้าขายเด่น

เศรษฐกิจนอกระบบ

- สนับสนุนการจดทะเบียน
- ให้ความสนับสนุนธุรกิจเฉพาะ

การขับเคลื่อนของรัฐ

- เองการเป็นค้าขายประมาณ

ระยะยาว

กิจกรรมของรัฐ

- ฐานข้อมูล
- ลดความเหลื่อมล้ำ
- ความร่วมมือรัฐกับชุมชน

เทคโนโลยี

- เรียนรู้ด้วยระบบดิจิทัล/AI
- E-commerce
- ศูนย์รวมการขนส่ง

โครงสร้างประชากรและครอบครัว

- ธุรกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- ราคาสินค้าผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเด็กและผู้สูงอายุจับต้องได้
- การทำงานหลังเกษียณ

โครงสร้างพื้นฐาน

- มีคนอุตสาหกรรมห้องแถว
- โครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัล
- เจริญท่า MOU ตลาดเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- พลังงานทดแทน/เศรษฐกิจหมุนเวียน
- ระเบียบราชการสูงสุด 8th grade-บรช
- สร้างการตระหนักรู้ของชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก

วิสาหกิจ	การกระจายอำนาจ	ด้านอุปทาน	แรงงาน	ด้านอุปสงค์
<ul style="list-style-type: none">ส่งเสริมและสร้างวิสาหกิจชุมชนโครงการลงทุนที่ feasible และ bankable (มีแหล่งเงิน/ได้รับอนุมัติเงินกู้)มีเงินให้วิสาหกิจในทุกด้านใช้ในการ "ลงทุน"พร้อมเรียนรู้วิทยากรด้วย technology ใหม่	<ul style="list-style-type: none">การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นสู่ธุรกิจใหม่ (Decentralization through new ways of providing finance for upcountry new business startups)	<ul style="list-style-type: none">ไทย เล่มบทบาท "multi-pronged Policy" หรือ "พหุพหุศาสตร์"ไทยเป็น "สะพาน" ในการเดินทางไปสู่เป้าหมาย "ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุดของประเทศและกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประชาชนคนฐานรากของไทยได้ทั่วถึงและเท่าเทียมกัน"การเข้าถึงเทคโนโลยีและการจัดการสมัยใหม่ยุคดิจิทัลอย่างเท่าเทียมกัน	<ul style="list-style-type: none">การสร้างปัจจัยแวดล้อม (Ecosystem) ทางด้านข้อมูลแรงงานที่จะช่วยให้มีศูนย์กลางเพียงหนึ่งเดียวการจับคู่คนให้ตรงกับงาน สร้างการรับรู้และจัดทำ Job Landscape เกี่ยวกับงานในอนาคต ที่สอดคล้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป้าหมายของแต่ละพื้นที่การฝึกอบรมทักษะใหม่/ทักษะที่จำเป็น (up/reskill) ทุก 2-3 ปี ให้สอดคล้องกับทักษะแรงงานแห่งอนาคต	<ul style="list-style-type: none">การกระตุ้นเชิงพื้นที่ การกระตุ้นเศรษฐกิจอัตโนมัติโดยลงพื้นที่ เช่น ครัวเรือนร่วมกับรัฐบาลในการแจกคู่มือดิจิทัลลดราคาอาหารทะเลที่ครัวเรือนผ่าน applicationการทำตลาดผ่านรายการวิทยุ/TV/influencer ถ่ายทอดวิถี/สินค้าของเศรษฐกิจชุมชน

บัญชีเศรษฐกิจชุมชน
Gross Tambon Product
ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ต่อปี

เอกสารประกอบการประชุม

แบบประเมินความพึงพอใจ

7. ใบลงทะเบียน

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนเฟิร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
กองดัชนีเศรษฐกิจการค้า					
1	นางนุชพันธ์ กฤษณามระ	ผู้อำนวยการกองดัชนีเศรษฐกิจการค้า			
2	นายณรงค์ คงสิงห์	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ			
3	นางสาวกนกวรรณ ลอยจันทร์แจ่ม	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ			<i>กนกวรรณ</i>
4	นายนิกร มากเขียว	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ			<i>น.กร</i>
5	นางสาวพัชรี สำราญพิศ	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ			
6	นางสาวอรุษา เศรษฐศรีดำรง	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ			<i>อรุษา</i>
7	นางจวิพร รุ่งประเสริฐสุข	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ			
8	นางสาวสลิษา จิตตะทัต	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ	089-9994989		<i>สลิษา</i>
9	นางวันดี คั่นทอง	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ	095-9635192		<i>วันดี</i>

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนเฟิร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
10	นางสาวจางุณี จินดาไพศาล	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ			<i>จางุณี</i>
11	นางสาวปัทมาภรณ์ ตัวบุญมา	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ			<i>ปัทมาภรณ์</i>
12	นางสาวศิริณา ช่วยศรีกรรทอง	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ			
13	นางสาวอัญญาภรณ์ ล้อกิจ	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ			<i>อัญญา</i>
14	นางสาวสุดารัตน์ บุซบงค์	นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ			
15	นายปิยพัทธ์ ประสาทเสรี	นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ			<i>ปิยพัทธ์</i>
16	นายศุภกิตต์ ศรีรัง	นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ			<i>ศุภกิตต์</i>
17	นางสาวพิไลวรรณ ไกรรัมย์	นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ			<i>พิไลวรรณ</i>
18	นายปริญญาวัฒน์ แทนหลวง	นักวิชาการพาณิชย์ปฏิบัติการ			<i>ปริญญาวัฒน์</i>
19	นางสาวบุณยาพร เกียรติมาโนชญ์	นักวิชาการพาณิชย์			<i>บุณยาพร</i>

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนเฟรี่ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
20	นางสาวนันท์วัน ไชยสิทธิ์	เจ้าพนักงานสถิติชำนาญงาน			
21	นายวิรัตน์ บุญสุวรรณ	เจ้าพนักงานการพาณิชย์ชำนาญงาน			
22	นายพลกฤต ชันถม	เจ้าพนักงานการพาณิชย์ชำนาญงาน			
23	นางสาวสุพัชรา หันหาบุญ	เจ้าพนักงานการพาณิชย์			
24	นางสาวสุพัชรา ชาลีสงค์	เจ้าพนักงานการพาณิชย์	0980504441		
สำนักงานเลขานุการกรม (สอ.)					
25	นางสาวณมล สุดดี	นักจัดการงานทั่วไป	0811394026		
26	นางสาวมาลีชา เกษรา	ลูกจ้างเหมาบริการ	9520		
กองนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าสินค้าเกษตร (กษ.)					
27	นางสาวทิพย์วรรณ พรมรังกา	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ	02-507-6489	tip@tsc.go.th	

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนเฟรี่ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการแข่งขัน (พช.)					
32	นายภูริทัต เจริญจิตต์	นักวิชาการพาณิชย์	092-916-3699		
33	นายสุพล สุภามา	นักวิชาการพาณิชย์	080-052-5556		
ศูนย์ข้อมูลเศรษฐกิจการค้า (ศศ.)					
28	นายบุญชัย ชาญภิญโญ	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการ			
29	นายธนายุทธ ดาราสุข	เจ้าพนักงานเครื่องคอมพิวเตอร์			
30	นายณพวุฒิ วุฒิมลชัย	นักวิชาการคอมพิวเตอร์			
31	นายธีรศานต์ ธิมาชัย	นักวิชาการคอมพิวเตอร์			
32					
33					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแจ่มฟ้า 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
	นาย ชีรพล อุตสาหกรรม	ปลัดกระทรวงพาณิชย์			
	นางสาว สุกฤษณ์ ขุนนธ์	หัวหน้าโครงการวิจัยปฏิรูปเศรษฐกิจ	5816		

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแจ่มฟ้า 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
	นาย พิรพัฒน์ อภิรมย์ประเสริฐ	ผู้ปฏิบัติงานโครงการ			
	นาย อรรถพร อภัยพิทักษ์	ผู้ปฏิบัติงานโครงการ			

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแฉงไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
1. กรรมการค้าภายใน					
1	คุณ ชลา ดวงแข	นักวิชาการพาณิชย์ชำนาญการพิเศษ	081-326-4003	localmarket06@gmail.com	
2					
2. กรรมการท่องเที่ยว					
1	คุณ สำพันธ์ ขุนราช	หัวหน้ากลุ่มวิชาการและมาตรฐานบริการท่องเที่ยว	02-141-3172	samphan82@hotmail.com	
2	คุณ อินทนต์ นักสอน	นักพัฒนาการท่องเที่ยว	086-756-5570	intanon_n@tourism.go.th	
3. กรรมการพัฒนาชุมชน					
1	คุณ ทิมพชานา พิชาพันธ์โกศล	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการพิเศษ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมสมาชิกชุมชน	083-089-8816	priktaidumm@gmail.com	
2					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแฉงไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
4. กรรมการพิทักษ์สิทธิทางปัญญา					
1	คุณ เมธาวัณย์ หน่อทองกลาง	เจ้าหน้าที่กองสิ่งประดิษฐ์ทางภูมิศาสตร์	098-089-4654	matawanotonglang@gmail.com	
2	คุณ เอกพิชัย กมลวรรณ	ผู้แทนกองสิ่งประดิษฐ์ทางภูมิศาสตร์			
3					
4					
5. กรมวิชาการเกษตร					
1	คุณ ศศิญา ปานตัน	ผู้อำนวยการกองแผนงานและวิชาการ	083-945-5579	napasorn1969@gmail.com	
2					
3					
4					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
6. กรมส่งเสริมการเกษตร					
1	คุณ ปิยนันท์ บุญสร้าง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ	081-392-1471	Piyanan.ssk7@gmail.com	
2	คุณ มณฑิภา ชัยปรีชา	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ	090-645-4415	ame-ku62@hotmail.com	
3	คุณ จิรพัฒน์ สุทธิรักษ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ	083-978-8566	ballhanger1@gmail.com	
4					
7. การเคหะแห่งชาติ					
1	คุณ ประทุมวดี เมตตาสิทธิ์	รองผู้อำนวยการฝ่าย	092-383-5885	pratumvanee_m@nha.co.th	
2	คุณ กมลวรรณ สุขสอาด	พนักงานวิเคราะห์ระดับ 7	085-168-2473	kamonwan@nha.co.th	
3					
4					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
8. คณะประสานขบวนองค์กรชุมชนจังหวัดสระบุรี					
1	คุณ นาวิน สาตทรัพย์	เลขานุการ	081-853-7732	Nawin.85@hotmail.com	
2					
9. เครือข่ายส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืนแห่งประเทศไทย					
1	ดร. ไชยยศ บุญญากิจ	รองประธานสมาคม	081-832-0196	chaiyod.b@gmail.com	
2					
3					
10. ชุมชนพระยาประสิทธิ์					
1	คุณ มณี จิตรมงคลกุล	ประธาน	094-629-5978	kawnrean@gmail.com	
2					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 – 12.30 น. ณ ห้องแชนไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
11. เทศบาลตำบลไทรน้อย					
1	คุณ วันหิยา กลมแป้น	หัวหน้าฝ่ายแผนงานและงบประมาณ	085-074-6889	kritsaya.nun@gmail.com	
2	คุณ ปณัฏฐ์สรณ์ อินทร์ชติบ	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ	063-652-5459	kritsaya.nun@gmail.com	
3					
12. เทศบาลตำบลบางม่วง					
1	คุณ วิสา เรืองจันทิ	นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติงาน	063-719-3553	Bangmoung.pj65@gmail.com	
2	คุณ ธนิยา ไม้แดง	เจ้าพนักงานชำนาญงาน	063-719-3553	Bangmoung.pj65@gmail.com	
4					
13. เทศบาลตำบลบางสีทอง					
1	คุณ ชุติมนต์ แสงศรี	ผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม	092-252-8141	Chutimonsangsr@gmail.com	
2	คุณ สุภาพร คนชื้อ	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ	089-786-4543	Supaphon29@live.com	
3					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 – 12.30 น. ณ ห้องแชนไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
14. เทศบาลนครปากเกร็ด					
1	คุณ ชนิษฐา น่วมเจริญ	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ	094-852-4666	puywelfare55@gmail.com	
2	คุณ อัยราวีวรรณ ทาญสีหะคชา	หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	02-9609704-14 ต่อ 725	aloneo72@gmail.com	
3					
15. เทศบาลเมืองบางกร่าง					
1	คุณ วันวิสาข์ จันทร์ภูติมากร	นักวิชาการเงินและบัญชี	094-515-6879	nooaim26@hotmail.com	
2					
16. เทศบาลเมืองบางคูรัด					
1	คุณ นิสารัตน์ ชีตตรง	นักพัฒนาชุมชนชำนาญการ	086-419-7171	nisaratsue@hotmail.com	
2					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนพไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
17. เทศบาลเมืองบางแม่ฉาง					
1	คุณ กิตติมา แจ็งกลิ่น	หัวหน้าฝ่ายอำนวยการ	095-824-9119	nong_capu@hotmail.com	
2	คุณ พรเพ็ญ ณ พัทลุง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ	081-989-8678	kungkaab.17@gmail.com	
3					
18. ธนาคารออมสิน					
1	คุณ บัญชา สังวรโอิน	รองผู้อำนวยการฝ่ายฯ	089-700-7774	Banchas@gsb.or.th	
2	คุณ รวีวรรณ การะโศติ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายฯ	081-561-7787	Rawiwank@gsb.or.th	
3	คุณ จิรัชยา อุ่นสุข	พนักงานปฏิบัติการลูกค้าฐานราก 7	086-415-9459	Jirachayaa@gsb.or.th	
4					
5					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนพไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
19. บริษัท ยู.เอวีไอที จำกัด					
1	คุณ ประภัสร์นันท์ รัตตะนะโชติ	Manager	081-519-3663	prapassanant@uavit.co.th	
2					
20. บริษัท อินนิเซียด ซีฟพลาย จำกัด					
1	คุณ ธนศักดิ์ ทาค้า	ผู้จัดการ	082-548-9237	tanasak.hor@gmail.com	
2	คุณ สุวิมล พรมมา	การตลาด	082-548-9237	lussama.eu@gmail.com	
3					
21. สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม					
1	คุณ ศรายุทธ พัททิกรณ์	รักษาการผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาสมรรถนะธุรกิจ	088-893-9989	sarayut@ismed.or.th	
2	คุณ อัครา พงศ์บริพัตร	นักพัฒนา SMEs ชำนาญการ	083-442-2656	atchara@ismed.or.th	
3					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนพัวร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
22. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)					
1	คุณ ฌมพร รุ่งเรือง	เจ้าหน้าที่บริหารงานข้อมูลอาวุโส	098-016-5488	luukpong5488@gmail.com	
2	คุณ ทิพนาด ศรีเจริญโชติ	เจ้าหน้าที่บริหารงานข้อมูล	080-584-1487	tippanatts@gmail.com	
3	คุณ นาวิน สาดทรัพย์		094-8599992		
4					
5					
23. สภาองค์กรชุมชน					
1	คุณ สมภา ใจกล้า	ประธานที่ประชุมระดับจังหวัด	091-845-1507	pha21.chai@gmail.com	
2	คุณ สุรพัทธ์อิน บูรณานนท์	เลขานุการคณะกรรมการดำเนินงาน ระดับชาติ	095-376-9983	Suraphatyothin.b@gmail.com	
3					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนพัวร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
24. สภาองค์กรชุมชนภาคอีสาน					
1	คุณ วรจักร เกษแก้ว	เลขานุการอนุสภาองค์กรชุมชนภาคอีสาน	085-491-7730	worajak7730@gmail.com	
2					
25. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)					
1	คุณ ยุธธนา ยานุทัย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ		yuanthini@gmail.com	
2					
26. สำนักงานเขตคลองเตย					
1	คุณ บุญชัย นำเจริญสมบัติ	หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชน			
2	คุณ กัญญาพัชร์ กัญญาเมือง	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ	065-113-9691	Khanchayaphat241165@gmail.com	
3	ท.ท.ท. พิชญ์วิภากร วัฒนิกุล	ผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร	061-0704547		

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 – 12.30 น. ณ ห้องแชนพไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
27. สำนักงานเขตคูคิต					
1	คุณ ขวัญเรือน สุดสวัสดิ์	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมชำนาญงาน	093-138-285	Kawnrean@gmail.com	
2	คุณ วิจิตรพิทักษ์	บริหารโครงการชุมชนฐานราก	094-6295778	manee2503@gmail.com	
28. สำนักงานเขตตลิ่งชัน					
1	คุณ วันเพ็ญ แซ่ม็อนนาม	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ	092-525-2887	tamdee25@gmail.com	
2					
29. สำนักงานเขตทวีวัฒนา					
1	คุณ ดวงใจ ฤกษ์โชคดี	อาสาสมัครปฏิบัติงานด้านเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	061-983-6556		
2	คุณ ณัฐราพร บ่อแก้ว	อาสาสมัครปฏิบัติงานด้านเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส	098-497-9487		
3					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 – 12.30 น. ณ ห้องแชนพไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
30. สำนักงานเขตทุ่งครุ					
1	คุณ อรสิริ บุญมา	นักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ	02-464-4385	saraban.thungkru@bangkok.go.th	
2	คุณ ชินชญา จันทร์แก้ว	ผู้ประสานงานสัมพันธ์กับชุมชน	02-464-4385	saraborn.thungkru@bangkok.go.th	
31. สำนักงานเขตบางกะปิ					
1	คุณ โชคดีวัฒน์ เมื่องประเสริฐ	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ	089-536-7991	manveekit@gmail.com	
2	คุณ ธนัญญา สกุลไทยธรรมรงค์	นักพัฒนาสังคมปฏิบัติการ	089-536-7991	manveekit@gmail.com	
3					
32. สำนักงานเขตภาษีเจริญ					
1	คุณ พิษณุกิจ สันคาละ	เจ้าพนักงานการเกษตรปฏิบัติงาน	084-777-1489	pitsanukit.1997.40@gmail.com	
2					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแอฟไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
33. สำนักงานเขตลาดกระบัง					
1	คุณ วาสนา ผักผ่าย	เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน	086-906-9143	pattana6288@gmail.com	
2					
34. สำนักงานเขตสาทร					
1	คุณ ประสมทรัพย์ บุญเลิศ	นักพัฒนาสังคมชำนาญการพิเศษ	089-587-6642	Samyak_dog@hotmail.com	
2					
35. สำนักงานเขตหลักสี่					
1	คุณ กิ่งแก้ว ชุ่มเขย	เจ้าพนักงานพัฒนาสังคมชำนาญงาน	02-982-2092	Toeyyyer@gmail.com	
2	คุณ จารุวรรณ เก็นข้า	นักบริหารเงินออม	083-885-5508	Toeyyyer@gmail.com	
3					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแอฟไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
36. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร					
1	คุณ จิรายุ จะเวียมพันธุ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ	081-482-9482	jirayu.crp@gmail.com	
2					
37. สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)					
1	คุณ ณัฐฤทธิ นิธิประภา	นักวิชาการ SMEs	081-754-5064	nattakrit@sme.go.th	
2					
38. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ					
1	คุณ สมมฤ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ	086-528-4224	Sayompoo@nesdc.go.th	
2	คุณ อธิษฐ์ ทองเวสพรีสิน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ	062-519-9595	Arthitthorn@nesdc.go.th	
3	คุณ ภารดี ดิษฐวิเศษ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ	090-986-4420	paradee.d@nesdc.go.th	
4					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ห้องแซฟไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
39. สำนักงานส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน					
1	คุณ อารมย์ เพชรรัตน์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาชุมชน	081-131-8932		
2					
40. องค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี					
1	คุณ กิตติคุณ เอชัน	นักพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ	099-621-5454	kittikhunasun1983@gmail.com	
2					
3					
41. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)					
1	คุณ จันทิรา กลิ่นกุหลาบ	พนักงานทั่วไป	099-273-4497	Choochat.k13@gmail.com	
2					

งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ห้องแซฟไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
42. ประชาชน / บุคคล (ทั่วไป)					
1	คุณ ชูชาติ คล้ายนาค				
2	คุณ วีรวัฒน์ ศรีวิเศษ				
3	คุณ วรวรรณ วงศ์วานิชกิจ				
4	คุณ ภัชณี ศรีวิเศษ				
5	คุณ วิสุทธ เอี่ยมอร่าม				
6	คุณ กิจจา วิโลกุล				
7	คุณ ภาณุ สกุลมา				
8	คุณ ปัทมาพร งามบัวจันทร์	พว. ๒๓๖.๖๖๗	๐๙ ๖๒๖๙ ๕๗๘๕	Pattakong1983@hotmail.com	
9	คุณ สุวิภาณี ใจดีงาม	ร.ร.อ.			

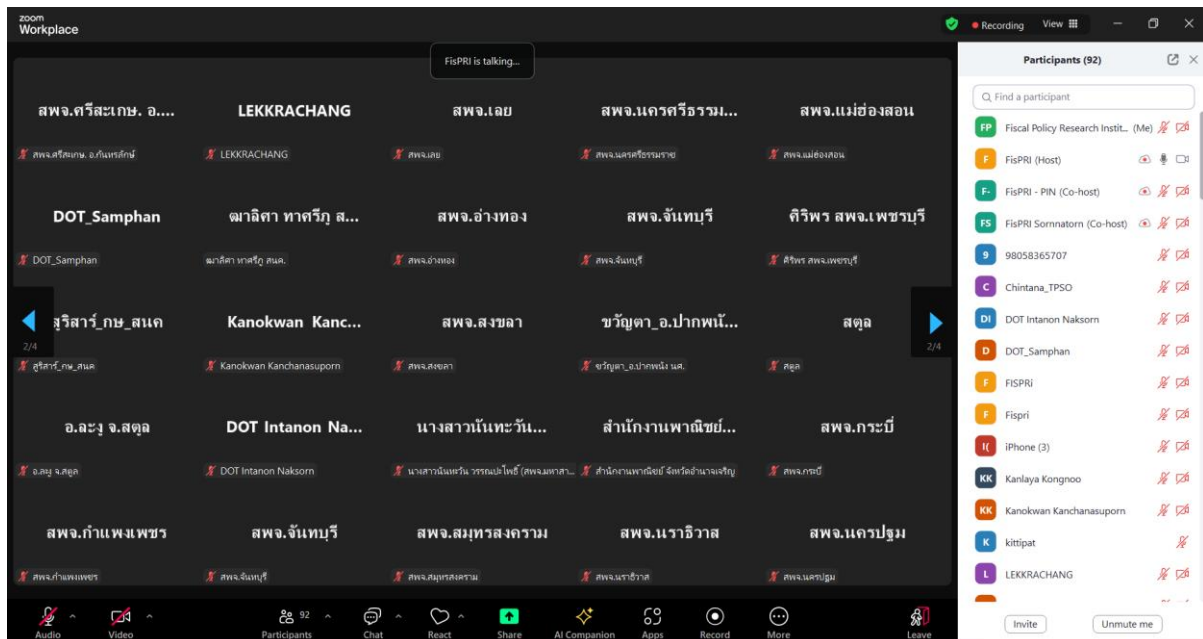
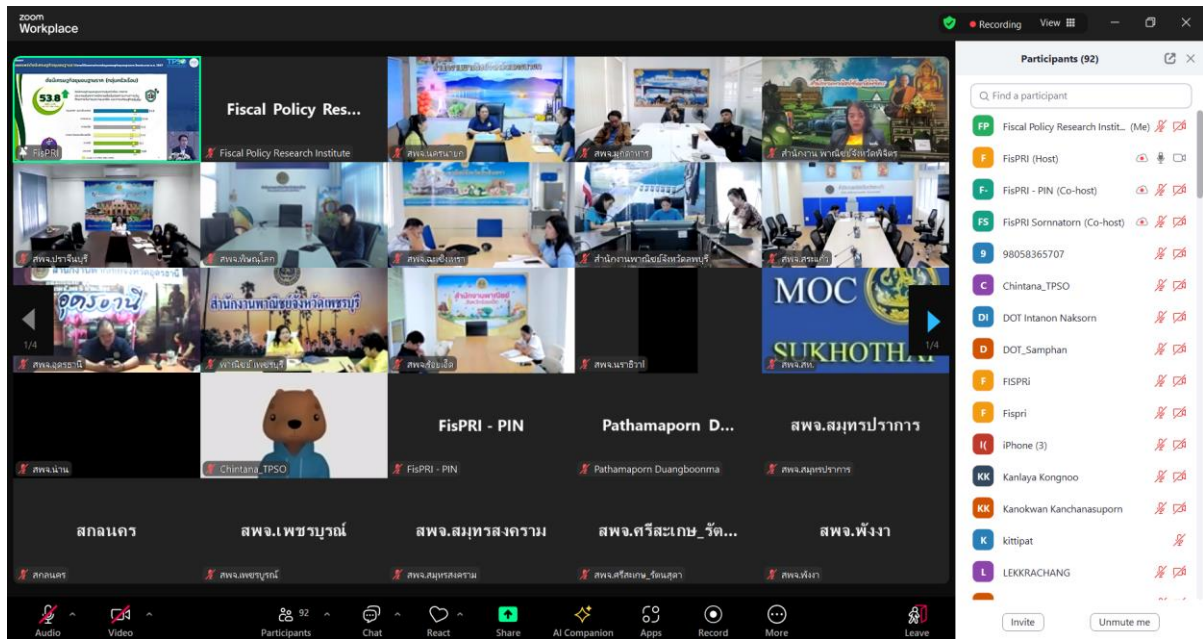
งานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก
ภายใต้โครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

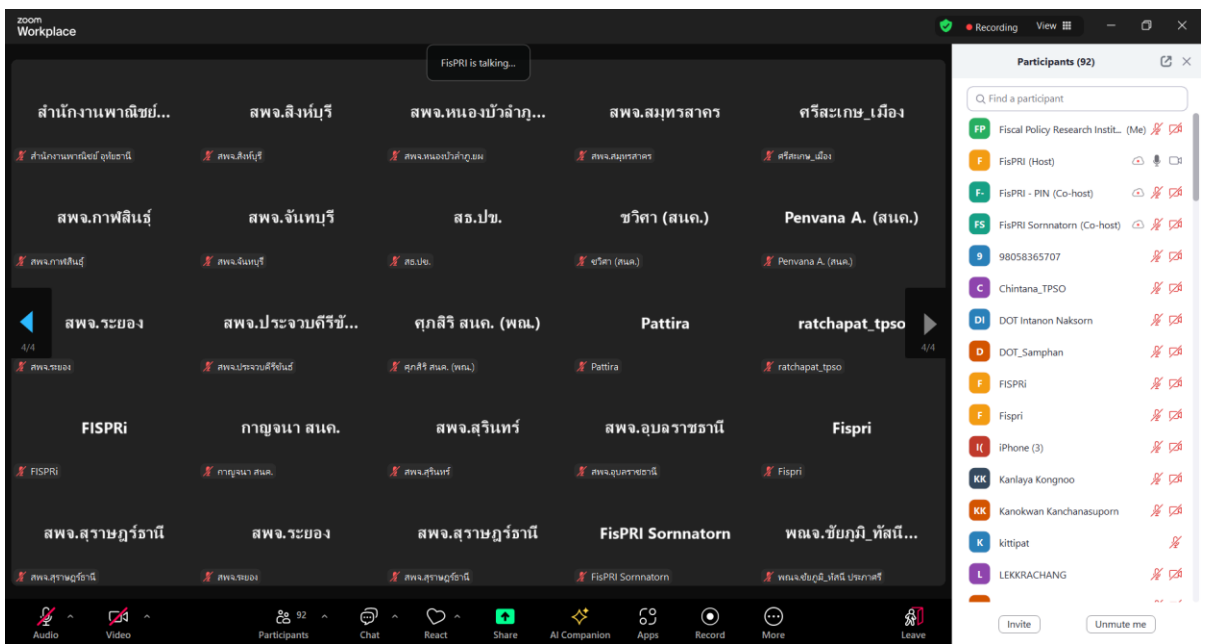
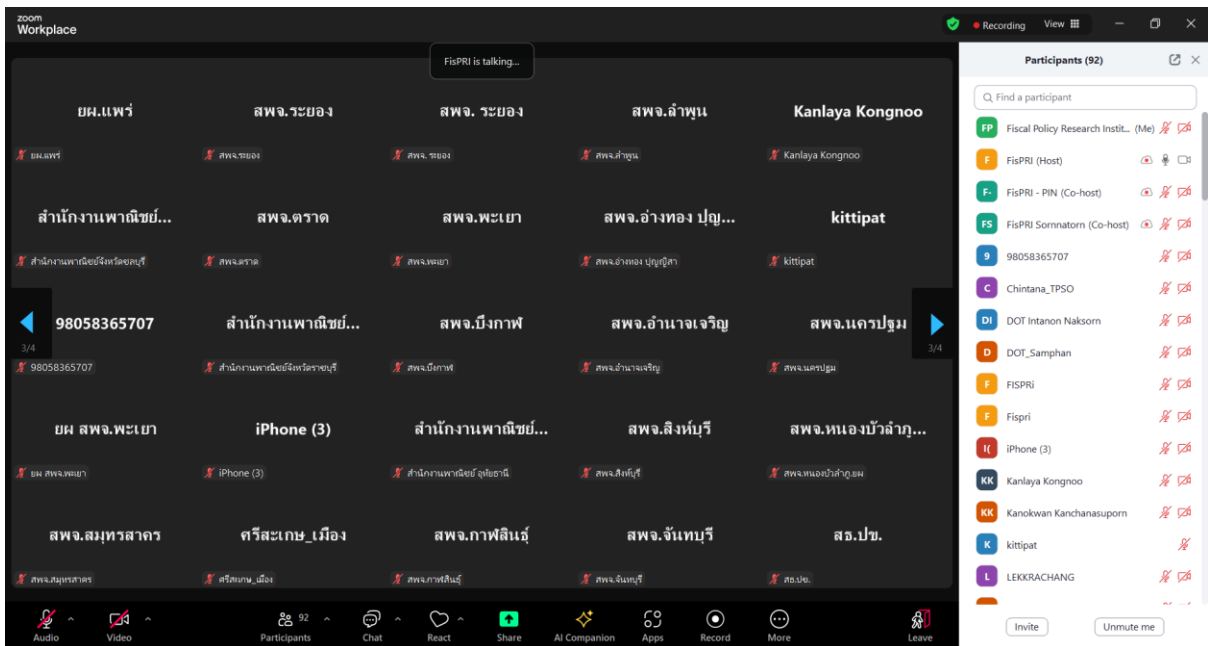

ในวันศุกร์ที่ 13 กันยายน 2567 เวลา 08.30 - 12.30 น. ณ ห้องแชนพไฟร์ 2-3 ชั้น 3 โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	ตำแหน่ง / หน่วยงาน	โทรศัพท์	อีเมล	ลายมือชื่อ
1	คุณ พงศนกร โภชากรณ์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเศรษฐกิจมหภาค (เศรษฐกิจเชิงวชาวล) สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง	040898255	pongnao@corp.rfp.go.th	
2	คุณ ฉัตรชัย ไชโยธธา	ประธานสภาองค์กรชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)	094723447	charittha.chaiyotha@srse.com	
3	คุณ เอมอร พรหมดี	คณะกรรมการดำเนินการ สภาองค์กรชุมชน	081-960-883	amornpromdee5@gmail.com	
4	คุณ โสวัณณ์ อยู่คงดี	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	0859093178	svat@villagefund.or.th	
5	ดร. พิเศษพร ววงศ์	อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ	082 562 3992	Piseporn.w@arts.kuand.ac.th	
6					
7					
8					
9					
10					

8. ผู้เข้าร่วมประชุมผ่านช่องทางออนไลน์

ภาคผนวก ง
ข่าวดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

ภาคผนวก ง. ข่าวดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก

หลังการจัดงานสัมมนาเผยแพร่ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ได้จัดทำข่าวประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลสำคัญที่เกิดขึ้นภายในงานสู่สาธารณะ โดยเน้นให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการดำเนินและข้อค้นพบ การเผยแพร่ข่าวสารนี้มุ่งหวังให้ข้อมูลเป็นประโยชน์และสร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมงาน พร้อมทั้งขยายขอบเขตความรู้ไปยังผู้สนใจในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เผยแพร่ช่องทางดังนี้

ที่มา	พาดหัวข่าว	การเข้าถึง
1. สำนักข่าวการเงินธนาคาร	ครัวเรือนฐานราก 85.1% มีรายได้ไม่พอใช้จ่าย อยากให้รัฐช่วยเรื่องการเงินและโอกาสในอาชีพมากที่สุด	https://moneyandbanking.co.th/2024/129658/
2. สำนักข่าวแนวหน้า	รายได้-การประกอบอาชีพ ปัญหาเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	https://www.naewna.com/business/829279
3. สำนักข่าวTNN	ครัวเรือนฐานรากร้อยละ 85.1 ไม่พอใช้จ่าย ย่อโลกเศรษฐกิจ	https://www.tnnthailand.com/news/economy/176208/
4. LINETODAY / สำนักข่าวการเงินธนาคาร	ครัวเรือนฐานราก 85.1% มีรายได้ไม่พอใช้จ่าย อยากให้รัฐช่วยเรื่องการเงินและโอกาสในอาชีพมากที่สุด	https://today.line.me/th/v2/article/Kwr1mDr

สนค. จัดทำผลสำรวจดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก อยู่ในช่วงเชื่อมั่น แต่มีความท้าทายในหลายประเด็น

นายวิชานัน นิวาตจินดา รองผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กล่าวภายหลังการจัดงานแถลงผลการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ณ โรงแรมแกรนด์ริชมอนด์ เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2567 โดยเปิดเผยว่า สนค. ได้รับความร่วมมือจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และสภาองค์กรชุมชนทั่วประเทศ สำรวจข้อมูลชุมชนในระดับฐานรากในทุกชุมชนทั่วประเทศต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2563 จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานสภาพความเป็นอยู่ ปัญหา และความต้องการ รวมทั้งจัดทำดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากของประชาชนกลุ่มฐานรากในแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ติดตามสถานะปัญหาและความต้องการของประชาชนฐานราก และนำไปสู่ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่มีประสิทธิภาพและตรงตามความต้องการให้มากที่สุด

สำหรับปีงบประมาณ 2567 สนค. ร่วมกับมูลนิธิสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (สวก.) ดำเนินโครงการสำรวจข้อมูลเศรษฐกิจชุมชนฐานราก จากผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จำนวน 28,413 ตัวอย่าง จากกว่า 7,000 ตำบลทั่วประเทศ โดยได้รับความร่วมมือจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนเช่นเดิม โดยมีสาระสำคัญของผลการศึกษาประเด็นต่าง ๆ ปัญหาและความต้องการของชุมชน และประเด็นสำคัญอื่น ๆ ดังนี้

1. ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานรากของกลุ่มสมาชิกในชุมชนภาพรวม ปี 2567 ปรับตัวเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 53.8 ซึ่งอยู่ในช่วงเชื่อมั่น และปรับเพิ่มขึ้นจากระดับ 47.7 ในปี 2566 โดยเป็นการวัดใน 3 มิติ คือ 1) สถานะทางการเงิน 2) ศักยภาพในการประกอบอาชีพ และ 3) ภาวะเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ดัชนีอยู่ในช่วงเชื่อมั่นมาจากประชาชนส่วนใหญ่เชื่อมั่นว่า หากได้รับโอกาสที่ดีขึ้นจะสามารถใช้โอกาสดังกล่าวในการสร้างรายได้หรืออาชีพให้ดีขึ้นได้ สำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนภาพรวมปี 2567 มีระดับความเชื่อมั่นเพิ่มขึ้นอยู่ที่ระดับ 54.7 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งอยู่ในระดับ 54.0 เนื่องจากมีระดับความเชื่อมั่นต่อภาวะเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ในขณะที่ความเชื่อมั่นต่อศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสถานะทางการเงินลดลงเล็กน้อย ซึ่งเมื่อจำแนกกลุ่มสมาชิกในชุมชนตามภาค พบว่า ประชาชนในกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีระดับความเชื่อมั่นสูงที่สุดอยู่ในระดับ 61.7 รองมา คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ อยู่ที่ระดับ 55.8 54.6 53.8 และ 52.6 ตามลำดับ สำหรับกลุ่มอาชีพ พบว่า ประชาชนในทุกกลุ่มอาชีพมีความเชื่อมั่นในภาพรวม โดยกลุ่มพนักงานของรัฐมีระดับความเชื่อมั่นมากที่สุดในระดับ 60.1 รองลงมา คือ กลุ่มพนักงานเอกชน กลุ่มค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว กลุ่มเกษตรกร กลุ่มรับจ้าง และกลุ่มไม่ได้ทำงาน อยู่ในระดับ 55.5 54.9 52.5 52.4 และ 51.0 ตามลำดับ

2. ประเด็นปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือในมุมมองของกลุ่มสมาชิกในชุมชน และผู้นำชุมชน พบว่ามีความสอดคล้องกัน โดยเรื่องที่มีระดับของปัญหามากที่สุดต่อเนื่องในทุกปี คือ ด้านรายได้และการประกอบอาชีพ และด้านค่าครองชีพ สำหรับเรื่องอื่น ๆ ไม่พบปัญหาอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ปัญหาในแต่ละภูมิภาคมีความคล้ายคลึงกัน สำหรับประเด็นที่ต้องการความช่วยเหลือ 3 อันดับในมุมมองของสมาชิกในชุมชน ได้แก่ การลดราคาค่าไฟฟ้า/ประปา การลดราคาค่าสินค้าและบริการ และการเพิ่มค่าจ้าง/ค่าตอบแทนสอดคล้องกับความต้องการของผู้ชุมชน

3. ประเด็นสำคัญที่น่าสนใจ ได้แก่ ประเด็นรายได้ครัวเรือนต่อเดือน พบว่า ร้อยละ 85.1 มีมุมมองว่า รายได้ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอ โดยร้อยละ 41.1 ต้องการรายได้เพิ่มมากกว่า 5,000 บาทต่อเดือนจึงจะเพียงพอ **ประเด็นการออม** ร้อยละ 59.3 ของครัวเรือนมีการออมเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาซึ่งอยู่ที่ร้อยละ 54.7 ส่วนที่เหลือไม่มีการออม โดยมีสาเหตุจากรายได้ไม่เพียงพอและมีภาระหนี้สิน ขณะที่พนักงานของรัฐเป็นกลุ่มอาชีพที่มีการออมมากที่สุด **ประเด็นหนี้สิน** ร้อยละ 65.3 มีหนี้สิน โดยเป็นหนี้ในระบบร้อยละ 69.5 หนี้นอกระบบ ร้อยละ 7.0 และหนี้ทั้งในและนอกระบบ ร้อยละ 23.5 **เรื่องที่ประชาชนต้องการความช่วยเหลือ** จากภาครัฐมากที่สุด คือ การเงิน ร้อยละ 30.5 รองลงมา คือ โอกาสในอาชีพ ร้อยละ 29.0 เมื่อสอบถามความเห็นต่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคต **ด้านรายได้** ครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.3 เห็นว่าในปีหน้า (ปี 2568) จะมีรายได้คงเดิม **ด้านการใช้จ่าย** ครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 62.2 เห็นว่ารายจ่ายจะเพิ่มขึ้น และ**ด้านหนี้สิน** ครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 29.5 เห็นว่าหนี้สินจะเพิ่มขึ้น และ**ด้านความมั่นคงในรายได้/อาชีพ** ครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.8 เห็นว่ารายได้/อาชีพในปีหน้าจะไม่แน่นอน

รอง ผอ. สนค. กล่าวทิ้งท้ายว่า ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและฝังรากลึกมาเป็นเวลานาน ชุมชนหลายแห่งขาดการพัฒนาทั้งที่เกิดจากปัญหาศักยภาพและการขาดโอกาส ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลาในการแก้ไข ผลการศึกษาจากโครงการนี้ จะช่วยชี้ประเด็นของแต่ละชุมชน เพื่อให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์ และนำไปพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างตรงจุด ซึ่งน่าจะช่วยร่นระยะเวลาการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีนัยสำคัญ

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
13 กันยายน 2567

ตารางดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก กลุ่มสมาชิกในชุมชน				
ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	2563	2564	2566	2567
ภาพรวมทั้งประเทศ	50.6	49.2	47.7	53.8
รายภาค				
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	52.5	47.8	53.9	63.0
ภาคกลาง	51.3	48.0	49.3	55.0
ภาคเหนือ	51.0	48.4	46.6	53.3
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	49.8	49.7	48.1	53.2
ภาคใต้	50.8	51.4	44.6	51.2
รายอาชีพ				
ไม่ได้ทำงาน	49.5	44.8	47.2	51.0
เกษตรกร	50.3	49.1	46.1	52.5
รับจ้าง	50.6	48.0	46.3	52.4
พนักงานเอกชน	51.9	50.1	49.5	55.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	51.3	49.1	51.2	54.9
พนักงานของรัฐ	51.4	56.4	53.1	60.1
ตารางดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก กลุ่มผู้นำชุมชน				
ดัชนีเศรษฐกิจชุมชนฐานราก	2563	2564	2566	2567
ภาพรวมทั้งประเทศ	62.1	49.9	54.0	54.7
รายภาค				
กรุงเทพฯ และปริมณฑล	59.4	44.6	54.2	61.7
ภาคกลาง	59.6	51.3	54.0	55.8
ภาคเหนือ	58.7	48.1	53.8	53.8
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	66.2	50.3	54.6	54.6
ภาคใต้	57.2	50.1	52.4	52.6